शब्दगंध
२०२३-२४

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
॥ आरोह तमसो ज्योतिः ॥
स्थापना : १९७०

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (स्वायत्त)

भारताचे संविधान

उद्देशिका

आम्ही, भारताचे लोक, भारताचे एक सार्वभौम समाजवादी धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य घडवण्याचा व त्याच्या सर्व नागरिकांस :

सामाजिक, आर्थिक व राजनैतिक **न्याय**;
विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रध्दा
व उपासना यांचे **स्वातंत्र्य**;
दर्जाची व संधीची **समानता**;
निश्चितपणे प्राप्त करून देण्याचा
आणि त्या सर्वांमध्ये व्यक्तीची प्रतिष्ठा
व राष्ट्राची एकता आणि एकात्मता
यांचे आश्वासन देणारी **बंधुता**
प्रवर्धित करण्याचा संकल्पपूर्वक निर्धार करून;

आमच्या संविधानसभेत
आज दिनांक २६ नोव्हेंबर, १९४९ रोजी
याद्वारे हे संविधान अंगीकृत आणि अधिनियमित करून स्वत:प्रत अर्पण करीत आहोत.

आमचे प्रेरणास्थान

मा. डॉ. गोपाळराव विठ्ठलराव पाटील
अध्यक्ष, शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूर

आमचे मार्गदर्शक

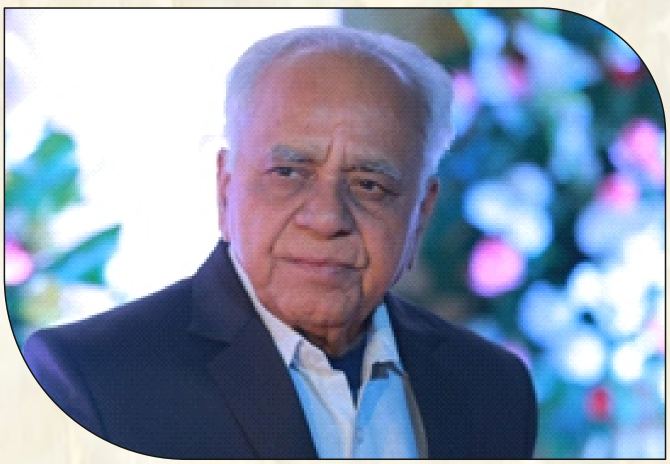

मा. डॉ. पंढरीनाथ रावसाहेब देशमुख
उपाध्यक्ष, शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूर

आमचे मार्गदर्शक

मा. प्राचार्य अनिरुद्ध साहेबराव जाधव
सचिव, शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूर

भारतरत्न : २०२४

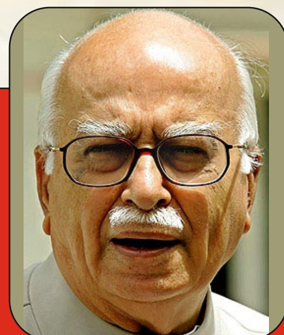

श्री एल.के. अडवाणी

श्री पी.व्ही. नरसिंह राव

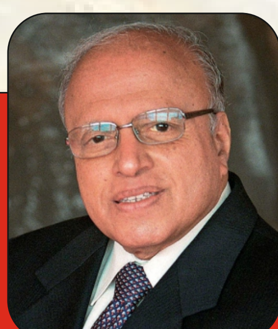

डॉ. एम.एस. स्वामीनाथन

श्री कर्पूरी ठाकूर

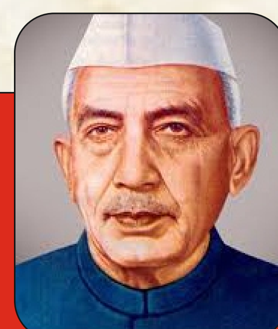

श्री चौधरी चरण सिंग

पुरस्कार व निवड

स्वा.रा.ती.म.विद्यापीठ., नांदेड द्वारा लघुशोध प्रकल्प मंजूर

डॉ. रेणुका लोंढे
संगणकशास्त्र विभाग

डॉ. अर्चना टाक
इतिहास विभाग

डॉ. प्रकाश रोडीया
वाणिज्य विभाग

उल्लेखनीय यश

डॉ. संभाजी पाटील
कुलगुरू डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले मुक्त सृजन राष्ट्रीय पुरस्कार, औरंगाबाद
पद्मश्री पु. ल. देशपांडे मुक्तांगण आदर्श शिक्षकरत्न राज्यस्तरीय पुरस्कार, विटा जि. सांगली

डॉ. भगवंत बोकडे
स्वा.रा.ती.म. विद्यापीठ, नांदेडची
समाजशास्त्र विषयात पी.एच.डी. पदवी

रूपाली जाधव
सेट (अर्थशास्त्र) पास

मोहिनी बावने
सी.एस.आय.आर.- नेट (AIR-37), सेट
(रासायनिक विज्ञान) आणि सी.टी.ई.टी. पास

आरती जगताप
नेट (वाणिज्य) पास

संपदा काळे
महात्मा ज्योतीबा फुले
रिसर्च फेलोशिप-२०२२

पदवी वितरण समारंभ - २०२३

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर
(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चे गुणवंत विद्यार्थी

Bachelor of Arts

Kolhe Sarita Devidas
Merit First
CGPA : 8.79

Gurhale Mohini Piraji
Merit Second
CGPA : 8.49

Rathod Komal Vilas
Merit Third
CGPA : 8.48

Bachelor of Commerce

Beg Asiya Yusuf
Merit First
CGPA :9.03

Wattamwar Shivshankar Sanjay
Merit Second
CGPA : 8.96

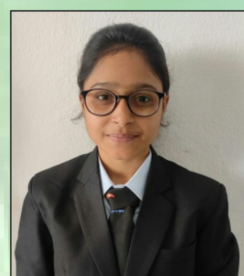

Udgirkar Tejasvi Kondiba
Merit Third
CGPA : 8.76

Bachelor of Science

Jadhav Ankita Sambhaji
Merit First
CGPA : 8.81

Kumbharkar Sandhya Subhash
Merit Second
CGPA : 8.67

Kadam Sumit Satish
Merit Third
CGPA : 8.59

Bachelor of Computer Application

Kulkarni Prathmesh Govind
Merit First
CGPA : 8.63

Landge Prathmesh Gokul
Merit Second
CGPA : 8.57

Kamble Abhay Vijaykumar
Merit Third
CGPA : 8.14

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
॥ आरोह तमसो ज्योतिः ॥
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चे गुणवंत विद्यार्थी

Bachelor of Science (Computer Science)

Kilche Achal Satish
Merit First
CGPA : 8.93

Chavan Madhura Sudhirrao
Merit Second
CGPA : 8.64

Tat Rijuta Sudhakar
Merit Third
CGPA : 8.39

Bachelor of Science (Biotechnology)

Thakurdeshmukh Divya Shrikrishna
Merit First CGPA : 8.78

Sheikh Md Juned Abdulkarim
Merit Second
CGPA : 8.60

Bawge Vaishnavi Nagesh
Merit Third
CGPA : 8.59

Bachelor of Vocation (Computer Technology)

Mahalinge Diksha Balaji
Merit First
CGPA : 7.64

Kapnure Rutuja Umakant
Merit Second
CGPA : 7.57

Mathapati Krantikumar Dayanand
Merit Third
CGPA : 7.32

Bachelor of Vocation (Food Processing & Technology)

Bhosale Aniket Shivajirao
Merit First
CGPA : 8.78

Deshmukh Chaitrali Tanajirao
Merit Second
CGPA : 7.77

Machkuri Sajiya Shakil
Merit Third
CGPA : 7.10

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर

।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।

स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चे गुणवंत विद्यार्थी

Bachelor of Vocation (Accounting and Taxation)

Lagde Sharvari Sharadrao
Merit First
CGPA : 8.34

Shaikh Rafik Saheblal
Merit Second
CGPA : 8.33

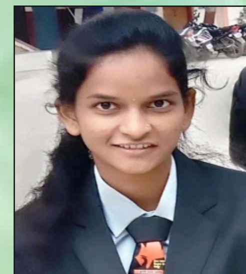

Lad Nikita Bhimrao
Merit Third
CGPA : 8.32

Bachelor of Vocation (Retail Management & I.T.)

Thakur Yogeshwari Dattusing
Merit First
CGPA : 8.42

Apune Vaishnavi Ramesh
Merit Second
CGPA : 8.38

More Prerna Dnyaneshwar
Merit Third
CGPA : 8.12

Master of Commerce

Kamble Neha Vitthal
Merit First
CGPA : 8.37

Oni Vidhya Vijaykumar
Merit Second
CGPA : 8.24

Chothve Sonali Santosh
Merit Third
CGPA : 7.77

Master of Science (Computer Science)

Gaikwad Punam Namdev
Merit First
CGPA : 9.04

Deshmukh Priyanka Balaji
Merit Second
CGPA : 8.25

Kawale Harshada Zumber
Merit Third
CGPA : 8.20

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चे गुणवंत विद्यार्थी

Master of Science (Botony)

Kamble Neha Sugriv
Merit First
CGPA : 8.85

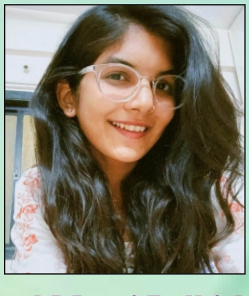

Porwal Mansi Balkishanji
Merit Second
CGPA : 8.66

Parekar Harshada Shivaji
Merit Third
CGPA : 8.62

Master of Science (Biotechnology)

Saundale Ashwini Dhondiram
Merit First
CGPA : 8.78

Rasal Vishwajit Gyanoba
Merit Second
CGPA :8.18

Mokashe Sanjeevani Ratnakar
Merit Third
CGPA : 8.14

Master of Science (Physics)

Gund Suraj Madhukar
Merit First
CGPA : 8.48

Korke Gajanan Vilasrao
Merit Second
CGPA : 8.11

Bochkari Gajanan Kailas
Merit Third
CGPA : 7.71

Master of Science (Chemistry)

Mande Anjali Dayanand
Merit First
CGPA : 8.59

Mangale Pooja Suresh
Merit Second
CGPA : 8.57

Pawar Satyavan Ramesh
Merit Third
CGPA : 8.41

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर
(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चे गुणवंत विद्यार्थी

Master of Science(Zoology)

Karpude Asiya Begum Dilawar
Merit First
CGPA : 9.07

Patil Pratiksha Shivnarayan
Merit Second
CGPA : 9.03

Phulari Vaishnavi Umesh
Merit Third
CGPA : 8.93

Master of Science (Mathematics)

Kanwate Priyanka Pralhad
Merit First
CGPA : 7.83

Saware Sonali Vilas
Merit Second
CGPA : 7.70

Dadireddy Lakshmi Sravani
Merit Third
CGPA : 7.68

Master of Science (Microbiology)

Panchal Balaji Gopal
Merit First
CGPA : 7.42

Barge Pratiksha Suryakant
Merit Second
CGPA : 7.06

Ghogare Pratiksha Shivaji
Merit Third
CGPA : 7.01

Master of Arts (Economics)

Buye Savani Naresh
Merit First
CGPA : 7.94

Mane Pallavi Bhagwat
Merit Second
CGPA : 7.68

Suryawanshi Shraddha Hanumant
Merit Third
CGPA : 7.54

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चे गुणवंत विद्यार्थी

Master of Arts (Geography)

Deshmukh Mansi Dhondiram
Merit First
CGPA : 8.44

Kamble Saurabh Atmaram
Merit Second
CGPA : 8.02

Kale Ujwala Deelip
Merit Third
CGPA : 7.78

Master of Arts (English)

Khose Pratima Hanumant
Merit First
CGPA : 8.19

Waghmare Mahadevi Balaji
Merit Second
CGPA : 7.76

Patil Vishakha Tanaji
Merit Third
CGPA : 7.39

Master of Arts (Political Science)

Saste Pratibha Prabhakar
Merit First
CGPA : 8.14

Shirure Kiran Sanjay
Merit Second
CGPA : 8.01

Patil Rajani Ramakant
Merit Third
CGPA : 7.28

Master of Arts (Mass Communication and Journalism)

Mahajan Kishor Bajirao
Merit First
CGPA : 7.93

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये विविध क्षेत्रात नियुक्त झालेले विद्यार्थी

Nilkanth Somwanshi
PSI

Saurabh Survase
Maharashtra Defence Services

Ishwari Gadewad
Indian Postal Services

Avinash Ghogare
Maharashtra Defence Services

Punam Satpute
Asst. Professor

Pratiksha Mandole
Asst. Professor

Santosh Indrale
Health Department

Ragini Jadhav
Talathi

Nikita Sangave
Talathi

Aaditya Sude
Talathi

Pratiksha Rasal
Talathi

Vaishnavi Dudhbhate
Talathi

Fulari Mayuri
Talathi

Jayashri Jadhav
Talathi

Anisha Agarkar
Talathi

Sapana Gude
Talathi

Vikas Shelar
Indian Nevi

Rohini Mali
TCS

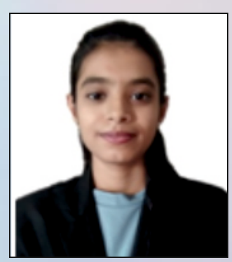
Manjiri Auti
TCS

Yogesh Mane
TCS

Hasan Shaikh
TCS

Zeba Shaikh
Startek (Zomato)

Jyoti Dasare
GDS ABPM, Anjandoha

Vaishnavi Lature
GDS ABPM, Solapur

Muntazim Shaikh
GDS BPM, Himayatnagar

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर
(स्वायत्त)

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
॥ आरोह तमसो ज्योतिः ॥
स्थापना : १९७०

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये विविध क्षेत्रात नियुक्त झालेले विद्यार्थी

Mahadevi Mule
GDS BPM, Gurukunj

Manoj Bidve
Certified Auditor

Mansi Gugalgave
Buldana Urban Co-op. Soci. Ltd.,

Poonam Makane
S. B. Solar System

Ajay Shingade
MPSC - Clerk

Bhagwat Shinde
PO-Axix Bank

Ajay Maske
Police

Balaji S. Datake
DSAI Life Sciences, Bidar

Bhagwat Dhulgande
SAI Life Sciences, Bidar

Kavita Dagade
Metrochem API, Hyderabad

Omkar Gaikwad
NGL Fine Chem. Ltd., Boisar

Atish Kale
Enzene Biosciences Ltd., Pune

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये नेट/सेट उत्तीर्ण विद्यार्थी

Dhiraj Patil
M-SET (Commerce)

Pratiksha Mandole
SET (Pol. Science)

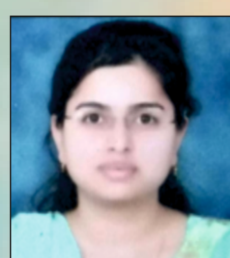

Rutuja Bawachakar
SET (Pol. Science)

Rahul Waghmode
SET (Pol. Science)

Akshya Bhandare
SET (Chemistry)

Poonam Wawargire
GATE (Chemistry)

Gokul Sirsath
GATE (Chemistry)

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
॥ आरोह तमसो ज्योतिः ॥
स्थापना : १९७०

IIT - JAM EXAMINATION QUALIFIED STUDENTS

Chemistry

Ashish Solapure
IIT- JAM AIR-262 (CY)

Ashish Indrale
IIT- JAM AIR-1342 (CY)

Somesh Deshmukh
IIT- JAM AIR-2662 (CY)

Aishwarya Salunke
IIT- JAM AIR-6322 (PH)

Saurabh Ghodake
IIT- JAM

Biotechnology

Tanaya Naikwadi
IIT- JAM AIR-1390

Sagar Bucche
IIT- JAM AIR-2237

Nikita Tenkale
IIT- JAM AIR-3374

Physics

Vaishnavi Khape
IIT- JAM AIR-3684

Mathematics

Vishnu Bhingole
IIT- JAM AIR-3311

GATE-Life Sciences

Neha Kamble
GATE-AIR-13134

Avishkar Winner

Mahesh Jadhav
University Leval Avishkar

Sports Department Meritorious Player

International Player

Sushma Shinde
Bronze : 8th Aerobic Gymnastic Asian Championship, Mongolia

Azhar Patel
Open International Kaybukai Karate Championship, Mumbai

Pranav Gawali
Bronze : Indonepal Series, Basketball, Nepal
Silver : 3rd Youth Games National Championship,Delhi

Kashyap Kamble
Bronze: Indo National Series, Basketball, Nepal

National Player

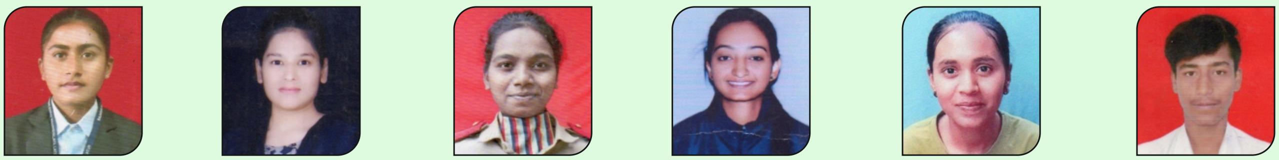

Sadhana Pawar
Silver : National Softball Championship, Delhi

Saniya Shaikh
Silver : Senior National Softball, J & K,
Gold : Fed.Cup. Sambhajinager

Kalyani Sakhare
Silver : Senior National Punjab, Baseball

Jyoti Pawar
Silver : Senior National Punjab, Baseball

Pragati Kamble
Silver : Inter Zone National Softball, Tamilnadu
Junior National Bihar-participation

Tushar Jadhav
Bronze : Interzone National Softball, Tamilnadu

Rajnandini Mane
Gold: Softball, Sambhajinager

Aawez Pathan
Gold: Softball, Sambhajinager

Pranav Kshirsagar
Bronze: Baseball Chhatisgadh

Priti Dhanger
Bronze: Baseball Chhatisgadh

Snehal Kamble
Gold, State U18 Jalgaon
Gold, Ch.chashk Buladhana
Participation, National Soft Ball Karnataka

All India Inter University Tournament / Krida Mohotsav

Rushikesh Kokate
Bronze
Kho-Kho Krida Mahotsav, Lonere

Vitthal Mali
Yoga, Channai, Mallkhamb, Jaipur .

Shrikant Dube
Boxing Chandigarh, Punjab

Namrata Waghmare
Chess, IUT Mumbai Krida Mohotsav, Lonere

Diksha Sonwane
Chess IUT Mumbai, Krida Mahotsav, Lonere

Rutik Kale
Judo
Chatrapati Shivaji Maharaj, Kanpur

Rutuja Jain
Kho-Kho
WZIUT Reva, M.P.
Krida Mohotsav, Lonere

Suhasini Kale
Kho-Kho
WZIUT Reva, M.P.
Krida Mohotsav, Lonere

Pratiksha Kadrale
400 mtr Runn., Krida Mahotsav, Nagpur, IUT Odisha

Vaishnavi Shinde
Javelian Throw, Krida Mahotsav, Nagpur

Prashant Kamble
Basketball, IUT Jaipur, Krida Mohotsav, Nagpur

Vaishnavi Kawle
Basketball
IUT Gwalior, Krida Mohotsav, Nagpur

Santoshi Swami
Basketball IUT Gwalior. Krida Mohotsav, Nagpur

Anushka Belure
Basketball Gwalior, Krida Mohotsav, Nagpur

Pranali Kadam
Volleyball, IUT Bundelkhand, Krida Mohotsav, Nagpur

Sanjana Davkare
Volleyball, IUT Bundelkhand, Krida Mohotsav, Nagpur

Pratiksha Boyane
Volleyball, IUT Bundelkhand, Krida Mohotsav, Nagpur

Shital Jadhav
Volleyball, IUT Bundelkhand, Krida Mohotsav, Nagpur

Shatakshi Jadhav
Handball WZIUT, Udaypur

Shruti Patil
Cricket WZIUT, Reva

Sanika Kale
WZIUT, Rope Mallkhamb, Jaypur

Tushar Jadhav
Baseball WZIUT, Aasam

Shubham Jadhav
Baseball WZIUT, Aasam

Mayur Durande
Baseball WZIUT Aasam

Rohit Faridabadkar
Baseball WZIUT, Aasam

Mohammad Mulla
Baseball WZIUT, Aasam

Pragati Kamble
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Namrata Pawar
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Kanchan Suraywanshi
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Shraddha Pawar
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Sadhna Pawar
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Pranjal Mugle
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Kalyani Sakhare
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Saniya Shaikh
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Durga Kakade
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Jyoti Pawar
4th Place
Baseball WZIUT, Pune

Suraj Thadkar
Softball
AIUT Bangalore university, Bangalore

Krishakant Kendre
Softball
AIUT Bangalore university, Bangalore

Vishal Tenkale
Softball
AIUT Bangalore university, Bangalore

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

NSS / NCC Meritorious Students

NCC Girls

LCPL Prachi More
RD Parade-2024, New Delhi

SUO Kalyani Sakhare
RDC IGC

JUO Sanjana Davkare
Pre TSC III

CQMS Mahek Ansari
RDC IGC

SGT Smruti Bhange
Participated in Advanced Leadership Camp

NCC Boys

SUO Suyash Tekale
AITSC-2023, New Delhi

CQMS Abhishek Jogdand
BLC (Bronze Medal) & ALC

SGT Sham Bainbone
Army Attachment Camp

Cdt Sumit Gore
Army Attachment Camp-2024 , Recruited as AGNIVEER (TECH)

Cdt Vishwajit Gaikwad
Army Attachment Camp -2024

Cdt Aniket Admane
Army Attachment Camp -2024

Cdt Pratik Manjre
Basic Course in Rock Climbing, Junagarh

Cdt Maroti Kardile
Recruited as AGNIVEER (TECH)

Cdt Abhishek Chavan
Army Attachment Camp -2024

NSS

Reshmi Singh
SRD, Mumbai
Pre-NRD, Vijaywada

Nikita Kadam
NIC, Best Volunteer Award SRTMU, Nanded

Sham Baibone
Pre-RDC, Kholaphur, Best Volunteer Award SRTMU, Nanded

Yashoda Suryawanshi
SRD, Mumbai

Nagesh Kamble
National Integration Camp

Trupti Jadhav
Avhan,
Nation Youth Festival

Rajkanya Fawade
Avhan,
Nation Youth Festival

कला व सांस्कृतिक क्षेत्रातील गुणवंत विद्यार्थी २०२३-२४

|| CULTURAL UNIT, RSML ||

ऋतुराज सुरवसे

स्नेहल नरवने

श्रेया काटवटे

महेक अन्सारी

वेदांती लकशेट्टे

निकीता कोकाटे

शिवम सुतार

वैभव कवडे

नागेश कांबळे

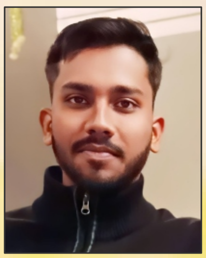
अनिकेत गायकवाड

जानकी औताडे

प्रीती सूर्यवंशी

विशाल वाटवडे

गायत्री सुतार

अभिजीत भड

निलेश चव्हाण

वैष्णवी नाडे

श्रध्दा बांगर

ज्ञानेश्वरी जाधव

सृष्टी देशपांडे

पवन कदम

यश कुसळे

शिवानी काळे

मयुरी वाघमारे

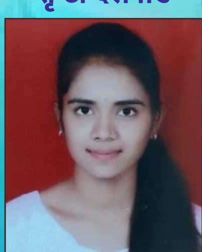
रोहिनी मधाळे

शुभम क्षिरसागर

पृथ्वीराज चव्हाण

गायत्री धामणगावकर

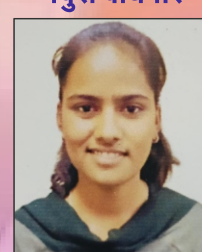
आकांक्षा सारंगे

कला व सांस्कृतिक क्षेत्रातील विविध उपक्रम २०२३-२४

लघुपट महोत्सव २०२४ : प्रदर्शित झालेले विविध पुरस्कार प्राप्त लघुपट

लघुपट महोत्सव २०२४ : लघुपट दिग्दर्शकांचा रसिकांसोबत संवाद

स्वा.रा.ति.म. युवक महोत्सव २०२३ : प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उप-प्राचार्य सदाशिव शिंदे आणि महाविद्यालयाचा यशस्वी संघ.

स्वा.रा.ति.म. युवक महोत्सव २०२३ : श्री वैभव कवडे प्रमुख पाहुणे श्री समीर चौघुले यांचे कडून पारितोषिक स्वीकारताना

स्वा.रा.ति.म. युवक महोत्सव २०२३ : महाविद्यालयाने सादर केलेल्या पारितोषिक प्राप्त विडंबन या कला प्रकारातील एक क्षण.

लोकसत्ता लोकांकिका स्पर्धा २०२३ : महाविद्यालयाने सादर केलेल्या सहल या एकांकिकेतील एक दृश्य.

अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद : १०० वे नाट्य संमेलन २०२४

एकपात्री अभिनय स्पर्धेतील दृश्य

एकपात्री अभिनय स्पर्धेतील दृश्य

बालनाट्य अभिनय स्पर्धेतील दृश्य

एकांकिका स्पर्धेतील दृश्य

वार्षिक स्नेहसंमेलन २०२३-२४ काही क्षणचित्रे

उद्घाटन ... अध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटील, प्रमुख पाहुणे श्री योगिराज माने, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, विद्यार्थी परिषद सचिव निलेश चव्हाण

प्रमुख पाहुणे सुप्रसिध्द कवी श्री योगिराज माने विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतांना.

धनगरी नृत्य सादर करत असताना पृथ्वीराज चव्हाण

स्नेहसंमेलनाचे सूत्रसंचालन : ऋतुराज सुरवसे आणि साक्षी देशपांडे

भावगीत सादर करताना निलेश चव्हाण

मुक अभिनयातील एक प्रसंग

विनोदी विडंबनातील एक दृश्य

महाराष्ट्राचे पारंपरिक लेझीम नृत्य

वार्षिक स्नेहसंमेलन २०२३-२४ काही क्षणचित्रे

'म्हातारी' या विनोदी विडंबनातील एक दृश्य

दाक्षिणात्य लोकनृत्य शैलीतील एक दृश्य

कर्नाटक लोकनृत्य शैलीतील एक दृश्य

समूह नृत्य कलाप्रकारातील एक दृश्य

कोळी नृत्य कलाप्रकारातील एक दृश्य

एकांकिका कलाप्रकारातील एक दृश्य

एकांकिका कलाप्रकारातील एक दृश्य

बक्षीस वितरण : प्रमुख अतिथी मिसेस युनिव्हर्स डॉ. प्रचिती पुंडे, उपाध्यक्ष डॉ. पी. आर. देशमुख, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

Hon. Director General Lt. Gen. Gurbirpal Singh with cadets at New Delhi during Republic Day Camp in January 2024, LCPL Prachi More Participated in the Camp, Parade at Karatvya Path & PM Rally

Hon. Draupadi Murmu, President of India with cadets at New Delhi during Republic Day Camp in January 2024, Our LCPL Prachi More Participated in the Camp, Parade at Karatvya Path & PM Rally

Prof. Dr. Mahesh Wavare
Attended NCC Pre Commission Course

SUO Suyash Tekale (B.Sc.III)
Shahushree -2024

शब्दगंध पदाधिकारी

प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे
संपादक

उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे
सहसंपादक

डॉ. अभिजीत यादव
सहसंपादक

डॉ. व्यंकट धुमाळ
कार्यकारी संपादक

प्रा. सूर्यकांत मस्के
कार्यकारी सहसंपादक

सहाय्यक संपादक मंडळ

डॉ. सुरेश सोनोने
पाली विभाग

प्रा. सूर्यकांत चव्हाण
हिंदी विभाग

डॉ. चंद्रशेखर दवणे
इंग्रजी विभाग

प्रा. मारोती सुद्देवाड
विज्ञान विभाग

प्रा. सोमदेव शिंदे
संस्कृत विभाग

प्रा. राजीव सावरे
रशियन विभाग

डॉ. उदयभानू सरदेशमुख
बी. टी. विभाग

प्रा. रियाज शेख
आय. टी. विभाग

डॉ. गोविंद उफाडे
मराठी विभाग

अक्षर जुळवणी : पार्वती ग्राफिक्स, खंडोबा गल्ली, लातूर

२०२३-२४

या वार्षिक अंकातील साहित्य स्वलिखित आहे असे गृहीत धरले आहे. साहित्यात व्यक्त झालेली मते संबंधित लेखक व कवींची आहेत. त्याच्याशी संस्थाचालक, प्राचार्य, संपादक मंडळ व मुद्रक हे सहमत असतीलच असे नाही.

संपादकीय

प्रिय वाचक विद्यार्थी मित्र हो..!

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ चा वार्षिक अंक 'शब्दगंध' आपल्या हाती देताना विशेष आनंद होत आहे. वार्षिक अंक हा महाविद्यालयातील शैक्षणिक उपक्रमांचा एक प्रकारचा आरसाच असतो. अध्ययन-अध्यापनाबरोबर ललित वाङ्मय, शैक्षणिक, सांस्कृतिक, वाङ्मयीन उपक्रम, राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्रसेना, कला, क्रीडा, वादविवाद, वक्तृत्व अशा सर्व उपक्रमांचा लिखित दस्तऐवज यात असतो. महाविद्यालयात कोणते उपक्रम चालतात, याचा सुंदर आलेखच वार्षिकांकातून येत असतो. वार्षिक अंक पाहताच महाविद्यालयाची शैक्षणिक क्षमतेची कल्पना येऊ शकते. आपला अंकही असाच विविधतेने नटलेला आहे. 'शब्दगंध' वार्षिक अंक एक प्रकारचा शब्द उत्सवच आहे. विद्यार्थी हा शोधक असतो, जिज्ञासू असतो. तो सर्जनशील असतो, तो नव्याचा शोध घेत असतो. नवप्रवर्तक कल्पना त्याला असू शकतात. अशा नव-नव्या कल्पना तरलपणाने तो शब्दबद्ध करत असतो. 'शब्दगंध' हे त्याच्या हक्काचे व्यासपीठ आहे. काळ गतिमान असून वर्तमान मात्र अस्वस्थ करणारे आहे. अशा अस्वस्थतेच्या व्यथा व्यक्त करणाऱ्या काही कविता आपणास यात वाचायला मिळतील. उपहास, उपरोध याबरोबरच विज्ञान, समाजविज्ञान, तारुण्यातील प्रेमाच्या तरल भावना याही यात चित्रित झालेल्या आहेत.

देशाच्या दृष्टीने या वर्षातील सर्वात आनंदाची बाब म्हणजे यशस्वी ठरलेली 'चांद्रयान-३' ही मोहीम होय. भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था म्हणजेच 'इस्त्रो'च्या महत्त्वकांक्षी योजनेला या वर्षी मोठे यश प्राप्त झाले. या मोहिमेने इतिहास घडविला. 'चांद्रयान-३' ही आजवरची सर्वात किचकट आणि सर्वात महत्त्वाची योजना पूर्ण झाली. भारतीय अंतराळ संशोधनाच्या दृष्टीने २३ ऑगस्ट २०२३ हा दिवस अतिशय महत्त्वाचा ठरला. या मोहिमेमुळे भारत हा चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवाजवळ अंतराळयान यशस्वीपणे उतरविणारा पहिला आणि चंद्रावर सॉफ्ट लँडिंग करणारा चौथा देश ठरला आहे. यासंदर्भात विद्यार्थ्यांत फार मोठी उत्सुकता होती. आपल्या महाविद्यालयातील भूगोल विभागाने विद्यार्थ्यांची एक कार्यशाळा घेऊन या योजनेची शास्त्रीय माहिती दिली. विद्यार्थ्यांच्या दृष्टीने हा अत्यंत आनंदाचा आणि जिव्हाळ्याचा विषय असल्याकारणाने या विषयावर विद्यार्थ्यांकडून लेख मागविण्याचे आम्ही आमच्या संपादक मंडळात ठरविले. त्यातील तनुजा उमप यांचा 'चांद्रयान- ३', प्रशांत पांचाळ यांचा 'हमारी जिद... चांद्रयान', साक्षी पाटील यांचा 'हौसले का उडान: चांद्रयान -३', आफरीन काझी यांचा 'Mission Chandrayan 3', शुभांगी तिडके यांचा 'Chandrayan- 3', श्रुती पाटील यांचा 'Chandrayan' हे लेख आणि काही कविता यातून या मोहिमेवर प्रकाश टाकताना दिसतात. या अंकातील विद्यार्थ्यांनी लिहिलेले चांद्रयान -३ मोहिमेबद्दलचे उत्कृष्ट लेख, काव्य आणि इतर विषयावरही विद्यार्थ्यांनी अभिव्यक्त होणे, हे आनंददायी असून भविष्यातील चांगल्या लेखकाची ही पायाभरणी आहे. या सर्व विद्यार्थ्यांचे मी अभिनंदन करतो आणि शुभेच्छा देतो.

या वर्षातील आणखी एक आनंदाची बाब म्हणजे देशातील ५ महनीय व्यक्तींना भारतरत्न पुरस्कार जाहीर झाले. त्या महनीय व्यक्ती म्हणजे भारतातील हरित क्रांतीचे जनक, गहू व तांदळाच्या उच्च उत्पादन देणाऱ्या जातीचा विकास करणारे, देशाला अन्न उत्पादनात स्वयंपूर्णतेकडे घेऊन जाणारे कृषीशास्त्रज्ञ डॉ. एम. एस. स्वामीनाथन, विद्वान राजकारणी, बहुभाषाकोविद, दिवाळखोरीच्या उंबरठ्यावर असणाऱ्या भारतीय अर्थव्यवस्थेला उर्जित अवस्थेत आणणारे देशाचे माजी पंतप्रधान पी. व्ही. नरसिंह राव, स्वातंत्र्यसेनानी, शिक्षक, थोर राजकारणी, ज्येष्ठ समाजवादी नेते जननायक श्री कर्पूरी ठाकूर, भाजपाचे ज्येष्ठ नेते,

माजी उपपंतप्रधान श्री लालकृष्ण अडवाणी, शेतकऱ्यांच्या कल्याणासाठी आयुष्यभर वाहून घेतलेले नेते तथा देशाचे पाचवे पंतप्रधान श्री चौधरी चरण सिंह या होत. देशाच्या उभारणीत या सर्वांचे मोठे योगदान आहे.

या वर्षापासून नवीन शैक्षणिक धोरणास सुरुवात झाली आहे. या धोरणाने दूरगामी परिणाम साधला जाणार आहे. या वर्षामध्ये केवळ आपल्या स्वायत्त महाविद्यालयानेच याची अंमलबजावणी सुरू केली आहे. पदवी आणि पदव्युत्तर स्तरावर या धोरणानुसार प्रारंभ करणारे आपले मराठवाड्यातील पहिले आणि एकमेव महाविद्यालय आहे. या नव्या पद्धतीमध्ये विद्यार्थ्यांनी फार लवकर हे धोरण स्वीकारल्याचे दिसून येते. विद्यार्थी मेजर-मायनर विषयांची निवड अतिशय हुशारीने करत असल्याचे दिसते आहे. ही फार सकारात्मक बाब आहे. या धोरणानुसार आता बहुविद्याशाखीय शिक्षणाची सुविधा उपलब्ध झाली आहे. व्यावसायिक कौशल्य शिकविण्यावर भर दिला जाणार आहे. हे धोरण भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत अमूलाग्र बदल करणारे ठरू शकते.

मित्रांनो, यावर्षी महाविद्यालयाच्या उत्कृष्ट निकालाबरोबरच कला, क्रीडा, सांस्कृतिक, एनएसएस, एनसीसी, आविष्कार आणि आयटी प्रवेश परीक्षा या क्षेत्रातही दैदिप्यमान यश संपादित करत केवळ राज्यस्तरावरच नव्हे तर राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावर आपल्या महाविद्यालयाचा लौकिक वाढविला आहे. प्राचार्य म्हणून मला या सर्व विद्यार्थ्यांचा अभिमान आहे. मित्रांनो, हे महाविद्यालय केवळ विद्यार्थ्यांच्या हिताचा विचार करूनच वर्षभर उपक्रम घेत असते. या वर्षी या उपक्रमांची संख्या ही जवळजवळ हजार इतकी आहे. म्हणजे दररोज सरासरी तीन ते चार उपक्रम आपल्या महाविद्यालयात चालतात. याचा लाभ आपणास मिळतो आणि तो सतत मिळत राहावा, या दृष्टीने महाविद्यालय सर्वतोपरी प्रयत्न करत आहे. यावर्षी महाविद्यालयाच्या तीन विद्यार्थिनींची 'इन्सा समर रिसर्च फेलोशिप'साठी निवड झाली. वकृत्व, वादविवाद स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या संघाने वर्षभरात जवळपास ३० स्पर्धा जिंकलेल्या आहेत. सुषमा शिंदे आणि अझहर पटेल या खेळाडूंनी आंतरराष्ट्रीय स्तरावर जिम्नॅस्टिक आणि कराटेमध्ये आपला ठसा उमटविला आहे. प्राची मोरे या छात्रसेनेच्या विद्यार्थिनीने दिल्लीतील मुख्य संचालनात आपले योगदान दिले आहे. दिल्ली येथे झालेल्या 'मेरी माटी मेरा देश, अमृत कलश' उपक्रमात एनएसएसच्या श्याम बैनबोने, नागेश कांबळे, प्रियंका कदम या विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला अशा कितीतरी ठळक बाबी नोंदविता येतील.

हा अंक दर्जेदार व निर्दोष निघावा म्हणून आमच्या संपादक मंडळाने मेहनत घेतली आहे. 'शब्दगंध' अंकाचे वाचक, विद्यार्थीवर्ग उत्स्फूर्तपणे स्वागत करतील, अशी अपेक्षा व्यक्त करतो आणि शब्द सामर्थ्यांची महती सांगणाऱ्या संत तुकाराम यांच्या संत वचनाचा उल्लेख करून थांबतो.

आम्हां घरी धन शब्दांचीच रत्ने । शब्दांचीच शस्त्रे यत्न करूं ।।
शब्दचि आमुच्या जीवाचे जीवन। शब्दे वाटू धन जनलोका ।।

(प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे)
संपादक

मनोगत

२३ ऑगष्ट, २०२३ रोजी सायंकाळी ६.४० वाजता 'चांद्रयान-३' हे चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवाजवळ सुरक्षितपणे लँड झाले. यानंतर चंद्राच्या या भागात सॉफ्ट लँडिंग करणारा भारत हा पहिला देश ठरला. भारताची ही महत्त्वाकांक्षी मोहिम यशस्वीरित्या पार पडली. 'चांद्रयान-३' चा प्रवास हा खरेतर 'चांद्रयान-१' च्या यशानंतरच सुरू झाला होता. पहिल्या चांद्रयानाने चंद्रावर पाण्याचे अंश असल्याचा शोध लावला होता. याचाच अभ्यास करण्यासाठी चंद्राच्या पृष्ठभागावर जाणं आवश्यक होत. त्यामुळे 'चांद्रयान-२' ही मोहिम आखण्यात आलेली होती. पण दुर्दैवाने 'चांद्रयान-२' हे चंद्रावर सॉफ्ट लँडिंग करू शकले नाही. पण 'चांद्रयान-३' ही मोहिम इस्त्रोच्या वैज्ञानिकांनी यशस्वीपणे पार पाडली.

भारताच्या या यशाचं श्रेय नक्कीच पूर्णपणे इस्त्रोच्या वैज्ञानिकांचे आहे. या यशात भारतीय अवकाश संशोधन संस्थेचे (इस्त्रो) अध्यक्ष एस. सोमनाथ यांच्यासह 'चांद्रयान-३' मोहिमेचे संचालक मोहन कुमार, रॉकेट संचालक बीजू सी. थॉमस यांचा मोठा वाटा आहे. या माहिमेत ५४ महिला अभियंत्या आणि शास्त्रज्ञांचा सहभाग होता. अखंड भारतासाठी हा प्रकल्प महत्त्वाचा आणि नवी चेतना देणारा ठरेल, अशी अपेक्षा आहे.

महाविद्यालयाने या मोहिमेची सखोल ओळख विद्यार्थ्यांना व्हावी म्हणून सन २०२३-२४ या वर्षाचा शब्दगंध हा वार्षिकांक 'चांद्रयान-३' या मोहिमेवर प्रकाशित करण्याचा निर्णय संपादक मंडळाने घेतला. त्यास महाविद्यालयाच्या विविध शाखेतील विद्यार्थ्यांनी भरपूर प्रतिसाद दिला आहे.

या अंकात 'चांद्रयान-३' या मोहिमेवरील लेखांबरोबरच इतरही लेख उल्लेखनीय असल्याचे दिसून येते. या लेखात कु. आरती आलमले यांनी छान पद्धतीने रेखाटलेली छायाचित्रे प्रकाशित करण्यात आलेली आहेत. शब्दगंधमध्ये विद्यार्थ्यांकडून लिहिण्यात आलेले विविध विषयावरील लेख हे अभ्यासपूर्ण आहेत. विद्यार्थ्यांच्या लिखाण कौशल्यास उत्तेजन देण्यासाठी हा अंक निश्चितच उपयोगी ठरलेला आहे.

हा अंक प्रकाशित करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभलेले आहे, त्यामुळेच हा अंक सुबक व आकर्षक झाला आहे. हा अंक प्रकाशित करण्यासाठी शब्दगंध समितीच्या सदस्यांनी मोलाचा वाटा उचलला आहे. महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभल्यामुळेच हा अंक प्रकाशित होऊ शकला. त्यांचे संपादक मंडळ आभारी आहे. पार्वती ग्राफिक्स, लातूर यांनी वेळ देऊन अंक सुबक बनविण्यासाठी मदत केली, त्यामुळे त्यांचे संपादक मंडळ आभारी आहे. हा अंक प्रकाशित करण्यासाठी प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष ज्यांनी ज्यांनी सहकार्य केले, त्या सर्वांचे संपादक मंडळ आभार व्यक्त करते.

डॉ. व्यंकट धुमाळ
(कार्यकारी संपादक)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous)

Student Council : 2023-2024

S.N.	Class	Name	Designation
1	M.A.(Eco.) II	Chavan Nilesh Dilip	Secretary
2	M.Sc.(Zool.) II	Patil Vaishnavi Balasaheb	Joint Secretary
3	M.Sc.Micr. II	Hanwate Vaishnavi Rajendra	Joint Secretary
4	M.A.(Pol.Sci.) I	Shaikh Shehraj Vajir	Joint Secretary
5	M.Sc.(Chem) II	Sirsat Gokul Vyankati	Student Co-ordinator
6	B.A. I (A)	Darkase Sanvidhan Parmeshwar	Member
7	B.A. I (B)	Sude Tapasya Sanjay	Member
8	B.A. I (C)	Khadke Aparna Balaji	Member
9	B.A. II (A)	Alte Anjali Mahadev	Member
10	B.A. II (B)	Ravjade Rutuja Ram	Member
11	B.A. II (C)	Ovhal Saniya Balasaheb	Member
12	B.A. III (A)	Mane Rutuja Vishnu	Member
13	B.A. III (B)	Thombre Aditi Babasaheb	Member
14	B.Com. I (A)	Sude Shambhavi Dinkar	Member
15	B.Com. I (B)	Swami Sangita Suresh	Member
16	B.Com. I (C)	Mohite Pornima Surendra	Member
17	B.Com. II (A)	Gaikwad Aniket Govind	Member
18	B.Com. II (B)	Shaikh Saniya Abdul Majjeed	Member
19	B.Com. II (C)	Bayas Nandini Shivdayalsingh	Member
20	B.Com. III (A)	Kamble Shubhangi Gopal	Member
21	B.Com. III (B)	Zunje Balaji Murlidhar	Member
22	B.Com. III (C)	Sathe Smita Sudhakar	Member
23	B.Sc.I	Kadam Vaishnavi Vilas	Member
24	B.Sc.II	Aglave Ashitosh Ramesh	Member
25	B.Sc.III	Shinde Sujata Pandit	Member
26	B.C.A.I (A)	Bhosale Mahesh Kakasaheb	Member
27	B.C.A.I (B)	Patil Prashant Pramod	Member
28	B.C.A.I (C)	Patil Rushikesh Rajkumar	Member
29	B.C.A.II (A)	Kamble Pallavi Janardhan	Member
30	B.C.A.II (B)	Suryawanshi Shubhangi Dattyatray	Member
31	B.C.A.III	Attal Siddhi Dipak	Member
32	B.Sc.(CS) I (A)	Gurme Akshata Chandrakant	Member
33	B.Sc.(CS) I (B)	Pawar Kalyani Dhananjay	Member
34	B.Sc.(CS) I (C)	Suryawanshi Akshay Balaji	Member
35	B.Sc.(CS) II (A)	Biradar Ashwini Govind	Member
36	B.Sc.(CS) II (B)	Lokare Nikita Balasaheb	Member

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous)

Student Council : 2023-2024

S.N.	Class	Name	Designation
37	B.Sc.(CS) III	Jain Payal Yuvraj	Member
38	B.Sc.(BT) I	Renge Gayatri Ramkrishna	Member
39	B.Sc.(BT) II	Bolegave Ruchita Govindrao	Member
40	B.Sc.(BT) III	Kawdale Vikram Vijaykumar	Member
41	B.Voc. (CT) I	Mahanure Shradha Ramdas	Member
42	B.Voc. (CT) II	Shinde Shweta Suresh	Member
43	B.Voc. (CT) III	Shaikh Aiman Fatema Ismail	Member
44	B.Voc. (FPT) III	Jadhav Vikas Dattatraya	Member
45	M.A.(Eco.) I	Bansode Samraddhi Sudas	Member
46	M.A.(Geo.) I	Gurhale Mohini Piraji	Member
47	M.A.(Geo.) II	Kadwade Mansi Navnath	Member
48	M.A.(Pol.Sci.) II	More Pratiksha Baliram	Member
49	M.A.(Eng.) I	Inile Vaishnavi Ashok	Member
50	M.A.(Eng.) II	Fulari Ruqsar Qayyum	Member
51	M.A. (Pali) I	Wankhade Ritika Sanjaykumar	Member
52	M.A. (Pali) II	Paradhe Chhaya Balchand	Member
53	M.Com. I	Beg Asiya Yusuf	Member
54	M.Com. II	Agarwal Isha Manoj	Member
55	M.Sc.(CS) I	Motegaonkar Shreyash Narendra	Member
56	M.Sc.(CS) II	Gaikwad Santosh Balaji	Member
57	M.Sc.(Phy) I	Kamble Shital Govind	Member
58	M.Sc.(Phy) II	Jadhav Chhaya Vishvanath	Member
59	M.Sc.(Chem) I	Patel Misbah Matin	Member
60	M.Sc.(Math) I	Shinde Aishwarya Bhagvat	Member
61	M.Sc.(Math) II	Shaikh Seema Yunussab	Member
62	M.Sc.(Bot.) I	Kamble Jayant Dinesh	Member
63	M.Sc.(Bot.) II	Mathapati Aarti Umakant	Member
64	M.Sc.(BT) I	Thakurdeshmukh Divya Shrikrishna	Member
65	M.Sc.(BT) II	Gate Shivani Samadhan	Member
66	M.Sc.(Micr.) I	Rangdal Sanjana Rajendra	Member
67	M.Sc.(Micro.) II	Kande Patil Priyanka Vidhyadhar	Member
68	M.Sc.(Zool.) I	Shaikh Muskan Salim	Member
69	B.Sc. III	Kalme Mahesh Dhanraj	NSS Representative
70	B.Sc. III	Tekale Suyash Balaji	NCC Representative
71	B.SC.CS III	Jain Rutuja Laxman	Culture Representative
72	B.A. III	Waghmare Mayuri Balu	Ladies Representative
73	B.A. III	Sakhare Kalyani Shahikant	Ladies Representative

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	लेख / कविता	पृष्ठ क्र.
	मराठी विभाग	
१	नवीन शैक्षणिक धोरण	१
२	बाप	२
३	चांद्रयान - ३	२
४	शेतकरी !	३
५	आपण निसर्गाचे देणे लागतो	४
६	स्त्री-परिपूर्ण तरीही अपूर्णच...	५
७	बाबा मला एकदा माझ्या राजाचा रायगड पहायचाय!	६
८	हे ही एक कसक	६
९	चांद्रयानाचे यश...	७
१०	आयुष्य	७
११	जात	७
१२	पहिलं प्रेम	८
१३	व्यथा महाराष्ट्राची	८
	हिंदी विभाग	
१	हमारी जिद ...चंद्रयान	९
२	आनेवाला लम्हा ...	९
३	हौसले का उडान : चंद्रयान - ३	१०
४	विचार	११
५	शायद ...	११
६	लालच बनाम उदारता	१२
७	यादें जिंदा होती है	१४
	इंग्रजी विभाग	
१	Mission Chandrayan-3	१७
२	Chandrayan-3	१८
३	Don't Tell	१९
४	Book Review : Kosala (Novel)	१९
५	Chandrayaan	२०
६	Friendship Poems	२२
७	Corruption is a Burning Problem in India	२३

अ.क्र.	लेख / कविता	पृष्ठ क्र.
	इंग्रजी विभाग	
८	The Things of Poverty	२४
९	"Mother As She"	२५
१०	"Father's Investment"	२६
	संस्कृत विभाग	
१	संस्कृतसुभाषितरत्नानि ।	२७
२	वैदिकसंस्कृते: महत्ता।	२८
३	वायुप्रदूषणं तन्नाशाय उपायाश्च ।	२९
४	कालिदासस्य निसर्गसौन्दर्यम्।	३०
५	भारतीया राजनीति: लोकतन्त्रं च।	३१
६	नूतन-शिक्षानीति:।	३१
	पाली विभाग	
१	विपश्यना	३३
२	तथागत गौतम बुद्धांचा - कर्म सिद्धांत	३४
३	भिक्षू जगदीश काश्यप	३७
४	सम्राट अशोकः एक आकलन	४०
५	बुद्ध चरित्र	४३
६	बुद्धांची शिकवण : आर्य अष्टांगिक मार्ग	४४
७	प्रतिज्ञा	४६
८	पाली सुविचार	४७
९	पाली साहित्यातील सुविचार संग्रह	४८
१०	पालि सुविचार (गाथा) संग्रह	५०
११	सुविचार संग्रह	५२
१२	सम्राट अशोक	५३
१३	बौद्ध राजे यांचा इतिहास	५६
१४	राजा कनिष्क	५७
१५	परिव्राजकांची धम्मदीक्षा	५८
१६	अजिंठा लेणी	५९
	रशियन विभाग	
1	Традиции Масленицыв России	६३

अनुक्रमणिका (वार्षिक अहवाल)

अ.क्र.	विभाग	पृष्ठ क्र.
१	मराठी विभाग	६५
२	हिंदी विभाग	६९
३	इंग्रजी विभाग	७१
४	संस्कृत विभाग	७७
५	पाली विभाग	७९
६	राज्यशास्त्र विभाग	८१
७	इतिहास विभाग	८५
८	अर्थशास्त्र विभाग	९१
९	समाजशास्त्र विभाग	९६
१०	भूगोल विभाग	९८
११	लोकप्रशासन विभाग	१०१
१२	संगीत विभाग	१०३
१३	बी.ए. (सी.ई.पी) विभाग	१०५
१४	वाणिज्य विभाग	१०७
१५	रसायनशास्त्र विभाग	११४
१६	गणित विभाग	११७
१७	भौतिकशास्त्र विभाग	११९
१८	वनस्पतीशास्त्र विभाग	१२६
१९	संगणकशास्त्र विभाग	१२९
२०	माहितीतंत्रज्ञान विभाग	१३१
२१	सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग	१४२
२२	प्राणीशास्त्र विभाग	१४७
२३	जैवतंत्रज्ञान विभाग	१५२
२४	ग्रंथालय विभाग	१५६
२५	क्रीडा विभाग	१५८
२६	एन.सी.सी (मुले)	१६६
२७	एन.सी.सी (मुली)	१७१
२८	राष्ट्रीय सेवा योजना	१७७
२९	सांस्कृतिक विभाग	१९६
३०	आविष्कार विभाग	१९७
३१	आय.आय.टी - जे.ए.एम	१९९
३२	वत्कृत्व व वादविवाद विभाग	२००
३३	व्यक्तीमत्व विकास कार्यशाळा	२०३
३४	कमवा व शिका योजना	२०३
३५	प्लेसमेंट सेल	२०५
३६	विज्ञान मंडळ	२०७
३७	विद्यार्थी परिषद	२०९
३८	हेल्थ केअर सेंटर	२११
३९	शाहू ऐक्सटेंशन सर्व्हिस सेंटर	२१३

मराठी विभाग

दुर्गेश्वरी चोथवे
विद्यार्थी प्रतिनिधी

प्रा. गोविंद उफाडे
प्रभारी प्राध्यापक

नवीन शैक्षणिक धोरण (NEP)

✍ मुळे रत्नमाला कल्याण
बी.कॉम.,द्वितीय वर्ष

गुरुकुल शिक्षण हे, भारतातील अतिप्राचीन शिक्षण प्रकारातील एक आहे. गुरुकुल शिक्षण पद्धतीत शिक्षकास गुरू तर विद्यार्थ्यांस शिष्य संबोधले जात असे. गुरुकुल शिक्षण पद्धतीत वयाच्या ७ व्या किंवा ८ व्या वर्षी गुरुकडे पाठविले जात असे. गुरुकुल शिक्षण हे १२ वर्षे चालत होते. गुरुकुल शिक्षणपद्धतीत विद्यार्थ्यांस शास्त्राभ्यास, योगाभ्यास अशा अनेक प्रकारच्या शिक्षणाचा समावेश होत असे. ही पद्धत पूर्ण भारतात प्रसिद्ध होती. या परंपरेत गुरू शिष्यांकडून कोणतेच मूल्य घेत नसे, शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर शिष्य गुरूंना विनम्रतेने गुरुदक्षिणा अर्पण करीत असत.

प्राचीन भारतात तीन प्रकारच्या शिक्षण संस्था पद्धती अस्तित्वात होत्या.

१) गुरुकुल :- जिथे विद्यार्थी आश्रमात राहून अभ्यास करत होते.

२) परिषद :- येथे तज्ज्ञ शिक्षकांद्वारे शिकविले जात होते.

३) तपस्थली :- येथे मोठी संमेलने होत होती. गुरूकुल आश्रमीच्या प्रमुखांना कुलपति म्हणत असत.

गुरूकुल शिक्षण पद्धतीनंतर आज आपण तीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणांतून प्रवास करीत २०२० च्या नवीन शैक्षणिक धोरणापर्यंत येऊन पोहोचलो आहोत.

१९६८ मध्ये पंतप्रधान इंदिरा गांधी यांनी प्रथम राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ठरविले. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९६८ च्या धोरणाचा अभ्यास करण्यासाठी गुजरात विद्यापीठाचे कुलगुरू ईश्वरभाई पटेल यांच्या अध्यक्षतेखाली 'ईश्वरभाई पटेल पुनरावलोकनफसमितीची स्थापना झाली. यामध्ये वयाच्या १४ व्या वर्षापर्यंत मोफत आणि अनिवार्य शिक्षण, शिक्षकांचे प्रशिक्षण आणि तीन भाषांचे सूत्र व सर्वांना शिक्षणाची संधी १०+२+३ अशी संरचना केली होती.

१९८६ चे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण राजीव गांधींनी लागू केले. त्यांचा या शैक्षणिक धोरणामध्ये महिला अनुसूचित जाती-जमातीसह सर्वांना शिक्षणाच्या समान संधी देणे, जिल्हा शिक्षण आणि प्रशिक्षण संस्था स्थापन करणे, अशा अनेक गोष्टींवर भर होता. १९८६ च्या राष्ट्रीय शिक्षण धोरणात पी. व्ही. नरसिंह राव सरकारने १९९२ मध्ये बदल केले.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० :-

एकविसाव्या शतकातील नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० शैक्षणिक संरचनेमध्ये, नियमांमध्ये, प्रशासकीय व्यवस्थांमध्ये अनेक सुधारणा व बदल करण्यात आले आहेत. १९ व्या शतकातील हे पहिले राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण आहे. ३४ वर्षानंतर नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (NEP)२०२०, २९ जुलै २०२० रोजी मंजूर करण्यात आले. नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मध्ये जागतिक शिक्षण विकास कृती कार्यक्रम समाविष्ट असून सर्वांसाठी समान गुणवत्तेचे शिक्षण आणि सर्वांसाठी निरंतर अध्ययनाच्या शिक्षणाच्या संधींना प्रोत्साहन देण्याचे २०३० पर्यंत उद्दिष्ट पूर्ण करण्याविषयी आहे. पूर्वीची १०+२+३ शैक्षणिक संरचनाऐवजी नवीन अध्यापनशास्त्रीय संरचना ५+३+३+४ अशी शैक्षणिक व्यवस्था असणार आहे. बोर्ड परीक्षेत फक्त पाठांतराला महत्त्व न देता दैनंदिन आयुष्यात उपयोगाला येणाऱ्या ज्ञानाचा वापर केला जावा याचा नवीन शैक्षणिक धोरणात उल्लेख आहे.

शालेय शिक्षणात नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मध्ये शालेय शिक्षणाची रचना आता १०+२+३ ऐवजी ५+३+३+४ अशी असणार आहे.

पहिली पाच वर्षे - पूर्वप्राथमिक तीनवर्ष त्यानंतर दोन वर्षे पहिली व दुसरी

त्या पुढील तीन वर्षे - तिसरी ते पाचवी

पुढील तीन वर्षे - सहावी ते आठवी

शेवटची चार वर्षे -नववी ते बारावी अशा १५ वर्षामध्ये शालेय शिक्षण विभागण्यात आले आहे.

अशाप्रकाराची नवीन शैक्षणिक संरचना असणार आहे. त्यामध्ये पहिली पाच वर्षे हे मूलभूत त्यापुढील प्रारंभिक शाळा आणि पुढील ३ वर्ष माध्यमिक शाळा आणि उच्च माध्यमिक शाळा ४ वर्षे अशा पद्धतीने संरचना असणार आहे.

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मधील मुख्य मुद्दे

बोर्ड परीक्षा फक्त १२ वीच्या वर्गाला असेल आणि महाविद्यालयीन पदवी ४ वर्षाची असणार आहे. विद्यार्थ्यांना यापुढे एम.फिल. करावे लागणार नाही. म्हणजे संशोधन करणाऱ्यासाठी पदवी अधिक एक वर्षाचा मास्टर्स अभ्यासक्रम अशी चार वर्षांची पदवी असेल आणि त्यानंतर थेट पी. एच. डी. पदवीचा अभ्यास करू शकतील. विद्यार्थी कोर्समधून ब्रेक घेऊन दुसरा कोर्स करू शकतात. मल्टीडिसिप्लिनरी अभ्यासक्रम एकाच वेळी वेगवेगळे विषय एकत्रितपणे शिकता येणार आहेत.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मुख्य उद्देश :-

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० अन्वये शैक्षणिक ढाच्यामध्ये, नियमांमध्ये, प्रशासकीय व्यवस्थापनामध्ये अनेक सुधारणा व अमूलाग्र बदल करण्यात आले आहेत. या शतकातील शाश्वतविकास, ध्येय प्राप्त करणे शक्य होईल. अशी समर्थ सशक्त शैक्षणिक व्यवस्था उभारणे हे या धोरणाचे उद्दिष्ट आहे.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० चा मुख्य उद्देश भारताला जागतिक स्तरावर ज्ञानाच्या बाबतीत सुपर पावर बनविणे असा आहे.

बाप

इरले आकांक्षा श्रीराम
बी.ए.द्वितीय वर्ष

आपले चिमुकले हाथ धरून जे आपल्याला चालायला शिकवतात
ते बाबा असतात.
आपण काही चांगले केल्यावर जे अभिमानाने सगळ्यांना सांगतात
ते बाबा असतात.
माझ्या लेकराला काही कमी पडू नये त्यासाठी जे घाम गाळतात,
ते बाबा असतात.
आयुष्याच्या रस्त्यावर चालताना जे आपल्याला चुकताना सावरतात,
ते बाबा असतात.
आपल्या लेकराच्या सुखासाठी जे आपला देह ही अर्पण करतात,
ते बाबा असतात.

चंद्रयान - ३

उमप तनुजा काळनाथ
बी.कॉम. प्रथम वर्ष

म्हणतात ना की, ''मंजिल उन्ही को मिलती है, जिनके सपनों में जान होती है, पंखो से कुछ नहीं होता हौसलों से उडान होती है'' या ओळींना सार्थ करून दाखवयाचे कार्य भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (इस्त्रो) ने करून दाखवले. १४ जुलै २०२३ रोजी अवकाशात झेप घेतलेले 'चंद्रयान-३', २३ ऑगस्ट २०२३ या ऐतिहासिक तारखेला चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर पोहचले. भारतीय प्रमाण वेळेनुसार ६ वाजून ४० मिनीटे या वेळेला चंद्राच्या पृष्ठभागावर सुरक्षितरित्या पोहचले. त्यामुळेच भारत चंद्रावर पोहचणारा चौथा देश व चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर पोहोचणारा पहिला देश बनला.

'चंद्रयान' ही भारतातील पहिली चंद्र शोध मोहीम आहे. हे प्रथम इस्त्रोने २२ ऑक्टोबर २००८ रोजी प्रक्षेपित करण्यात आले होते. 'चंद्रयान - २' हे २२ जुलै, २०१९ रोजी प्रक्षेपित करण्यात आले होते. आणि 'चंद्रयान - ३' हा 'चंद्रयान - २' व 'चंद्रयान - १' नंतरचा प्रकल्प आहे. चंद्रयान - २ अयशस्वी झाल्यानंतर सुमारे चार वर्षांनी चंद्रयान-३ प्रक्षेपित करण्यात आले. चंद्रयान-२ मोहिमेदरम्यान आलेल्या अनुभव आणि आव्हानांमधून शिकणे हे चंद्रयान-३ मोहिम यशस्वी करण्यामागचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.

चंद्रयान - ३ चे मुख्य लक्ष चंद्राचे भूगर्भशास्त्र इतिहास आणि पर्यावरणाचा अभ्यास करणे आहे. ध्येय प्राप्त करताना अपयश तर येणारच पण त्या अपयशातून अनुभव घेऊन पुन्हा एकदा नव्याने सुरुवात करून ध्येय मिळेपर्यंत न थांबणे हे महत्त्वाचे असते.

चंद्रयान लॉन्च केले त्यानंतर भारताचा मित्र म्हणवणारा देश रशिया स्वत: दक्षिण ध्रुवावर पोहचणारा पहिला देश या शर्यतीत धावू लागला. चंद्रयान-३ चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर पोहोचण्यासाठी अंदाजे ४२ ते ४५ दिवस लागणार होते, पण रशियाने 'लोनो-२५' हे चंद्रावर पोहचणारे यान लॉन्च केले. १० ऑगस्ट २०२३ रोजी पण ससा आणि कासवाच्या

शर्यतीत शेवटी कासव जिंकते तसेच रशियाचे 'लोनो-२५' अकरा दिवसात चंद्रावर पोहचणार होते पण नऊ दिवसानंतर १९ ऑगस्ट २०२३ रोजी ते चंद्रावर कोसळले व ही मोहिम अयशस्वी झाली.

चंद्रयान - ३ चे वैशिष्ट्ये :-

१) चंद्रयान ३ साठी ६१५ कोटी रुपये एवढा खर्च आला, जो की आजकाल सिनेमा बनवण्यासाठी वाया केला जातो.

२) चंद्रयान - ३ रोव्हर - प्रज्ञान रोव्हर

३) चंद्रयान - ३ प्रज्ञान रोव्हरच्या मदतीने चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर किती प्रमाणात पाणी आहे, चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवावर खनिजे कोणती आहेत ? किती आहेत ? भविष्यामध्ये चंद्र दक्षिण ध्रुव मानवासाठी किती उपयोगी पडू शकतो ? या सर्वांचा शोध घेणार आहे.

४) चंद्रयान - ३ लॅडर काही अवगत तंत्रज्ञान वापरली आहे त्यामुळे चंद्रयान - ३ अतिदुर्गम भागात यशस्वी सॉफ्ट लँडीग करू शकला.

जेंव्हा चंद्रयान ३ लँडर चंद्राच्या अगदी २५ किलो मीटरवर होता. तेंव्हा त्याने सिग्नल मिळवले मग जेंव्हा चंद्रयान चंद्राच्या पृष्ठभागाकडे खाली आले तेंव्हा अगदी ऐनवेळी निश्चित स्थळी लॅडिंग करणं शक्य नव्हतं ती जागा योग्य नव्हती. त्या जागी जर लॅडिंग केली असती तर भारताची चंद्रयान मोहिम यशस्वी झाली नसती. पण चंद्रयान-३ मध्ये अद्यावत तंत्रज्ञान वापरली होती, तिच्या मुळेच चंद्रयान - ३ लँडर त्याच्या मनानुसार योग्य ठिकाणी वळू शकला ही तंत्रज्ञान 'ए.आय.शी' साम्य आहे. म्हणजे ए.आय. तंत्रज्ञान यात वापर केला गेला आहे. त्यामुळेच लँडर ऐनवेळी अगदी काही मिनिटे लँडीग ला असताना लँडर ने स्वत:हून त्याच्या स्थितीत बदल केला आणि लँडर थोडासा एक बाजूला वळला. आणि वेगळ्या ठिकाणी उतरला. या खास गोष्टीमुळेच आपली चंद्रयान - ३ मोहिम यशस्वी होऊ शकली.

'शेवट गोड तर सर्व गोड' या मराठी म्हणीप्रमाणे चंद्रयान - ३ मोहिम यशस्वी झाली हे महत्त्वाचे भारताने आपल्या कामगिरीत आणखी एक मानाचा तुरा रोवला. या यशस्वी मोहिमेतून प्रत्येक भारतीयाला अभिमान तर वाटलाच पण आणखी एक गोष्ट अशी की, अपयशातून खचून न जाता परत एकदा अनुभवातून नवीन सुरुवात केल्यास यश प्राप्त करू शकतो. ध्येय निश्चित करून त्यासाठी प्रयत्न करत राहणे हे महत्त्वाचे आहे.

शेतकरी !

✍ **शिंदे जतीन कमलाकर**
बी.एस्सी.(सी.एस) प्रथम वर्ष

शेतकरी जगाचा पोशिंदा
जगाने केली त्याची निंदा
शेतात धान्य पिकवतो
जगाला सुखी करतो
रात्रदिवस करुनी काम
त्यांच्यावर पडतो खूपच ताण
किडा, मुंगी, वादळ, वारा यांची नाही भीती
त्यांचे धाडस पहा आहे किती ?
शेतकऱ्याला देतात खूपच त्रास
घालून घेतात शेतकरी गळ्यात फास
म्हणतात त्याला अन्नदाता
आणि हळूच काढतात त्याचा काटा
करतात आत्महत्या वाढलेल्या कर्जासाठी
नोकरदारांचा आधार राहावा सदैव पाठी
हे सर्व केंव्हा समजणार
तोपर्यंत तर वेळच निघून जाणार
यासाठी त्यांच्या अडचणी घ्याव्या लागतील समजून
परंतू यासाठी वेळ भरपूर लागेल अजून
मुलांना विचारले कोण होणार रे शेतकरी ?
सर्वच मुले म्हणतील नाही, मी तरी.
भारत आहे कृषीप्रधान
याचा मला आहे अभिमान ..

आपण निसर्गाचे देणे लागतो

✍ ऋतिक हरीकीशन लव्हरे
१२ वी (वाणिज्य)

देवा तूचि गणेशु. सकलार्थमतिप्रकाशु
म्हणे निवृत्तिदासु अवधारिजो जी।।२।।

जेथे अमृताचेनि पाडे। मुळेही सकट गोंडे।
जोडति दाटे झाडे। सदा फळतिं।।

पाउला पाउला उदके। वर्षाकाळीही परिचोखे।
निर्झरें का विशेषें। सुलभे जेथ।।

पाणिलंगे हंसे। दोनी चारी सारसें।
कवणे एके वेळ बैसै। तरी कोकिळही हो ।।

निरंतर नाहीं । तरी आर्ली गेली कांही।
होतु का मयुरेही। आम्ही ना न म्हणो।।

''निसर्ग'' बस्स ! हा एक शब्द ऐकल्यावर कीतीतरी गोष्टी डोळ्यांसमोर येऊन उभ्या राहतात. वसंतामधील नव-पालवीचे फुटणे असेल, किंवा माती आणि पावसाच्या पाण्याचा विहंगम असा संगम असेल, ढगांचे ढोल वाजविणे, विजेचे कडाडणे, पक्ष्यांची किलबिल व वाऱ्याचा झोत हे नैसर्गिक संगीत तर मायेने कुरवाळलेले गायीचे बछडे व त्यांची निसर्गमाया प्रेमाच्या गोष्टी शिकवून जातात. जंगलात राहणाऱ्या जीवांकडे पाहिल्यास निसर्गाची शिकवण दिसते. तर कधी एकांतात निसर्गांच्या कुशीत गेल्यावर अनेक संदेश प्रकृती देते. याच निसर्गाबद्दल बोलताना रानकवी ना.धो.महानोर आपल्या रानाबद्दल बोलतात की,

ह्या शेतीने लळा लावला असा की, सुख दुःखाला परस्परांशी हसलो-रडलो आता तर हा जीवच अवघा असा जखडला, मी त्याच्या हिरव्या बोलीचा शब्द जाहलो...''

अशा कितीतरी गोष्टी हा निसर्ग आपल्याला दान देतो. आपणही निसर्गास काही दान द्यावं लागतं ते त्याच्या संवर्धनाचं निसर्ग म्हणजे सुंदरतेचा असा थेंब आहे जो अभिरूचीला पुरेसा वाटतो. निसर्गाच एवढं माधुर्य पाहून खरंच वाटत की आपण निसर्गाचे देणे लागतो.

काही आदिवासींच्या अशाही प्रजाती आहेत जे निसर्गास आपला देव मानतात. वर्षाचा पहिला पाऊस पडल्यानंतर त्या पावसात भिजून दोन्ही हात वर करून ते त्या आभाळाला धन्यवाद देतात. एवढा लगाव त्यांना या निसर्गाशी आहे.

संतभूमी असलेल्या आपल्या महाराष्ट्रात अनेक संत होऊन गेले. प्राचीन काळात अनेक संतानी निसर्गाचे महत्त्व आपल्याला सांगितले आहे. कित्येक अभंग संतानी या प्रकृतीवरती लिहिलेले आहेत. प्राचीन संतवाङ्मयाच्या पुस्तकात अनेक झाडांची पक्षांची व इतर निसर्ग घटकांची वर्णने संतानी केलेली आहेत. या सर्व गोष्टीचे चिंतन आज आवश्यक आहे.

मानवाने आज जंगले काबीज केलेली आहेत. प्रदूषण, लाकूडतोड, प्लास्टिक व इतर मानवी घटके निसर्गास हानिकारक ठरत आहेत. प्लास्टिक हा घटक तर यात अग्रेसर आहे, निसर्गासाठी तर प्लास्टिक हा जीवघेणा आहेच पण आपल्यासाठी सुद्धा हानिकारक आहे. दुधाची पिशवी पाण्याची बॉटल, अन्नधान्य व इतर खाण्याच्या वस्तू प्लास्टिक मध्येच असतात. प्लास्टिकचा गुणधर्म असा आहे की, एखादा घटक प्लास्टिकच्या जास्त वेळा संपर्कात राहिला तर प्लास्टिकचे अतिसुक्ष्म कण त्या घटकाला चिटकतात व आपण जास्त तेच खातो. वाढत्या औद्योगिकरणामुळे कितीतरी कारखाने उभारले जात आहेत व रसायनांचा खूप मोठा परीणाम निसर्ग भोगत आहे. आधुनिक कृषीपद्धतीमुळे आज मातीचा ऱ्हास होत आहे. आपली काळी माती ही, शेतीच्या पिकासाठी खूप योग्य आहे; पण अनेक रसायनांचा व निकृष्ट खतांचा वापर करून आपण आपली माती संपवत आहोत. मातीचे गुणधर्म संपवत आहोत. जल प्रदूषणामुळे निसर्गाची खूप मोठी हानी होत आहे. हिमालयातील कितीतरी हीमनद्या प्रदूषणाअभावी नष्ट झाल्या आहेत. वाढते शहरीकरण प्रदुषण, जर वेळेवर थांबवले नाही तर निसर्गाबरोबर आपलेही अस्तित्व काळात गाढले जाईल. निसर्गच आपल्याला पोसतो पण आपण त्यालाच संपवतो निसर्गाचा ऱ्हास विचार करण्याइतपत ठीक आहेत. पण ज्या दिवशी हे खरे होईल त्या दिवशी तो ऱ्हास पहायला आपण नसू.

स्त्री-परिपूर्ण तरीही अपूर्णच...

✍ **चोथवे दुर्गेश्वरी भगवान**
एम.कॉम.,द्वितीय वर्ष

'स्त्री' म्हणजे परिपूर्णत्व असूनही अपूर्णत्व प्राप्त असणारी अशी व्यक्ती, जिला निसर्गाने सर्वस्व दिले परंतु आजच्या पुरुषसत्ताक समाजाने दुय्यम ठरवले. परिपूर्णत्वतेच्या अपूर्णत्वाचं दुसरं नाव म्हणजेच - 'स्त्री'

आजचा नवसमाज प्रत्येक गोष्टीत पुढे जातोय. अगदी चंद्रावर देखील पोहोचला आहे तरीही स्त्रियांच्या बाबतीत असणारे त्यांचे विचार जणू अधिकच पौराणिक होत आहेत. आजच्या नवयुगात प्रौढ विचारी माणसांमध्ये वावरणारी ती म्हणजेच 'स्त्री'

चाणक्य म्हणजेच थोर विचारवंत, कुशल मार्गदर्शक आणि शिक्षण असूनही त्यांना असे वाटायचे की, एखाद्या राज्याचा ऱ्हास होत असेल तर त्याला एक स्त्री जबाबदार असते ! हे कितपत योग्य आहे, हे माहिती नाही. चाणक्य नीती या पुस्तकामध्ये श्री चाणक्य यांनी मानवी धर्म समजवताना सांगितले आहे की, एका राजाने प्रजेसाठी काय करावे. शीलवान पुत्र कसे असतात. मित्र-शत्रू इत्यादींच वर्णन त्यांनी केलं आहे तरी त्यातही एक स्त्री एखाद्याचं घर कसं मोडकळीस आणते यास परियोजित स्थान आहे.

अहंकारी पुरूषत्वात जगणाऱ्या व्यक्तींच्या मते, स्त्री तर एक नगण्य व्यक्ती आहे, पण याच अविचारी पुरूषत्त्वात जगु पाहणाऱ्यांना जन्मसुद्धा याच स्त्रीपोटी झाला आहे. हे ते विसरतात. पूर्वीच्या काळात युद्धामध्ये राजे-महाराजे दारूगोळा यांच्या वापरापेक्षा स्त्रियांचा वापर शत्रु नमवण्यासाठी करायचे. कदाचित त्यांना त्यांच्या कर्तत्वापेक्षा स्त्रीचा वापर करण्यावरच विश्वास असे तरीही युद्धामध्ये एखाद्या राज्याची जीत-हार याचा परिणाम देखील तेथील स्त्रियांनाच भोगावा लागायचा आणि जर एखादे राज्य जिंकल तर लगेच तेथील राज्यकर्त्यांनी आपल्या पुरूषत्वाच्या ठिणग्या उडवायच्या यास दुजोरा नाही.

स्त्री मधील आईपणाचा स्वीकार सर्वांनीच केला, परंतु तिच्यामधील स्त्री चा स्वीकार तर सोडाच अगदी अवलोकनही कोणी केलं नाही. आई तर सर्वांनाच हवी असते, पण जेंव्हा ती स्वत:च्या अस्तित्वासाठी बाहेर पडू लागते; तर ते आजच्या अविचारी समाजाला खटकते. त्यांच्या मते, तिची जागा तर फक्त चार भिंतीमध्ये असते आणि ती सुद्धा आपल्या आप्तजनांनाच सर्वस्व जग मानून त्यांच्यामध्येच आपलं संपूर्ण आयुष्य खर्चते. परंतु याच स्त्री तत्वावर जगु पाहणाऱ्या पुरूषत्वाकडून जेंव्हा ममतत्वेचा पाणउतारा केला जातो. तेंव्हा ममतेच्या उठणाऱ्या ज्वालातून होणारा पाणलोटच 'स्त्रीतत्व' जागे करू पाहतो, तेव्हा अवकाशात असणा-या तारांपासून ते समुद्रात खोल तळाशी असणाऱ्या शिंपल्यापर्यंत त्याचा थरकाप उठतो, तेंव्हा होणारा विनाश हा भयंकर असतो.

सामान्यत: पाहिलं तर स्त्री-पुरूष समान म्हणणारा आपला समाज हा खरंच समानतेची वागणूक देतो का ? कदाचित असेलही, कारण प्रत्येक गोष्टीला अपवाद हे असतातच, परंतु तरीही 'स्त्री' ही चूल आणि मूल यासाठीच आहे अशी अनेकांची धारण आहे.

आजच्या २१ व्या शतकात नाविण्या चा भडिमार आहे. नव्या संकल्पना, नवी उपकरणे यामुळे सर्वांचे जीवन हे सोयीसुविधांनी युक्त बनले आहे. आजची स्त्री सुद्धा बाहेर पडते आहे. स्वबळावर पुढे जाते आहे. कल्पकतेने, आपल्या विचारांने समाजालाही पुढे नेते आहे. अगदी घर सांभाळण्यापासून ते चंद्रावर पोहोचले असो की, देशाचे राष्ट्रपती पद भुषवणे असो अगदी सर्वच क्षेत्रात तिचे योगदान हे मोलाचे ठरते आहे. तरीही कोपर्डी सारख्या घडणाऱ्या घटना असो, किंवा मणिपूर सारख्या घटना असो यामुळे एकच प्रश्न उद्भवतो की, खरंच समाज स्त्रियांना समानतेची वागणुक देतोय का? समाजामध्ये स्त्रिया सुरक्षित आहेत का ? खरंच समाज पुढे जातोय का ?

आपल्या देशामध्ये किंवा अगदी सगळीकडे पूर्वी असणाऱ्या प्रथा - परंपरा या खूपच जाचक होत्या आणि त्यातही स्त्रियांसाठी त्या अतिशय भयावह आणि मारक होत्या, परंतु आज तर त्याहून अधिक बिकट परिस्थिती आहे. आता तर स्त्री जन्मावरच प्रश्न उद्भवतो आहे. देशामध्ये स्त्री-भ्रुणहत्येचा

वाढता आलेख, हुंडाबळी, अत्याचार, मानसिक छळ, हिंसाचार यासारख्या घटना वाढत आहेत म्हणून 'ती' तिचे अस्तित्वच हरवून बसेल की काय? याची भीती वाटते आहे.

म्हणूनच वाटते स्त्री परिपूर्ण खरचं आहे का ? त्यामुळे लिहिते आहे, स्त्री ही परिपूर्णत्वेच्या अपूर्णत्वाच दुसरं नाव असते ....!!!

बाबा मला एकदा माझ्या राजाचा रायगड पहायचाय ...!

विशाल मोहन वाटवडे
बी.सी.ए., तृतीय वर्ष

झोप नव्हतीच त्यांच्या डोळ्यात त्यांच्या डोळ्यात नेहमी रयतेचं स्वप्न दिसायचं आणि त्यांच्यावर स्वराज नाव कोरलेलं असायचं मला त्या नावाचा इतिहास जाणून घ्यायचाच म्हणून बाबा मला एकदा माझ्या राजाचा रायगड पहायचाय ||१||

त्या राजाच्या दरबारात कधीच कोणावर अन्याय झाला नाही आणि अन्याय करणारांची कधीच गय केली नाही.
मला तो कायदा एकदा जाणून घ्यायचाय. म्हणून बाबा मला एकदा माझ्या राजाचा रायगड पहायचाय ||२||

शिवपुत्र संभाजी राजा शत्रुवर असा तुटुन पडायचा
त्यांचा पराक्रम पाहून शत्रुला सुद्धा घाम फुटायचा
अशा शूर आबाच्या शूर छाव्याचा पराक्रम मला जाणून घ्यायचाय
म्हणून बाबा मला एकदा माझ्या राजाचा रायगड पहायचाय ||३||

तळागळातील प्रत्येक माणसांच्या मनावर राज्य करणारा राजा रायगडी वसला त्या राजाच्या समाधीवर मला एकदा नतमस्तक व्हायचाय म्हणून बाबा मला एकदा माझ्या राजाचा रायगड पहायचाय ||४||

हे ही एक कसक

खलसे वैष्णवी संतोष
बी.ए.द्वितीय वर्ष

माणूस म्हणून आलो जन्माला,
झाली जगण्याची भीती.
किती अपेक्षा या आयुष्याच्या,
सांगाव्या तरी किती ?

मरमर सगळी पोटासाठी,
चतकोर तुकडा मिळेल का.. ?
जरी मिळाला घास प्रयत्नांनी,
नाळे विना गिळेल का... ?

फॅशन म्हणून चांगल कापडं,
मुद्दाम इथं फाटत जातयं.
लावावा कोण्या सायबाला फोन,
गरिबाच्या झोपडीत नेटवर्क कुठं येतय !

जाती, धर्म, वर्ण, लांबच्याच गोष्टी,
माणसाला माणुसकीची ॲलर्जी झाली
रात्रीच पाहिला देह थंडीत कुडकूडताना,
सकाळी दर्ग्याला चादर भेट दिली.

आधुनिक बाजारात ह्या,
खोट्यांची कारकीर्द झाली.
दान कर्तव्य स्वच्छ मनाचे,
इथे ती ही पळती जाहिरात झाली.

बंगल्यातल्या विक्रेत्यास,
छापील रकम खुशाल किती...
सवलतीवर पोशिंदयास,
चार शिव्या मलाल किती.

माणूस म्हणून आलो जन्माला,
झाली जगण्याची भीती.
किती अपेक्षा या आयुष्याच्या,
सांगव्या तरी किती...

चंद्रयानाचे यश...

पाचंगे वैभवी
बी.एस्सी.बी.टी प्रथम वर्ष

चंद्रयान प्रक्षेपणाचे यश
कीर्ती भेदीते आकाश ।।
अपयशातून यशाकडे प्रवास
रचला भारताने नवा इतिहास ।।१।।
चंद्राच्या कक्षेचा अभ्यास
आणि व्हावा देशाचा विकास ।।
यासाठी प्रक्षेपिले चंद्रयानास
हा प्रसंग अविस्मरणीय भारतीयास ।।२।।
अपयशात न खचता
प्रयत्नांवरती ठेविला विश्वास ।।
प्रयत्नांना आले यश
सलाम वैज्ञानिकांच्या कार्यास ।।३।।
चंद्रावरती भारताचे निशाण
उमटवितो दक्षिण ध्रुवी चंद्रयान ।।
चंद्रयानाच्या यशाचा
वाटतो देशास अभिमान ।।४।।

आयुष्य

फावडे राजकन्या राजकुमार
बी.ए.द्वितीय वर्ष

शोधते मी वणवा तो,
जातीचा पंथाचा नव्हे हो.
वास्तव स्वप्नांच्या पंखांना,
पेटलेला वणवा तो.
सुटतानाही गाठ स्वप्नांची,
आयुष्याचा वेध होतो.
पोपट आणि भाग्यरेषा ज्योतिषीच,
आमचे भविष्य सांगतो.
कडेवर्ती स्वप्नांचं,
ओझं घेऊन पेलत आहे.
प्रत्येक दिवसाच्या नव्या संकटांना,
मुक्यानेच प्रतिकार देत आहे.
आयुष्य जगता जगता शिकलो फार,
कधी सुटले कधी अर्धवट राहिले.
कोडे ते आयुष्याचे अधुरेच राहिले,
सरसावताना आठवणी स्वप्न कोडेचं बनूनी राहिले.

जात

पाशिमे पुनम सिकंदर
बी.ए.द्वितीय वर्ष

''नात्यामध्ये आलेली जात
करून जाते नात्यावर मात
का एवढी महत्त्वाची आहे
ही जात .... ?''
हे या जातीचे, ते त्या जातीचे
शेवटी आपण सर्व एकाच मातीचे
'जात' हा आहे फक्त एक शब्द
यातील ताकद तर बघा घडवून आणते युद्ध.
इंग्रजांनी भारतात पेरले, जातीचे विष;
जातीवरुनच ठरविली जाते, आमची फीस.
प्रेम किंवा मैत्री जात बघून होत नसते.
हेच तर लोकांच्या नजरेत खूपत असते.
हा हिंदू, तो मुस्लिम, हे शिख, ते ईसाई
यामुळेच तर मानव जात बनत आहे कसाई
जाती-जातीच्या नावाखाली करतात युद्ध !
शांतीचा संदेश देवून गेले गौतम बुद्ध ....
मानली नाही कधी शिवरायांनी जात
अठरापगड मावळे एकत्र करून
केली शत्रूवर मात.
जातीमुळे कितीतरी हृदय तुटतात
याचा परिणाम ते नंतर भोगतात.
समाजावर पडतो जातीचा मोठा प्रभाव,
याच जणिवेचा लोकांमध्ये आहे आभाव
जातीच्या नावाखाली करू नका घात
एकत्र येवून करा या जात नावाच्या
संकटावर मात...

पहिलं प्रेम

विशाल मोहन वाटवडे
बी.सी.ए., तृतीय वर्ष

आयुष्यात माझ्या एक मुलगी धावून आली
हळुवार कानात प्रेमाचं गीत गावून गेली.
प्रेमाचं गीत मलाही उमगत गेलं,
आम्हा दोघाचं प्रेम हळुवार फुलत गेलं.
कित्येक दिवस झालं कॉलेजमध्ये ती दिसली नाही.
भेटायचं तर सोडाच फोनवर सुद्धा बोलली नाही
काही दिवसानं ती मला बसस्टॅन्डमध्ये दिसली,
मला पाहून ती खोटं खोटचं हसली.
मग न बोलण्याचं कारण विचारलं मी तिला,
हळू आवाजात मग ती सांगू लागली मला.
कसं सांगू राजा तुला सांगायचच राहिलं रे,
काल झाला साखरपुडा लग्न माझं जमलं रे.
आपल्यामध्ये जे झालं ते सारं आता विसरून जा,
आठवणींना इथेच सोडून आल्या पाऊली तू परत जा.
सखे तुझ्या आठवणीत रमलो तेंव्हा, रात्र कशी सरुन गेली
झाडावरील चिमणी पाखरे देखील मला वेडा म्हणून निघून गेली.
सखे तुझ्या आठवणी सोडून माझं मन आजही कुठं
फिरलं नाही खरं सांगू तुम्हाला या जगात खरं
प्रेमचं उरलं नाही...

***

व्यथा महाराष्ट्राची

विशाल मोहन वाटवडे
बी.सी.ए., तृतीय वर्ष

पावसाशिवाय शेतकऱ्याचं
पीक फुलत नाही
कोरडा दुष्काळ पडला तरी
सरकारला कसं कळत नाही?
पिकाच्या कमी भावामुळे
शेतकरी माझा अस्वस्थ आहे
निवडून दिलेला नेता मात्र
मंत्रिपदात मदमस्त आहे
शेतकऱ्याचा विषय आता
कुणाच्याच मनात उरला नाही
कारण मंत्रिपदाचाच विषय
आणखीन सरला नाही
महाराष्ट्रातील तरूण बेरोजगार
म्हणून चर्चेत आहे
अशिक्षित नेता मात्र
सत्तेच्या खुर्चीत आहे.
नेत्यांच्या भांडणात शेतकरी आणि
विद्यार्थ्यांच मरण आहे
प्रत्येक निवडणुकीला आरक्षणाचा
विषय फक्त कारण आहे
पाच वर्षात आम्हाला सगळेच
पक्ष सत्तेत दिसले आहेत
पदाच्या लालसेपोटी सगळे
नेते एकाच रांगेत बसले आहेत...

***

हिंदी विभाग

संध्या मोहिते
विद्यार्थी प्रतिनिधी

प्रा. सूर्यकांत चव्हाण
प्रभारी प्राध्यापक

हमारी जिद ...चंद्रयान

✍ **प्रशांत नारायण पांचाळ**
बी.ए.तृतीय वर्ष

इस देश को अनेक महापुरूषों की महान विरासत मिली है। किसानों और विचारकों ने हमारे देश के निर्माण के लिए बहुत सारा योगदान दिया है। भारत देश में बहुत सारे वैज्ञानिक हो चुके हैं, उनमें विक्रम साराभाई, डॉ. होमी भाभा और ए.पी.जे.अब्दुल कलाम का नाम बहुत चर्चित है। जब सन १९९९ में अटलबिहारी वाजपेयी प्रधानमंत्री थे तब चंद्रयान को लेकर वैज्ञानिक मिशन पर पहली बार चर्चा की गई।

१९९९ की चंद्रयान की सच्चाई २२ अक्तुबर २००८ में असलियत में उतर आयी, तब मनमोहन सिंग प्रधानमंत्री थे। २००८ में सतीश धवन स्पेस सेंटर श्रीहरीकोटा से 'पीएसएलबी' रॉकेट द्वारे 'चंद्रयान-१' लॉन्च किया गया था। चंद्रयान के कुछ तस्वीरें भेजने के बाद, लगभग एक साल बाद २९ अगस्त, २००९ को उसका संपर्क इस्त्रो से टूट गया।

लेकिन भारत ने १० सालों बाद फिर एक प्रयास करने का फैसला किया और फिर २२ जुलै, २०१९ को उसी अंतरिम केंद्र से 'चंद्रयान-२' लॉन्च किया गया। इस बार भी भारत की तकदीर नहीं थी क्योंकि लैंडर चाँद कि पृष्ठभूमि पर सही तरह लैंड नहीं हो सका। दो बडी गलती करने के बाद इस्त्रो अब तीसरी गलती नहीं करना चाहता था।

भारत अब 'चंद्रयान-३' की तैयारी कर रहा था। मानो भारत ने ऐसा ठान लिया हो कि 'मैं' अपना यान चाँद पर भेजने के बाद ही साँस लूँगा। चंद्रयान-३ का प्रक्षेपण सतीश धवन अंतरिक्ष केंद्र श्रीहरीकोटा से १४ जुलाई, २०२३ को दोपहर ०२:३५ बजे हुआ। वह चाँद के दक्षिण ध्रुव में २३ अगस्त, २०२३ को उतरनेवाला था। ६ बजे की सभी भारतीयों की मानों धडकने रूक गई थीं, १४० करोड भारतवासियों के युवा प्रेम भावना से विक्रम लैंडर चँद्रमा पर ०६:०४ शाम को सुरक्षित लैंड हुआ।

यह भारत की ऐतिहासिक मुहिम बन गई। सारे दुनिया भर में भारत का नाम रोशन हो गया और हमारा देश दक्षिण ध्रुव पर कदम रखने वाला पहला देश बन गया।

इसलिए मेरा भारत देश महान है।

आनेवाला लम्हा ...

✍ **जानकी औताडे**
बी.ए. द्वितीय वर्ष

भूल जाओ बीते साल के
बीते हुए बुरे पलों को
अब जी लो खुलके नये साल के
आनेवाले लम्हों को ...

पिटारा अपने जीवन का
खुशियों से भर लो
हितकारक नया कोई
संकल्प भी कर लो ...

आनेवाला हर समय
नया कुछ तो सिखाएगा
सफलता की राह भी
वही तो दिखायेगा...

बार-बार गिरकर भी चलना
खुद ही को सिखा दो
हर कठिनाइयों पर मात कर
अपनी काबिलीयत दिखा दो....

हर सुख-दु:ख की माला
तू बस जोडे जा
मिली काबिलीयत की छाप
सब पर तू छोडे जा....

हौसले का उडान : चंद्रयान - ३

पाटील साक्षी रुपेश

बी.ए., तृतीय वर्ष

रखकर चाँद पर कदम आज हमने इतिहास बना दिया।

जिनको शक था हमारी काबिलियत पर आज उन सबको गवाह बना दिया।

भारत ने अपने तीसरे चंद्र मिशन, चंद्रयान ३ के साथ एक ऐतिहासिक सफलता हासिल की है। भारत ने एक उँची उडान लेकर विश्व में भारत देश का नाम उँचा कर दिया है। चांद्रयान-३ के माध्यम से देश ने नई करवट लेकर अपना नाम रोशन कर दिया। सबका भारत की ओर देखने का नजरियाही बदल गया है।

भारत ने एक नया इतिहास रचा है। जिसे अनेक पीढियाँ याद रखेगी। चंद्रयान-३ ने भारत के हर नागरिक के मन में नई ऊर्जा देने का काम किया है, जिसका सबको अभिमान है। भारत ने सफलता पूर्ण जीत हासिल की है, जिससे हमारी काबिलियत का पता चल गया। हमने दुनिया को 'हम भी कर सकते हैं' उसका भी यकीन दिलाया है। जैसे नई सुबह का पैगाम लेकर चांद्रयान-३ ने हम भारत देश को पैगाम भेजा है। भारत का तिरंगा चांद्रयान-३ ने चाँद पर लहराया। सबने दिल भरकर चाँद पर अपने तिरंगे को लहराते हुए देखकर मन में नई आशा की किरण उमड आयी ।

मंजिल उन्हीं को मिलती है
जिनके सपनो में जान होती है।
पंख से कुछ नहीं होता
हौसलों से उडान होती है।

हमारे भारत देश के वैज्ञानिकों ने हमारे भारत देश को एक नई दिशा देने का काम किया। उन्होंने अपने भारत देश की मंजिल तय की थी जहाँ सारा भारत देश एक कामयाबी के डगर पर पहुँचा है।

चांद्रयान-२ जब असफल रहा तो उसी निराशा से सीख लेकर ही चांद्रयान-३ कामियाब बना है। सीख से ही आगे बढ़कर उन्नति का महामेरु रचा है और एक नया इतिहास रचा है। इससे देश का सीना शान के साथ उँचा हो गया है।

देश ने करवट ले ली है
और अब हमको भी कुछ करना है।
लक्ष्य नहीं है बादल का
हमको अंबर मुठ्ठी में करना है।।

चांद्रयान-३ ने भारत का नक्शा ही पलट डाला है। इसका श्रेय हमारे भारत के सभी वैज्ञानिकों को जाता है। उन्होंने अपनी जी जान लगाकर इस सफलता तक पहुँचाने का काम किया है। उन्होंने अभूतपूर्व ऐतिहासिक सफलता भारत माता की झोली में लाकर माँ की कोख को अभिमान हो ऐसा कर दिखाया है। चांद्रयान-३ का मिशन वैज्ञानिक सोमनाथ के नेतृत्व में सफल हुआ, जो अध्यक्ष के रूप में सतीश धवन में वे कार्यरत हैं। उनके नेतृत्व में सभी वैज्ञानिकों ने काम किया है और भारत को गगन भरी उडान करवायी है।

भक्तिकालीन सगुणवादी कवि सूरदास ने अपने कृष्णभक्ति में लीन होकर अपनी कविता कृष्णद्वारा में चाँद को खिलौना माँगा था। कृष्ण ने अपने माँ से चाँद के खिलौने की जिद्द की थी।

मैया मैं तो चंद-खिलौना लैहों।
जैहौं लोटि धरनि पर अबहिं
तेरी गोद न ऐहौं।

कृष्ण अपनी माता को कहते हैं कि मैया मुझे तो चाँद खिलौना चाहिए नहीं तो मैं धरती पर सो जाउँगा पर अब तेरी गोद में नहीं आऊँगा। ऐसा सूरदास वात्सल्य रूप में कहते हैं, जो आज चाँद्रयान के कारण उनका सपना साकार हो रहा है। आज कृष्ण को चाँद भी मिल गया और कन्हैया की जिद्द भी पूरी हो गयी।

चांद्रयान-३ १४ जुलाई, २०२३ को दोपहर ०२:३५ बजे जो इसरो के सतीश धवन अंतरिक्ष केंद्र श्रीहरीकोटा से लाँच किया गया था। जिसका मुख्य उद्देश्य था कि चाँद के

दक्षिण ध्रुव पर पहुँचे। भारत एक ऐसा देश जो हमारा पहला देश है जो चंद्रमा के दक्षिण ध्रुव पर जाकर हमारे भारत देश का तिरंगा लहराया है।

चांद्रयान-२ के बाद भारत में सब और निराशा छायी हुइ थी। सारा जहाँ शक से हमारी ओर देख रहा था। लेकिन कहते है ना, आदमी अपमान कभी भूल नहीं सकता। उन अपमानों से सीखकर बाद में वह मंजिल पाने के लिए जी जान लगाता है और हासिल कर ही लेता है। आदमी सीख से ही आगे बढ़ता है। की हुए गलतियों को सुधारकर अलग ही मंजिल ढूँढते हैं। जिसके कारण चंद्रयान-३ ने विश्व ने हमारे कामियाबी का जश्न मनाया। चंद्रयान-३ ने आशा की किरण दिखाकर नवयुवकों के मन में एक नई राह पर चलने की प्रेरणा दी है।

चांद्रयान-३ ने भारत के सपनों में उडान भरी है। जिसमें इसरो के वैज्ञानिकों के मेहनत का फल है। उन्होंने भारत के हर नागरिक का दिल खुश किया है। हम नमन करते हैं उन वैज्ञानिकों को, जिसने हमें सफलता दिखाई है।

भारत को जब स्वतंत्रता मिली थी तब जितना आनंद मिला था उसी प्रकार का आंनद चांद्रयान-३ के सफल हो जाने के बाद मिला। जिसके कारण तरक्की का बोलबाला भारत में ही नहीं बल्कि पूरे जहाँ में हो रहा है। चातक जैसे बारिश का इंतजार करता है उसी तरह हम सभी चांद्रयान-३ की सफलता का इंतजार कर रहे थे।

"अब कितने ही इतिहास तेरा जानने आयेंगे
और तू इतिहास बनकर
इस देश का इतिहास रच जायेगा
तू गौरव है इस तिरंगे का, तू हमारी शान है
नमन इसरो के उस हर वैज्ञानिकों का
जिनकी निज मेहनत का यह परिणाम है।"

विचार

फावडे राजकन्या राजकुमार
बी.ए.द्वितीय वर्ष

विचार ...
एक सबसे सुंदर रत्न
जो कभी नहीं मिटता
हर पन्ने पर हर रिश्ते पर
इतिहास खुद लिखता है
क्या पता ?
कल हो ना हो
किंतु मात्र विचार
सदैव जीवित रहता है
निकल जाएगी चेहरे की
चमक एक दिन
किंतु.. विचार
आखिर तक टिकता है
इसलिए ....विचार ..
जीवन के साथ भी
और जीवन के बाद भी।

शायद ...

अतुल मदने
बी.ए. द्वितीय वर्ष

जिंदगी मे कुछ बचा ही नहीं।।
शायद ...
कितना अच्छा होता
कि होती मेरी भी कोई कीमत
शायद करता मैं भी
किसीकी इबादत ।
टूटता तो हर वक्त हूँ
पर आज घाव थोड़ा गहरा लगा
सह जाने की कोशिश की
पर जवाब मेरी आँखो ने दिया ।
जो आया वो चला गया
मुझे सँभालना नहीं आता
शायद मैं ही ठीक नहीं
इसलिए कोई टिक नहीं पाता ।
जिसे अपना मान लूँ,
वो मेरा कभी होता ही नहीं
और जो मुझे चाहे
उसका मैं बनूंगा नहीं ।

लालच बनाम उदारता

पवार श्रुती गणेश
बी.एस्सी. द्वितीय वर्ष

बहुत समय पहले की बात है। आनंदपुर नाम का एक गाँव था। उस गाव में शास्त्री जी का परिवार खुशी से रहता था। उनके तीन बेटे थे। उनका नाम मोहन, योगेश और अधीर था। अधीर को अनाथ बच्चों से बहुत ज्यादा लगाव था क्योंकि उसका मित्र अनाथ था। अनाथ बच्चों के जीवन में कितनी कठिनाई आती हैं उसे मालूम था।

एक दिन मोहन काम के सिलसिले में गाँव से बाहर चला जाता है। उसके साथ कुछ लोग भी थे। वे सभी जा रहे होते हैं तभी रास्ते में अचानक से ही आँधी और तुफान आ जाता है। हवा जोर-जोर से चलने लगती है। वे सभी बचने के लिए एक गुफा में चले जाते हैं। सभी वहीं बैठकर तुफान कम होने की प्रतिक्षा कर रहे होते हैं।

तभी मोहन उठकर गुफा के दूसरे मुहाने पर चला जाता है। गुफा के दूसरे मुहाने से वो जंगल में पहुँच जाता है। उसके साथ बाकी के लोग भी वहाँ जाते हैं। दूसरे मुहाने पर माहौल सब ठीक होता है। हर तरफ नयनरम्य नजारा मानो दूसरा स्वर्ग। उस जंगल में एक दादाजी जैसे बुजुर्ग मिलते हैं और कहते हैं कि ''ये जंगल जितना खुबसुरत है उतना ही खतरनाक भी अत: तुम सब यहाँ से चले जाओ। अगर तुम खुद को बचाना चाहते हो तो यहाँ से चले जाओ''।

यह सुनते ही मोहन के पेट में संदेह उत्पन्न हो गया। अगर यह बुजुर्ग आदमी यहाँ से जाने के लिए कह रहा है तो मैं यहाँ से जाता हूँ पर यहाँ कुछ ना कुछ तो छिपा होगा। यहाँ आने की मैं जरुर कोशिश करुँगा। यहाँ जरुर कीमती खजाना होगा। उस जादुई जंगल से आने के बाद से ही मोहन का मन काफी विचलित सा हो गया था। उसे इस हालत में देखकर उसका भाई उसे पूछता है कि भैया क्या हुआ आपको ? तभी वह उस जंगल के बारे मे अपने भाइयों को वहाँ की कहानी सुनाता है और कहता है कि उस जादुई जंगल ने मेरा मन चुरा लिया है। मोहन ने फिर वहाँ जाने का मन बना लिया था। काम के बहाने से वह घर से बाहर निकल जाता है।

मोहन फिर से उसी जंगल में चला जाता है। तभी उसे फिर वो बुजुर्ग आदमी उसे कहता है कि "तुम यहाँ क्या कर रहे हो? यदि अपने आप को बचाना चाहते हो तो चले जाओ यहाँ से।" पर मोहन बुजुर्ग कि एक बात नहीं मानता और जंगल में चला जाता है। थोडा आगे जाते ही उसे जंगल में जानवरों और इंसानो के अवशेष मिलते हैं। मोहन थोडा डर जाता है। जंगल में आगे जाता है और उस जंगल में मारा जाता है।

यहाँ उसके भाई उसका इंतजार कर रहे होते हैं। लेकिन मोहन वापस नहीं आया। योगेश के मन में संदेह हुआ कि वह खजाने की तलाश में होगा, यह सोचकर योगेश भी खजाने की खोज में चला जाता है। योगेश खजाने को खोजने के लिए इधर-उधर भटकता है। वह गुफा में प्रवेश करता है। योगेश को वहाँ बुजुर्ग आदमी मिलता है। बुजुर्ग योगेश से कहता है कि अगर वह लालच में इस जंगल में आया है तो यहाँ से चला जाए लेकिन योगेश बुजुर्ग कि एक नहीं सुनता और जंगल की तरफ चला जाता है। योगेश भी उसी जंगल में मारा जाता है।

यहाँ अधीर उन दोनों का इंतजार कर रहा था पर दोनों से कोई भी नहीं आया। में उन दोनों को ढूंढने के लिए अधीर खुद चला जाता है। अधीर इधर-उधर भटकता है पर उसे वह गुफा नहीं मिलती। तभी उसे प्यास लगती है, उसे नजदीक ही कुँआ दिखाई देता है। तभी कुएँ के पास उसे जंगल में प्रवेश कराने वाली गुफा मिल जाती हैं। वह उस गुफा में प्रवेश करता है। जंगल में जाते ही अधीर को बुजुर्ग दिखाई देते हैं। वह अधीर को कहते हैं कि ''अगर तुम यहाँ लालच सें आए हो तो यहाँ से चले जाओ'' अधीर तभी कहता है कि '' मैं अपने भाइयों की तलाश में यहाँ आया हूँ। ना कि किसी प्रकार कि लालच में।'' तभी बुजुर्ग कहते हैं यहाँ एक बार मेरे मना करने के बाद भी जंगल में जाता है वो कभी यहाँ से वापस नहीं जाता। अधीर

कहता है कि “मैं तो सिर्फ अपने भाइयों कि वजह से यहाँ आया हूँ। ना किसी लालच में”। बुजुर्ग को विश्वास हो जाता है और वह जिसकी प्रतिक्षा इतने सालों से कर रहा है वही अधीर है। बुजुर्ग जाते -जाते कुछ कहते जाते हैं। “रात के अंधेरे में जमी चाँद आयेगा। जो बेगरज इंसान कुलिश को ढिठाई से ताकेगा वहीं निर्भीक नर खजाना पायेगा।” उस बुजुर्ग की बात सुन अधीर सोच में पड जाता है और जंगल की तरफ चला जाता है। उस खूबसूरत जंगल से मानो अधीर को प्यार ही हो गया था। तभी उसके सामने जानवरों और इंसानों के कुछ अवशेष मिलते हैं। तभी अधीर को समझ में आता है कि इस जंगल में कुछ तो गडबड़ है वरना इतने खूबसूरत जंगल में मानव अवशेष और बुजुर्ग का ऐसे सावधान करना, अधीर सोच में पड़ जाता है। तभी उसे एक जवान आदमी दलदल में गिरा हुआ दिखाई देता है। वह बचाओ-बचाओ चिलाता है। तभी अधीर भागा-भागा उसे बचाने को जाता है। नारियल की टहनी के सहारे उसे बचाता है। बाहर निकालने के बाद अधीर उससे पूछता है कि “तुम यहाँ कैसे आए और तुम्हारा नाम क्या है”? तभी वह आदमी अपना नाम विक्रम बताता है। “मैं इस जंगल में इस जंगल के खजाने की खोज में आया हूँ, मुझे यहाँ आने के बाद पता चला कि बुजुर्ग कि ना कहने के बाद जो भी इस जंगल में आया है वो मारा गया है। यह जंगल वाकयी में जादुई है। इस जंगल में जो भी खजाने कि लालच में आया वह किसी ना किसी तरह से मारा गया और मैं भी उन सभी में सें एक हूँ जो लालच से यहाँ आये थे। मुझे नहीं पता कि मैं और कितनी देर तक जिंदा रहूँगा। इस बक्से में खजाने तक पहुँचने का नक्शा बना हुआ है। यह नक्शा कोई भी नहीं पढ सकता।” विक्रम और अधीर बातें कर रहे होते हैं। तभी वहाँ एक शेर अचानक से आ जाता है। दोनों बक्सा लेकर भागना शुरू करते हैं। तभी विक्रम को शेर अपने चपेट में ले लेता हैं। विक्रम अपने बक्से को अधीर की तरफ फेंक देता हैं और चिखते-चिखते कहता है “यहाँ से चले जाना।” अधीर अपनी पूरी कोशिश करता है पर विक्रम को बचा नहीं पाता और उसे ये भी मालूम हो जाता है कि अब उसके भाई भी बचे नहीं होगे। विक्रम को शेर जंगल के अंदर लेकर चला जाता है। उसके पीछे-पीछे अधीर भी जाता है तभी अधीर का पैर फिसल जाता है और वह एक खाई में गिर जाता है और बेहोश हो जाता है। जब उसकी आँख खुलती हैं तब उस समय रात हो गयी होती है। आकाश में चाँद दिखाई देता है। तभी अधीर को उस बुजुर्ग की बातें याद आती है। उसके सामने सुंदरसा झरना होता है। उसमें चाँद का प्रतिबिंब दिखाई देता है। यहाँ सब कुछ बुजुर्ग की बातों की तरह है यह सोचकर वो वह नक्शा बक्से में से निकालता है। उस बक्से में एक गोलाकर मनी भी होती है। उस नक्शे को निकालने के बाद वह नक्शा पूरा सफेद दिखाई देता है फिर अधीर उसे चाँद की तरफ करता है। उसे कुछ चित्र दिखाई देते हैं। उसमें जंगल, झरना, साँप, गुफा जैसे कुछ चित्र बने हुए उसे नजर में आते है। उसे झरने के पीछे एक गुफा दिखाई देती है। उस गुफा में वह प्रवेश करता है। अंदर जाता है तभी उसे एक दीवार अपने सामने दिखाई देती है। उस दीवार पर किसी तरह के कुछ चित्र होते हैं। उस दीवार पर मोरपंख की तांबे से बनी नक्काशी दिखाई देती है। तभी उसकी नजर मोर के आँखों पर चली जाती हैं। उस मोर की आँखो पर कोई भी नक्काशी नहीं होती वह जगह वैसे ही होती है। बक्से में सें गोलाकार मनी को निकालकर उस पर लगाता है। खजाने का दरवाजा खुलता है। वह अंदर जाता है। तभी बहुत सारे साँप आते हैं। उनमें से एक बडा साँप अधीर के शरीर के पास आता है। उसे बुजुर्ग की बात याद आती है वह बिना डरे कुलिश यानी उस साँप के माथे के हिरे को देखता है और सभी साँप वहाँ से चले जाते हैं। अधीर वहाँ से सारा सोना लेकर बाहर आता है। उस जंगल में प्रवेश करानेवाली गुँफा को बंद करता है जो उसके भाइयों और विक्रम के साथ हुआ वह किसी के साथ ना हो और गाँव में आकर वह सारा सोना अनाथ बच्चों में बाँट देता हैं।

***

यादें जिंदा होती है

✍ **मोहिते संध्या ईश्वर**
बी.ए. प्रथम वर्ष

मैं अनिशा मेरे लिए फिफा वर्ल्ड कप जीतना मुश्किल था। मैंने कभी सोचा भी नहीं था कि मैं कभी इंडिया को कप दिला पाऊँगी। मगर हमने कप जीता। मैं एक सीधी सरल और शैताननुमा लड़की। मेरे दो दोस्त के साथ ११ वीं में कॉलेज में दाखिला लिया। दाखिला तो मुश्किल से मिला है, ऐसा परिवार में लगता था। मगर उन्हें कौन समझाए ? ११ वीं सही तरह से चल रही थी। देखते-ही-देखते प्रथम सत्र की परीक्षा सामने आयी। कॉलेज का समय भी अजीबोगरीब था। कभी दो बजे होता तो कभी चार बजे होता। पेपर का आखरी दिन... पेपर छूटा। सीधे-सीधे घर जाना हमारे बस में नहीं। हम टहलते - टहलते घर जा रहे थे। नीचे मैदान पर बच्चे खेल का रियाज कर रहे थे। उधर से किसी ने किक मारी और बॉल मुझे लगने ही वाली थी की मैंने खुद को बचाने के लिए बॉल को लात मारी। बॉल गोल हुआ और सभी ने मेरी बहुत तारीफ की। मुझे खेलने पर मजबूर किया। पेपर हुआ है इस खुशी में हम भी खेल रहे थे। कोच को मेरा खेल पसंद आया उन्होंने मुझे अपनी टीम में शामिल करने का फैसला किया था। मगर मैंने मना किया, उन्होंने पूछा क्यों नहीं ? मैंने कहा "मुझे खेल पसंद है मगर मेरे परिवार में किसी को पसंद नहीं। वह नहीं चाहते कि मैं खेलकर अपना करिअर बरबाद करूँ। इसी वजह से या कोई और वजह है, मुझे नहीं पता मगर मैं उनके शब्दों के आगे नहीं जाना चाहती।" ऐसा कह कर मैं वहाँ से चली गई, पता नहीं अंकल को कैसे पता चला, मुझे लगा अब डाँट पड़ेगी मगर घर में पहली बार मेरी मर्जी के साथ या मेरा पसंदी फैसला लेना पड़ा। अंकल ने कहा, "तुम्हें खेलना है।" मैंने कहा, " हाँ !" उन्होंने मुझसे वादा लिया और कहा कि "चाहे जो हो जाए कभी किसी लड़के के चक्कर में नहीं पडना तभी खेल पाओगी।" मैंने कहा, " हाँ। " क्योंकि मैं मेरे इच्छा के अनुसार खेल रही थी या अपना करिअर बना रही थी। रोज का दिन क्रम सुबह-सुबह उठना, दौड लगाना, रियाज करना, कसरत करना, शाम को मैदान पर खेल की प्रैक्टिस करना यह सिलसिला चलता रहा। मैंने कॉलेज और खेल साथ-साथ वह भी अच्छा खेला मगर इसी दौरान एक बहुत बुरा हादसा हुआ जो मैं नहीं चाहती थी।

हुआ यूँ कि मुझे किसी से प्रेम हो गया जैसे सभी को होता है। एक आकर्षण। इन दो सालों में क्या हुआ, कैसे हुआ पता ही नहीं चला। मैंने कभी उस लडके से बात नहीं की, चैट किया, एक अलग ही अहसास था। रोज देखना... आँखो से आँखे मिलाकर फिर चुराना, अगर किसी दिन ना दिखे तो पूरा कैंपस में ढूँढ़ते रहना। अगर वहाँ नहीं मिला तो मैदान पर तो मिल ही जाता। मैं उसे प्रेम करती हूँ यह बात समझ नहीं पायी इसी के कारण मैं उसे अपना क्रश मानती। हमने साथ में १२ वीं की परीक्षा दी। बाद में किसी और कॉलेज में दाखिला लिया। हमने जहाँ सोचा था वहीं कॉलेज में आगे की पढ़ाई पूरी करना चाहते थे। वहाँ पर खेल को ज्यादा महत्त्व था। इसे किस्मत समझे या योजना मगर हम दोनों एक ही कॉलेज, एक ही कक्षा में थे और सेम कोर्स कर रहे थे। मेरी खुशी का ठिकाना नहीं था। फिर क्या वहीं उसे ताडना... आँखे चुराना। मुझमें कभी हिम्मत थी ही नहीं कि उसे जाकर कहूँ... आखिर अपना कैरिअर और परिवार के वसुलों के आगे जाना नहीं चाहती थी। उस मामले को वहीं दफन किया और छोड दिया। छोड़ना मुश्किल था फिर भीं छोड़ना पड़ा मगर मैं कभी उसे भूला ही नहीं पायी। बस परिवार की ओर देखकर चुप थी और एशिया फुटबॉल इंडिया टीम सलेक्शन के मैच भी थे। कोच भी ज्यादा रियाज कराते थे। पढाई, ऊपर से टीम सलेक्शन वह भी इंडिया का। मेरी तो हालत पूरी तरह से खराब थी। जॉब करो, पढाई करो फिर भाग-भाग के मैदान पर पूरी टीम के साथ मिलो। पूरा महिना थका देनेवाला बीता। मैच हुई नागपूर में। हम मतलब लातूरकर जिन्हें कमजोर समझ रही थी हमारी अपोजीट टीम उन्हें अच्छा मजा चखाकर आए। हम वहाँ से प्रथम पारितोषिक लेकर आए। इसे मिलाकर

पूरे मेरे पास १३ गोल्ड मेडल और ११ ट्रॉफी थी। कुछ गिनती हो उतने ही मैच हारे थे। मैच हारने पर खूब रोते थे। इस बार जीते भी और एशिया कप के लिए लातूर की पूरी टीम का चुनाव किया गया। जब पहली बार करिअर में इंडिया की जर्सी आयी, इतनी खुशी हुई कि सागर भी कम पड रहा था। इस खुशी में कॉलेज में एक पार्टी रखी गयी थी। सभी आए थे, वह भी आया था और अपनी दोस्त को साथ लाया था। पूरी पार्टी में उसके ही साथ था, उसके साथ ही डान्स किया। तब तो मेरे कलेजे में इतनी आग बडी कि क्या किया पता नहीं, मगर मैं उसी समय वहाँ से चली गई। दिन बीते, हफ्ते बीत गए, महिने गए। हमारा एशिया कप का फायनल मैच कोरिया के साथ था। हम दो गोल से जीते।

मुझे पता नहीं कि खुद को साबित करने के लिए यह कामयाबी मायने रखती है या नहीं। मेरे लिए यह खुशी बहुत मायने रखती है। जिंदगी का एक ही वसूल रहा है कि खुद की वजह से कभी किसी का दिल न टूटे। यहाँ पर मेरे साथ मेरा भरोसा, जिद्द और चाहत थी। पैसे की परेशानी सिर्फ मेरे लिए थी, जब-जब मैं पैसे माँगती तभी, नहीं है कल दूँगा यह कहते। वहीं अगर दीदी माँगे तो दो मिनंट में देते। हर पल दोनों में चुनाव किया कि मुझसे मेरी दीदी अच्छी है। क्या करे मैं बस नजरअंदाज करती और रोती। मेरे पास कोई चारा नहीं था। सब बड़े होने के कारण मैं बोल भी नहीं पाती। बस सुनना और नजर -अंदाज करना यही करती रही। मेरी और परिवार से किसी से नहीं बनती। सभी को लगता मैं पागल हूँ, नालायक हूँ, दिमाग नहीं हैं मतलब मुझे मेरे ही परिवार ने हमेशा गौण माना था। मैं भी चकित थी। इन्होंने मुझे सहुलियत ही कैसे दी कि मैं खेल खेलूँ और कुछ नहीं। कोच और पापा के बीच की बात थी मगर कोच अक्सर मुझे हमेशा लड़कों से बात करने पर टोकते थे। मैं कभी खुद से किसी से बात नहीं करती। वे बात करते तो करने नहीं देते थे। अचानक बस रूकी तब पता चला हम लातूर आए। सभी ने खुशी से स्वागत किया। तीन हत्ते बाद फिर वापस जाना था। फिफा की तैयारी करने जाना था दिल्ली। इन तीन हफ्ते में उससे बार-बार मुलाकत होती रही, आँखो से कुछ कहा हो ऐसा अहसास।

एक दिन कक्षा छुटी और मैं आ रही थी। मैंने मन ही मन कहा कि वह मत जाए और वह घर नहीं गया। पार्किंग में खडा था। पता नहीं किसका इंतजार कर रहा था मगर मेरे आते ही चला गया। इसे अब क्या कहे समझ में नहीं आया। इसके लिए मैं अपने परिवार के प्रेम को तो नजरअंदाज नहीं कर सकी। फिर उसे खुदसे दूर किया। मेरे और परिवार के बीच एक तीसरा कब आया और जहर घोलकर चला गया पता ही न चला। मेरे और राहुल के बीच जो था ही नहीं सब कुछ एक तरफा मेरी तरफ से था। मगर है इस बात का कुछ सबूत? नहीं था फिर भी अपनी मंजिल को मैं छोड़ रही थी। जो मैं हर हाल में नहीं चाहती थी। मैंने पूरी कोशिश इस गलतफहमी को दूर करने की की। मगर यह अब वे बात नहीं सुने। खुद की बच्ची से ज्यादा बाहरी लागों पर हद से ज्यादा भरोसा था। बड़ी मुश्किल से कोच ने समझाया और मान भी गए। मैं पूरे चार दिन से कह रही थी वैसा कुछ नहीं जैसे आपने समझा है। मेरी नहीं सुनी मगर कोच की दो घंटे में बात समझ आयी। अब तो ठान ही लिया कि मैं कप उठाने के बाद ही अपना मुँह घर पर दिखाऊँगी। मैं भी कम नहीं। डॉक्टर हुआ तो बड़ा समझदार हैं ऐसा नहीं, कला शाखा में भी बड़े आदमी बन सकते हैं। खेल कोई बिगाडनेवाली चीज नहीं बल्कि सवारने वाला एक विषय भी है।

मैच शुरू हुआ, उसे भूला देना तो बस में नहीं था। वहीं घसी-पीटी यादों के साथ मैच खेल रही थी। कुल मिलाकर १० मैच थे, फायनल ११ वाँ था। उनमें से हमने ९ जीते। एक ऑस्ट्रेलिया के सामने हारे। फायनल उसी टीम को तीन गोल से हराया था। गगनचुँबी जितनी खुशी हुई। फिफा का वर्ल्ड कप भारत को पहली बार महिला टीम ने दिलाया था। चारों ओर खुशी थी मगर मन उदास था। परिवार ने माफ किया जो गलती की ही नहीं थी। कुछ पाने के लिए कुछ खोना पड़ता है, वह आज समझ पायी थी। उसे पा नहीं सकी मगर एक शानदार जिंदगी जी रही थी मैं। उस पल से जिंदगी बदल गई सब कुछ होकर बहुत कुछ अधूरा था। जैसे मैं चाहती किस्मत ने वैसा बनाया। खूब सारा पैसा मिला, नई पहचान मिली। सब जो गौण कहते थे वह भी अब आदर देने लगे। पर वह मेरी जिंदगी में कभी मुड़कर भी नहीं आया था, आने नहीं दिया। मैंने फिर घर में बात छेड़ना चाही मगर डर की वजह से कह नहीं पायी। आज भी मैं उसे भूला नहीं पायी और उसके सिवा किसी को चाहा भी नहीं। आज तक उसकी यादों में उसे सोचते-सोचते जी रही हूँ।

Created By : Almale Arti Dagdu
B.Com III YR

English

Department

पठाण इफ्राह मुज्जमील

विद्यार्थी प्रतिनिधी

डॉ. चंद्रशेखर दवणे

प्रभारी प्राध्यापक

Mission Chandrayan-3

Aafreen Kazi
M.Sc. Second Year

Chandrayaan-3 is India's third moon mission conducted by ISRO (Indian Space Research Organization). It was launched on July 14, 2023 from the Satish Dhawan Space Centre in Sriharikota Aandhra Pradesh. Chandrayaan-2 was launched by ISRO on 22nd July 2019. from Shriharikota Space Centre but before this mission could be completed ISRO lost contact with the lander Vikram. Chandrayaan-2 failed to make a soft landing and crashed. But again Chandrayaan-3 was launched from Shriharikota Space Centre.

Chandrayaan-3 softly landed on the moon around 6:04pm on August 23, 2023. Chandrayaan-3 has been made by the scientist of India. India is the fourth country in the world to achieve a successful soft landing. India become the 1st country to land on the south pole of the Moon surface. The main objective of Chandrayaan-3 will be to make a safe and soft landing on the lunar surface and to search for a variety of resources on the lunar surface. So far, only three countries the U.S.A., Russia and China have successfully landed on the Moon, successfully, India became fourth country whosoft, landed on the moon and the first to land on the Moon's South Pole.

The Chandrayaan-3 mission consists of three components the propulsion model (PM), which carry and actually touch down the Moon, and the rover which will be deployed by the lander and will carry out the scientific experiment.

There are many scientists involved in Chandrayaan-3 mission but some of the main scientists are.

1) S. Somanath, Chairman of ISRO

2) P. Veeramuthuvel, main scientist be took leadership of the Chandrayaan-3 project.

3) S. Unnikrishnan Nair, Director of Vikram Sarabhai Space Centre.

4) Srikant as the Mission Director and Kalpana as the Associate Project Director at ISRO

According to reports, the cost of Chandrayaan-3 is around Rs. 615 crore Chandrayaan-3 means moon vehicle in sanskrit. All the people in the word watched the launch on smart phones & televisions. This achievement was the result of tireless dedication and hard work of our scientists. I salute their talents.

***

Chandrayan-3

Shubhangi Tidke
M.Sc.-II (Chemistry)

Chandrayaan-3 is the third mission in the Chandramana programme, a series of Lunar exploration mission developed by the Indian space Research Organisation (ISRO).

The ISRO has bought us closer to the mysteries of the Moon. The first mission Chandrayaan-1 launched in 2008, was a breakthrough as it discovered water on the Moon, changing the way we perceived our celestial neighbour.

However, the real surprise was yet to come. Chandrayaan-2 launched in 2019 was designed with an orbiter, a lander name Vikram and a small rover called Pragyan.

Unfortunately, during its landing attempt, Vikram lost contact and could not reach the moon surface as planned due to a small error.

K.Sivan, the chairman of ISRO, described this nerve-wracking process as the 15 min of terror for his team.

The setback was not only disheartening for the ISRO scientists but also a poignant moment for the entire nation. But, ISRO did not succumb to despair. Instead, they embraced the challenge, learned from their mistakes, and immediately embarked on their next venture, Chandrayaan-3.

Then on the remarkable day of July 14th, 2023, the powerful LVM3 heavy lift rocket lifted off flawlessly from Sriharikota space station in Andra Pradesh carrying the Chandrayaan-3 spacecraft with a Vikram lander and the Pragyan rover on board.

This spacecraft had a special mission, a 41-day journey to the moon. As projected on Aug. 23, 2023 at 6:04 PM India standard time, the Vikram lander gently touched down to the Moon's surface perfectly. The landing was so gentle, so smooth that it felt like the moon itself was giving a warm hug to the spacecraft.

Following this historic moment, India joined on elite club of space explores, the United State, the Soviet Union and China who had successfully sent robotic crafts to land on the moon.

But wait, there is more to add to this article. This landing was different from the others, why? That is because, Chandrayaan-3 landed on the Moon's south polar region, a spot that no one had ever touched before!

After the landing, Chandrayaan-3 waited for the Lunar dust to settle, then the Pragyan rover rolled out of the lander and started taking a walk on the Moon. Then Pragyan suited the elements available of the south pole of the Moon and confirmed the presence of sulphur, oxygen, aluminium, calcium and more.

The detection of sulphur holds a particular significance, as it is a relatively uncommon element on the Moon. It is occurrence in the lunar south polar region suggests the potential existence of water ice a critical factor for future lunar missions and potential human settlements.

Chandrayaan-3 discovered a temperature drop from around 50 degrees

centigrade on the Moon's surface to - 10 degree centigrade just 80mm below it.

These findings underscore the importance of lunar exploration in advancing our knowledge of the universe. As the quest for knowledge continues, the global community eagerly anticipates further revelations from the ISRO.

Don't Tell

Rutuja Gadekar

B.A. Second Year

There are lots of things
They won't let me do
I'm not big enought yet
They say
So I patiently wait
till i'm as grown-up
And i'll show them all one day
I could show them now
If they gave me the chance
There are things I could do
If I tired
But nobody knows
No nobody knows, that I'm
Really a giant
Inside.

***

Book Review : Kosala (Novel)

Borade Saurabh

B.A. Second Year

Kosala (English: Cocoon)

Kosala is considered to be the first existentialist novel in Marathi literature. It is Bhalchandra Nemade's debut novel. The novel has become a modern classic of post-1960 Marathi Fiction, and has been translated into eight South Asian languages and into English.

The novel is about the life of 25 - year old boy called Pandurang Sangvikar. He born and brought up in a village of 'Khandesh' region which is present in North Maharashtra, is the only boy in his family. His father was a rich farmer in the village and mother was a homemaker, and sometimes she has to do farm works. when Pandurang completed his schooling in village, his parents decided to send him to Pune for higher education. Pandurang's relationship with his father was not good but he shares a loving bond with his mother, because his father was not soft in behavior and follow patriarchal norms in house. Therefore, he has developed estranged relationship with his father. It lasted till the end. Then, Pandurang moved to Pune and took admission in a college. He lived in college hostel.

Pandurang was not a bright student in college, he was shy and mediocre in class. But later, as he well settled in Pune, he become more free and fearless. He started to participate in extra - curricular activities i.e. leading some student organizations, debate club, head of canteen,

college gathering etc. He developed leadership skills. College gave him lot of opportunities to develop and improve. He gets diverted from studies and started to study only before exams. He used to write letters to his father for money. At first, he spent his money wisely but because of friends he started to spend money constantly. One tragic incident took place that changed the life of Pandurang. His younger sister Mani died. Her death had severe impact on his mind set. It affected mentally and emotionally. He gets totally disturbed and the gap between the relationship of Pandurang and his Father widened. In consequence, he fails his exam. In this way he becomes a alienated person, alternation from society, parents and himself.

After unsuccessful attempts to find work in the city, ultimately Pandurang returns to his village, his mind 'existentially vacant'. He is now one of many unemployed youngsters of the village. As Pandurang tries to understand their views on life, their sorrows and their joys, the true meaning of life begins to dawn.

In its narrative, Kosala presents a fusion of different genres, including : autobiography, the diary, the novel, Indian Folktales, Folk narrative, Bhalchandra Nemade mentioned a realistic thing in this novel, he says, "Out of all person not everyone going to succeed eventually. Majority will remain at back and few will go forward. "Kosala is the story of a boy who is in that majority. Nemade's opinion that, we should understand those people who fail in their life.

***

Chandrayaan

Shruti Sudhakar Patil
B.Com. Second Year

Chandrayaan - 1 :

It was the first Indian lunar probe under the Chandrayaan programme. It was launched by the Indian Space Research Organization (ISRO) in October 2008. and operated until August 2009. The mission included an orbiter and an impactor. India launched the spacecraft using a PSLV-XL rocket on 22 October 2008 at 00:52 UTC from Satish Dhawan Space Centre, at Sriharikota, Andhra Pradesh. The mission was a major boost to India's space program, as India researched and developed indigenous technology to explore the Moon. The vehicle was inserted into lunar orbit on 8 November 2008.

The Mission was launched on 22 October 2008 and expected to operate for two years. However around 20:00 UTC on 28 August 2009 communication with spacecraft was suddenly lost. The probe had operated for 312 days. The craft had been expected to remain in orbit for approximately another 1000 days and to crash into the lunar surface in late 2012, although in 2016 it was found to still be in orbit.

A member of the science advisory board of Chandrayaan-1 said that it is difficult to ascertain reasons for the loss of contact. ISRO Chairman Madhavan Nair said that due to very high radiation, power-supply units controlling both the computer systems on board failed, snapping the communication connectivity. However, information released later showed that the power

supply supplied by MDI failed due to overheating.

Although the mission was less than 10 months in duration and less than half the intended two years in length, a review by scientists termed the mission successful as it had completed 95% of its primary objectives.

Chandrayaan - 2 :

Chandrayaan - 2 is the second lunar exploration mission developed by the Indian Space Research Organization (ISRO_ after Chandrayaan - 1) It consists of a lunar orbiter, the Vikram lunar lander and the Pragyan rover, all of which were developed in India. The main scientific objective is to map and study the variations in lunar surface composition as well as the location and abundance of lunar water.

The spacecraft was launched from the second launch pad at the Satish Dhawan Space Centre in Andhara Pradesh on 22 July 2019 at 09:13:12 UTC by a LVM3-M1 rocket. The craft reached lunar orbit on 20 August 2019.The Vikram lander attempted a lunar landing on 6 September 2019, the lander crashed due to a software error.

The lunar orbiter continues to operate in orbit around the Moon. A follow - up landing mission, Chandrayaan-3 was launched in 2023 and successfully performed a lunar landing.

Chandrayaan - 3 :

It is the third mission in the Chandrayaan programme, a series of lunar - exploration missions developed by the Indian Space Research Organisation (ISRO). The mission consists of a Vikram lunar lander and a Pragyan lunar rover similar to those launched aboard Chandrayaan-2 in 2019 as well as a propulsion module that carried the spacecraft from Earth orbit to lunar orbit.

Chandrayaan - 3 was launched from Satish Dhawan Space Centre on 14 July 2023. The spacecraft entered lunar orbit on 5 August, 2023 and became the 1st lander to touch down near the lunar south pole on 23 August at 18:03 IST (12:33 UTC) making India the fourth country to successfully land on the Moon and at 69 S. the southern most lunar landing, until IM-1 landed further southwards in Malapert A crater on 22 February 2024. The lander was not built to withstand the cold temperatures of the lunar night and sunset over the landing site ended the surface mission twelve days after landing. The propulsion module still operational, transited back to a high Earth orbit from lunar orbit on 22 November 2023 for continued scientific observations on Earth.

Objectives :

ISRO's mission objectives for the Chandrayaan - 3 mission are :

1) Engineering and implementing a lander to land safely and softly on the surface of the Moon.
2) Observing and demonstrating the rover's driving capabilities on the Moon.

3) Conducting and observing experiments on the materials available on the lunar surface to better understand the composition of the Moon.

Team :

ISRO Chairman :- S. Somanath

Mission director :- S. Mohanakumar

Associate Mission Director : - G. Narayanan

Project Director : - P. Veeramuthuve

Associate Project Director : - Kalpana Kalahasti

Vehicle Director : - Biju C. Thomas

Funding :

In December 2019, ISRO requested the initial funding of the project, amounting to Rs. 75 core out of which Rs. 600 Million would be for meeting expenditure towards machinery, equipment and other capital expenditure, while the remaining Rs. 150 million was sought for operating expenditure Amit Sharma, CEO of an ISRO vendor said, "With local sourcing of equipment and design elements. we are able to reduce the price considerably.

Confirming the existence of the project. ISRO's former chairman K. Sivan stated that the estimated cost would be around Rs. 615 core.

Awards :

The Exploration Museum has bestowed upon ISRO the esteemed Leif Erikson Lunar Prize in honor of the space agency's resolute dedication and note worthy advancements in Lunar exploration in 2023.

In recognition of its accomplishments with the historic accomplishments with the historic Chandrayaan-3 mission in 2023. ISRO has been bestowed with the esteemed Aviation Week Laureates Award. Sripriya Ranganathan, Deputy Ambassador at the Indian Embassy in the US, accepted the award on behalf of ISRO.

Friendship

Rutuja Gadekar

B.A. Second Year

Friends smile at you
They like your face
They want be with you
and old place

Friends have fun with you
Friends share
They are glad when you're happy
When you're sad, they care

If you're a friend.
Then you care, too
That why your friends
Are glad you're you !!!

It's nice to have a friend like you !
I'll tell you what I'm going to do
Because you make me so fine,
I'll take you for my valentine !

Corruption: A Burning Problem in India

Patil Rutuja Subhan

B.A. Second Year.

Corruption is a burning problem in India today. Meaning of the word corruption taking bribes, money laundering, it is like this people are seen using corruption in their daily life. Corruption has permeated the lives of Indian people so badly that it has become very difficult to reduce the problem. Individuals people do corruption to get maximum amount of money without doing much work in less time.

Corruption is seen as one of the reasons why India is not progressing. Corruption is seen to be widespread in India. Corruption is seen in all areas of India such as administrative, political, religious, financial, education. Corruption is seen to be the highest in the administrative sector. In a government office, if a person has some work or needs some documents then person does not work unless he pays the concerned officer to get the work done.

Therefore, the work of a person in a government office is done only by paying money. Also in police department, if a criminal is arrested, he is released after taking a bribe. Therefore, it is seen that corruption exists in the police system. Judges in the courts are seen resorting to corruption, people come to court to seek justice. but judges act by corruption or by taking money to punish an innocent person or acquit a guilty person. Therefore, corruption is seen in the judical system as well. Politicians are seen doing corruption in the political sphere. They try to achieve their benefit without doing the well being of the people. This corruption is seen in the education sector. People in the education sector try to figure out how to extract maximum fees from the students. Also if a person wants to get a job in the education sector, a person has to get a job by paying more fees through donation. Corruption is seen in health care also. A doctor's profession is to serve the patients but they act corruption by demanding more money from a patient or removing an organ. so they are not doing their job properly, they do corruption. In the field of journalism fake news printed by taking money or corruption. There are acts like printing wrong news or bad news about a social reformer. It cannot be said that the news in the newspaper is not true, but it is also corrupt. This corruption can be seen in literature. There is one writer and it is published under someone else's name. Therefore, this work of publishing is done by corruption. People who belong to the religious sector collect money in the name of religion and use it for their selfish interests. A printing economy it is one which corruption is done by using notes of maximum value 100,500,2000 notes are of high denomination and their use allows a corrupt person to hide the notes very well so lower denomination note should be introduced. So that it will help to reduce corruption.

Even in the political sphere we can see that the politician who were pre-independence and post-independence were doing 90% social causes and 10% politics. But in the current situation politicians act like 90% politics and only 10% social causes. Therefore, politicians are trying to achieve their own goals through corruption. It is also seen that the reason for the increase in corruption in the want of material facilities. Due to insufficient wages, it is seen that the level of corruption in India has increased. If the wages of such people increases, it will help in reducing corruption.

Knowledge of law is essential to reduce corruption. Strict implementation of the law is necessary to reduce the corruption that exists in India. 'Prevention of Corruption Act - 1988' as well as 'Prohibition Bill-2018' these laws should be strictly enforced. If these laws are strictly enforced corrupt people will fear the law. Also people who commit corrupt should be published in a strict manner. Those who are administrative officers should also act to remove them from their posts if they commit corruption. In order to reduce corruption, it is necessary to reform the police department and bring reform in the courts. Also the politicians who are doing corruption should be immediately removed from their position. The government also needs to make special efforts to reduce corruption.

The Things of Poverty

Rutuja Indrajeet Bhosale
B.Com First Year

The things of poverty make a guy everything to try,
Leads our eyes to cry.

These are the human beings not having the prestigious things,
But dreaming the life by precious wings.

They live a miserable life,
don't know what karma they did in previous life?
They work hard money to gain,
but what they get from the world is only pain.

People treat them like a delusion,
but they ask us for Something, from their heartful vision.

They don't have their own Shelter to live,
Which leads them into these thoughts whether to Survive?

They cannot get education to become wise,
and to wear clothes of their own size

Craves for food, saves for food.
In the life of hurdle.
Every minute they Struggle.

Their path of life is not really narrow.
don't know why god gifted them the life full of Sorrow?

God gifted them the faces without the filter.
But forgot to give Shelter.
to live in the weather like winter.

Lack of money leads lack of education,

tends the Child to load up the Sack.
These are the classes who don't know how to relax?

Everything has to try, without being Shy
They have to work "Both Ends Meet" have to make,
Without being hesitate.

"Mother As She"

Rutuja Indrajeet Bhosale
B.Com First Year

I had that fate,
that god is great
I loved you at first we met
You have that traits,
I have faith
that you can handle every threat

That humbleness you hold,
Same everyone you told
You are the pretty Soul.
Who adjust in life's mould.

You are the staring of our life,
If you are not in our life
We will not able to see light
of life through our insinght.

For sure guru's are great, and you are among them
but for me you are more than them.

I wanted to see you tension free,
Also I wanted you to be Carefree
For that I will become independent to see
you to be dependent on me,

As I said, 'You have that traits,
that you can set in life's every mould'
But you have the heart that can't set
in the universe as whole.

God is great, gratitude is less,
that how he made you,
He didn't poured a drop of attitude in you.

When we are sick,
You have every trick,
to make us quick neat

The way she cares,
no one can dare to stare,
as they know they have to bear

I will never forget,
the date we met,
and ditties you said,
to make us slept.

The thing which hurts me more,
that how the people throw their mother out of door

"If the god is great",
as you said.
We will definitely meet,
after our death.

"Father's Investment"

Rutuja Indrajeet Bhosale
B.Com First Year

Without wanting to have a return,
father does the investment for his Children.

His life's dictionary catches the word 'Responsibilities'
Which does not matches the word 'Complaints'

Works late night for giving his family height,
It doesn't need a mic to show his works hype.

Invests a lot without a single thought,
No one will find the example of without
investment return company like father as another.

Dozens of the burdens carries his mind every
While, But helax is the word that he will not get from the world.

He eats less gives more, Hides his cries buys happiness from every core,
He uses a thing more and more untill it tore.

He is the pillar of the home, Killer of enemies
He wants his honies to fly thats why he doesn't show his cry.

Buys everything, deny for nothing, In this game of life keep suffering.
He cares, dares in his life's of tires, therefore his decisions always fair.

He is the bee, works size of the sea,
just because he wants his babies like fireflies to see.

He sees the world which includes wide and two children but no one another.
He is the warrier for family and carrier of family, who passes every barrier

People says luck at the time of son,
good luck at the time of daughter, but
the difference never made by him.

He wants, the society to know his Name,
to give him fame, from his child's successful
game (work)

At last, this is a urge from the daughter to
the father 'Please don't be this much Sweet,
for letting us Sleep'

संस्कृत विभाग

शांभवी सुडे
विद्यार्थी प्रतिनिधी

प्रा. सोमदेव शिंदे
प्रभारी प्राध्यापक

संस्कृतसुभाषितरत्नानि ।

भिसे दिव्या राजाभाऊ
११ वी कला

१) दानं भोगो नाशस्तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवेत्।।

अर्थ:- दान करणे, उपभोग घेणे आणि नष्ट होणे अशा धनाच्या तीनच गती आहेत जो या धनाचे दान करीत नाही, उपभोग देखील घेत नाही त्याच्या धनाची तिसरी गत होते.

२) उदये सविता रक्त: रक्तश्चास्तमने तथा।
सम्पत्तौ च विपत्तौ च साधूनामेकरूपता।।

अर्थ :- उगवताना सूर्य लाल रंगाचा असतो आणि मावळतानांही लाल रंगाचाच (खरोखर) भाग्यकाळात आणि संकटसमयी अशा दोन्ही वेळेस सज्जनांची वृत्ती समानच असते.

३) महाजनस्य संसर्ग: कस्य नोन्नतिकारक:।
पद्मपत्रस्थितं तोयं धत्ते मुक्ताफलश्रियम् ।।

अर्थ:- मोठया लोकांचा सहवास कोणाला बरे उन्नती साधणारा होत नाही ? कमळाच्या पानावर पडलेला थेंब मोत्याची शोभा धारण करतो.

४) वचस्तत्र प्रयोक्तव्यं यत्रोक्तं सफलं भवेत् ।
स्थायी भवति चात्यन्तं राग: शुक्लपटे यथा।।

अर्थ :- ज्याप्रमाणे शुभ्र वस्त्रावर दिलेला रंग पक्का बसतो त्याप्रमाणे जिथे बोलण्याचा उपयोग होतो. त्याच ठिकाणी माणसाने बोलावे.

५) यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता:।
यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते सर्वास्तत्राफला: क्रिया:।।

अर्थ :- जेथे स्त्रियांची पूजा होते तेथे देवता वास करतात. जेथे त्यांची पूजा होत नाही तेथे सर्व कार्ये विफल होतात.

६) पातितोऽपि कराधानैरुत्पतत्येव कन्दुक:।
प्रायेण हि सुवृत्तानामस्थायिन्यो विपत्तय:।।

अर्थ :- हाताने टप्पे देऊन कितीही खाली पाडला तरी चेंडू पुन्हा उसळून वर येतोच. सज्जन लोकांवरील संकटे बहुधा चिरकाल टिकलच नाही.

७) अभ्यावहति कल्याणं विविधं वाक् सुभाषिता।
सैव दुर्भाषिता राजन्ननर्थायोपपद्यते।।

अर्थ :- हे राजन् ! चांगल्याप्रकारे बोलले गेलेले शब्द विविधप्रकारे कल्याण करते. तेच वाईट पद्धतीने उच्चारलेले शब्द (वाणी) मोठमोठया संकटास कारणीभूत ठरतात.

८) नाद्रव्ये निहिता काचित् क्रिया फलवती भवेत्।
न व्यापारशतेनापि शुक्रवत् पाठ्यते बक:।।

अर्थ :- अयोग्य व्यक्तीच्या ठिकाणी केलेले कोणतेही कार्य सफ ल होत नाही. शंभर वेळा शिकवण्याची क्रिया केल्यानंतर देखील बगळ्याला पोपटाप्रमाणे शिकवता येऊ शकत नाही.

९) सुलभा: पुरूषा लोके सततं प्रियवादिन:।
अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभ:।।

अर्थ:- या जगात सतत गोड बोलणारे लोक सहज भेटतात. पण अप्रिय परंतु हितकारक बोलणारे लोक आणि ते ऐकणारे श्रोतेही दुर्लभ असतात.

१०) गुणैर्गौरवमायाति नोच्चैरासनसंस्थित:।
प्रासादशिखरस्थोऽपि काको न गरूडायते।।

अर्थ :- गुणांमुळे माणूस मोठेपणा प्राप्त करतो. उच्च पदावर आरूढ होऊन नव्हे. राजवाड्याच्या शिखरावर बसला म्हणून काही कावळा गरूड होत नाही.

११) महाजनस्य संसर्ग: कस्य नोन्नतिकारक:।
पद्मपत्रस्थितं तोयं धत्ते मुक्ताफलश्रियम्।।

अर्थ:- मोठया लोकांचा सहवास कोणाला बरे उन्नती साधणारा होत नाही ? कमळाच्या पानावर पडलेला पाण्याचा थेंब मोत्याची शोभा धारण करतो.

***

वैदिकसंस्कृते: महत्ता।

ऋतुजा संतोष बोनवळे

११ वी कला

वैदिकी संस्कृति: भारतीयेतिहासस्य प्राचीनतमा महत्त्वपूर्णा च संस्कृति: अस्ति। एषा संस्कृति: वेदाधारिता वर्तते। अस्यां संस्कृतौ वेदानां महत्त्वपूर्णं स्थानम् अस्ति। वैदिकसंस्कृतौ अनेकै: ऋषिभि: आध्यात्मिकज्ञानस्य, धार्मिकादर्शानां दार्शनिकविचाराणां च विस्तार: कृत: अस्ति। वैदिकसंस्कृते: महत्त्वम् आध्यात्मिक-सामाजिकदृष्ट्या अपि भवति। अस्या: संस्कृते: मूल्यं वेदानाम्, उपनिषदाम्, ब्राह्मणानाम्, आरण्यकानां, पुराणानां, महाभारतस्य, रामायणस्य च क्षेत्रे दृश्यते ।

अद्यतनीये काले अपि वैदिकसंस्कृते: आवश्यकता अस्ति एव। एषा उत्तमा संस्कृति: अस्ति। आध्यात्मिकज्ञानस्य आधारभूता अस्ति। सम्पूर्णव्यक्तित्व-विकासाय अस्या: साहाय्यं भवति। अस्यां संस्कृतौ वेदोपदेश: महत्त्वपूर्ण: अस्ति। वैदिकी संस्कृति: विश्वस्य प्राचीनतमा प्रथमा च संस्कृति: इति वेदे एव उक्तमस्ति - सा प्रथमा संस्कृतिर्हि विश्ववारा। वैदिकसंस्कृतौ केवलं निराकार: परमेश्वर: एव उपास्य: अस्ति। मूर्तिपूजा वैदिकसंस्कृते: अङ्गभूता नास्ति।

वैदिकसंस्कृतौ यम-नियमादीनां योगस्य अष्ट अङ्गानाम् अभ्यासेन एव मोक्षप्राप्ति: शक्यते इति उक्तमस्ति। अस्यां संस्कृतौ अवतारवादस्य कृते स्थानमेव नास्ति। वैदिकसंस्कृतौ धर्मस्य लक्षणानि एवम् उक्तानि-

धृति: क्षमा दमोऽस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रह:।
धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्मलक्षणम्।।

वेद: स्मृति: सदाचार: स्वस्य च प्रियमात्मन:।
एतच्चतुर्विधं प्राहु: साक्षाद्धर्मस्य लक्षणम्।।

वैदिकसंस्कृतौ कर्मफलव्यवस्था अस्ति एव। तीर्थाटनेन, ब्राह्मणभोजेन व्रतोपवासादिभि: कर्मक्षय: न भवति इति अस्या: संस्कृते: दृढविचार: वर्तते। कृतानां शुभाशुभकर्मणां सुखदु:खरूपं फलं भोक्तव्यम् एव।

वैदिकसंस्कृति: कथयति यत् मृतकश्राद्धेन, पिण्डदानेन, मृतकास्थिविसर्जनेन वा मृतकस्य सद्गति: न भवति।

वैदिकसंस्कृतौ मनुष्येभ्य: प्रतिदिनं पञ्चमहायज्ञा: एते सन्ति - ब्रह्मयज्ञ:, देवयज्ञ:, पितृयज्ञ:, बलिवैश्वदेवयज्ञ:, अतिथियज्ञश्च।

वैदिकसंस्कृतौ समाजस्य कर्मानुगुणं चत्वार: वर्णा: वर्णिता:। जन्मना जातिव्यवस्था तत्र नास्ति। वैदिकसंस्कृते: वैशिष्ट्यपूर्णा महत्ता अस्ति यत् एषा संस्कृति: प्राणिमात्रेषु बन्धुत्वं प्रतिपादयति। वेदस्य एष: मन्त्र:- 'मित्रस्याहं चक्षुषा सर्वाणि भूतानि समीक्षे। मित्रस्य चक्षुषा समीक्षामहे।' वैदिकसंस्कृते: सारं निवेदयति।

***

वायुप्रदूषणं तन्नाशाय उपायाश्च ।

शांभवी दिनकर सुडे
बी.कॉम. प्रथम वर्ष

वायुप्रदूषणं नाम पृथ्व्या: वातावरणे कृत्रिमपदार्थांनां हानिकारकपदार्थानां वा वृद्धि: । वायुप्रदूषणस्य परिणाम: मानवेषु भवत्येव तथैव पक्षिषु प्राणिषु, सस्येषु, अन्नेषु वा विपरिणाम: भवति। मानवानां सञ्चारेण क्रियाभि: च वायुप्रदूषणं वर्धते ।

वायुप्रदूषणस्य अनेकानि कारणानि भवन्ति। यथा - यानेभ्य: नि:सृत: धूम्र:, यन्त्रागारत: नि:सृत: धूम्र:, भस्म च। नानाप्रकारकधातकै: रसायनै: काष्ठज्वालनै: अवकरज्वालनै: अपि बाहुल्येन धूम्र: उत्पद्यते। अनेन वायुप्रदूषणं वर्धते। मार्गस्था धूलि: भवननिर्माणकारणत: उत्पन्ना धूलि: एतौ घटकौ अपि वायूप्रदूषणे हेतू।

वायुप्रदूषणेन मानवस्य आरोग्यम् अपि प्रभावितं भवति। तेन श्वसनसमस्या: वर्धन्ते। शिरोवेदना, हृदयविकार:, कर्करोग:, नेत्रदाह:, श्वास:, कास:, इत्यादय: वायुप्रदूषणात् एव जायन्ते। वायुप्रदूषणेन वातावरणे तापवृद्धि: भवति। अम्लयुक्ता वृष्टि: भवति। पर्यावरणविषयका: नैका: समस्या: उद्भवन्ति।

वायुप्रदूषणनियन्त्रणाय उपाया: -

वायुप्रदूषणं न्यूनं भवेत् एतदर्थं केचन उपाया: कर्तुं शक्यन्ते। ते अधोनिर्दिष्टा: सन्ति

१) सार्वजनिकयातायातसाधनानामेव उपयोग: कृत: चेत् यानानां संख्या मार्गेषु न्यूना भवति। अनेन वायूप्रदूषणम् अपि न्यूनं भविष्यति।

२) यानानां सन्धानं समये कृते सति धूम्रस्य नि:सरणं स्वल्पं भविष्यति। अनेन वायुप्रदूषणे न्यूनता जायेत।

३) समीपस्थे स्थले गमनम् आवश्यकं भविष्यति तदा विना वाहनेन गन्तव्यम्। वायुप्रदूषणे अनेन अपि न्यूनता भविष्यति।

४) अवकर: इतस्तत: न क्षेपणीयम्। जने एतद् विषये जागरुकता भवेत् ।

५) वृक्षारोपणं कर्तव्यम् । वृक्षा: वायो: प्रदूषकान् घटकान् शोषयन्ति। वायो: शुद्धि: भवति। वटादय: वृक्षा: वायुशुद्धिकरा: भवन्ति।

६) वायुप्रदूषणं कुर्वाणा: यन्त्रागारा: दण्डनीया:। तेषां कृते कठोरा नियमावलि: भवेत् । ते न्यूनातिन्यूनं प्रदूषणं कुर्यु: इति वारंवारं परीक्षितव्यम् ।

७) वायुप्रदूषणं दूरीकर्तुं शास्त्राधारितम् अग्निहोत्रं गृहे गृहे करणीयम्। एतद्-विषये आधुनिककाले वैज्ञानिकै: सुष्ठु संशोधनं कृतमस्ति। प्राचीनकाले अग्निहोत्रं गृहस्थजनानां कृते अनिवार्यं आसीत्।

८) नैसर्गिकी ऊर्जा प्रयोक्तव्या। यथा-सौरऊर्जा, जलऊर्जा, पवन ऊर्जा इत्यादीनां प्रयोग: करणीय:।

९) पुन:प्रयोग: पुनर्निर्मिति: च वायुप्रदूषणनिरोधाय आवश्यकी वर्तते।

१०) उत्सवेषु आग्नेयक्रीडनकानाम् उपयोग: स्वल्प: भवेत्।

एतादृशा: नैके उपाया: अस्माकं स्वास्थ्यस्य कृते आवश्यका: एव सन्ति। सर्वजनानां साहाय्येन एव वयं वायुप्रदूषणात् मुक्तिं प्राप्स्याम:। पर्यावरणरक्षणे मानवस्य योगदानं सर्वाधिकं भवेत् इति आशासे।

***

कालिदासस्य निसर्गसौन्दर्यम्।

साक्षी सतीश आल्टे

११ वी कला

महाकवि: कालिदास: एक: महान् कवि: आसीत्। स: भारतस्य सुप्रसिद्ध: नाटककार: अपि आसीत्। कालिदासस्य ऋतुसंहार: नाम लघुकाव्यम् अतीव सरसं सुबोधं च अस्ति। भारतभूमौ वर्तमाना: षड् ऋतव: तेन अस्मिन् लघुकाव्ये वर्णिता:। एतत वर्णनं पाठकानां चेतांसि आकर्षति। अस्मिन् काव्ये महाकविना कालिदासेन ग्रीष्म-वर्षा-शरद्-हेमन्त-शिशिर-वसन्तानां षण्णाम् ऋतूनां रमणीयं वर्णनं कृतम् अस्ति। विविधेषु वृत्तेषु निबद्धा: १४४ श्लोका: अस्मिन् लघुकाव्ये समाविष्टा:।

'ऋतु:' इति शब्देन सह संहार: इत्ययं शब्द: समूहार्थे एकत्रीकरणार्थे वा उपयुक्त:। ऋतुसंहार: इत्ययं लघुग्रन्थ: कालिदासस्य अन्यकृतित: वस्तुत: लघु: एव। परं तत्र षड्ऋतनां दीर्घं वर्णनम् उपलभ्यते। षड् ऋतव: निसर्गस्य षड् अलङ्कारा: एव इति स: कथयति। सौन्दर्यपूर्णा: एता: पद्यकृतय: रसपूर्णा: विशेषयुक्ता: च सन्ति।

काव्ये अस्मिन् प्रियकर: स्वां प्रियां ऋतूनां वर्णनं कथयन् वृक्षलतासु पशुषु पक्षिषु च दृश्यमान: परिणाम: उत्तमतया वर्णयति ! कालिदासेन सौन्दर्यपूर्णाया: नार्या: अपि वर्गीकरणं कृतमस्ति। प्रकृते: आलम्बनपरकं उद्दीपनपरकं च रमणीयं चित्रं काव्यस्य आत्मा अस्ति। अस्य काव्यस्य समापनं वसन्तर्तुना भवति यत्र प्रकृते: सर्वव्यापिसौन्दर्य, माधुर्यं वैभवं च निर्दिष्टं वर्तते।

भारतवर्षे यादृशं सौन्दर्यं प्रकृते: प्रतिभाति न तादृशं विश्वे अन्यत्र दृश्यते। षट्सु ऋतुषु वसन्तर्तु: ऋतुराज: इति कालिदास: वर्णयति। अस्मिन् एव ऋतौ सर्वे वृक्षा: लताश्च नूतनपल्लवसम्पन्ना: भवन्ति। महाकविना कालिदासेन ऋतुसंहार: नाम गीतिकाव्ये वसन्तर्तो: वर्णनम् अतीव मनोहरं कृतमस्ति-

द्रुमा: सपुष्पा: सलिलं सपद्मं
स्त्रिय: सकामा: पवन: सुगन्धि।
सुखा: प्रदोषा दिवसाश्च रम्या:
सर्व प्रिये चारूतरं वसन्ते।।

वसन्तर्तो: पश्चात् ग्रीष्मकाल: समायाति। ग्रीष्मे सूर्य: प्रचण्डातप: भवति। मानवै: सह पशव: पक्षिण: च संतप्ता: व्याकुला: च भवन्ति। अस्य ऋतो: अपि वर्णनं कालिदासेन अतीव सुन्दरं कृतम् अस्ति।

रवेर्मयूखैरभितापितो भृशं
विदह्यमान: पथि तप्तपांसुभि:।
अवाङ्मुखो जिह्मगति: श्वसन् मुहु:
फणी मयूरस्य तले निषीदति।।

अभिज्ञानशाकुन्तले महाकविना कालिदासेन ग्रीष्मकालस्य मनोहरं वर्णनं कृतं वर्तते-

सुभगसलिलावगाहा: पाटलसंसर्गिसुरभि: वनवाता:।
प्रच्छायसुलभनिद्रा दिवसा: परिणामरमणीया:।।

एवमेव वर्षादय: ऋतव: कालिदासेन अतीव कौशल्येन वर्णिता:। कालिदासस्य काव्येषु पर्वत - नदी - निर्झर - वन - मेघ - उद्यान - पत्र - पुष्प - वृक्षादीनां सुन्दराणि वर्णनानि उपलभ्यन्ते। तानि पाठकानां निश्चयेन मनांसि रञ्जयन्ति इति मे मति:।

***

भारतीया राजनीतिः लोकतन्त्रं च।

कु.वृषाली पांडुरंग गिरी
बी.एस्सी.द्वितीय वर्ष

अस्माकं देशः राज्यं वा कथं चलेत् ? किं तत्त्वम् अनुसृत्य चलेत् ? तस्य आवश्यकता का भवेत् ? इत्यादीनां विचारः यदा प्रस्तूयते, विचाराणां च आवश्यकता निगद्यते, तदर्थम् सत्ताप्राप्तिः, तदर्थं निर्वाचनम्, तदर्थं जयः तदर्थं च जनेषु गत्वा स्वमतप्रस्थापनम् इति राजनीतिः वक्तुं शक्यते।

राजनीतिः केवलं निर्वाचनमर्यादिता नास्ति। साम्प्रतं राजनीतौ जनविचारः न भवति अपितु राजनीतिः व्यापारः एव यत्र धनागमः प्राधान्येन परिलक्ष्यते। धनलोभेन स्वकीयं मतं विक्रीय जीवन्तः नैके जनाः दरीदृश्यन्ते। परम् अस्माकं देशे नैके जनाः एतादृशाः अपि अभवन् यैः राजनीतेः कारणात् भारतस्य एव विचारः कृतः। गोपाल-कृष्ण गोखले सदृशाः जनाः आंग्लसाम्राज्यनाशाय स्वातंत्र्यसमरस्य आधारशिलां रचितवन्तः। सः महोदयः भारतीयराष्ट्रीयकाँग्रेसपक्षस्य नेता भारतसमाजसेवकसंस्थायाः संस्थापकः आसीत्।

वस्तुतः राजनीतिः अनेकैः जनैः एकत्रीभूय निर्णयग्रहणस्य प्रक्रिया अस्ति। प्रत्येकस्मिन् देशे नैके जनाः राजसत्तार्थं देशसंचालनार्थं च निर्णयं स्वीकुर्वन्ति। सापि राजनीतिरेव कथ्यते। राजनीतेः उद्देश्यः विस्तृतः भवति। तस्थाः तादृशं व्यापकत्वं दौर्भाग्येन अद्यत्वे वयं न पश्यामः। डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरः उक्तवान् आसीत् यत् राजनीतिः समाजस्य/देशस्य वा शरीरम् अस्ति। न्यायव्यवस्था औषधम् अस्ति। यदि शरीरं रुग्णं भवति तदा औषधं प्रदेयम्।

निर्वाचलनकाले बहवः नेतारः विविधान् आकर्षकान् लोभान् दर्शयन्ति जनान्। परं यः वस्तुतः देशस्य विकासार्थम् अहोरात्रं प्रयतते तम् एव जनाः निर्वाचयन्ति। सः एव कुशलतया देशस्य सङ्कटान् नाशयति। एतादृशः एव मनुष्यः नेता वा मतदानाय पात्रताम् आप्नोति। यदा जनाः एतादृशं जनं नेतारं मन्यन्ते तदा ते तस्मिन् विश्वसन्ति। तस्य देशसेवायाः भूमिका महत्त्वपूर्णा भवति। लोकतन्त्रस्य रक्षणार्थं निर्वाचनम् आवश्यकं भवति। जनकल्याणाय जनविकासाय एतादृशः लोकतान्त्रिकः नेता आवश्यकः एव अस्ति।

नूतन-शिक्षानीतिः।

मोहिते पौर्णिमा सुरेंद्र
बी.कॉम प्रथम वर्ष

नूतन-शिक्षा नीतेः कारणात् वयं एकविंशतितमे शतके भारतस्य शिक्षणव्यवस्थायां किं परिवर्तनम् अपेक्षितम् इति जानीमः। शिक्षण क्षेत्रे तन्त्रज्ञानस्य प्रयोगः कथं भवेत् इति वयं ज्ञातुं शक्नुमः। नूतनशिक्षानीतेः कारणात् एव विविधता, स्वतन्त्रता, समावेशकं वातावरणनिर्माणं च ज्ञातुं शक्नुमः।

नूतनशिक्षानीत्या छात्राणां शिक्षणे महत्वपूर्णं परिवर्तनं कृतम् अस्ति। येन छात्राः स्वतंत्रतया विचारान् प्रकटयितुं शक्नुवन्ति। तन्त्रज्ञाने निपुणतां च प्राप्नुवन्ति। यतः भारतीययुवकाः सामाजिकं आर्थिकं च उत्तरदायित्वं स्वीकर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति। नूतनशिक्षानीतौ नैतिकमूल्यानि, राष्ट्रीयः आत्मविश्वासः सामाजिकं समर्थनम् इति एतेषां वृद्धिः भवेत् एतदर्थं प्रयत्नः सुनिश्चितः अस्ति। अनेन नूतना क्रान्तिः शिक्षणे भविष्यति इति शिक्षणतज्ज्ञाः वदन्ति।

नूतनशिक्षानीतिः एका विशिष्टा नूतना शिक्षाव्यवस्था प्रस्तौति। ज्ञानाधोरण व्यक्तित्वस्य पुनर्निर्माणं करणीयम् इति अपि सूचितम् अस्ति। नूतनशिक्षानीतेः कारणात् शिक्षणे विविधता, निर्माणशीलता, उत्कृष्टता च उपलब्धा भवति।

छात्राः स्वेच्छया शैक्षणिकं मार्गं चयितुं शक्नुवन्ति। एषा अस्याः नीतेः विशेषता वर्तते। शैक्षणिकसंस्थाः तन्त्रज्ञानयुताः भवेयुः इति अपि सूचितम् अस्ति। नूतनशिक्षानीतौ इत्यपि सूचितम् अस्ति यत् अध्यापका अध्यापने गुणवत्ताम् अभिलक्ष्य कार्यं कुर्युः। शिक्षणप्रणाल्याः पारदर्शकता, संसाधनानां कार्यक्षमता आवश्यकी अस्ति। शिक्षणं बहुशाखीयं भवेत् इति शिक्षणतज्ज्ञानां मतम् अस्ति ।

Created By : Almale Arti Dagdu

B.Com III YR

पाली विभाग

रोहन सदाशिव
विद्यार्थी प्रतिनिधी

प्रा. डॉ. सुरेश सोनोने
प्रभारी प्राध्यापक

विपश्यना

✍ **रोहन मिलिंद सदांशिव**
एम.ए. (पालि) द्वितीय वर्ष

विपश्यना (Vipassana) ही भारताची एक अत्यंत प्राचीन ध्यान-विधि आहे. मानवजातिपासून हरवलेली, आजपासून जवळजवळ २५०० वर्षांपूर्वी गौतम बुध्दाने शोधून काढली होती. त्या काळातील लोक बुद्धांच्या धम्माला शरण जाऊन कोणी उपासक होत असत, तर कोणी संघात येऊन भिक्षू होऊन शीलेचे पालन करून विपश्यना साधना करत असत, म्हणुन त्या काळातील लोकं सुख, शांती, मैत्री, करुणा आणि उपेक्षा भावनेने आनंदी जिवन जगत असत त्या वेळेस भारताला सोन्याची चिडिया असे म्हणत. पण बुद्धा नंतर काही वर्षांनी ही विपश्यना भारतातून लुप्त झाली नंतर गुरू शिष्य परंपरेनुसार म्यानमार मध्ये विपश्यना साधना जतन करण्यात आली.

वंशाने भारतीय असले तरी श्री गोएंका गुरुजी यांचा जन्म म्यानमार (बर्मा) येथे झाला. तेथे राहात असताना त्यांना सयागी यांच्या संपर्कात येण्याचे आणि त्यांच्याकडून विपश्यनेचे तंत्र शिकण्याचे भाग्य लाभले. १४ वर्षे त्यांच्या शिक्षकांकडून प्रशिक्षण घेतल्यानंतर, श्री. गोयंका भारतात स्थायिक झाले. १९६९ मध्ये त्यांनी विपश्यना शिकवण्यास सुरुवात केली.

विपश्यना म्हणजे काय?

विपश्यना शब्दाचा अर्थ असा की, जी वस्तू खरोखरच जशी आहे, ती त्याच प्रकारे जाणून घेणे विपश्यना म्हणजे सत्याची उपासना सत्याने जगण्याचा अभ्यास, सत्य म्हणजेच जसे असेल तसे, यथार्थ हा या क्षणाचा म्हणजे वर्तमानकालचा असतो. भूतकाळातील असतात त्या आठवणी भविष्य काळातील असतात त्या इच्छा व कल्पना. वास्तव खरा असतो तो हा चालू क्षण म्हणून विपश्यना जगण्याचा अभ्यास आहे या क्षणात भूतकाळाची कल्पना नसते किंवा भविष्यकाळाची कल्पना नसते. आठवर्णीचा आकुल निःश्वास नाही की स्वप्नांची व्याकुळ इच्छाही नाही. आवरण, माया, विपर्यास, भ्रम या सर्वातून मुक्त असे या क्षणाचे जे सत्य आहे, ते जसे आहे, ते तसेच त्याच्या ख-या स्वभावात पाहणे समजणे हीच विपश्यना, विपश्यना म्हणजे योग्य दर्शन. विपश्यना म्हणजे सम्यक ज्ञान. स्व-निरिक्षणाद्वारे आत्मशुद्धी करण्याची ही प्रक्रिया (साधना) आहे. कुणीही मनाच्या एकाग्रतेसाठी नैसर्गिक श्वासाच्या निरीक्षणाव्दारे सुरूवात करतो. तीक्ष्ण सजगतेने शरीर व चित्ताच्या बदलत्या जातिस्वभावाचे निरिक्षण करु लागतो आणि नश्वरता, दुःख व अहंभावाच्या जागतिक सत्याचा अनुभव घेतो. प्रत्यक्ष अनुभवाद्वारे ह्या सत्याची अनुभूती ही एक शुध्दीकरणाची प्रक्रिया आहे. हा संपूर्ण मार्ग म्हणजे जागतिक वाद-विषयांवर एक जागतिक उपाय आहे, आणि ह्याचे कोणत्याही संघटित धर्म किंवा संप्रदायाशी देणे घेणे नाही. ह्याच कारणामुळे, कुणीही, वंश, समाज किंवा धर्मामुळे होणा-या झगड्याशिवाय कोणत्याही वेळी, ह्याचा मुक्तपणे अभ्यास करु शकतो, आणि सर्वांना एकसारखी फायदेशीर असल्याचे सिद्ध होईल.

जगातील प्रत्येक प्राण्याला सुख, शांती हवी असते. पण शांततेचा मार्ग काय आहे, हे त्याला माहीत नसते. सर्वांना सुखाने जगावे असे वाटते. दुःखापासून मुक्त असे जीवन सर्वांना पाहिजे असते. पण जोवर खरे सुख म्हणजे काय हे आम्हांला समजत नाही किंवा सुख कसे लाभेल, हेही कळत नाही, तोपर्यंत आपण खोटया सुखाच्या मागे बावळ्याप्रमाणे धावत सुटतो. ख-या सुखापासून दूर जाऊन अधिकाधिक दुःखी होतो, आणि स्वतःलाच नव्हे तर दुस-यांनाही दुःखी करतो. आंतरिक शांतीमध्ये खरे सुख सामावले आहे. आंतरिक शांती ही मन विकारविहीन करण्याने लाभते. चित्ताच्या निर्मळतेमुळे लाभते. चित्त विकारविहीन अवस्थेत असणे, म्हणजेच खरी सुखशांती देणारी अवस्था, आणि याच अवस्थेला प्राप्त करण्यासाठी मदत करणारी साधना म्हणजे विपश्यना, ज्या माणसाला निर्मळ चित्ताने जगता येते, तोच खरी शांती आणि सुख भोगू शकतो. जो मनुष्य जितका विकारमुक्त होऊन राहतो, तितका तो दुःखमुक्त होतो, जीवन जगण्याची खरी कला जाणतो.

विपश्यना आजच्या काळाची गरज

आज आपण समाजामधे पाहतो खूप लोक द्वेषामधे किंवा आसक्तीमध्ये गुंतून गेले आहेत, ज्या गोष्टीला महत्व दिले

नाही पाहिजे त्या गोष्टीला उलट अधिक महत्व देऊन ते स्वतःला व्याकुळ करतात, निरंतर काळापर्यंत ते राग, मोह, द्वेष, तिरस्कार, कामवासना या जाळ्यात अडकून राहतात. सामान्य व्यक्तीला थोडा जरी राग आला तर ते स्वतःचे भान गमावून बसतात, आणि द्वेशाची प्रतिक्रिया देतात कारण जेव्हा जेव्हा प्रतिक्रिया दिलेली असते. तेव्हा तेव्हा त्यांनी संस्कार उत्पन्न केलेले असते. यामुळे त्यांचे मन हे मलिन झालेले असते, आणि रागाची, आसक्तीची, द्वेषाची जेव्हा जेव्हा ते प्रतिक्रिया देतात तेव्हा तेव्हा असंख्य संस्कार उत्पन्न होत असतात. यामुळे ते कायम दुःखात बुडून राहतात आणि मानसिकतेने चिडचिड होतात व आपल्या वागणुकीमुळे समाजातील अन्य लोकांना सुद्धा त्रस्त करतात. विपश्यना शिबिरामध्ये सुरुवातीला आनापान करायला शिकवतात. आनापान केल्याने आपले चित्त एकाग्र होऊन, संपूर्ण शरीरावरील संवेदना ओळखायला सुरुवात होते. पुढे त्याचं संवेदनेला साक्षीभावनेने भोगल्यास संस्कार उत्पन्न होतात, पण त्याचं संवेदनाला तटस्थ भावनेने बघुन कोणतीही प्रतिक्रीया न देता आपण संस्काराची उत्पत्ती थांबून नष्ट करू शकतो, असा निरंतर विपश्यनेचा अभ्यास केल्याने मानस-स्वभाव बदलून आपन प्रत्येक परिस्थितीत स्वतःवर नियंत्रण ठेवून शांत, दुखमुक्त जिवन जगू शकतो. विपश्यना हि कमीत कमी १० दिवसाची साधना आहे. हि साधना शिबिरात जाऊनच अनुकूल वातावरणात करता येते. जो व्यक्ती या शिबिरात येऊन साधना करतो त्यांना साधक/साधिका म्हणतात. शिबिराचे वेळ सकाळी ४:०० पासून ते रात्री ९:३० वाजेपर्यंत असते. शिबिराच्या स्थळीच साधकाची राहण्याची आणि भोजनाची व्यवस्था केलेली असते. ही सुविधा पूर्णपणे मोफत असते, जुन्या साधकांनी त्यांच्या इच्छेनुसार दिलेल्या धम्मदानावर पुढील येणा-या साधकाची व्यवस्था केलेली असते. कोणत्याही साधकाकडून कोणालाही त्रास होऊ नये आणि प्रत्येक साधकाची विपश्यना यशस्वी होण्यासाठी त्यांना पुढील पंचशिलेचे पालन करणे अनिवार्य असते.

पंच-शिल

१) प्राणी मात्राची हत्या न करने. २) चोरी न करणे.

३) व्याभीचार न करणे ४) असत्य न बोलणे.

५) मद्यपान न करणे.

****

तथागत गौतम बुद्धांचा - कर्म सिद्धांत

✍ सौ.ज्योती रोहिदास टिळेकर
एम.ए.(पाली) प्रथम वर्ष

'अतदीपोभव' तथागतांच्या या उपदेशानुसार स्वतःच स्वतःचा दीपक व्हावा, स्वतःला निरखून पहा आज जगामध्ये अनेक प्रस्तावित धर्म आहेत मात्र 'धर्म' या मराठी शब्दाला पाली भाषेत 'धम्म' असे म्हणतात. तथागतीत सांगितलेल्या या धम्म मानवाच्या हितासाठी आहे. मानवाच्या कल्याणासाठी आहे, असा बुद्ध धम्म ''या आणि पहा'', त्याला अनुभुतीच्या अशा सम्यक ज्ञानाच्या कसोटीवर तपासून पहा.

या धम्मात देवांचे अवतार, देववाद, आत्मा, पुनर्जन्म, अंधश्रद्धा, पूजा, कर्मकांडाला थारा नाही. धम्मात केवळ शुद्ध आचरणाला, कर्माला (कम्माला) महत्व आहे. इतर धर्मात देवांची स्तुती करुन किंवा देवाच्या आज्ञा पाळण्यासाठी असलेल्या मध्यस्थाच्या, पुजा-यांच्या मार्फत शिफारस केली जाते. त्याच्या मार्फतच पूजा, होमहवन, यज्ञ करुन, त्याला अधिकाधिक दान देऊन तुमच्या कुशल अकुशल कर्माचा विचार न करता केवळ त्या दलालाला खुश करुन मोक्षप्राप्तीची लालच दाखवून फसविले जाते मात्र तथागतांनी सांगितलेल्या धम्मात अशा दलांलाना स्थान नाही, तर तेथे प्रज्ञा, शील, करुणा याला अधिक महत्व देणारा, मानवाच्या विकासाची चक्रे गतीमान करणारा हा धम्म आहे. या धम्मात कुशल कर्माने व आचरणाने मोक्ष प्राप्तीचा मार्ग दाखवला जातो. त्यासाठी धम्माचे प्रमुख अंग असलेला हा कर्मसिद्धांत किंवा 'कम्मसिद्धांत' अनिवार्य आहे.

'कर्म' म्हणजे क्रिया अथवा कार्य, बौद्ध तत्वज्ञानात कर्म म्हणजे सहेतुक (चेतन मना) द्वारे केलेली कृती होय. त्या कुशल अथवा अकुशल कर्मानुसार मानवाच्या भविष्यात फळ (परिणाम) प्राप्त होत असते बुद्ध धम्म हा निसर्गनियमाला अनुसरुन, वैज्ञानिक दृष्टिकोनातुन, सम्यक ज्ञानाच्या कसोटी व घासणारा असा मंगलमय धम्म आहे. मानवी मनाचे सामर्थ्य ओळखून मानवाला केंद्रबिंदू मानुन, अज्ञानाच्या अंधकारातून ज्ञानाच्या प्रकाशाकडे ''अत्त दिप भव'' म्हणजे स्वयंप्रकाशित व्हा असा सांगणारा हा सद्धम्म आहे तथागत भगवान गौतम बुद्धांनी नियतीच्या हातातले भवचक्र ज्ञानाच्या अविष्काराने

स्वत: परिवर्तन करुन मानवाच्या हाती दिले. त्यासाठी त्यांना धम्म परिवर्तन केले आणि सदाचाराचा मध्यम मार्ग देऊन असंख्य लोकांना तरुण जाण्याचा मार्ग दाखविला म्हणूनच मोक्षदाता न होता मार्गदाता झाले.

धम्माचे प्रमुख दोन उद्देश :-

धम्माचे प्रमुख दोन उपद्देश आहेत ते म्हणजे.

देवदाट सुत्तानुसार - सत्प्रवृत्ती म्हणजेच मागणसाला प्रार्थना, कर्मकांड, धार्मिक विधी, यज्ञयापन शिकवण्याऐवजी माणसाच्या नैसर्गिक प्रवृत्तीला वळण लावुन त्याला सुसंस्कृत करणे.

सुल्लेखसुत्तानुसार - एखादे उचित तत्व समजल्यावर जरी कोणी साथी नसला तरी धैर्याने त्या मार्गापासून विचलीत न होणे.

धम्म हा तेव्हाच सद्धम्म असतो जेंव्हा तो माणसामाणसातले भेद करणारे अडसर मोडून सर्वांना ज्ञानाचा मार्ग मोकळा करुन प्रज्ञा, शिल आणि करूणेचे जतन व संवर्धन करतो.

धम्म आणि कम्म :-

धर्म आणि कर्म, किंवा धम्म आणि कम्म हे एकाच नाण्याच्या दोन बाजु आहेत. जसे धर्म या मराठी शब्दाला पाली भाषेत धम्म असे म्हणतात. त्याच प्रमाणे कर्म या मराठी शब्दाला पाली भाषेत कम्म असे म्हणतात प्रत्येक धर्मात कर्म आहे, कर्माशिवाय धर्म होऊ शकत नाही. परंतु प्रत्येक धर्माची कर्मे ही वेगवेगळी आहेत. तथागत गौतम बुद्ध यांनी सत्य, वास्तवता, विज्ञान, निसर्गनियम आणि ज्ञानाच्या कसोटीवर उतरलेल्या धर्माचे म्हणजेच धम्माचे समर्थन केले आहे. तसेच मानवी मनाचे यामध्ये ओळखून मानवालाच केंद्र बिंदू केले आहे. त्यानुसार त्यांनी कम्मसिद्धांत म्हणजेच मराठी भाषेत त्यालाच कर्म सिद्धांत असे म्हणतात. नेमके याच मराठी बोली भाषेचा कायदा घेऊन या सनातनी धर्म मार्तडांनी तथागतांच्या मुळ पालि भाषेतले काही कर्म सिद्धांत जसेच्या तसे देवून आपल्या नावावर खपवले.

उदा. तुच तुझ्या जिवनाचा शिल्पकार, मुळ पाली भाषेत या मराठी वाक्याना ''अत्तही अत्तनो नायो'' असे संबोधतात त्याला आपल्या अंगच्या असलेल्या अज्ञानाचा किंवा धम्माचा अभ्यास नसल्याचे अथवा पाली भाषेचे ज्ञान नसल्याने त्यांनी गैरवापर करुन अंधश्रद्धेला खतपाणी घातले व त्याचे काही सिद्धांत बोलीभाषेचा फायदा घेऊन या कर्मसिद्धांतामध्ये घुसडविले त्यामुळे हा तथागतांचा मुळ शुद्ध स्वरुपातला कर्मसिद्धांत समजत नाही किंवा आपण तो जाणून घेण्याचा प्रयत्न करीत नाही. त्यांनी बसविलेले आपल्या मानेवरचे हे जोखंड अजुन पर्यंत आपण उतरविले नाही. आपण अजुनही आपल्या घरात देवदेवतांचे फोटो ठेवुन त्यांची पुजा अर्चा करतो. आपण भाग्यवान आहोत आपल्याला वास्तव्यात नसलेल्या कोणी देवदुताने देवाच्या प्रेषिताने अथवा प्रत्यक्षात कोणीही कधीही न पाहिलेल्या देवानेच हा धर्म दिलेला नसुन तुमच्या आमच्या सारख्याच दोन हाथ, दोन पाय अन एक डोके असलेल्या आपला जन्म ज्या नैसर्गिक पद्धतीने होतो. अगदी त्याच पद्धतीने राजा शुद्धोधन आणि माता महामाया यांच्या पोटी जन्म घेतलेल्या मानवानेच अविरत कष्ट सोसुन ज्ञानाच्या अविष्काराने सम्यक सम्बुद्ध होऊन हा धम्म दिला आहे. धम्म (धर्म) आणि कम्म (कर्म) या एकाच नाण्याच्या दोन बाजु आहेत. कम्माशिवाय धम्माला महत्वच राहत नाही त्यासाठी प्रत्येक माणवाने गौतम बुद्धांनी सांगितलेला कम्मसिद्धांत समजावुन त्यानुसार आचरण करणे अगत्याचे आहे. किंबहुना आपल्या दैनंदिन जिवनमानातल्या आपल्या कार्यातून चढउतारानेच आपण आपली प्रगती आपल्या हाताने, आपल्या कार्याने करु त्यासाठी हा कम्मसिद्धांत (कर्मसिद्धांत) समजपणे महत्वाचे असते.

कम्मविपाक:-

तथागत भगवान गौतम बुद्धांनी मांडलेल्या कर्मसिद्धांत (कम्म सिद्धांत) यालाच कम्मविपाक असे म्हणतात कर्म म्हणजे कार्य, क्रिया त्याला पाली भाषेत कम्म म्हणतात तर, विपाक या पाली भाषेतील शब्दाला मराठीत परिणाम असे म्हणतात कम्मविपाक म्हणजेच कर्माचा परिणाम किंवा कोणते कर्म कोणते फळ देते, हे यातुन समजते. कम्म किंवा कर्म हे नैतिक व्यवस्थेवर अवलंबुन आहेत. नैतिक व्यवस्था म्हणजेच नितीव्यवस्था होय. नितीमत्ता ही दोन प्रकारची आहे. एक म्हणजे चांगली आणि दुसरी हणजे वाईट ज्याप्रमाणे चांगली आणि वाईट नैतिक व्यवस्था निर्माण होते. नैतिकव्यवस्थेत मानवांनी केलेल्या कर्मावर कम्मावर, कार्यावर अवलंबुन आहेत.

नैतिक व्यवस्था म्हणजेच नितीव्यवस्था होय. निती म्हणजेच नितीमत्ता ही दोन प्रकारची आहे. एक म्हणजे चांगली आणि दुसरी म्हणजे वाईट त्याप्रकारे चांगली आणि वाईट नैतिकव्यवस्था निर्माण होते नैतिकव्यवस्थाही मानवांनी केलेल्या कर्मावर, कम्मावर, कार्यावर अवलंबुन आहे. कम्म किंवा कर्म हे नैतिकव्यवस्था राखतात तर कम्म, कार्य, कर्म मानसांकूनच केली जातात. म्हणजेच प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षरित्या मानवच नैतिकव्यवस्था सांभाळण्याचे काम करतो. ज्या प्रमाणे आकाशातील ग्रहगोलांच्या चलनवलनात, गतीत एक प्रकारची सुव्यवस्था आहे. म्हणूनच उन्हाळा, पावसाळा, हिवाळा असे तीन ऋतु निर्माण होतात काही विशिष्ठ व्यवस्थेनुसारच बिजांचे वृक्ष निर्माण होतात. वृक्षांपासून फख आणि फळांपासून पुन्हा बीज. या एकामागुन एक सुव्यवस्थीत निर्मिती दर्शविणा-या नियमांना बौद्ध परिभाषेत 'अदतुनियम' बीजनियमन असे संबोधले जाते. समाज्यामध्ये याच प्रकारचा असा नैतिक क्रम आहे.

कम्मनियमन या पाली भाषेत आलेल्या शब्दालाच कर्मनियम असे म्हटले जाते. समाजामध्ये नैतिक व्यवस्था कम्मनियमना (कर्मनियमा) प्रमाणे सांभाळली जाते.

कम्माचे (कर्माचे) प्रामुख्याने दोन भाग आहेत.

१) कुशल कम्म अथवा चांगले कर्म

२) अकुशल कम्म अथवा वाईट कर्म

१) कुशल कम्म अथवा चांगले कर्म :-

जे कार्य केल्याने आपणास दु:ख किंवा पश्चाताप होत नाही तर समाधान लाभते, रात्री छान झोप लागते त्या कम्माला, कर्माला कुशल कम्म असे म्हणतात. हीच कम्माला ओळखण्याची कसोटी आहे तर कम्म, कर्म हे विज्ञाननिष्ठ व निसर्गनियमांना अनुसरुन असते म्हणजे कुशलच ठरते. उदा. पावसाळ्यात शेतकरी शेतीची कामे करतात.

२) अकुशल कम्म अथवा वाईट कर्म :-

जे कार्य केल्याने आपणास आज समाधान किंवा दु:ख लाभते परंतु सैदव कुशल कम्म होई पर्यंत दु:ख किंवा पश्चाताप होतो. रात्री झोप लागत नाही. अस्वस्थता वाटते ते कम्म किंवा कर्म म्हणजेच अकुशल कम्म होय कम्म किंवा कर्म हे विज्ञाननिष्ठ व निसर्गनियमाच्या अनुसरुन नसते म्हणजे ते देखील अकुशल कम्म, कर्म ठरते, हीच त्या कम्माला ओळखण्याची कसोटी आहे. उदा. दहशतवादी कारवाया करणे

भगवान बुद्धांच्या मते, नैतिक व्यवस्था माणसांवरच सोपविलेली आहे. मानवांकडून तीन कायिक (शाररिक) चार वाचिक अन तीन मानसिक अशी तिनप्रकारची कम्म किंवा कर्म अहोरात्र सदैव नित्यनेमाने रोजच होत असतात म्हणुनच ''जो राखुन बोलतो, जो विचारांचा संयम करतो, जो आपल्या देहाने दुस-यास उपद्रव करित नाही असा मनुष्य निष्पाप मिळवू शकतो'' ही भंते पटीसेन यांना तथागतांनी शिकविलेली गाथा वैशिष्ट्यपूर्ण आहे.

कम्म किंवा कर्म नियम :-

बुद्धप्रणित कम्म सिद्धांत हा विज्ञाननिष्ठ व निसर्गनियमांना अनुसरुन असल्याने या दोहोंचाही कम्माशी, कर्माशी परस्पर संबंध आहे तर कर्माचा कर्ता हा मानव आहे उदा. झाडे तोडल्याने वने उजाड झाले त्यामुळे पर्जन्यवृष्टी कमी झाली. वरील उदाहरणावरुन झाडे तोडल्याचा संबंध मानवाशी निगडीत आहे, हे अकुशल कर्म कम्म केल्याने नैतिक व्यवस्था वने उजाड झाल्याचे दर्शवितात, तर निसर्गनियमानुसार पावसाळ्यात पडणारी पर्जन्यवृष्टी कमी झाली हे त्या अकुशल कर्माचाच परिणाम होय. हे जर विज्ञानातुन सांगावयाचे झाल्यास ढगांना अडवणे अन ढगांना गार वारा लागल्यास पर्जन्यवृष्टी होते हे स्पष्ट असल्याने तथागतांनी कम्मनियमना संबंधीची अथक कर्मनियमाची चिकित्सक दृष्टी स्पष्ट होती. त्यात त्यांनी कोठेही ईश्वरावर हा भार सोपविलेला नसून आपल्यासारख्या सर्व सामान्य माणसांवरच हा भार सोपविलेला आहे. यामध्ये कोठेही मध्यस्थाचा संबंध नाही किंवा अंधश्रद्धाही नाही. म्हणजेच देव पाण्यात ठेवणे, होमहवन, यज्ञ करणे त्यामुळे पाऊस पडेल. हे सर्व मानवांनी केलेल्या कुशल अकुशल कम्मांचा, कर्माचा परिणाम आहे. म्हणजेच जे पेराल ते उगवले.

कम्माचे परिणाम :-

बुद्धप्रणित (कम्म) कर्म नियमना प्रमाणे दिवसामागून रात्र येते त्याचप्रमाणे कर्मा मागून त्याचा परिणाम येतोच. कुशल कर्म करणा-यास कुशल तर अकुशल कर्म करणा-यास दुष्परिणाम टाळता येत नाही.

कर्माचा परिणाम (कम्माचा विपाक) फक्त

एकट्यालाच भोगावा लागतो असे नसुन कधीकधी एकाच्या कर्माचा दुस-यालाच परिणाम (विपाक) भोगावा लागतो. कर्म कधी कधी 'अहोसी कम्म' होऊ शकते म्हणजे त्याचा काहीच परिणाम होत नाही अशा प्रकारे कर्माचे तीन भाग पडतात.

१) दिट्ठ धम्मवेदनिय कम्म :- म्हणजेच तत्काळ फळ देणारे कर्म हे असे कर्म आहे. ज्याचा परिणाम तात्काळ मिळतो. उदा. एखाद्याच्या मुखात विनाकारण मारले तर, तोही तत्काळ प्रत्युत्तर देतो अपशब्द बोलणे, अरे म्हटले तर तो कारे असेच म्हणेल या कम्माला दिठ्ठधम्मवेदनिय कम्म असे पाली भाषेत म्हणतात.

२)उपपज्जवेदजिय कम्म :- म्हणजेच फार कालांतराने फळ देणारे कर्म, ज्या कर्माचा परिणाम फार कालांतराने होतो त्या कर्माला उपपज्जवेदनिय कम्म असे पाली भाषेत म्हणतात. उदा. आपल्या लग्नानंतर आपल्या नातवंडांचे सुख पहाणे

३) अपरापरीय वेदनिय कम्म :- अनिच्छित काळाने फळ देणारे कर्म - ज्या कर्माचा परिणाम अनिच्छित काळाने होतो त्या कर्माला पाली भाषेत अपरापरीय वेदनिय कम्म असे म्हणतात उदा. जमिनीच्या वादा संबंधी दिवाणी दाव्याची केस कोर्टातुन चालणे.

विश्व शांतिदिप, महाकारुनिक, विश्वनायक, तथागत भगवान दु:ख मुक्तीसाठी आणि मनुष्याच्या कल्याणासाठी जो आपल्या धम्मामध्ये मध्यम मार्ग व कर्म सिद्धांत सांगितला आहे तो समस्त मानवाच्या विकासासाठी, उन्नतीसाठी आहे.

वरील कुशल कम्म व अकुशल कम्माचे परिणाम याचा सखोल अभ्यास करुन त्याचे जीवन जगत असताना जीवनात आत्मसात करुन त्याप्रमाणे आचरण केले असता मानवाच्या जीवनात आणि व्यक्तिमत्त्वामध्ये अमूलाग्र परिवर्तन होईल. मानवाची भौतिक अधोगती, नैतिक अधोगती आणि आध्यात्मिक अधोगती आपण टाळू शकू !!!

जीवन मंगलमय होण्यासाठी, धम्मशील होण्यासाठी, दु:ख मुक्त होण्यासाठी बुद्धांचा कम्म सिद्धांत आचारणात आणला असता प्रत्येक माणूस दु:ख मुक्त होईल. मला वाटते या कर्म सिद्धांताचा, आर्य अष्टांगिक मार्गाचा अवलंब व विचार जरी केला तरी कुठल्याही मोटीव्हेटरकडे आणि अध्यात्मिक गुरुकडे आणि कोर्सला जाण्याची आपल्या जीवनात गरजच नाही.

भवतु सब्बब मंगल

भिक्षू जगदीश काश्यप

उषा काळे

एम.ए.(पाली) प्रथम वर्ष

त्रिपिटक हा तथागताच्या महान कल्याणकारी उपदेशांचा संग्रह आहे. त्यात जगातील सगळ्या प्राणीमात्रांच्या हितासाठी आणि सुखासाठी मार्ग सांगितले आहेत. म्हणूनच जगात त्रिपिटकासारखे दुसरे साहित्य असूच शकत नाही. त्यातील उपदेश सार्वभौम सर्वांगपूर्ण व सदाचाराने ओथंबलेले आहेत पाली भाषेतील या तथागताच्या वाणीचे संगायन प्रथम भते महाकश्यपांनी केले. त्यांनी पहिल्या संगितीचे अध्यक्षपद स्विकारुन संपूर्ण बुद्धीपात विखुरलेली तथागतांची वाणी एकत्रित केली व तिचे अभिधम्म पिटक विनय पिटक व सुत्तपिटक या तीन भागात वर्गीकरण केले हे तीन ग्रंथ म्हणजेच त्रिपिटक होय. तथागताचे हे उपदेश लोकांना सहज समजावेत, त्याप्रमाणे त्यांनी आचरण करावे म्हणून अनेकांनी त्यावर अठ्ठकथा लिहील्या. इ.स. च्या चवथ्या शतकापासून ते आजतागायत पाली भाषेचे अनेक अठ्ठकथाकार होऊन गेले आहेत. त्यापैकीच आधुनिक काळातील एक महान अठ्ठकथाकार म्हणजे भिखू जगदीश काश्यप.

१) पाली महाव्याकरण २) खुद्धक निकायाचे हिन्दी अनुवाद - ११ खंड ३) संयुक्त निकायाचा हिन्दी अनुवाद ४) पाश्चात्य तर्कशास्त्र - २ खंड ५) उदान-हिन्दी अनुवाद ६) मिलिन्द प्रश्नाचा हिन्दी अनुवाद ७) पाली निस्सैनी ८) जातक-अठ्ठकथा ९) दीघ-निकाय-हिन्दी अनुवाद १०) अभिधम्म दर्शन-हिन्दी अनुवाद ११) बुद्धिझम फॉर एव्हरीबडी इंग्रजी - २ खंड १२) पाली त्रिपिटक - ४१ खंड.

अशी महान ग्रंथसंपदा जगदीश काश्यपांनी निर्माण केली त्यांचे सर्वात महान कार्य म्हणजे त्यांनी पाली साहित्याचे देवनागरी लिपीत केलेले रुपांतरण. पाली साहित्य जगातील अनेक लिपीमधून लिहिले गेलेले आहे. उदा. इंग्लंडमध्ये रोमन लिपीतून, श्रीलंकेत सिंहली लिपीतून, चिनमध्ये सील, कंबोडियात कंबोज, ब्रम्हदेशात बर्मीज, लाओस-रुमेर ह्या अनेक लिपीतील पाली साहित्याचे जगदीश काश्यपानी देवनागरी लिपीत रुपांतरण केले व वरील ग्रंथसंपदा निर्माण

केली.

त्यांचा जन्म २ मे १९०८ रोजी रांची येथे झाला. वडीलांचे नाव शामनारायणलाल तर आईचे नांव बत्तायो देवी असे होते. ते तिघे भाऊ होते. सर्वात मोठा भाऊ आदित्यनारायण हा रांची येथे वकीली व्यवसाय करीत होता मधला भाऊ शिवनारायण हा ही दरभंगा येथे वकीली व्यवसाय करीत होता. जगदीश नारायण हे सर्वात लहान होते. बतायो देवी ही आपल्या आईवडीलांची एकुलती एक मुलगी होती त्यांचे आईवडील रांची येथे राहात होते. एकुलती एक मुलगी असल्यामुळे बतायो देवीच्या वडीलांनी मुलीचे संपूर्ण कुटूंब रांची येथे बोलावून घेतले व पुढे ते रांचीतच स्थायिक झाले. जगदीशांचा जन्मही रांचीतच झाला. जगदीशांना लहानपणापासूनच अभ्यासाची प्रचंड आवड होती. संस्कृत विषयात त्यांना विशेष रुची होती. स्वभाव मितभाषी होता. राहणी अत्यंत साधी होती. खादीचे शर्ट व धोतर असा त्यांचा साधा पोशाख होता. रांची येथेच त्यांचे दहावीपर्यंत शिक्षण झाले महाविद्यालयीन शिक्षण पटना व पदव्यूत्तर शिक्षणही पटना येथेच झाले. जगदीशजीनी वक्तृत्वकौशल्य संपादन केले पुढे ते दर्शनशास्त्र व संस्कृत या दोन विषयाचा अभ्यास करण्यासाठी काशीला गेले व या दोन्ही विषयातून एम.ए.केले अशाप्रकारे जगदीशर्जीनी तीन वेळा तीन विषयातून एम.ए. ची पदवी संपादन केली.

महाविद्यालयीन शिक्षण घेत असतानाच त्यांच्या आईने त्यांच्या समोर विवाहाचा प्रस्ताव मांडला परंतु शिक्षणाचे निमित्त सांगून त्यांनी तो प्रस्ताव नाकारला तीन वेळा एम.ए. ची पदवी घेत असताना मात्र आईने त्यांच्यावर विवाहाचा दबावच आणला आई फारच आग्रह करायला लागली तेंव्हा त्यांनी स्पष्ट शब्दात सांगितले की तुला तीन मुले आहेत. आणि दोन मुलांनाही मुले असून तुला नातवडेही आहेत तेंव्हा मी विवाह करणार नाही तर अविवाहित राहून देशाची व समाजाची सेवा करेन. त्यानंतर नातेवाईकांनी व शेजा-यांनीही त्यांच्यावर विवाहाचा दबाव आणला परंतु जगदीश आपल्या निश्चयपासून ढळाले नाहीत. एम.ए. झाल्यानंतर त्यांनी आर्य समाजाच्या गुरुकुलात अध्यापन कार्याला सुरुवात केली पण तेथे ते फार काळ रमले नाही. गुरुकुलातील अध्यापकपदाचा राजीनामा दिला व आईला सिलोनला जाण्याची परवानगी मागितली. आई म्हणाली एकतर तू विवाह करीत नाहीस आणि आता आम्हाला सोडून परदेशात चाललास ? इथे भारतातच कुठेतरी नोकरी कर जगदीश त्यावर काहीही न बोलता शांत बसले पण सिलोनला जाण्याचे विचार त्यांना स्वस्थ बसू देत नव्हते. ते आईला सातत्याने सिलोनला जाण्याची परवानगी मागत होते. अखेर परवानगी मिळवली व ते सिलोनला गेले सिलोनला त्यांनी महाविद्यालयात प्रवेश घेऊन पाली भाषेचे शिक्षण घेण्यास सुरुवात केली तेथेच त्यांची ओळख त्रिपिटकाचार्य राहूल सांकृत्यायन यांच्याशी झाली. त्यानंतर त्यांनी बौद्ध भिक्कू होण्याचा निर्णय घेतला परंतु बौद्धधर्मानुसार बौद्ध भिक्कू होण्यासाठी आई वडीलांची संमती घ्यावी लागते. श्रीलंकेतून आई वडीलांना सातत्याने पत्र पाठवून त्यांनी बौदध भिक्कू होण्याची परवानगी मिळवली व ते बौद्ध भिखू बनले. बौद्ध भिक्कू झाल्यानंतर जगदीश काश्यप असे नाव धारण केले.

काही वर्षानंतर ते भारतात आले व सारनाथ येथील मुलगंधकुटी विहारात वास्तव्य केले. श्रीलंकेत त्यांनी पाली भाषेचे भरपूर अध्ययन केले ते पाली साहित्याचे प्रकांड पंडित बनले. त्याशिवाय त्यांना इंग्रजी हिंदी व संस्कृत भाषाही येत होत्या. आयुष्यभर त्यांनी पाली भाषेची अखंडीतपणे सेवा केली. १९३५ मध्ये ते ब्रह्मदेश, १९३६ मध्ये मलेशियात त्यानंतर ते चीन व सिंगापूर या देशातही गेले. तेथील बौद्ध रितीरिवाज व परंपरांचा अभ्यास केला. भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर भारताचे पहिले राष्ट्रपती डॉ.राजेंद्रप्रसाद यांच्याबरोबर ते पुन्हा ब्रह्मदेशात गेले. जाताना बोधगया येथील पिंपळवृक्षाची फांदी घेऊन गेले व समारंभपूर्वक त्या फांदीचे ब्रह्मदेशात रोपण केले त्यानंतर त्यांनी पुन्हा श्रीलंकेचा दौरा केला व १९४० मध्ये भारतात येऊन सारनाथ येथे राहू लागले. १९४० मध्येच त्यांनी काशी विद्यापीठ येथे पाली भाषेचे प्राध्यापक म्हणून काम करण्यास सुरुवात केली. १९५० पर्यंत ते या पदावर कार्यरत राहीले.

बिहारमधील नालंदा हे बाराव्या शतकापर्यंत भारताचे सांसकृतिक केंद्र व जगप्रसिद्ध विद्यापीठ होते. ज्ञान, संसकृती व धर्मगुरु होण्याचा सन्मान भारताला मिळाला त्याचे कारण म्हणजे नालंदा विश्व विद्यापीठ होय. तथागत गौतम बुद्धांचे

तत्वज्ञान तसेच भारतीय संस्कृती देशाबाहेर नेण्याचे काम नालंदा येथे शिकणा-या विद्यार्थ्यांनी व बौद्ध भिक्कूनीच केले. अशा या सांस्कृतिक तिर्थक्षेत्राचा बख्तियारुध्दित खिलजीने १९९४ मध्ये विध्वंस घडवून आणला त्यांची जाळपोळ केली पुढे ते मातीच्या ढिगा-याखाली गाडले गेले.

१९४७ मध्ये भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर इ.स.१९५१ मध्ये सुप्रसिद्ध देशसेवक व विद्याव्यासगी बदरीनाथ वर्मा हे बिहारचे शिक्षणमंत्री झाले तर श्री जगदीशचंद्र माथूर हे शिक्षण विभागाचे सचिव झाले. त्यांनी नालंदाचे विद्यापीठ पुनरुज्जिवित करण्याचे ठरवले त्यासाठी त्यांनी १९५१ मध्ये पाली प्रतिष्ठान नावाची संस्था स्थापन केली व संचालक म्हणून भिखू जगदीश काश्यपांची निवड केली. जगदीश काश्यपांनी या संधीचे सोने केले. त्यांनी काशीमधील प्राध्यापकपदाचा राजीनामा दिला. व पालीप्रतिष्ठानचे संचालक म्हणून कार्यास सुरुवात केली. अल्पावधीतच त्यांनी पाली विद्वानांचा शोध सुरु केला. त्यांना एकत्रित आणून ठिकठिकाणी पाली शिकविण्यास सुरुवात केली. पाली प्रतिष्ठानसाठी नालंदा येथे जागा विकत घेतली. ग्रंथालय स्थापन केले पुस्तके विकत घेतली त्यांच्या अभ्यासू प्रवृत्तीचा लोकांवर इतका प्रभाव पडला की लोकांनी त्यांना मोठ्या प्रमाणात या कामासाठी आर्थिक सहकार्य केले. बौद्ध धर्माचे प्रमुख केंद्र असल्यामुळे काश्यपजींना नालंदा व राजगीर हे खूप प्रिय होते. त्यामुळे त्यांनी नालंदातच राहणे पसंत केले. नालंदाच्या पुनरुत्स्थापनासाठी भंते जगदीश काश्यप अत्यंत उत्सूक होते. त्यामुळे त्यांनी पाली प्रतिष्ठानासाठी जी जागा विकत घेतली तेथे नवलानंदा महाविहार स्थान करण्याचे त्यांनी ठरविले त्याची पायाभरनी डॉ.राजेंद्रप्रसाद यांच्या शुभहस्ते केली ते पूर्ण बांधून झाल्यानंतर त्याचे उद्घाटन भारताचे दुसरे राष्ट्रपती डॉ.राधाकृष्णन यांच्या हस्ते केले.

चिनी प्रवासी ह्युएनत्संग याने नालंदा येथील विद्वान शीलभद्र यांच्याकडून बौद्ध साहित्याचा अभ्यास केला होता. नालंदा येथील ग्रंथालयातूनच त्याने बौदध तत्वज्ञान मिळविले होते. बौद्ध साहित्याचे ह्युएनत्संग याने पांडू लिपीत लेखन केले व ते साहित्य तो चिनमध्ये घेऊन गेला ह्युएनत्संगमुळेच चिनी लोकांना नालंदाचा गौरवशाली इतिहास माहित झाला. त्यामुळे नालंदात ह्युएनत्संगचे स्मारक असावे असे जगदीशर्जीना वाटू लागले काश्यपनी ह्युएनत्संगच्या अस्थी आणण्यासाठी चीनमध्ये गेले तेथील सरकारकडून ह्युएनत्संगच्या अस्थी मिळवल्या. त्या समारंभापूर्वी भारतात आणल्या व नालंदा येथे त्या अस्थीवर ह्युएनत्संगचे स्मारक बांधले. अतिशय सुंदर असे हे स्मारक लोकांना दुरुनच आकर्षित करते. परदेशी विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाची, त्यांच्या शिष्यवृतीचीही जगदीश काश्यपांनी पाली प्रतिष्ठानतर्फे सोय करुन ठेवली. त्यामुळे परदेशातील विद्यार्थी नालंदात येऊन बौद्ध साहित्याचे अध्ययन करतात व हे साहित्य परदेशात घेऊन जातात. अशाप्रकारे नालंदाला आपला गौरवशाली इतिहास पुन्हा प्राप्त होण्याचे श्रेय भंते जगदीश काश्यपांना जाते.

पाली प्रतिष्ठानतर्फे जगदीश काश्यपांनी पाली साहित्याचे देवनागरी लिपीत रुपांतर करण्याचे ठरविले. या साहित्याचे ५० खंड करण्याचा त्यांचा मानस होता. जवळजवळ ४१ खंडात त्यांनी पाली साहित्याचे देवनागरी लिपीत रुपांतर केले व त्याचे प्रकाशन, मुद्रण करण्यासाठी ते बनारस येथे गेले हे जिकीरीचे व कष्टाचे काम करीत असतांना त्यांची प्रकृती बिघडली. ही गोष्ट जपानचे बौद्ध गुरु फफुजी यांना माहित झाली फुजी गुरुजी तेंव्हा राजगीर येथील रत्नगीर पर्वतावर विश्वशांती स्तुप बनविण्यात गर्क होते काश्यपांची प्रकृती बिघडल्याचे त्यांना माहित झाल्यानंतर त्यांनी राजगीरमधील आपल्या शिष्यांना आदेश दिला की आश्यपांना राजगीरमध्ये घेऊन या व त्यांच्यावर उपचार करुन त्यांची शुश्रुषा करा. शिष्यांनी गुरुंचा औषधोपचार केले. परंतु काश्यपांची तब्यत बिघडतच गेली. अखेर २८ जानेवारी १९७६ रोजी त्यांची प्राणज्योत मावळली. त्यांना परिनिर्वाण प्राप्त झाले त्यांच्या अंत्ययात्रेत जपान, श्रीलंका, ब्रह्मदेश, सयाग येथील अनेक विद्यार्थी व भारतातील अनेक विद्यार्थी व स्त्री-पुरुष सामील झाले होते.

****

सम्राट अशोकः एक आकलन

सुवर्णा रोहिदास सितापे
एम.ए.(पाली) द्वितीय वर्ष

प्रास्ताविकः

जगाच्या इतिहासात ज्या-ज्या महान सम्राटांनी कर्तृत्वाची छाप पाडली त्या सगळ्यांमध्ये मौर्यवंशीय सम्राट अशोकांचे असलेले उच्च (श्रेष्ठ) स्थान अविवादीत आहे. प्राचीन, मध्ययुगीन वा अर्वाचीन सम्राटांच्या पंक्तीतील अशोक हे शेवटचे 'चक्रवर्ती' सम्राट होय. जगाच्या इतिहासातील सोनेरी पान, कोहिनूर हिरा, स्वर्णयुगाचा महान सम्राट, धम्मराजा 'देवनाम प्रिय प्रियदर्शी' चक्रवर्ती अशोक हे एक महान राष्ट्र निर्माते होते. त्यांनी भारताला (जम्बुद्वीपाला) जगापुढे एका महान आणि वैभवशाली राष्ट्राच्या रूपामध्ये उभे केले. जगामध्ये भारताबद्दलची आदराची भावना वृद्धिंगत केली. भारताबरोबरच संपूर्ण जगाला भौतिक प्रगती बरोबरच नैतिक प्रगतीच्या दिशेने घेऊन जाण्यासाठी बौद्ध धम्माच्या प्रचार आणि प्रसारामध्ये फार मोठे योगदान दिले. त्यांचे आपल्या प्रजेविषयीचे हे कार्य पाहून अनेक विद्वानांनी त्यांच्याविषयी गौरवोद्गार काढले आहेत. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आपल्या 'अनिहिलेशन ऑफ कास्ट' या ग्रंथात लिहितात, 'भारताच्या इतिहासात एकच असा एकमेव म्हणण्यासारखा कालखंड आहे, जो स्वातंत्र्याचा काळ अतिशय महत्त्वाचा काळ आणि वैभवाचा काळ म्हणता येईल आणि तो काळ म्हणजे मौर्य सम्राट अशोकांच्या राज्यकारभाराचा काळ होय. सुप्रसिद्ध ब्रिटिश लेखक आणि सामाजिक विषयाचे समीक्षक एच.सी. वेल्स यांनी त्यांच्या दोन खंडांमध्ये लिहिलेल्या 'द आऊटलाईन ऑफ हिस्टरी' या सर्वोत्तम खप असणा-या ग्रंथात सम्राट अशोकांबद्दल असे लिहितात की, 'जगाच्या इतिहासात असे हजारो राजे आणि सम्राट होऊन गेले जे स्वतःला हीज हायनेस', हीज मॅजेस्टीज, हीज एक्झॉल्टेड मॅजेस्टीज आणि त्यांचे उच्चपद दर्शविणा-या इतर अनेक पदव्या लावून घेत असत. हे सगळेजण काही काळापुरते प्रसिद्ध झाले आणि मग झटकन विस्मृतीतही गेले; पण सम्राट अशोक ! तो मात्र एखाद्या तेजस्वी ता-यासारखा सतत तळपतच राहिला आहे, अगदी आजपर्यंत' एक लोकहितवादी राजा म्हणून त्यांचे समग्र कार्य पाहता असे म्हणता येते की, अशोक राजा हे मौर्य वंशाचे तृतीय सम्राट म्हणून भारतीय राजांमध्येच उच्च नव्हते तर जागतिक इतिहासात एक महान व्यक्ती होते. अशा राजाविषयी, त्यांच्या साम्राज्य विस्ताराविषयी, राज्याच्या सुरक्षा व्यवस्थेविषयी, त्यांनी केलेल्या प्रजेच्या कल्याणकारी कार्याविषयी आणि त्यांच्या सुशासनाविषयी माहिती देणारे विवेचन प्रस्तुत लेखात आले आहे.

सुरुवातीचा कार्यकाळः

अशोकांचे आपल्या अन्य भावांमधील शेवटून दुसरे स्थान पाहता ते मौर्य सम्राट बनतील अशी कोणाचीही अपेक्षा नव्हती; परंतु त्यांची सेनानी बनण्याची क्षमता वादातीत होती. तरुण वयात ते मोठे धाडसी व संकटाच्या वेळी न डगमगता त्याला धैर्याने तोंड देणारे होते. त्यांच्यातील सेनानीचे गुण ओळखून बिंदुसार राजांनी त्यांच्या साम्राज्यातील अवंती या ठिकाणी लोकांचा उठाव मोडून काढण्यासाठी त्यांच्यावर जबाबदारी सोपविली व त्यांनी ती लीलया पार पाडली. उज्जैनमधील हिंसक वळण लागलेला उठाव त्यांनी आपल्याकडील नेतृत्व गुणांच्या आधारे कुठल्याही शस्त्राविना मोडीत काढले होते. तक्षशिला येथेही लोकांचा असाच एक उठाव झाला आणि तो शमविण्याची जबाबदारी त्यांचा भाऊ सुशीमवर सोपविण्यात आली. परंतु त्यांना त्यात यश आले नाही. शेवटी बिंदुसारांनी ही जबाबदारी अशोकांवर टाकली. तेथील प्रजेला त्यांच्या नियुक्तीची बातमी कळताच तेथील प्रजा आनंदीत झाली. ते लोकांमध्ये गेले, त्यांच्याशी संवाद साधला, त्यांच्या समस्या जाणून घेतल्या आणि त्या सोडविल्या. अशाप्रकारे लोकांचा विश्वास संपादन करत कोणत्याही कार्यवाहीविना त्यांनी तो उठाव शांततापूर्ण पद्धतीने शमविला. पुन्हा त्या भागात उठाव कधीच झाला नाही. राज्यात कोणत्याही विभागात झालेले बंड मोडून तेथे शांतता प्रस्थापित करण्याचे काम या तरुण राजपुत्राने सहज पार पाडले. या सर्व मोहिमा आपल्या नेतृत्व गुणांच्या आधारे यशस्वीपणे पार पाडून त्यांनी आपले कर्तृत्व आणि नेतृत्व सिद्ध केले आणि राजसत्तेवर आपला हक्क मिळविला.

राज्याभिषेक आणि साम्राज्यविस्तारः

बिंदूसार राजा मरण पावल्यावर अशोक राजा इ.स.पू. २७३

मध्ये गादीवर बसले व त्यानंतर चार वर्षांनी म्हणजे इ.स.पू. २६९ मध्ये त्यांचा रीतसर राज्याभिषेक झाला. (काही विद्वानांना गादीवर बसणे आणि चार वर्षानी राज्याभिषेक होणे या दोन गोष्टी चुकीच्या वाटतात.) राजसत्ता मिळविल्यानंतर पुढच्या आठ वर्षात सम्राट अशोकांनी आपल्या साम्राज्याचा प्रचंड विस्तार केला. अनेक प्रदेश मगध साम्राज्याला जोडले. कलिंग विजयानंतर मौर्य साम्राज्याची अधीसत्ता अति विशाल झाली. एवढ्या साम्राज्यावर निरंकुश सत्ता उपभोगणारे सम्राट अशोक हे जगातील पहिले आणि शेवटचे राजे होय. मगध साम्राज्य विस्तार केवढा होता याची कल्पना आपल्याला पुढील माहितीवरून येईल.

* पाटलीपुत्र ही मगध साम्राज्याची राजधानी होतो.
* वायव्य प्रांताची राजधानी तक्षशिला होती.
* भारताचा मध्य प्रांत त्याची राजधानी अवंती होती.
* भारताचा दक्षिण प्रांत त्याची राजधानी सुवर्णगिरी होती.
* कलिंग प्रांताची राजधानी तेसाली होती.
* उत्तर पश्चिमेला हिंदूकुश पर्वतापर्यंत राज्य विस्तार होता.
* अलेक्झांडरचा सेनापती सेल्युकस निकेटर याने अशोकांचा आजोबा चंद्रगुप्त मौर्य यास करारांवर दिलेले कंधहार, काबूल, हिरात व बलुचिस्तान इ. अनेक प्रदेश त्यांच्या ताब्यात होते.
* सिंधू नदीच्या पलीकडील ग्रीक प्रदेश.
* दक्षिण अफगाणिस्तानात देखील त्यांची राजसत्ता होती.
* काश्मीरमध्ये श्रीनगर हे शहर अशोकांनी वसविलेले शहर आहे.
* दक्षिण-पश्चिम भारतात सौराष्ट्र, गुजरात.
* हिमालय पर्वत व नेपाळची भूमी त्यांच्या ताब्यात होती.
* त्यांनी नेपाळमध्येही 'ललितपूर' नावाचे शहर वसविले होते ते आज सुद्धा अस्तित्वात आहे. तेथे त्यांनी बांधलेले स्तूप व विहार आजही अस्तित्वात आहेत. उत्तर पूर्व भारताचा संपूर्ण बंगाल प्रदेश मगधामध्ये सामील होता.

सैनिकी सामर्थ्यः

सम्राट अशोकांकडे जगातील सर्वात मोठी सैन्य शक्ती होती. जरी कलिंग युद्धात खूप सैनिक मारले गेले तरी संपूर्ण आशिया खंडात व आजूबाजूच्या राज्यांत दबदबा निर्माण व्हावा एवढे प्रचंड सैनिकी सामर्थ्य त्यांच्याकडे होते. त्याचा तपशील पुढीलप्रमाणेः

१. पायदळ (मिल्टीमेन): सहा लाख
२. घोडदळ (हॉर्स कॅलवरी): तीस हजार
३. हत्तीदळ (एलिफंट कॅलवरी): नऊ हजार
४. युद्धनौका (सी बोट): दोन हजार
५. रथ सैनिकः वीस हजार

अशोकांची सैनिकी ताकद इतकी जबरदस्त होती की, ज्या-ज्या राजांनी त्यांच्या विरोधात युद्ध पुकारले त्या सगळ्या राजांचा त्यांनी पूर्ण पराभव केला. पूर्ण नाश केला.

प्रशासन आणि देखभालः

मगध साम्राज्य सर्व दिशांना वाढवत अशोकांनी विश्वासू प्रांताधिपर्तीची नेमणूक केली. त्यांनी त्यांच्या साम्राज्याचे चार विभाग/प्रदेश केले. उत्तरेस तक्षशिला, दक्षिणेस अमरावती किंवा नागार्जुनकोंडा, पश्चिमेला उज्जैन आणि पूर्वेला ओरिसातील तेसाली हे ते प्रदेश होत. या प्रत्येक प्रदेशासाठी/विभागासाठी त्यांनी एकेक प्रधानमंत्री नेमले. या प्रधानमंत्र्याच्या खालोखाल रज्जुका अर्थात कमिशनर होते. विभागातील लोकसंख्येनुसार रज्जुकांच्या नेमणुका होत. त्यांना मदत करण्यासाठी महामात्र/जिल्हाधिकारी/मॅजिस्ट्रेट असत. न्याय निवाड्याचे काम, चोर दरोडेखोरांना शिक्षा सुनावण्याचे काम, सम्राटाच्या आदेशाचे पालन आणि विभागातील कामाची माहिती सम्राटापर्यंत पोहचविण्याचे काम जिल्हाधिकारी/महामात्र करीत असत. याशिवाय प्रत्येक विभागात त्यांनी अनेक अधिकारी नेमले होते जे त्या-त्या विभागातील सर्व कामे चोखपणे पार पाडत असत. शेतसारा, उद्योग, व्यापार यासाठी विशेष अधिकारी होते. विशेष म्हणजे स्त्रियांच्या प्रश्नांसाठी स्त्री अधिका-यांची नेमणूक केली होती. दर पाच वर्षांनी ते आपल्या संपूर्ण राज्याचा दौरा आयोजित करुन लोकांच्या अडी-अडचणी, तक्रारी समजून घेत असत आणि त्याचे निवारण करीत असत. या दौ-यावेळी सर्व मंत्रिमंडळ त्यांच्यासोबत असायचे.

अनेक लोकोपयोगी उपक्रम राबविलेः

अशोकांनी आपल्या राज्यातील प्रजेसाठी आणि प्राण्यांसाठी दवाखाने सुरू केली. रस्त्याच्या दुतर्फा छायादार झाडे लावली. पाण्याच्या सोयीसाठी अर्ध्या कोसाच्या अंतरावर

विहिरी बांधल्या. अंतर समजण्यासाठी ठराविक अंतरावर मैलाचे दगड उभारले. धर्मशाळा बांधल्या. औषधालये उभारले. औषधोपयोगी वनस्पतींची लागवड केली. शेतीसाठी कालव्यांद्वारे पाण्याची सोय केली. तळ्यांची निर्मिती. उच्च प्रतीचे बियाणे विकसित केली. समुद्र मार्गे व्यापाराची सुविधा निर्माण करुन परराष्ट्रीय व्यापार वाढविला. प्राण्यांची शिकार बंद केली. जंगल संवर्धन केले. पशूयज्ञ व वैदिक यज्ञांसारख्या धार्मिक विधी बंद करुन पशुधन वाचविले आणि कृषि अर्थव्यवस्थेचा पाया घातला. 'अहिंसा' हे राष्ट्रीय धोरण स्वीकारले. विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणासाठी अनेक विद्यापीठे निर्माण केली. आपल्या प्रजेला स्वतःची मुले मानली. त्यांच्यावर पितृवत प्रेम केले. ३३% जागतिक व्यापारपेठ काबीज केली. विकासदर १२ % पेक्षा जास्त होता.

बौद्ध धम्माची दीक्षा आणि प्रचार-प्रसारः

कलिंगच्या युद्धानंतर त्यांचे मन परिवर्तन झाले. त्यांनी युद्धात विजय मिळविला होता; परंतु मनातून ते पराजित झाले होते. युद्धात झालेली मनुष्यहानी पाहता त्यांनी यापुढे युद्ध न करण्याचा निर्णय घेतला व ते आपल्या निर्णयावर ठाम राहिले. नंतरच्या काळात त्यांनी दुस-या कोणत्याही राज्यावर/ प्रदेशावर आक्रमण केले दिसून येत नाही. त्यांनी मानवतावादी बौद्ध धम्माचा स्वीकार केला आणि नंतरचे उर्वरित आयुष्य स्वत:ला बौद्ध धम्माच्या प्रचार नि प्रसारास समर्पित केले. त्यांनी बौद्ध धम्म संपूर्ण अशिया खंडात आणि प्रत्येक खंडात पोहचविला. आपल्या प्रशासनामध्ये स्वतंत्र धम्म महामात्र हे पद निर्माण करून धम्माच्या प्रसाराला उत्तेजन दिले. लोककल्याणकारी राज्याच्या निर्मितीला चालना दिली. लोककल्याणाची ही ऊर्जा त्यांना बुद्धांच्या तत्त्वज्ञानातूनच मिळाली होती. मानवी कल्याणासाठी अथक प्रयत्न करणारा प्रजाहितदक्ष व प्रजा कल्याणकारी शासक म्हणून अनेक इतिहासकारांनी त्यांच्या कार्याचा गौरव केलेला आहे. पाटलीपुत्र येथे त्यांनी तिसरी धम्म संगीती आयोजित करून धम्माच्या विसंगत आचरण करणा-यांना धम्मातून काढून टाकण्याचा क्रांतिकारी निर्णय घेण्याला समर्थन दिले. धम्माच्या प्रसारासाठी आपला मुलगा महेंद्र आणि मुलगी संघमित्रा या भावंडांना सिंहली द्वीपात पाठवले. त्या दोघांनी तेथे केलेले कार्य आजही साक्ष देते. सम्राट अशोकांनी ८४ हजार चैत्य, स्तुप आणि विहारांची निर्मिती केली. त्यातील काही चैत्य, स्तूप आणि विहारांचे अवशेष आजही पहावयास मिळतात. भारतीय इतिहासात त्यांनी दिलेला सर्वात महत्त्वाचा ऐतिहासिक वारसा म्हणजे स्तंभ व शिलालेख होय. त्यांनी आपल्या राज्यातील अनेक शहरांमध्ये स्तंभ आणि शिलालेख उभारले. यांद्वारे त्यांनी बौद्ध धम्माचा विचार लोकांपर्यंत पोहोचविला. पुरातत्त्व शास्त्रज्ञांच्या मते आजवर सापडलेल्या शिलालेखांपेक्षा अजून कितीतरी संख्येने शिलालेख असावेत जे काळाच्या ओघात लुप्त झाले आहेत. आजही केल्या जाणा-या उत्खननांमध्ये असेच स्तंभ आणि शिलालेख पदोपदी मिळत आहेत आणि पुढेही ते मिळतच राहतील याची खात्री आहे. काही ठिकाणच्या शिलालेखांमध्ये त्यांचा उल्लेख देवानां प्रिय प्रियदर्सी' असा आढळून येतो. त्यांचे बौद्ध धम्माविषयीचे कार्य सिंहली भाषेतील अशोकवन, महावंश व दीपवंश या बौद्ध ग्रंथात मोठ्या प्रमाणात पानोपानी आढळून येते. सम्राट अशोक हे जरी बौद्ध धर्मीय असले तरी ते धर्मवेडे नव्हते. कोणत्याही पंथाचा ते द्वेष करीत नसत. सर्वांप्रती ते सहिष्णू होते. त्यांनी धम्मयात्रा काढली आणि बुद्धांच्या जन्म ठिकाणापासून ते तवागत जिथे-जिथे गेले त्या-त्या स्थळांना भेटी दिल्या. त्या ठिकाणी चैत्य, स्तूप व विहारांची उभारणी केली, त्यांच्या या कार्यामुळेच बौद्ध धम्माचा गौरवशाली वारसा आजही जगाला प्रत्यक्ष डोळ्याने पाहता येतो. त्यांनी जर हे केले नसते तर संपूर्ण जग या वारसापासून कायमचे मुकले असते.

अशाप्रकारे सम्राट अशोकांनी आपल्या चाळीस वर्षांच्या कार्यकाळात सत्तेचा उपयोग फक्त मानवी कल्याणासाठीच केला. त्यांच्या राजकारभाराचा केंद्रबिंदू माणूस होता. माणसाच्या सर्वांगिण विकासाला प्राधान्य देऊन त्याचा भौतिक आणि नैतिक असा दुहेरी विकास केला. त्यामुळे सगळीकडे सुख आणि शांती नांदत होती. आजच्या राज्यकर्त्यांनी अशोकांचा आदर्श घेऊन राज्यकारभार केला तर पुन्हा एकदा अशोककालीन वैभव आणता येते हे मात्र निश्चित !

***

बुद्ध चरित्र

मोरे गायत्री अजय
बी.कॉम

शाक्यांच्या राजधानीचे नावे 'कपिलवस्तु' हे होते. कदाचित हे नाव थोर बुद्धिवादी तत्ववेत्ता कपिलमुनी यांच्या नावावरुन पडलेले असावे. कपिलवस्तूमध्ये जयसेन नावाचा एक शाक्य राहत होता. सिनहु नावाचा त्याला एक मुलगा होता. सिंनहचा विवाह कच्चनाशी झाला होता त्याला शुद्धोदन, धौतोदन, शुक्लोदन, शाक्योदन व अभितोदन असे पाच पुत्र होते. शुद्धोदनाचा विवाह महामायेशी झाला होता. तिच्या पित्याचे नाव अत्र्जन व आईचे नाव सुलक्षणा असे होते. अत्र्जन हा कोलिय वंशातील होता तो देवदह नावाच्या गावी राहात होता.

शुद्धोदन हा मोठा योद्धा होता. जेव्हा शुद्धोदनाने शूरपणा दाखविला तेंव्हाच त्याला दूसरी पत्नी करण्याची अनुमती देण्यात आली व त्याने दूसरी पत्नी करुन घेतली. शुद्धोदनाला सिद्धार्थ गौतम हा पुत्र झाला. त्याच्या जन्माची कथा अशी आहे. एकदा महामायेने प्रतिवर्षी आषाढ महिन्यात येणारा सण मोठ्या थाटात साजरा केला.

जेंव्हा सिद्धार्थ चालू आणि बोलू लागला तेंव्हा शाक्यांतील वयोवृद्ध जाणते लोक एकत्र जमले व त्यांनी शुद्धोदनाला सांगितले की, मुलाला 'अभया' या ग्राम देवतेच्या देवळात दर्शनाला नेले पाहिजे. शुद्धोदन कबुल झाला व त्याने मुलाला कपडे घालण्यास महाप्रजापतीला सांगितले व रीतीरिवाजानुसार तो देवळात गेला. वयाच्या आठव्या वर्षी सिद्धार्थाच्या विद्याभ्यासात सुरुवात झाली. त्याने आलारकालामचा शिष्य भारद्वाज याजकडून ध्यानधारणेची विद्या संपादिली. भारद्वाज आश्रम कपिलवस्तू येथे होते.

दंडपाणि नावाचा एक शाक्य होता त्याला यशोधरा नावाची एक मुलगी होती. ती आपल्या सौंदर्या विषयी आणि चारित्र्याविषयी प्रसिद्ध होती. यशोधरेणे सोळाव्या वर्षात पदार्पण केले होते व दंडपाणि तिच्या लग्नाच्या चिंतेत होता. सिद्धार्थ गौतमलाही सोळा वर्षे पूर्ण झाली होती. त्याच्या मातापित्याला देखील त्यांच्या विवाहाची अशीच काळजी लागली होती. सिद्धार्थ गौतमाखेरीज कुणाशीही लग्न करणार नाही असा आपल्या मुलीने केलेला निश्चय ओळखून यशोधरेच्या मातेने या विवाहास संमति देण्यास दंडपाणिला सांगितले. दंडपाणीने तशी संमती दिली.

तदनंतर विवाह समारंभ झाला. शुद्धोदन व दंडपाणि ह्या दोघांनाही आनंद झाला त्याचप्रमाणे यशोधरेला व महाप्रजापतीलाही अत्यानंद झाला. विवाह होऊन अनेक वर्षे लोटल्यावर यशोधरेला एक पुत्र झाला. त्याचे नाव राहुल असे ठेवण्यात आले. आपल्या पुत्राचा विवाह होऊन व त्याने सांसारिक जीवनात प्रवेश केला हे पाहून राजाला संतोष झाला. तथापि याबरोबरच असितमुनीची भविष्यवाणी त्याचा सारखा पिच्छा पुरवीत होती. ते भविष्य खरे होऊ नये म्हणून राजाने त्याला वेषयिक सुखविलासात गुंतवून ठेवण्याचा विचार ठरविला. हा उदेश दृष्टीपुढे ठेवून शुद्धोदनाने आपल्या पुत्राला राहण्यासाठी तीन राजमहालबांधले एक उन्हाळ्यात राहण्यासाठी एक पावसाळ्यात राहण्यासाठी व एक हिवाळ्यात राहण्यासाठी हे तिन्ही राजमहाल विलासी जीवनाला उत्तेजक अशा सर्व प्रकारच्या साधनांनी सुसज्ज करण्यात आले होते. रोहिणी नदीचे पाणी शाक्य व कोलीय हे दोघेही आपापल्या शेतीकरिता वापरीत होते. रोहिणी नदीचे पाणी प्रथम कोणी व किती घ्यावे याबद्दल प्रत्येक सुगीच्या हंगामात त्यांचा वाद होत असे. या वादाची परिणती भांडणात व काही प्रसंगी मारामारीतही होत असे.

सिद्धार्थांच्या वयाला अठ्ठावीस वर्षे झाली त्या वर्षी शाक्यांच्या व कोलियांच्या सेवकांत नदीच्या पाण्यावरुन फार मोठा संघर्ष झाला म्हणून शाक्यांच्या सेनापतीने कोलियांशी युद्ध पुकारण्याच्या प्रश्नावर विचार केला. पण हे युद्ध सिद्धार्थला मान्य नव्हते व त्याने हा देश सोडून जाण्याचा निर्णय घेतला. गृहत्यागानंतर सिद्धार्थ गौतमाने ज्ञानप्राप्तीसाठी खूप चिंतन केले, कठोर तपस्या केली इ.स. पू. ५२८, वयाच्या ३५ व्या वर्षी वैशाखी पौर्णिमेच्या दिवशी त्यांना दिव्य ज्ञानप्राप्ती झाली बुद्धांना ज्या पिंपळाच्या वृक्षाखाली 'बुद्धत्व' प्राप्त झाले त्या वृक्षाला 'बोधिवृक्ष' असे म्हणतात. बुद्धांनी सारनाथ येथे पाच पंडितांना 'धम्मचक्रप्रवर्तन' किंवा 'धम्मचक्कपवत्तन' असे म्हणतात. या प्रवचनात बुद्धांनी बौद्ध धम्माची मूलतत्वे

सांगितली. त्यात त्यांनी अनेक शिष्य लाभले आणि बौद्ध धर्म वाढीस लागला. बुद्धांनी इ.स. ५ व्या शतकामध्ये स्वत: जवळजवळ १ लक्ष लोकांना बौद्ध धम्माची दीक्षा दिली.

भगवान बुद्ध यांनी प्रथम 'धम्मचक्र प्रवर्तन' सुत्तात म्हणतात की, 'माझ्या धम्माचा ईश्वर, आत्मा, कर्मकांड व मरणोत्तर जीवनाशी कसलाही संबंध नाही. माणूस आणि माणसाचे माणसाशी या जगातील नाते हा माझ्या धम्माचा केंद्रबिंदू आहे.' मनुष्यप्राणी दु:ख दैन्य आणि दारिद्र्य राहात आहेत. हे सर्व जग दु:खाने भरले आहे. म्हणून ते दु:ख नाहीसे करणे हा माझ्या धम्माचा उद्देश आहे. दु:खाचे अस्तित्व मान्य करणे आणि ते नष्ट करण्याचा मार्ग दाखविणे हा माझ्या धम्माचा पाया आहे.

इ.स.पू. ४८३ मध्ये वयाच्या ८० व्या वर्षी बुद्धांची महापरिनिर्वाण झाले. कुशीनगर, बोधगया, लुंबिनी व सारनाथ ही बौद्ध धर्मामधील चार सर्वात पवित्र स्थाने आहेत.

***

बुद्धांची शिकवण : आर्य अष्टांगिक मार्ग

✍ **कांचन अनंत देशमाने**
एम.ए.पाली प्रथम वर्ष

'ब्राह्मण कुळात जन्म झाला म्हणून एखाद्याला ब्राह्मण म्हणता येणार नाही. ज्याच्यात खरी सात्विकता व सत्य असते तोच ब्राह्मण. ज्याच्या मनात क्रोध व द्वेष आहे, जो प्राण्यांची हिंसा करतो, जो खोटे बोलतो, जो स्वत:ला उच्च समजून इतरांची अवहेलना करतो, तोच खरा चांडाळ''

''प्रत्येक मुनष्याला आपल्या कर्माचे फळ मिळते. तुम्ही वर आकाशात उडालात, समुद्राच्या तळाशी दडलात, गिरिकंदरात लपलात, तरीसुद्धा तुम्हाला तुमच्या दुष्कृत्यांचे फळ मिळाल्याशिवाय राहणार नाही.''

- तथागत गौतम बुद्धांचा उपदेश

बुद्धांची शिकवण अगदीच साधी, सरळ आणि सामान्य लोकांनाही समजण्यासारखी आहे. त्यात ईश्वर, आत्मा, स्वर्ग, नरक इत्यादी गहन विषयांचा विचार नाही. त्यात सदाचरणाचा साधा उपदेश आहे. चांगले कर्म केले असता चांगली गती मिळते व तेच प्रत्येकाचे जिवित ध्येय असावे हे या तत्वज्ञानाचे थोडक्यात सार आहे. इतके साधे व सरळ तत्वज्ञान सामान्य लोकांच्या कानावर पडल्यानंतर लोकमताचा ओघ याकडे वळलाच पाहिजे. तथागतांनी सर्व उपदेश लोकभाषेतच केले आणि लोकभाषा म्हणजेच आपली पालि भाषा, सर्वसामान्यांची भाषा !

पालि वाक्याचा गाभा म्हणजेच तथागत, गौतम बुद्धांची शिकवण होय. या पृथ्वीतलावर अनेक जीव दु:खी, कष्टी जीवन जगतात हे संपूर्ण जग दु:खाने भरलेले आहे, आणि या जगातून दु:खांचे समुळ नष्ट करणे हाच तर धम्माचा एकमेव हेतू आहे. याव्यितिरिक्त अजून कोणता धम्म असेल ! दु:ख आहे हे मान्य करणे आणि दु:खाचा नाश करण्याचा मार्ग दाखवणे ही आहे धम्माची आधारशीलता. जर या दु:खाच्या जगात प्रत्येकाने धम्माचे आचरण, पालन केले तर नक्कीच या दु:खाचा नाश होईल, दु:ख नाहीसे होईल.

सदाचाराने विमुक्ती प्राप्त करण्याचा मार्ग अर्हन्त, सम्यक, गौतम बुद्धांनी दाखवला. बुद्धागयेमध्ये बौधिवृक्षाखाली बुद्धाला ज्ञान प्राप्त झाल्यावर त्यांनी बनारस जवळील

इसिपतनात पहिले प्रवचन दिले. ते प्रवचन 'धम्मचक्कपवत्तन' म्हणून शांत आहे. त्यात त्यांनी मध्यम मार्गाचा उल्लेख केला. उपदेश केला आहे. त्यांनी जीवनाची आर्त्यंतिक अशी दोन टोके सांगितली. एक 'सुखोपभोगाचे' व दुसरे 'आत्मक्लेशाचे' एक म्हणतो, खा, प्या, मजा करा कारण उद्या आपण मरणारच आहोत. तर दुसरे म्हणतो 'सर्व वासना मारुन टाका, कारण त्या पुनर्जन्माचे मुळ आहे.' हे दोन्ही मार्ग माणसाला न शोभण्यासारखे आहेत म्हणून तथागतांनी ते नाकरले. भगवान बुद्ध मध्यम मार्ग माणणारे होते जो की उपभोगाचाही मार्ग नाही आणि आत्मक्लेशाचाही मार्ग नाही. त्यांनी मध्यम मार्ग दोन प्रकारे समजावला

१) चार आर्य सत्य

२) आर्य अष्टांगिक मार्ग

त्यांनी सांगितलेल्या चार आर्यसत्यांमध्ये त्यांच्या शिकवणुकीचे सार आहे. ती आर्य सत्ये म्हणजे:

* **दु:ख आर्यसत्य :-** जीवन दु:खमय आहे. सुख कष्टप्राप्त असते आणि ते अल्पकाळ टिकते.
* **दु:खसमुदाय आर्यसत्य :-** जीवनात दु:खाला उत्पत्ती आहे. विविध विषयात रमणारी तृष्णा ही तीन प्रकारची असते. १) भावतृष्णा - जगण्याची इच्छा २) कामतृष्णा - इंद्रियसुखांची इच्छा ३) विभवतृष्णा - वैभवाची इच्छा.
* **दु:ख निरोध आर्यसत्य :-** हे सर्व दु:ख परिहार्य आहे. त्याचा तृष्णेच्या त्यागाने पूर्ण विरोध होवू शकतो. जर तृष्णा संपुष्टात आली तर दु:खाचे निवारण होते.
* **दु:ख निरोध गामिनीप्रतिपदा आर्यसत्य :-** दु:खाचे हरण, निवारण करण्याचा मार्ग म्हणजेच मध्यममार्ग, यालाच 'आर्यअष्टांगिक मार्ग' म्हणूनही ओळखले जाते.

आर्य अष्टांगिक मार्गाचे ३ भागात विभाजन होते.

प्रज्ञा	:-	१) सम्यक दृष्टि २) सम्यक संकल्प
शील	:-	१) सम्यक वाचा २) सम्यक कर्मान्त
		३) सम्यक आजिविका
समाधि	:-	१) सम्यक व्यायाम २) सम्यक स्मृति
		३) सम्यक समाधि

(पालि : अरियो अटङिगको मग्गो)

आर्य अष्टांगिक मार्ग :-

१) सम्यक दृष्टी :-

अविदयेचा विनाश हाच सम्यक दृष्टीचा उद्देश आहे. ती मिथ्या दृष्टीची विरोधीनी आहे. सम्यक दृष्टी म्हणजेच चांगली दृष्टी अथवा प्रज्ञाचक्षु होय. चांगले काय आहे आणि वाईट काय आहे हे ठरवणे, एखादी गोष्ट योग्य आहे की अयोग्य हे ठरवणे म्हणजेच सम्यक दृष्टी होय. दुराचरणाला दुराचरणच समजणे. सदाचरणाला सदाचरणच समजणे यालाच सम्यक दृष्टी म्हटले जाते.

२) सम्यक संकल्प :-

संकल्प म्हणजे दृढ विचार माणसाच्या मनात संकल्प - विकल्पांचा विचार येणे स्वाभाविक आहे. परंतु संकल्प विकल्पांचे 'सम्यक' होणे खूप आवश्यक आहे. प्रत्येक माणसाला काही ध्येय, आकांक्षा असतात. अशी ध्येये, आकांक्षा चांगल्या असाव्यात. ज्यामुळे आपले आणि इतरांचेही कल्याण होईल हा सम्यक संकल्पाचा आशय आहे. सम्यक संकल्पामुळे कृत्याच्या पदरी निराशा येत नाही त्याची जाणीव झाल्यावर कृत्याला समाधान वाटते.

३) सम्यक वाचा :-

माणसाने जे सत्य असेल तेच बोलावे. असत्य बोलू नये. दुस-यांविषयी वाईट बोलू नये. दुस-यांची निंदा करु नये. कोणाविषयी रागाची किंवा शिवीगाळीची भाषा वापरु नये. माणसाने सर्वांशी आपुलकीने व सौजन्याने बोलावे अर्थहीन मूर्खपणाची बडबड करु नये, बोलणे समंजसपणाचे, योग्य आणि मुद्देसुद असावे. हा सम्यक वाचाचा आशय आहे.

४) सम्यक कर्मान्त :-

साधारणत: सम्यक कृती ही पंचशीलावर आधारित आहे. ही धम्माची प्राथमिक तत्वे आहेत. हत्या न करणे, प्राणीमात्रावर दया करणे, परोपकार व औदार्य आचरणात आणणे, संवेदनाचा गैरवापर नसावा, शुद्ध आचरण व आत्मसंयम असावे. असत्य व कठोर वाचा याचा उपयोग करु नये. प्रामाणिकपणा, सचोटी व वक्तव्यापूर्वी वैचारिकता यांचे आचरण असावे. मद्यपान करु नये जे की, अनियंत्रित वर्तनास प्रेरणा देते. चांगले वर्तन ठेवावे जो याप्रमाणे मार्गक्रमण करेल, कृती करेल, तो इतरांनाही त्रासदायक नाही आणि स्वत:साठी सुद्धा नाही.

५) सम्यक आजिवीका :-

सम्यक आजिविका ज्या व्यवसायापासू समाजाला उपद्रव होणार नाही अशा घटकांशी संबंधित आहे. उपद्रवी

होणार नाही अशा घटकांशी संबंधित आहे. उपद्रवी व्यवहार पाच प्रकारचे आहेत ते सामान्य व्यक्तीने टाळले पाहिजे. शस्त्राचा वापर, जे व्यक्तीला कमीपणा प्राप्त करुन देतात असे व्यवहार व्यक्तीने टाळावेत. मदय व्यवहार विषारी घटकाचा व्यवहार व्यक्तीने टाळावेत आणि पैसे व्याजाने देवून जास्त मिळकत प्राप्त करणे सुद्धा टाळावे.

६) सम्यक व्यायाम :-

आपणास निरनिराळ्या उद्देशांची प्राप्ती करण्यासाठी नाना प्रकरचे प्रयत्न करावे लागतात. परंतु सर्वश्रेष्ठ प्रयत्न त्यांनाच म्हणावे की ज्यामुळे आपले चारित्र्य घडविले जाते. कोणत्याही अकुशल प्रवृत्ती आपल्या चारित्र्याचे अंग बनू नयेत. यदाकदाचित चारित्र्यात काही अकुशल प्रवृत्ती असल्यास त्याचा नाश व्हावा. आपल्यातील कुशल प्रवृत्ती कधीही नाश पावू नयेत. कुशल प्रवृत्ती वृद्धिंगत व्हाव्यात याकरिता सतत प्रयत्नशील असणे, ह्यालाच सम्यक व्यायाम म्हणतात.

७) सम्यक स्मृती :-

स्मृती म्हणजे सतत जागरुकता, उठताबसता, चालताफिरता, खातापिता, लहानमोठे काम करीत असतांना, करणा-याचे त्याच्याकडे संपूर्ण लक्ष असायला पाहिजे. त्याने अन्य मन्सक भावाने कोणतेही काम न करता जागरुकतेने करायला पाहिजे. कोणते कुशल, कोणते दोषयुक्त, कोणते अकुशल, कोणते दोषरहित, कोणते सेवनीय व कोणते असेवनीय याची बरोबर आठवण ठेवून पुण्य धम्म तेवढेच स्वीकारणे म्हणजेच स्मृती होय.

८) सम्यक समाधी :-

कुशल कार्यात चित्ताची एकाग्रता होणे, म्हणजे सम्यक समाधी होय. समाधी शब्दाचे अनेक अर्थ प्रचलित आहेत. जसे श्वावास रोकून धरणे, काही दिवस जिवंतपणी स्वत:ला जमिनीत गाडून घेणे, श्वावास चालू असला तरी जागृतीविहीन होणे, प्राणांत होणे इत्यादींना समाधी म्हणतात. परंतु अशा समाधीशी 'सम्यक समाधीचा' काहीच संबंध नाही. कोणत्याही एका चांगल्या विषयावर चित्ताला एकाग्र करण्याचा प्रयत्न करणे म्हणजे सम्यक समाधी; स्वभावत: मन चंचल आहे. चित्त चंचल आहे. यास्तव त्याला एकाग्रचित्त करणे म्हाजेच समाधी होय.

प्रतिज्ञा

✍ लहू दत्तराव भोसले

एम.ए.(पाली) प्रथम वर्ष

भारत माझा देश आहे. सारे भारतीय माझे बांधव आहेत.

माझ्या देशावर माझे प्रेम आहे. माझ्या देशातल्या समृद्ध आणि विविधतेने नटलेल्या परंपरांचा मला अभिमान आहे. त्या परंपरांचा पाईक होण्याची पात्रता माझ्या अंगी यावी म्हणून मी सदैव प्रयत्न करीन.

मी माझ्या पालकांचा, गुरुजनांचा आणि वडीलधा-या माणसांचा मान ठेवीन आणि प्रत्येकाशी सौजन्याने वागेन.

माझा देश आणि माझे देशबांधव यांच्याशी निष्ठा राखण्याची मी प्रतिज्ञा करीत आहे. त्यांचे कल्याण आणि त्यांची समृद्धी ह्यांतच माझे सौख्य सामावले आहे.

पटिञ्ञा

भारत मम देसो। सब्बे च भारतीय मम बान्धवा।

अत्थि देसविसये मे पेमं। मम देसस्स या समिद्धता, या च विविधताय मण्डिता परम्परा, तस्साहं मानि। एतं दायज्जं उपसम्पादेतुं अहं दळहपरक्कमो भविस्सामि। अहं मातापितुन्नं च आचरियानं च पाचरियानं च वयो-अनुप्पत्तानं सक्करिस्सामि।

सब्बे जन अहं सोरताय पटिपज्जिस्सामि। अहं देसविसये देसबान्धवविसये च दळहभत्तिं पटिजानामि।

यं तेसं कल्याणं तं एव हेतु मे कल्याणं, या तेसं समिद्धि सा मे समिद्धि यं तेसं सुखं तं मे सुखं।

पाली सुविचार

छाया बालचंद पारधे
एम.ए.(पाली) द्वितीय वर्ष

१) न तावता धम्मधरो यावता बहुभासति।
योच अप्पम्पि सुत्वान धम्मं कायेन पस्सति।
स वे धम्मधरो होती यो धम्म न प्पमज्जती।

अर्थ :- पुष्कळ बोलण्याने धर्मधर होत नसतो जो थोडके शिकून धर्माचा प्रत्यक्ष अनूभव घेतो आणि धर्माची हेळसाड करीत नाही तोच धर्मधर होतो.

२) यथागरं दुच्छत्रं वुट्ठी समति विज्झति।
एवं अभावितं चित्तं रागो समतिविज्झति।

अर्थ :- ज्या प्रमाणे घर चांगले साकरलेले नसले की पावसाचे पाणी शिरते. तसेच ध्यान भावना नसलेल्या चित्तात राग प्रवेश करतो.

३) दीघा जागरतो रत्ति दीघं सन्तस्स योजनं।
दीर्घो बालनं संसारो सद्धम्मं अविजानतं।

अर्थ :- जागणा-यास रात्र मोठी असते दमलेल्यास योजन लांब असते. सद्धर्म न जाणणा-यास संसार चक्र लांब होत जाते.

४) यो वे अप्पतितं कोध रथं भन्तं व धारये।
तमहूं सारभि ब्रूमि रस्मिग्गाहो इतरो जूो।

अर्थ :- जो आलेल्या क्रोधास, भ्रमण करणा-या रथा सारखे थांबवून घेतो त्यालाच मी सारथी म्हणतो. इतर लोक तर केवळ लगाम हाती घेणारे आहेत.

५) वज्जञ्च वञ्जतो ञत्वा, अवज्जञ्च अवज्जतो।
समादिट्ठिसमादाना सत्ता गच्छन्ति सुग्गति।

अर्थ :- दोषाला दोष अन अदोषाला अदोष समजून लोक सम्यक दृष्टी बाळगतात ते सुगतिस प्राप्त होतात.

६) चक्खुना संवरो साधु, साधु सोतेन संवरो।
घाणेन संवरी साधु, साधु जिव्हाय संवरो।

अर्थ :- डोळयाचे संवरण भले आहे. भले आहे कोनाचे संवरण, नाकाचे संवरण भले आहे जीभेचे संवरण भले आहे.

७) यस्स कायेन वाचाय मनसा नत्थि दुक्कतं।
संवुतं तीहि ठाणेहि तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं।

अर्थ :- ज्याचे मन वाचेने आणि कृतीने दुष्कृत्य होत नाही (जो या) तिन्ही स्थानी संवर युक्त (स्वत:ला सांभाळतो) त्यालाच मी ब्राम्हण म्हणेन.

८) न जटा हि न गोत्तेहि न जच्चा होति ब्राह्मणो।
यम्हि सच्चञ्च धम्मो च सो सुची सोच ब्राह्मणो।

अर्थ :- न जटा वाढविल्याने न गोत्राने न जन्माने कुणी ब्राह्मण होतो. तो सत्य धर्म जगतो जो शुचि (पवित्र) झाला तोच ब्राह्मण होय.

९) अक्कोधनं वतवन्तं सीलवन्तं अनुस्सुतं।
दन्तं अन्तिमसारीरं तमहं ब्रूमि ब्राह्मण।

अर्थ :- जो क्रोध करीत नाही, व्रती, शीलवान, अनुत्सुक, दान्त (संयमी) आणि अंतिम शरीर धारण करणारा आहे त्याला मी ब्राह्मण म्हणतो

१०) योध दिघं वा रस्सं वा अणुं थुल सुभासुभं।
लोके अदिन्न नादियति तमहं ब्रूमि ब्राह्मण।

अर्थ :- जो दिर्घ, -हस्व, जाड, पातळ, शुभ किंवा अशुभ संसारात न दिलेल्या वस्तुस घेत नाही त्यास मी ब्राह्मण म्हणतो

११) सुदस्यं वज्जमञ्ञेसं अत्तनो पन दुद्दसं।
परेसंहि सो वज्जानि ओपुणाति यथाभुस।
अत्तनो पण छादेति कलि व कितवा सठो.

अर्थ :- दुस-याचे दोष पाहणे सोपे आहे पण स्वत:चे दोष पाहणे कठिण आहे. दुस-याचे दोष कोंड्यासारखे उडवित फिरतो पण स्वत:च्या दोषांवर पांघरुण घालतो. जसे पारधी झाडाच्या फांदयांनी आपल्या शरीराला लपवतो.

१२) वचीपकोपं रक्खेय्य वाचाय संवुतो सिया।
वची दुच्चरितं हित्वा वाचाय सुचरितं चरे।

अर्थ :- वाणी च्या दुराचारापासून वाचावे, वाणीने संयत राहावे, वाणीच्या दुराचारास सोडून वाणीच्या सदाचाराचे आचरण करावे.

१३) धम्मंचरे सुचरितं न तं दुच्चरितं चरे।
धम्मचारी सुखं सेती; अस्मिं लोके परम्हिच।

पाली साहित्यातील सुविचार संग्रह

प्रा.उषा काळे

एम.ए.(पाली) प्रथम वर्ष

तथागत गौतम बुद्धांनी आपल्या पवित्र वाणीने जे जे उपदेश दिले. आपल्या जीवनातील अनुभवाविषयी त्यांनी जे जे सांगितले. ज्या ज्या व्यक्तीबरोबर त्यांचा किंवा त्यांच्या शिष्यांचा संपर्क आला त्यांच्याशी संवाद, वार्तालाप झाले, ज्या ज्या प्रदेशात त्यांनी भ्रमण केले. म्हणजे बुद्धत्वप्राप्तीपासून ते निर्वाणप्राप्तीपर्यंतच्या पंचेचाळीस वर्षात तथागतांची जी जी जीवनचर्या राहीली त्याचे जशास तसे चित्रण आपणाला सुत्तपिटकात पहावयास मिळते. सुत्तपिटकात गद्यात्मक आणि पद्यात्मक असे दोन प्रकारचे सुत्त आहेत. बौद्ध पारिभाषिक शब्दात सुत्त म्हणजे तथागतांचे वचन. पिटक म्हणजे पेटी किंवा पेठार बुद्धघोषांनी आपल्या समन्तपासदिका व सद्धम्मसंगहो या ग्रंथात म्हटले आहे की,

सुत्तनामक तथागतं वचनं।

सुत्तति वेदि तब्ब।

अर्थात भगवंताच्या वचनास सुरक्षित ठेवण्यासाठी तयार केलेली पेटी प्रस्तुत लेखात सुत्तपिटकातील धम्मपदातील काही गाथा व त्यांचा अर्थ दिलेला आहे तसेच महामंगलसुत्तातीलही काही गाथा देऊन त्यांचा अर्थ स्पष्ट केला आहे. शिवाय पराभव सुत्त वसल सुत्त या सुत्तातील काही निवडक गाथा सुविचार संग्रह म्हणून उदधृत केल्या आहेत.

१) सब्ब पापस्य अकरणं, कुसलस्स उपसंपदा।
सचित्त परियोदपनं एतं बुद्धानु सासनं।।

अर्थ :- कोणतेही पाप न करणे, पूण्य संपादन करणे, स्वाचित्त शुद्ध करणे ही बुद्धांची शिकवण आहे.

- धम्मपद - बुद्धवग्गो

२) उट्ठानतो सतिमतो, सुजिकम्मस्य, निसम्मकारिनो।
सज्जतस्स च धम्माजिविनो, अप्पमतस्स यसोभिवडति।।

अर्थ :- उद्योगी, स्मृतिमान, पवित्र कर्मे करणारा, विवेकाचे आचरण करणारा संयमाने आणि धर्मानुसार कर्तव्यकर्म करणारा असा जो अप्रमादी असतो त्याचे यश वृद्धिंगत होते.

अर्थ :- सुचरित धम्माचे आचरण करावे, दुराचरण करु नये. धम्मचारी इहलोकांत आणि परलोकांत दोन्ही लोकात सुखाने राहतो.

१४) सब्बे तसन्ति दण्डस्स सब्बेस जीवितं पियं।
अत्तानं उपमं कत्वा न हनेय्य न घातये।।

अर्थ :- दण्डाला सर्वच भितात सर्वांना जीवन प्रिय आहे. म्हणून सर्वांना समान समजून न कुणाला मारावे न मारण्यास प्रवृत्त करावे.

१५) सहस्समपि चे वाचा अनत्थपदसहिता।
एक अत्थपदं सेय्यां यं सुत्वा उपसम्मति।

अर्थ :- निरर्थक पदांनी भरलेल्या हजार वचनांपेक्षा एक सार्थक पद श्रेष्ठ आहे जे ऐकून मन उपशान्त होतं.

१६) यथापि रह दो गम्भीरो विप्पसन्नो अनाविलो।
एवं धम्मानि सुत्वान विप्पसी दन्ति पण्डिता।

अर्थ :- धर्माचे श्रवण केल्यावर पण्डित गंभीर स्वच्छ व निर्मल जलाशयाप्रमाणे प्रसन्न चित्त होतात.

१७) न भजे पापके भिते न भजे पुरिसाधमे।
भर्जथ मित्ते कल्याणे भजेय पुरिसुत्तमे।

अर्थ :- वाईट मित्रांची सोबत करु नये तसेच नीच माणसांची देखील सोबत करु नये. चांगल्या मित्रांची सोबत करावी व चांगल्या माणसांशी संबध ठेवावा.

१८) न तं कम्मं कतं साधु यं कत्वा अनुतप्पति।
यस्स अस्सुमुखो रोदं विपाकं पटिसेवति।

अर्थ :- असे काम करणे कधीही योग्य नाही जे केल्याने नंतर पश्चाताप करावा लागेल आणि त्याचे फळ नंतर अश्रुमुख चेह-याने भोगावे लागेल.

***

- धम्मपद - अप्पमाद वग्गो

३) न हि वेरेन वेरानि सम्मान्तिध कुदाचनं।
अवेरेन च सम्मान्ति, एस धम्मो सनन्तनो।।

अर्थ :- या जगात वैराने वैर कधीच शमत नाही. अवैरानेच ते शमने हा सनातन धर्म आहे.

- धम्मपद - यमकवग्गो.

४) फन्दनं चपलं चितं दुरक्खं दुन्निवारयं।
उनु करोति मेधावि, उसुकारोव तेजनं।।

अर्थ :- चंचल, चपळ, रक्षण करण्यास कठीण अशा चित्ताला सुज्ञ माणूस सरळ करतो. जसा बाण तयार करणारा कारागीर बाणाला सरळ करतो.

- धम्मपद - चित्तवग्गो

५) न माता पिता कयिरा अञ्ञ वापिच ञ्ञातका।
सम्मापाणहितं चित्तं सेय्यसो नं ततो करे।

अर्थ :- माता पिता किंवा दुसरे नातेवाईक जे करणार नाहीत त्यापेक्षा जास्त कल्याण सत्य मार्गाला लागलेले आपले चित्त करते.

- धम्मपद - चित्तवग्गो

६) मनो पुब्बङ्गमा धम्मा, मनोसेठ्ठा मनोमया।
मनसा चे पटुठ्ठेन भासति वा करोति वा।
ततो नं दुक्खमन्वेति चक्कं व वहतो पदं।।

अर्थ :- सर्व धर्म (स्वभाव) मन:पुरस्सर असतात, मनोप्रधान असतात मनोमय असतात. जो कोणी दुष्ट मनाने बोलतो किंवा वागतो दु:ख त्याच्या पाठीमागे लागते जसे गाडी खेचणा-यामागे चाक लागते.

- धम्मपद - यमकवग्गो

७) निद्धासिली, सभासिली, अनुट्ठाता च यो नरो।
अलसो, कोधपञ्ञाणो, ते पराभवतो मुखं।।

अर्थ :- निद्रावश, सभाप्रिय, प्रयत्न न करणारा, आळशी आणि क्रोधानिष्ट मनुष्याचा पराभव होतो.

- पराभव सुत्त

८) यो अत्थं पुच्छितो सन्तो, अनत्थमनुसासति।
पटिच्छेदीन मन्तेति, तं जञ्ञा वसलो इति।।

अर्थ :- फायदयाचा उपाय विचारला असता जो हानीकारक उपाय सांगतो त्याला वृषल समजावे.

- वसल सुत्त

९) बाहुसच्चञ्च सिप्पञ्च, विनया च सुसिक्खितो।
सुभासिता च या वाचा एतं मंगलमुत्तमं।।

अर्थ :- अनेक प्रकारच्या विद्या, शिल्पकला, शिकणे, विनयशील व सुशिक्षित असणे, वाणी सुभाषी व मधुर असणे हे उत्तम मंगल आहे.

१०) यो मातरं वा पितरं वा, भातरं भगिनी ससुं।
हन्ति रोसेति वाचाय त जञ्ञा वसलो इति।।

अर्थ :- आई, वडील, बहिण, भाऊ, सासू यांना जो मारतो किंवा वाणीने चिडवितो त्याला वृषल समजावे.

- वसल सुत्त:

११) असेवना च बालानं, पण्डितानञ्च सेवना।
पूजा च पुजनियानं, एवं मंगलमुत्तमं।।

अर्थ :- मुर्खाची संगत करु नये, पण्डिताची संगत करावी. जे पुजनीय आहेत त्यांचीच पुजा करावी हे उत्तम मंगल आहे.

- महामंगल सुत्त:

१२) गारवो च निवातो च सन्तुठि च कतञ्ञुता।
कालेनं धम्मसवरं, एतं मंगलसुत्तंम।।

अर्थ :- आदर देणे, गौरव करणे, नम्र असणे, संतुष्टी बाळगणे, कृज्ञता बाळगणे, वेळोवेळी धम्म श्रवण करणे हे उत्तम मंगल आहे.

- महामंगल सुत्त:

१३) यथापि पुप्फरासिम्हा कयिरा मालागुणे बहु।
एवं जालेन मच्चेन कतब्ब कुसल बहु।।

अर्थ :- ज्याप्रमाणे फुलांच्या राशीतून माळांचे पुष्कळ सर तयार करता येतात. त्याप्रमाणे जन्मास आलेल्या मत्र्य माणसाने पुष्कळ कुशल कर्मे करावीत.

- धम्मपद पुप्फवग्गो

१४) यथापि रूचिरं पुप्फं वग्गवन्तं सुगन्धकं।
एवं सुभासिता वाचा सफ्फला होति कुब्बतो।।

अर्थ :- ज्याप्रमाणे सुंदर रंगाचे सुवासिक फुल उपयोगी असते त्याप्रमाणे बोलासारखे आचरण करणा-याचे बोल सफल होतात.

- धम्मपद पुप्फवग्गो

१५) चरं चे नाधिगच्छेय्य सेय्यं सदिसमत्तनो।
एकचरियं दळहं कयिरा नात्थि बाले सहायता।।

अर्थ :- संसार करीत असता जर आपल्यापेक्षा श्रेष्ठ किंवा आपल्या बरोबरीचा सोबती मिळाला नाही तर एकट्यानेच फिरण्याचा दृढ निश्चय करावा पण मुर्खाची संगती करु नये.

- धम्मपद बालवग्गो

१६) न तं कम्मं कतं साधु यं कत्वा अनुम्प्पति।
यस्स अस्सुमुखो रोदं विपाकं परिसेवति।।

अर्थ :- जे केल्याने पश्चाताप होतो, ज्याचे फळ असावे गाळत भोगावे लागते ते कर्म करु नये.

- धम्मपद बालवग्गो

१७) सहस्समपि चे वाचा अनत्थपद संहिता।
एकं अत्थपदं सेय्यो सं सुत्वा उपसम्मति।।

अर्थ :- अर्थ नसलेल्या पदांनी गुंफलेल्या हजार वचनापेक्षा एक अर्थपूर्ण वचन श्रेष्ठ होय जे ऐकून माणसाला शांती लाभते.

- धम्मपद सहस्सवग्गो

१८) अभित्थरेथ कल्याणं पापा चित्तं निवारये।
दन्धं हि करोतो पुञ्जं पापस्मि रमति मनो।।

अर्थ :- शुभ कार्यात त्वरा करावी, पापापासून चित्ताचे रक्षण करावे कारण मंदगतीने पूण्य करणा-याचे मन पापात रमते.

- धम्मपद पापवग्गो

१९) आरोग्यपरमा लाभा सन्तुट्ठी परमं धनं।
विस्सारसपरमा जाती निब्बानं परमं सुख।।

अर्थ :- आरोग्य हा परम लाभ होय संतोष हे परम धन होय, विश्वास हाच परम आप्त होय. निर्वाण हेच परमसुख होय.

- धम्मपद सुखवग्गो

२०) अनुपवादो, अनुपघातो, पातिमोक्टवेच संवरो।
मतज्जुताच भत्तस्मिं पन्तञ्च सयनासनं।
अधिचित्तेच आयोगो एतं बुद्धानं सासनं।।

अर्थ :- निंदा न करणे, घात न करणे भिक्षुनियमांच्याद्वारे स्वत:ला आवरणे, जेवणात परिमितता आणणे, दूर एकांतात निजणे, बसणे, चित्त समाधित लावने ही बुद्धांची शिकवण आहे.

पालि सुविचार (गाथा) संग्रह

✍ **सदानंद कमाजी कापुरे**
एम.ए.(पाली) प्रथम वर्ष

१) अक्कोच्छिम अवधि में अजिनि में अहासि मे ।
ये च तं उपनय्हन्ति वेर तेसं न सम्मति ।।३।।
दुस-याने मला मारले, हरविले, लुटले, शिवी दिली,

अर्थ :- अपमान केला, असे जेव्हा मनुष्य विचार करतो तेव्हा त्याचे वैर कधीही शांत होत नाही.

२) न हि वेरेन वेरानि सम्मन्तीध कुदाचनं ।
अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्मो सनन्तनो ।।५।।

अर्थ :- वैराने वैर कधीही संपत नाही. अवैरानेच वैर शांत होत असते. हाच जगाचा सनातन नियम आहे.

३) सारञ्च सारतो त्रत्वा, असारञ्च असारतो ।
ते सारं अधिगच्छन्ति, सम्मासङ्कप्पगोचरा ।।१२।।

अर्थ :- जे सत्यास सत्य व असत्यास असत्य मानतात आणि जे योग्य विचारांमध्ये (सम्यक संकल्पामध्ये) संलग्न असतात. अशा व्यक्तींनाच सत्याचा लाभ होत असतो.

४) अप्पमादो अमत-पदं, पमादो मच्चुनो पदं ।
अप्पमत्ता न मीयन्ति, ये पमत्ता यथा मता ।।१।।

अर्थ :- अप्रमाद हे अमृतपद आहे. आणि प्रमाद हे मृत्युचे पद। अप्रमादी हे कधीही मरत नाहीत, परंतु प्रमादी जन मेलेल्या सारखेच असतात.

५) ते झायिनो साततिका, निच्चं दळह-परक्कमा।
फुसन्ति धीरा निब्बाणं योगक्खेमं अनुत्तरं ।।३।।

अर्थ :- सतत ध्यान करणारे, नित्य दृढ पराक्रमाणे जागरूक असणारे, असे धैर्यवान लोक, अनुत्तर व योगक्षेम असे निर्वाण पद प्राप्त करतात.

६) उठानेन' प्पमादेन सञ्ञमेन दमेन च ।
दीपं कयिराथ मेधावी यं ओघो नाभिकीरति ।।५।।

अर्थ :- बुध्दीमान मनुष्याने उद्योग, अप्रमाद, संयम आणि दमाच्या आधारे मनाचा असा द्वीप बनवावे की, ज्याला कुठल्याही विकारांचा किंवा इंद्रिय सुखांचा पूर वाहवू शकणार नाही.

७) पमादमनुयुञ्जन्ति बाला दुम्मेधिनो जना ।
अप्पमादञ्च मेधावी धनं सेट्ठ' व रक्खति ।।६।।

अर्थ :- मुर्ख आणि दुर्बुध्दी जन प्रमादात रमलेले असतात. बुध्दीमान पुरुष मात्र अप्रमादाची श्रेष्ठ धन्न समजून रक्षा करतात.

८) वारिजो' व थले खित्तो ओकमोकत उब्भतो ।
परिफन्दति' दं चित्तं मारधेय्यं पहातवे ।।२।।

अर्थ :- जलाशयातून बाहेर काढून जमीनीवर फेकलेल्या माशाप्रमाणे हे चित्त माराच्या तडाख्यातून सुटण्यासाठी तडफडत असते.

९) अनवटठितचितस्स सध्दम्म अविजानतो ।
परिप्लिवपसादस्स पञ्जा न परिपूरति ।।६।।

अर्थ :- ज्याचे चित्त अस्थिर आहे, जो सध्दम्म जाणत नाही, ज्याचे चित्त प्रसन्न नाही, त्याची प्रज्ञा कधीही परिपुर्ण होत नाही.

१०) यथापि भमरो पुप्फ़ वण्णगन्धं अहेठयं । पलेति रसमादाय एवं गामे मुनी चरे ।।६।।

अर्थ :- ज्या प्रमाणे भ्रमर फुलाच्या वर्णगंधाची हानी केल्याशिवाय रस घेऊन पळतो, त्याचप्रमाणे गावात मुनीने कुणाला बाधा न पोहचविता भिक्षाटन करावे.

११) यो हवे इणमादाय चुज्जमानो पलायति ।
न हि ते इणमत्थी ति त जञ्जा वसलो इति ।।५।।

अर्थ :- जो ऋण घेऊन, ते परत मागितले असता, 'तुझे मी देणेच नाही' असे - म्हणून पळ काढतो. त्याला वृषल समजावे. (५)

१२) यो ब्राह्मणं वा समण वा भत्तकाले उपटठिते ।
रोसेति वाचा न देति त जञ्जा वसलो इति ।।१५।।

अर्थ :- दुपारी जेवण्याच्या वेळी दारी आलेल्या श्रमणाला किंवा ब्राह्मणाला जो रागे भरतो व काही देत नाही त्याला वृषल समजावे. (१५)

१३ यो बुद्ध परिभासति अथ वा तस्स सावक ।
परिब्बाजं गहट्ठ वा त जा वसलो इति ।।१९।।

अर्थ :- जो बुद्धाला, त्याच्या श्रावकाला अथवा (इतर) परिव्राजकाला किंवा गृहस्थाला शिव्या देतो, त्याला वृषल समजावे. (१९)

१४) दिठ्ठे'व धम्मे गारय्हा सपराये च दुग्गतिं ।
न ते जाति निवारेति दुग्गच्चा गरहाय वा ।।२६।।

अर्थ :- जे इहलोकी निन्द्रय होतात व परलोकी दुर्गतीला जातात. त्यांचा जन्म दुर्गतीपासून किंवा निंदेपासून त्यांचे रक्षण करीत नाही. (२६)

१५) दानं च धम्मचरिया च जातकान च संगहो ।
अनवज्जानि कम्मानि एतं मंगलमुत्तमं ।।६।।

अर्थ :- दान-धर्म, धार्मिक आचरण, नातलगांना मदत व प्रशस्त कर्मे, हे उत्तम मंगल होय. (६)

१६) आरति विरति पापा मज्जपाना च सयमो ।
अप्पमादो च धम्मेसु एतं मंगलमुत्तम ।।७।।

अर्थ :- पापापासून पूर्ण निवृत्ती, मद्यपानापासून संयम, आणि धार्मिक कृत्यांत दक्षता, हे उत्तम मंगल होय. (७)

***

सुविचार संग्रह

तेलंगे संध्या बालाजी
बी.कॉम. द्वितीय वर्ष

१) सुभानुपस्सिं विहरन्तं, इन्दियेसु असंवुतं।
भोजनम्हि अमत्तञ्ञ, कुसीतं हीनवीरियं।
तं वे पसहति मारो वातो रूक्खं व दुब्बलं ।।१।।

अर्थ :- जो नेहमी चांलगेच पाहत फिरणारा, इंद्रियावर संयम नसलेला, भोजनाचे प्रमाण न जाणणारा आळशी निरुत्साही आहे. त्याला दृष्ट प्रवृत्ती दडपून टाकते. जसे वारा दुर्बल झाडाला दडपून टाकतो.

२) असुभानुपस्सिं विहरन्तं, इन्दियेसु असंवुतं।
भोजनम्हि च मत्तञ्ञु, सद्धं आरध्दवीरिय।
तं वे नप्पसहति मारो, वातो सेलं व पब्बतं ।।२।।

अर्थ :- जो नेहमी चांगलेच पाहत नाही, इंद्रियावर संयम असलेला, भोजनाचे प्रमाण जाणणारा, प्रयत्नशील उत्साही आहे. त्याला दृष्ट प्रवृत्ती जिंकू शकत नाही.

३) उट्ठानवतो सतिमतो, सुचिकम्मस्स निसम्मकारिना।
सञ्ञस्स च धम्मजीविनो, अप्पमत्तस्स यसोभिवङति।।३।।

अर्थ :- जो मनुष्य उद्योगी, स्मृतिमान, पवित्र कार्य करणारा विवेकाने आचरण करणारा तसेच धम्मानुसार उपजिवीका करतो व अप्रमादी राहतो त्याला यश प्राप्ती होते.

४) कुम्भपमं कायमिमं विदित्वा, नगरुपमं चित्तमदं ठपेत्वा।
योधेय मारं पञ्ञायुधेन, चितं च रक्खे अनिवेसनो सिया ।।४।।

अर्थ :- या शरीराला मातीच्या भांड्याप्रमाणे समजून चित्ताला नगरासारखे ठेवून प्रज्ञारुपी शस्त्राने माराशी युद्ध करावे आणि जिंकलेल्या चित्ताने रक्षण करावे आसक्तीरहित व्हावे.

५) न परेसं विलोमानि, न परेसं कताकतं ।
अत्तनो व अवेक्खेय्य, कतानि अकतानि च ।।५।।

अर्थ :- दुस-याच्या दोषाकडे लक्ष देऊ नये, तसेच दुस-यांनी काय केल आणि काय केल नाही, याकडे लक्ष देऊ नये तर स्वत: काय केले, आणि काय नाही याचे अवलोकन करावे.

६) यथापित रूचिरं पुप्फं, वण्णवन्तं अगन्धकं।
एवं सुभासिता वाचा, अफला होति अकुब्बतो ।।६।।

अर्थ :- ज्याप्रमाणे एखादे सुंदर फुल रंगीबेरंगी असुनही सुगंध रहित असते. त्याचप्रमाणे चांगली वाणी तिच्या शुद्ध रुपाप्रमाणे आचरणात आणली नाही तर ती निष्फळ ठरते.

७) यावजीवम्पि चे बालो, पण्डितं पयिरुपासित।
न सो धम्मं विजानति, दब्बी सुपरसं यथा ।।७।।

अर्थ :- जर एखादा मुर्ख आयुष्यभर सुद्धा पंडीत व्यक्तींच्या सहवासात राहिला तरीसुद्धा तो धर्म जाणत नाही ज्याप्रमाणे पळी आमटीची चव जाणत नाही.

८) मुहूत्तमपि चे विञ्ञू, पण्डितं पयिरुपासति।
खिप्पं धम्मं विञ्ञानाति, जिव्हा सूपरसं यथा ।।८।।

अर्थ :- जी एखादा विदवान थोडा वेळसुद्धा पंडीत व्यक्तीच्या सहवासात राहिला तरीसुद्धा तो लवकरच धर्म जाणतो. ज्याप्रमाणे जीभ आमटीची चव जाणते.

९) सेत्तो यथा एकघनो, वतिन न समीरति।
एवं निन्दापसंसासु, न समिज्जन्ति पण्डिता।।९।।

अर्थ :- ज्याप्रमाणे एखादा अखंड पर्वत वा-याने हालत नाही. त्याप्रमाणे पंडीत व्यक्ती निंदा किंवा प्रशंसने विचलित होत नाही.

१०) सहस्समपि चे वाचा. अनत्थपदसंहिता।
एकं अत्यपंद सेय्या, यं सुत्वा उपसम्मति।।१०।।

अर्थ :- हजारो अर्थहीन म्हणजेच हानिकारक बोलण्यापेक्षा एकच अर्थपूर्ण वचन श्रेष्ठ आहे जे ऐकून शांती मिळते.

११) अलङ्कतो चे पि समं चरेय्य, सन्तोदन्तो नियतो ह्मचरि।
सब्बेसु भूतेसु निधाय दण्डं, सो बाहमणो सो समवो च भिक्यु ।।११।।

अर्थ :- आचरण योग्य आहे जो शांत संयमी आणि ब्रह्मचारी

आहे. तसेच ज्याने सर्व प्राणिमात्राविषयी दंड भावना सोडून दिली आहे तो बाह्मण तो श्रमण आणि भिक्षू असतो.

१२) अत्तना व कतं पापं, अत्तना सङ्किलिस्सति ।
अत्तना अळतं पापं, अत्तना व विसुज्झति ।
सुद्धि असुद्धि पच्चतं, नाञ्ञो अञ्ञं विसोधये ।।१२।।

अर्थ :- स्वत: केलेले पाप स्वत:लाच मलीन करते तसेच स्वत:लाच क्लेषयुक्त करते, परंतू स्वत:न केलेले पाप स्वत:ला शुद्ध करतो कारण शुद्धी आणि अशुद्धी वेगवेगळी आहे. म्हणून एक दुस-याला कोणी शुद्ध करु शकत नाही.

१३) ये झाणपसुता धीरा, नेक्खम्मूपसमे रता।
देवापि तेसं पिध्यन्ति, सम्बुद्धानं सती मंत ।।१३।।

अर्थ :- जो घ्यानसाधना करताना बुद्धिमान आहे. तसेच संसारिक जीवन सोडूनही संतुष्ट आहे स्मृतिवान सम्बुद्धावर देवसुद्धा प्रेम करतात.

१४) यो दुक्खस्स पजानाति, इधवे खयमत्तनो।
पत्रभार विसंञ्जुतं, तमहं बुमि ब्राह्मण ।।१४।।

अर्थ :- जो व्यक्ती इहलोकांतच स्वत:च्या दु:खाचा क्षय जाणतो. तसेच ज्याने अवघड असे ओझे नष्ट केले आहे व संयमित आहे त्यालाच ब्राह्मण म्हणतो.

***

सम्राट अशोक

✍ **छाया बालचंद पारधे**
एम.ए.(पाली) द्वितीय वर्ष

इतिहासातल्या पानापानांवर हजारो राजांच्या नावांची अक्षरश: गर्दी झाली आहे. पण त्या गर्दीमध्येही सम्राट अशोकाचे नाव झळकत असलेले दिसते. खर तर त्यांचे एकट्याचेच नाव एखाद्या ता-यासारखे चमकते आहे - एस.जी.वेल्स.

सम्राट अशोक इतिहासातील एक जबरदस्त व्यक्तिमत्व ज्याच्या सामर्थ्याने आशियाखंडात बौद्ध धम्म रुजला, जगला, वाढला व भरभराटीस आला. सामर्थ्य तलवारीच्या बळाचे नव्हते. तर ते होते धम्माच्या आचरणाचे अनेक लोकांना असा प्रश्न पडतो की, एखाद्या देशातले सगळेच लोक जर अहिंसेने वागत असतील तर त्या देशाचे संरक्षण कसे केले जाईल ? पण खिस्तपूर्व तिस-या शतकात एका सम्राटाने अहिंसा आणि अनुकंपा या तत्वाचा उपयोग करुन भारतावर राज्य केले. शील सदाचरणाचा जीवनात उपयोग करत स्वत:च्या ऐहिक सुखोपभोगाचा त्याग करुन प्रजेला समतेने व न्यायाने वागवले. प्रजेच्या सुखासाठी झटणारा एकमेव राजा ज्याच्या दरबारात सामान्य जनता केंव्हाही जावू शकत होती आणि राजाचा तसा हुकूमही होता की, सामान्य लोक मला भेटण्यासाठी केंव्हाही आले तर त्यांना अडवू नका. असा हा राजा इ.स.पू.च्या तिस-या शतकात होवून गेला.

सम्राट अशोक हा बिंदुसार या मौर्य सम्राटचा पुत्र इ.स.पुर्व ३०४ मध्ये पाटलीपुत्र बिहारमध्ये जन्माला आला. आईचे नाव धर्मा असे होते. अशोक हा बिंदुसाराच्या अनेक मुलांपैकी शेवटून दुसरा होता त्यामुळे अशोक बिंदुसार मौर्य हा सम्राट बनेल अस कोणालाच वाटत नव्हते. पण त्याची सेनानी बनण्याची क्षमता जबरदस्त होती. त्यामुळे त्याचे इतर भाऊ त्याचा द्वेष करत असत. अशोक बालपणी खोडकर व तापट होता. त्याचप्रमाणे चांगला शिकारीही होता तत्कालीन राजपूत्रांना मिळणारे सर्व शिक्षण त्याला मिळाले तो जसजसे मोठा होत गेला तसतसे त्याचे सेनानी होण्याचे गुण वाढत गेले.

आणि म्हणून बिंदूसाराने अशोकाला तरुणपणी अवंतीचा उठाव मोडण्यास पाठवले. ते त्यानी सहज पार पाडले हाते. सम्राट अशोक जसजसा सेनानी म्हणून परिपक्व होत गेला तसतसे सैन्याच्या अनेक तुकड्यांचे नेतृत्व यशस्वीपणे करत गेला. त्याचप्रमाणात त्यांच्या भावाचा द्वेष वाढत गेला म्हणून बिंदूसार राजाने अशोकाला पाठवले. पण या शूरवीर पुत्रास राजा जास्त दिवस अज्ञातवासात ठेवू शकला नाही. परत उज्जैनमध्ये हिंसक उठाव झाला आणि तो शमवण्यासाठी पुन्हा अशोकाला सांगण्यात आले ते ही काम अशोकाने मोठ्या कौशल्याने पार पाडले.

अशोकाला कलिंग राज्यातील कौरवाकी, उज्जैनमधील विदिशा येथील देवी, तिश्यरक्षा (उत्तरभारतीय परंपरा) पद्मावती (उत्तर भारतीय परंपरा) असंधीमित्रा (श्रीलंकेची परंपरा) अशा राण्या होत्या तर मुले-तिवल, संघमित्रा, महेंद्र, कुणाल, राहूल, चारुमती इ. होते. अशोक बिंदूसाराच्या मुलांमध्ये शेवटून दूसरा असल्याने तो राजा होईल असे कुणालाच वाटत नव्हते. पण त्यांच्या अंगातील राजा बनण्याची क्षमता अफाट होती तो हमत्वाकांशी होता आणि त्याचे हे गुण पाहूनच बिंदूसार मौर्य त्याला सतत युद्धात गुंतवणून ठेवत असत. प्रथम अवंतीच्या उठावात नंतर उज्जैनच्या उठावात अशोकाने शौर्य गाजवले. बिंदूसार राजाच्या मृत्यूनंतर या लढवय्यापुत्राने आपल्या हातात कारभार घेतला व सम्राट अशोक मगधचा राजा झाला आणि आपल्या राज्याचा विस्तार करण्याचा सपाटा त्याने सुरु केला त्याने पुर्वेस ब्रह्मदेशाच्या सीमेपर्यंत तर पश्चिमेस बलुचिस्तानच्या सिमेपर्यंत, उत्तरेस अफगाणिस्तान व दक्षिणेस केरळ पर्यंत त्याने जवळपास सर्व भारताला एका साम्राज्याच्या छायेत आणला. भारताचा बहूतांशी भाग मौर्य अधिपत्याखाली असला तरी अजून कलिंग हे स्वतंत्र राज्यच होते. प्राचीन कलिंग ह्या देशात आजच्या आधूनिक भारतातील ओडिसा तसेच छत्तीसगड व झारखंड मधील काही भागात वसले होते. कलिंग युद्धाची कारणे सामाजिक तसेच आर्थिक ही मुख्य मानली जातात. त्यातील अजून एक प्रबळ कारण म्हणजे कलिंग हे राज्य प्रबळ राज्य होते. मौर्यांच्या पूर्वीच्या मोहीमांना कलिंगला हरवण्यात यश आले नव्हते. तसेच बाह्यजगाशी व्यवसाय वृद्धीसाठी अशोकाला समुद्रकिना-यावर सत्ता हवी होती. ती कलिंगकडे होती. कलिंगचा खनिज पट्टा हा समृद्ध होता. या सगळ्या गोष्टींचा विचार करता अशोकाने कलिंगवर स्वारी केली.

सुरुवातीला कनिंगच्या सेनापतीने अशोकाला हरवले. या घटनेने अशोक अधिकच चवताळला आणि त्याने मोठ्या सैन्यासह कलिंगवर आक्रमण केले. यावेळी मात्र कलिंगच्या सैन्याला तग धरता अला नाही व ते युद्ध हरले, पण या युद्धात मोठ्या प्रमाणावर जिवीत हानी झाली. अशोकाने लिहलेल्या शिलालेखाच्या नोंदीनुसार साधारणपणे एक लाखाहून अधिक सैन्य व नागरिक मारले गेले आणि या रक्तपातानंतर अशोकाचे ह्रदयपरिवर्तन झाले व त्याने बौद्ध धम्माचा स्विकार केला. शांती, अहिंसा, प्रेम दया ही मूलभुत तत्वे असलेला बौद्ध धर्माचा मार्ग अशोकाने अवलंबायचा ठरवले. त्याने स्वत: बौद्ध धर्माचा प्रसारक म्हणूनही काम करायचे ठरवले. यानंतर अशोकाने केलेले कार्य त्याला इतर कोणत्याही महान सम्राटापेक्षा वेगळे ठरवतात. त्यांच्या महत्वाच्या कामापैकी एक म्हणजे त्याने भरवलेली बौद्ध धम्माची तिसरी संगिती होय. सम्राट अशोकाने धम्म स्विकारल्यानंतर त्याला कळत नव्हते की, नेमक्या कोणत्या शाखेचे आचरण आपण करावे. कारण अशोकाच्या काळापर्यंत धम्माचे १८ प्रवाहात रुपांतर झाले होते आणि ते प्रवाह बौद्ध धर्मीय होते. पण त्यांच्या एकमेकांच्या आचरणात विसंगती होती आणि नेमके बुद्धांचे तत्वज्ञान भरकटले होते. म्हणून सम्राट अशोकाने तिसरी संगिती भरवली व केवळ राजाने दिलेल्या सवलती घेण्यासाठी भिक्खू बुद्धांच्या तत्वज्ञानानुसार वागत नव्हते. अशा ६०,००० भिक्खूना पांढरे वस्त्र दिले व त्यांना पुन्हा संसारात पाठवले व बुद्ध तत्वज्ञानाला शुद्धरुपात आणले हे महत्वाचे काम पार पाडल्यानंतर सम्राट अशोकाने बौद्ध धम्माचा प्रचार व प्रसार करण्याचे काम हाती घेतले आणि त्याच्या महत्वकांशी मनाने बौद्ध धम्म देशाच्या बाहेर नेला. त्याकामी त्याने आपल्या स्वत:च्या मुलाला म्हणजे महेंद्र आणि मुलगी संघमित्रा हिला चिवर देवून धम्मकार्यासाठी श्रीलंकेत पाठवले. हे धार्मिक कार्य सम्राटाच्या वेगळेपणाची ठिकठिकाणी आजही स्तभंच्या रुपात साक्ष देत उभी आहेत. सम्राट अशोकाने ८४००० स्तूप, स्तंभाची उभारणी केली व त्यावर बौद्ध धम्माचा प्रचार प्रसार कसा केला. याबद्दलची

माहिती लिहिली. त्यापैकी मध्यप्रदेशातील सांची स्तूप प्रसिद्ध आहे. या स्तूपातील राजमुद्रा आज आपण राष्ट्राची राजमुद्रा म्हणून वापरतो. ज्यावर अशोक चक्र कोरलेले आहे.

अशोकाचे अनेक सामाजिक कामे ही तितकीच उल्लेखनिय आहेत जेवढे त्याचे धार्मिक कार्य उल्लेखनिय आहे त्यात त्याने निर्माण केलेली रस्त वाहतूक, वाटसरुला प्रवास सुखाचा होण्यासाठी रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने झाडे लावली. ती झाडे फळांची होती. त्याचप्रमाणे एका मैलाच्या अंतरावर पाणीपिण्यासाठी विहरी खोदल्या आणि रस्त्यावर मैलाच्या खुणा ही सम्राट अशोकाचीच देण आहे. त्याचप्रमाणे त्याने आपल्या राज्यात अहिंसा हे राष्ट्रीय धोरण बनवले. जंगलामध्ये चैनीसाठी होणारी प्राण्यांची शिकार बंद केली. गुणी विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणासाठी विद्यापीठे स्थापन केली. शेतकऱ्याच्या शेतीसाठी पाण्याचे कालवे बांधले. आपण सम्राट असल्याचा फायदा त्याने जनकल्याणासाठी वापरला व त्याने समाजहित साधत आपले राज्य केले. त्याच्या राज्यात सामान्यातील सामान्य व्यक्तिला महत्व होते. त्याच्या विचारानुसार राजा हा जनतेचा नोकर असतो. म्हणून त्याने आपल्या दरबारात सूचना दिल्या होत्या की, मला भेटण्याची इच्छा असलेल्या व्यक्तिला कोणत्याच क्षणी अडवायचे नाही. अगदी मी झोपेत असलो तरीही अशा या प्रजाहित दक्ष राजाने बौद्ध धम्मातील अहिंसा हे राष्ट्रीय धोरण बनवले. त्याच्या शेजारील राज्यांची त्याला छेडण्याची हिम्मत झाली नाही. तो नेपोलियन सारखा जगज्जेता योद्धा होता, पण अतिमहत्वाकांशी पण नेपोलियन सारखा विजयाबद्दल असंतुष्ट नव्हता. तो ऑगस्टस सीझर सारखा एक आदर्श शासन कर्ता होता पण आपण हुकूम शहा म्हणून ओळखले जावे असं सीझरला वाटायच तस अशोकाला कधीच वाटत नाही. आपली तशी ओळख व्हावी अशी त्याची कधीच इच्छा नव्हती. अशोकाला नेहमी वाटायचे की, प्रजाजनांनी आपल्यावर प्रेम कराव. चंगेसखान तैमूर आणि रशियाच्या पहिल्या पिटरने त्यांच्या प्रजेवर जशी दहशत बसवली होती तशी दहशत सम्राट अशोकाने कधीच बसवली नाही. मनाचा मोठेपणा किंवा उमदेपणा मनातला शुद्धभाव स्वभावातला प्रामाणिकपणा, स्वत:च्या प्रतिष्ठे बद्दलच्या किंवा मानपानाच्या स्पष्ट स्वच्छ कल्पना आणि मनातील सर्वांबद्दलच प्रेम या अशोकाच्या वेगळेपणाने जाणवणा-या वैशिष्ट्यामुळेच ते प्रसिद्ध झाले आणि तेजस्वी ता-याप्रमाणे सतत तळपतच राहीले. ते अगदी आजपर्यंत भारताच्या इतिहासात एकच असा एकमेव म्हणण्यासारखा कालखंड आहे. जो स्वातंत्र्याचा काळ अतिशय महत्वाचा काळ आणि वैभवाचा काळ म्हणता येईल. तो काळ म्हणजे मौर्य सम्राट अशोकाचा राज्य कारभाराचा काळ होय. जगाच्या इतिहासात असे हजारो राजे सम्राट होऊन गेले हे सगळेजण काही काळापूरते प्रसिद्ध झाले आणि मग झटकन विस्मृतीतही गेले .पण सम्राट अशोक मात्र एखाद्या तेजस्वी ता-यासारखे सतत तळपतच राहीले आहे.

***

सम्राट अशोक

बौद्ध राजे यांचा इतिहास

✍ **स्वामी निकिता निळकंठ**
बी.कॉम. द्वितीय वर्ष

प्रस्तावना :-

बुद्धांच्या काळामध्ये अनेक राजे झाले. त्यामधील आठ महत्त्वाचे राजे आहेत. राजा सिद्धोदन, राजा प्रसेनजीत, राजा बिंबिसार, राजा अजातशत्र, सम्राट अशोक, राजा मिलिन्द, राजा कनिष्क, राजा हर्षवर्धन हे ते राजे आहेत.

गौतम बुद्ध हे स्वत: एक राजकुमार होते परंतू त्यांचे मन त्या राजमहालात रमत नव्हते म्हणून त्यांनी गृह त्याग केला व उपासना करुन बुद्धत्व प्राप्त केले. या राजांनी भिक्षुंसाठी विहार वगैरे बांधून दिले हे राजे बौद्ध भिक्षुंचा खुप मान सन्मान करत होते.

१) राजा शुद्धोदन :-

राजा शुद्धोदन (पाली सुद्धोदन) हे इसवी सन पूर्व सहाव्या शतकातील शाक्य वंशाचे भारतीय राजे होते. हे राजा गौतम बुद्धांचे वडील होते. पाली प्राकृत भाषेत शुद्धोधन म्हणजे शुद्ध तांदळासारखा, सुद्द म्हणजे शुद्ध आणि ओदन म्हणजे तांदूळ होय.

धर्म	- हिंदी
भाषा	- पाली
वंश	- शाक्य
व्यवसाय	- राजा
पत्नी	- महामाया व महाप्रजापती गौतमी
आपत्ये	- गौतम बुद्ध, नंद, सुंदरीनंदा
राज्य	- हिमालयाच्या पायथ्याशी उत्तर भारतात
राजधानी	- कपिलवस्तुनगर

राजा शुद्धोदन हे शाक्य वंशाचे होते. शाक्य वंशामध्ये एक पत्नी होती. त्यांची पहिली पत्नी महामाया जेव्हा गरोदर होती तेव्हा ती प्रसूतीसाठी आपल्या माहेरी देवदहला जात असताना, लुंबिनी वनात थोड्यावेळसाठी विश्रामाला थांबले असताना त्यांना वेदना सुरु झाल्या व लुंबिनी वनात सिद्धार्थ गौतम बुद्धाचा जन्म झाला. सिद्धार्थ गौतम काही दिवसांचे होते तेंव्हा त्यांचा मृत्यू झाला. नंतर राजा शुद्धोदन यांनी महाप्रजापती गौतमी यांच्याशी विवाह केला.

सिद्धार्थ गौतमांचा जन्म झाल्यावर पंडितांनी अशी भविष्यवानी केली की एक तर हा सम्राट होईल किंवा बौद्ध होईल. राजांना त्यांना एक महान, शुरवीर सम्राट बनवाचे होते म्हणून त्यांनी आपल्या राज्यामध्ये पाच राजमहाल बांधली, एक राजदरबार, राजा, राणीसाठी महाल व सिद्धार्थांसाठी ३ महाल बांधली. त्यांच्या सेवेत चोवीस तास सेवक, सेविका ठेवली. परंतु सिद्धार्थाचे यात कशातही मन रमत नव्हते.

राजा शुद्धोदनचे मेहुना म्हणजेच यशोधरेचे वडील राजा दंडीपानी कोलिय हे होते. त्यांनी यशोधराचे स्वयंवर ठेवले. त्यात धर्नुविद्योची प्रतियोगिता ठेवली. सिद्धार्थ गौतमांनी त्यात सहभाग घेतला व त्यांनी सर्व प्रतियोगिता जिंकले अशाप्रकारे त्यांचा यशोधरेशी विवाह झाला. विवाहाच्या ६-७ वर्षांनी मुलगा झाला. त्या मुलाचे नाव राहूल ठेवण्यात आले.

नेपाळ व कपिलवस्तुनगरमध्ये असलेल्या सीमेवर रोहिणी नदी होती. या नदीच्या पाण्यासाठी दोन्ही राज्यामध्ये भांडणे होत असे. एके दिवशी पाण्यासाठी दोन्ही राजामध्ये युद्ध ठरले. राज्यातील सर्व सैनिक ते सज्ज झाले. परंतु भगवान बुद्धांना हे सर्व आवडत नव्हते त्यांनी युद्ध करण्यास नकार दिले. त्यांना राजद्रोही म्हटले गेले.

सिद्धार्थाने गृहत्याग करण्याचे ठरविले व सर्वांच्या संमतीने त्यांनी गृहत्याग केला. त्यांनी ६ वर्षे तपश्चर्या केली. त्यांनी बुद्धत्व प्राप्त केले. राजा शुद्धोदने तथागत बुद्धांना उपदेश देण्यासाठी आपल्या राज्यात येण्याचे निमंत्रण दिले (सिद्धार्थ गौतमाने) तथागतांनी निमंत्रण स्विकारले व उपदेश दिले. उपदेश दिल्यानंतर राहूल, देवदत्त, नंद व दरबारातील अनेक लोक बुद्धांना भिक्षु करण्याची मागणी केली व त्यांच्या सोबत गेले. काही काळानंतर शुद्धोदन राजाचे कपिलवस्तुनगर येथे मृत्यु झाला.

***

राजा कनिष्क

✍ **श्रद्धा सदानंद भोसले**
बी.कॉम. द्वितीय वर्ष

अधिकारकाळ	-	इ.स. १२६ - इ.स. १५०
राज्यव्याप्ती	-	अफगाणिस्तान, चीन, कझाकिस्तान, भारत, नेपाळ, पाकिस्तान, तजाकिस्तान, उझबेकिस्तान, तुर्कमेनिस्तान
राजधानी	-	पेशावर (पाकिस्थान)
जन्म	-	पेशावर, पाकिस्तान
मृत्यू	-	इ.स. १५० पेशावर, पाकिस्थान
पुर्वाधिकारी	-	विमा कडपिसेज
उत्तराधिकारी	-	हुविष्क
पत्नी	-	सुप्रिया आणि विद्यामती
राजघराणे	-	कुषाण
धर्म	-	बौद्ध

सम्राट कनिष्क हा माध्यआशिया आणि उत्तर भारताचा कुषाणवंशीय सम्राट होता. हा अंदाजे इ.स. १२६ ते इ.स. १५१ दरम्यान सत्तेवर होता. भारतामध्ये निरनिराळ्या लोकांच्या टोळ्या बाहेरुन सत्तेमध्ये येत राहिल्या त्यामध्ये मध्य आशियातून आलेल्या कुषाण नावाने ओळखल्या जाणा-या टोळ्या होत्या. इसवी सनाच्या पहिल्या शतकात वायव्येकडील प्रदेशात आणि काश्मीर मधील ज्यांनी राज्य स्थापन केले भारतात सोन्याची नाणी पाडण्याची सुरुवात कुषण राज्यांनी केली. नाण्यांवर गौतम बुद्ध आणि विविध भारतीय देवता यांच्या प्रतिमा वापरण्याची प्रथा कुषान शासनकांनी सुरु केली.

कुषान शासक कनिष्क याने साम्राज्याचा मोठा विस्तार केला. कनिष्काचे साम्राज्य हे पश्चिमेला काबूल पासून पूर्वेला वाराणसी पर्यंत पसरले होते. कनिष्काची सोन्याची आणि तांब्याची नाणी सापडली आहेत. कनिष्काच्या काळात बौद्ध धर्माची चौथी परिषद ही काश्मीर मधल्या कुंडलवनात भरवण्यात आली. कनिष्काने काश्मीरमध्ये कनिष्कपूर हे शहर वसवले. श्रीनगर जवळ असलेले कांपूर नावाचे गाव म्हणजेच कनिष्कपूर असावे. कनिष्कांच्या काळात अश्वघोष हा कवी होऊन गेला. त्याने 'बुद्धचरित' आणि 'वज्रसूची' हे ग्रंथ लिहिले आहेत. कनिष्काच्या दरबारात चरक प्रसिद्ध वैद्य होता. तो 'चरकसंहिते' या संपादक होता. कनिष्काने सोन्याचे नाणे ग्रंथाचा चलनात आणले. या नाण्याच्या दर्शनी बाजूवर ग्रीक लिपित 'शाहू नानू शाहू कनिष्क' असा लेख आहे. याचा अर्थ राजाधिराज कनिष्क कुषान कसा आहे, नाण्याच्या मागील बाजूस गौतम बुद्धांची प्रतिमा आहे आणि बाजूला ग्रीक लिपित बुद्ध असे लिहिलेले आहे. राजा कनिष्काच्या दोन पत्नी होत्या. ज्यामध्ये राणी सुप्रिया प्रमुख होती आणि दुसरी बायको विद्यामती होती.

कनिष्क व बुद्ध मूर्ती :-

या कालावधी मध्ये अनेक बौद्ध कवी, जाणकार, सम्राट कनिष्क यांनी जेंव्हा पाटलीपुत्रवर हल्ला केला. त्याकाळी पाटलीपुत्रात अजुनही बौद्ध संस्कृती नांदत असावी असे लक्षात येते, अनेक विद्वान यांना तो लढाई जिंकल्यानंतर त्यांना सोबत घेऊन गेला असे लक्षात येते याचे 'बौद्ध' चरित्र त्याच्या काळात निर्माण झाले, गांधार कला प्रचालित झाली, बौद्ध साहित्य निर्माण झाले. वसुमित्र यांच्या अध्यक्षतेखाली काश्मीरमधील कुंडवन विहार अथवा जालंधर मध्ये चौथी धम्म संगिती भरवली गेली असे दिसून येते. त्यात ५०० बौद्ध विद्वानांनी सहभाग घेतला, त्रिपिटकाचे पुन:संकलन व पुनसंस्करण झाले.

कनिष्कांनी अनेक लढाया चिनमधील राजांबरोबर केल्या, एकदाच हरल्या नंतर मात्र ते नेहमी जिंकले. त्यांच्या काळी निर्माण करण्यात आलेले शिक्के खूप प्रचलित आहेत. त्यामध्ये ग्रीक, इराणी, काल्पनिक देव-देवता, चंद्र, सूर्य, वायू, अग्नि देवता तसेच उभी असलेली बुद्धमुर्ती पाहावयास मिळते. त्या मुर्ती असलेले शिक्के आपणास राजकीय संग्रहालयात मथुरा येथे पहघवयास मिळते.

***

परिव्राजकांची धम्मदीक्षा

✍ **शिंदे प्राची दिनकर**
बी.कॉम. द्वितीय वर्ष

आपल्या धम्माचा उपदेश करण्यांचे ठरविल्यानंतर बुद्धाने स्वत:लाच विचारले, सर्वप्रथम मी धम्मोपदेश कुणाला देऊ त्याला आलारकालाम याची आठवण झाली. बुद्धांच्या मते, तो विद्वान, शहाणा, बुद्धिमान व बराच शुद्धाचरणी होता. त्यालाच मी प्रथम धम्मापदेश दिला तर ? परंतु आलारकालाम मृत्यू पावल्याचे त्याला सांगण्यात आले नंतर त्याने उद्दक रामपुत्ताला आपला धम्मोपदेश देण्याचा विचार केला. परंतु तोही मृत्यू पावला होता.

त्यानंतर त्याने आपल्या जुन्या पाच सोबत्यांचा विचार केला. निरंजना नदीच्या काठी त्याने उग्र तपश्चर्या चालविली असताना ते त्याच्या बरोबर होते. त्याने तपश्चर्येचा त्याग केल्यामुळे रागावून ते त्याला सोडून गेले. तो स्वत:शीच म्हणाला. त्यांनी माझ्यासाठी पुष्कळच केले. त्यांनी माझी सेवा केली त्यांनी माझी पुष्कळ काळजी घेतली मग मी त्यांनाच माझ्या धम्माचा उपदेश प्रथम दिला तर काय हरकत आहे ?

त्या पाच जणांनी जेव्हा बुद्ध येत असल्याचे पाहिले तेव्हा त्याचे स्वागत करावयाचे नाही असे त्यांनी ठरविले. त्यांच्यापैकी एकजण म्हणाला. मित्रांनो हा श्रमण गौतम येत आहे. तपश्चर्येचा मार्ग सोडून देऊन हा समृद्धीच्या आणि चैनीच्या जीवनाकडे वळला होता. त्याने पाप केले आहे म्हणून आपण त्याचे स्वागत करता कामा नये. त्याला मान देण्यासाठी उभे राहता कामा नये किंवा त्याचे भिक्षापात्र आणि चीवर आपल्या हाती घेता कामा नये. आपण त्याच्यासाठी फक्त एक आसन बाजूला ठेवून देऊ, त्याची इच्छा असल्यास तो तेथे बसेल सर्वांनी हे मान्य केले. परंतु बुद्ध जेंव्हा त्यांच्याजवळ आला तेंव्हा ते पाच परिव्राजक आपल्या निश्चयानुसार वागू शकले नाहीत. बुद्धाच्या व्यक्तीमत्वाचा त्यांच्यावर इतका प्रभाव पडला की, ते आपल्या जागेवर उठून उभे राहिले. एकाने त्याचे पात्र घेतले, एकाने त्याचे चीवर सांभाळले, एकाने त्यांच्यासाठी आसन तयार केले आणि एकाने त्याचे पाय धुण्यासाठी पाणी आणले.

भगवान बुद्धाने परिव्राजकांना शीलमार्ग तथा सद्गुणांचा मार्ग समजावून सांगितला. त्याने त्यांना सांगितले की, शीलमार्ग म्हणजे पुढील गुणांचे पालन करणे होय.
१) शील २) दान ३) उपेक्षा ४) नैष्क्रम्य ५) वीर्य ६) शान्ति ७) सत्य ८) अधिष्ठान ९) करुणा १०) मैत्री

या सद्गुणांचा अर्थ परिव्राजकांनी भगवान बुद्धाला विचारला त्यांची इच्छा पूर्ण करण्यासाठी भगवान बुद्ध म्हणाले, शील म्हणजे नीतिमता, वाईट गोष्टी न करण्याकडे आणि चांगल्या गोष्टी करण्याकडे असलेला मनाचा कल. अपराध करण्याची लाज वाटणे, शिक्षेच्या भीतीने वाईट गोष्ट करण्याचे टाळणे म्हणजे शील. शील म्हणजे पापभीरुता, नैष्क्रम्य म्हणजे ऐहिक सुखाचा त्याग. स्वार्थांची किंवा परतफेडीची अपेक्षा न करता दुस-याच्या भल्यासाठी स्वत:ची मालमता, रक्त आणि देह अर्पण करणे. इतकेच नव्हे तर प्राणत्याग करणे म्हणजेच दान होय.

वीर्य म्हणजे योग्य प्रयत्न, हाती घेतलेले काम यत्किंचितही माघार न घेता अंगी असलेल्या सर्व सामर्थ्यानिशी पूर्ण करणे म्हणजे वीर्य. शांती म्हणजे क्षमाशीलता, द्वेषाने द्वेषाला उत्तर न देणे हे याचे सार होय. कारण द्वेषाने द्वेष शमत नाही तो फक्त क्षमाशीलनेतेच शांत होऊ शकतो.

सत्य म्हणजे खरे, माणसाने कधीही खोटे बोलता कामा नये. त्याचे भाषण हे सत्यच असले पाहिजे सत्याखेरीज दुसरे काहीही असता कामा नये. अधिष्ठान म्हणजे ध्येय गाठण्याचा दृढ निश्चय, ''करुणा म्हणजे सर्व मानवाविषयीची प्रेमपूर्ण दयाशीलता, मैत्री म्हणजे सर्व प्राण्याविषयी. मित्राविषयीच नव्हे तर शत्रूविषयी मनुष्य प्राण्याविषयीच नव्हे तर सर्व जीवमात्राविषयी बंधुभाव बाळगणे.'' उपेक्षा म्हणजे औदासीन्याहून निराळी अशी अलिप्तता, अनासक्ती, आवड किंवा नावड नसलेली ती एक मनाची स्थिती होय. फलप्राप्तीने विचलित न होणे. परंतु निरपेक्ष तेने सतत प्रयत्न करीत राहणे म्हणजेच उपेक्षा ''आपल्या कुवतीनुसार प्रत्येकाने या सद्गुणाचे पालन केले पाहिजे.

***

अजिंठा लेणी

सदानंद कामाजी कापूरे
एम.ए.पाली प्रथम वर्ष

लातूर शहरापासून सुमारे ३६२ किमी अंतरावर आणि औरंगाबाद (छ.संभाजीनगर) शहरापासून सुमारे १०२ कि.मी. अंतरावर, रमणीय सृष्टीसौंदर्याने नटलेल्या एका प्रचंड नालाकार, घळीमध्ये खडकात कोरलेली अजिंठा लेणी वसलेली आहे. बौद्ध वास्तुशास्त्र भित्तीचित्रे आणि शिल्पकलेचे आदर्श नमुने म्हणून गणल्या जाणा-या या लेण्यांमध्ये भगवान बुद्धाला अर्पण केलेली चैत्य दालणे किंवा प्रार्थनाग्रहे आणि ध्याने व धार्मिक साधनेसाठी बौद्ध भिख्खु वापरत असलेले विहार किंवा आरम यांचा समावेश आहे.

लेण्यांमधील भिंती आणि छतांवर चितारलेल्या सुंदर चित्रांमधून भगवान बुद्धाच्या जीवनातील विविध प्रसंग आणि बौद्ध देव देवता यांचे व्यापक चित्रण केलेले आढळते. विशेष लक्षणीय म्हणून नमूद करण्याजोग्या चित्रांमध्ये बौधिसत्त्वाच्या रुपात अवतीर्ण झालेल्या भगवान बुद्धाच्या पुर्वजन्मातील नानविध घटनांवर आधारित जातक कथांचा उल्लेख करता येईल. जवळजवळ ७०० वर्षे वापरात असलेली अजिंठा लेणी काहीशी अचानक सोडून दिली गेल्याचे दिसते. त्यानंतर जवळजवळ एक हजार वर्षांहून अधिक काळ अज्ञात राहिलेली ही लेणी १८३९ साली शिकारीसाठी निघालेल्या जॉन स्मिथ या ब्रिटीश लष्कारी अधिका-याच्या अवचितपणे नजरेस पडली आणि पुन्हा प्रकाशात आली.

ह्यु पॉइंट :-

जॉन स्मिथला उभे असताना अजिंठा लेणी प्रथम दृष्टीस पडली ते ठिकाण नालाकार पहाडाच्या कुशील दडलेली लेणी आणि आजुबाजुच्या निसर्गरम्य परिसर यांच्या भव्य देखावा उंचीवरील ह्यु पॉइंटवरुन पहावयास मिळतो.

सप्तकुंड :-

डोंगरावरुन फेसाळत खाली कोसळणा-या सात धबधब्यांचे पाणी जिथे एकत्र येते तो सप्तकुंड नावाचा तलाव लेण्यांच्या पायथ्याशी आहे. अजिंठा येथील लेण्या या अमग्ड लॉईड प्रकारच्या खडकात कोरण्यात आलेल्या आहेत. या ५६ मिटर उंचीवर असून एकंदरीत ५५० मिटरपर्यंत नालीच्या आकारात पसरलेल्या आहेत येथील भुमी सगळीकडे सपाट नाही. येथे असलेल्या लेण्यापैकी क्र.८ लेणी ही सर्वात खाली असुन लेणी २९ सर्वात उंचीवर आहे. एकूण २९ लेण्यापैकी ५ लेण्या ने ९, १०, १९, २६, २९ चैत्यपुजा स्थळ म्हणून आणि उर्वरित विहार आश्रम म्हणुन प्रसिद्ध आहे.

लेण्यासाठी चार दशके अविरीत उत्खनन केल्यानंतर अपेक्षीत उद्दीषब पुर्णत्वास आले. हे उत्खननाचे काम वाकटाक राजवटीच्या अधिपत्याखाली झाले. पाचव्या शतकातील शेवटचे अर्धशतक आणि सहाव्या शतकातील पहिले अर्धशतक हा काळ शिल्पकलेचा आणि चित्रकलेचा सुसंगम्य मिलाप आणि भरभराटीचा काळ म्हणून ओळखला जातो. सातव्या शतकानंतर अशा प्रकारच्या उत्खननाची गती मंद झाली. येथील अपुर्ण लेण्या देखील चांगल्या कलेचे प्रदर्शन करीत आहे. लेण्याची घडवणूक करताना अंतिम सिमा ठरवून प्रथम छतापासून खोदकामास सुरुवात करुन हे काम खालच्या बाजूने होत गेले. अजिंठ्याच्या लेण्या या शिल्पशास्त्राच्या विकासात्मक अभ्यास करण्यासाठी उपयोगी आहेत. खोदकाम, नक्षीकामातील तंतोतंतपणा इ. शिल्पशास्त्रीय लक्षणे जगातील सुप्रसिद्ध शिल्पकलेचे आणि चित्रकलेचे दर्शन घडवितात. येथील लेण्याचे चित्रकारीचे काम हे दोन वेगवेगळ्या काळामध्ये पार पडले. सुरुवातीस रंग देण्याचे काम हे फक्त नमुना म्हणून करण्यात आले होते हे आजही लेणी क्र. ९ व १० मधील भिंतीवरील चित्रकारीवरुन दिसुन येते. मुर्तीचा विशिष्ट प्रकारचा पेहराव, चेह-यावरील हावभाव, अलंकार हे पाहण्यासारखे आहेत. या प्रकरच्या कलाकृतीत कलाकाराने केलेले कष्ट स्पष्टपणे दिसून येतात. या चित्रकलेचे महत्व म्हणून आजही ही कला आपल्या देशात सुरुवातीपेक्षा अधिक प्रमाणात आपले अस्तित्व टिकवून आहेत.

पेंटिगविषयी विचार केल्यास असे दिसून येते की, प्रथम धातुमिश्रीत माती घेऊन त्यात डोंगरातील दगडाचे बारीक कण, वनस्पती, पदार्थांचे तंतु, तांदळाचा भुसा, गवत, लहान वाळू वगैरे गोष्टींचा ते भिंती किंवा छतावर लेप देवून पेंटींग पुर्वीचा पाया तयार करीत. शेवटी लिंबु पाण्याने तो पृष्ठभाग धुतल्यानंतर ती भिंत आणि छत पेंटीग करीता तयार करीत

असत. रंग देण्याची पद्धत सरळ व सुटसुटीत होती. पेटींगच्या आधी आऊटलाईन काढून त्यात वेगवेगळे रंग चिकटवण्यास येत. येथील रंग संगती ही एका विशिष्ट पद्धतीची नसून जेथे आवश्यक आहे तेथे रंग वापरलेले आहे.

लेणी क्र. १ :- या लेणीत २० खांबावर आधारीत एक दालन आहे. खांबावर फारच सुंदर नक्षीकाम केलेले आहे. चित्रात जातक कथा दर्शविलेल्या असून त्या महात्मा बुद्धांच्या पुर्वजन्मावर आधारीत आहे. एका दरबाराचे दृश्य दर्शविण्यात आले आहे. त्यात विदेशी महत्वाकांक्षी लोक भारतीय राजांना नजराना भेट करित आहे. बुद्धाची माता मायावतीचे स्नान करतानाचे चित्र आहे. याशिवाय आखाड्यात काही जनावरे लढत आहेत. असे चित्र तसेच छतावर कित्येक पक्षी फुल, फळांचे चित्र आहेत. ते उत्कृष्टपणे चितारलेले कोरलेले आहे त्यात काही रंगित आहेत या डिझाईन पैठणी साडी आणि हिमरु शालीवर काढण्यात येतात. आणखी काही दृश्ये दाखविण्यात आलेली आहेत. त्यात राणी अरुंधती झोका घेत असताना दृष्टीस पडते.

लेणी क्र. २ :- या लेणीच्या डाव्या बाजूस हंसाच्या जन्माची कथा दर्शविण्यात आली आहे. बुद्धाची माता आपले स्वप्न राजास सांगत आहे. बुद्धाचा जन्म आणि बुद्धाची माता, पिता त्यांच्यावर प्रेम करतांना चित्रीत करण्यात आली आहे. डाव्या बाजूस एका खोलीस बुद्धांची मुर्ती आहे. त्याच्या छतावर हंस पक्षाचा थवा दर्शविण्यात आला आहे. छतावर सुंदर नक्षीचे चित्रण केलेले आहे. या नक्षी कामाच्या डिझाईनची नक्कल आजकाल साडी आणि शालीवर करण्यात येत आहे. सभा दालनात कित्येक खांब आहेत.

लेणी क्र. ३ :- अपुर्ण आहे

लेणी क्र. ४ :- ही सर्वांत विशाल लेणी आहे. त्यात २८ खांब आहेत दारावर द्वारपालांची जोडी दर्शविण्यात आलेली आहे. आत पुजास्थळी बुद्धांच्या सहा प्रचंड मुर्ती आहेत. ही अष्ट भयापासून संरक्षण करीत आहे असे दृष्टीस पडते.

लेणी क्र. ५:- ही लेणी अपुर्ण असुन त्यात काही बुद्धाच्या आकृत्या आहेत.

लेणी क्र. ६ :- ही लेणी दोन मजली आहे. सभा कक्षात बुद्धाची पद्मासन मुद्रेत आकृती आहे. दुस-या मजल्यावरील सभा भवनात खांब आहेत. प्रवेशद्वारावर मगरींचे आणि फुलांचे अर्धगोलाकार आर्य बनविलेले आहेत.

लेणी क्र. ७ :- या लेणीत आसनस्थ बुद्धाची मुर्ती असुन मागील भिंतीवर प्रभामंडळ कोरण्यात आले आहेत.

लेणी क्र. ८ :- या लेणीत काहीच नाही. या ठिकाणी पर्यटन विभागाने विद्युतगृह स्थापन केले आहे.

लेणी क्र. ९ :- या काटकोनाकार रचना असलेल्या चैत्याच्या मध्यभागी अखंड दगडात कोरलेला अर्धवर्तुळाकार स्तुप आहे. भिंतीवर अस्पष्ट दिसणारे चित्रावशेष बुद्धाच्या विविध रुपातील भावमुद्रांचे दर्शन घडवितात.

लेणी क्र. १० :- हि लेणी एक हिनयान मंदिर आहे. ज्यात जवळपास ४० खांब आहेत. त्यावर उत्कृष्ट कोरिवकाम केलेले आहे. येथे एक स्तुप आहे. ज्यावर पालीभाषेतील ब्राह्मीलीपीमध्ये लेख कोरलेले आहेत. या लेखावरुन स्पष्ट होते की या लेणीची निर्मिती इ.स. पुर्व दोन शतका अगोदर झालेली आहे. या लेखात असेही दर्शविण्यात आले आहे की, या लेणीवर दर्शनी भाग बांबु लाकुड व्यापा-याने स्वत:च्या जबाबदारीने काढला होता.

लेणी क्र. ११ :- या लेणीचा सभा मंडप फार मोठा आहे. आतील भागात पुजाऱ्यांनी भगवान बुद्धाची आकृती आहे.

लेणी क्र. १२ ते १५ :- या लेण्यात विशेष असे काहीच नाही

लेणी क्र. १६ :- या लेणीत फारच महत्वपुर्ण चित्रे आहेत. यात बुद्धाच्या जिवनावरील घटना दर्शविण्यात आल्याआहेत. कथकक्ली नृत्याचे क्षेत्र प्रशंसनिय आहे. आत बुद्धाची विशाल आकृती आहे. एक चित्र बुद्धाच्या मातेचे ज्यात ती आपल्या पतीस स्वप्न सांगत असून ज्योतिषी त्या स्वप्नांचा अर्थ सांगत आहेत.

लेणी क्र. १७ :- या लेणीत बुद्धाच्या जीवनावरील कित्येक घटना आणि जातक कथा दर्शविण्यात आल्या आहेत. सभा भवन सुंदर आहे व पुजा स्थानात बुद्धाची आकृती आहे. शिवाय एका भावूक दृष्यात राजकुमारास दयाळू दाखविण्यात आलेले असुन तो आपल्या परिवारांसह भेटतो त्यावेळेस त्याने संसारिक वास्तूंचा त्याग केलेला आहे.

लेणी क्र. १८ :- ही रिकामी खोली आहे. त्यात पाण्याचे तळे आहे.

लेणी क्र. १९ :- हे एक घोड्याच्या नालीच्या आकाराचे मंदिर आहे. बुद्धाच्या आकृत्या आहेत. आणि नागराजा आपल्या पत्नीसमवेत दर्शवलेले आहेत. डाव्या बाजूस बुद्ध आपल्या पत्नी आणि पुत्राकडून भिक्षा घेत आहेत.

लेणी क्र. २१ :- अंशत: अपुर्ण राहिलेल्या या विहारामध्ये अतिशय सुंदर नक्षीकाम केलेले स्तंभ पहावयास मिळतात. डावीकडच्या भिंतीवर बुद्ध आपल्या शिष्यगणांना प्रवचन देत असल्याचा चित्रखंड आहे.

लेणी क्र. २२ :- ही लेणी अपुर्ण आहे. तरीही उजव्या बाजुच्या भिंतीवर फारच सुंदर चित्र चित्रीत केलेले आहे. ज्यात सात मुनुष्य बुद्ध, बौद्धी वृक्षाखाली मैत्रियाच्या बरोबर दर्शविलेले आहे.

लेणी क्र. २३ :- ही लेणी अपुर्ण आहे. परंतु खांबावर कलात्मक सुंदर कलाकृत्या आहेत.

लेणी क्र. २४ :- ही लेणी जर अपुर्ण राहीली नसती तर सर्वात उत्कृष्ट लेणी म्हणून ओळखली गेली असती. ही लेणी क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने फार मोठी आहे. याची भव्यता आणि कलात्मकता सुंदर असून, प्रशंसनीय आहे.

लेणी क्र. २५ :- हे एक अपुर्ण विहार आहे. ज्यात एकही पुजा स्थान नाही व कक्ष नाही फक्त एक आंगण आहे.

लेणी क्र. २६ :- या लेणीत बुद्धाच्या जिवनावर आधारित दोन चित्र आहेत. जे डाव्या बाजुच्या भिंतीवर आहे. पहिल्या चित्रात बुद्धाचे चित्र असून ते महापरीनिर्वाण मुद्रेत दर्शविण्यात आले आहे, दुस-या बाजूस बुद्ध एका वृक्षाखाली बसलेले दिसतात. मारा आपल्या राक्षसी शक्तीसह तेथे पोहोचतो नंतर मारा आपल्या राक्षसी शक्तीस परत घेऊन जातो. माराच्या कन्या बुद्धास आपल्या मायावी हावभावाने आकृष्ट करताना व निराश मारा असे दृश्य दिसून येते.

लेणी क्र. २७ :- ही लेणी लहान आहे. लेणी क्र. २६ चाच एक भाग आहे असे वाटते. ही लेणी दोन मजली असुन भग्न झालेली आहे. दुसरा मजला ही अपुर्ण आहे.

लेणी क्र. २८ व २९ :- या दोन लेण्या उंच दगडावर आहेत, यात पाहण्यासारखे विशेष असे काहीच नाही. लेणी क्र. २८ मध्ये एक आंगण व स्तंभ आहे व लेणी क्र. २९ मध्ये फक्त खोदकाम झालेले दिसते. परंतू तेथपर्यंत जाण्यास पाय-या नाहीत.

श्री शिवाजी हंडे, माजी विद्यार्थी यांनी रेखाटलेले **राजर्षी शाहू महाराजांचे** चित्र

Russian

Department

मंदार पतंगे

विद्यार्थी प्रतिनिधी

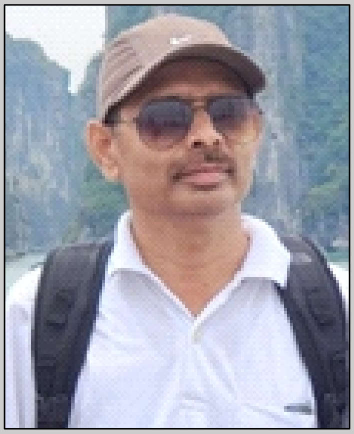

प्रा. राजीव सावरे

प्रभारी प्राध्यापक

Традиции Масленицыв России

Mandar Patange
XII Commerce

Пожалуй, самым веселым праздником на Руси можно назвать Масленицу. Этот праздник считается отголоском дохристианских времен, когда славяне еще были язычниками.

В старину считалась масленица праздником поминовения усопших. Так что сжигание масленицы - это ее похороны, а блины - это поминальное угощение. Со временем праздник значительно трансформировался, но осталась традиция печь блины - круглые, желтые и горячие, как солнце, а к ней добавились катания на конных упряжках и санях с ледяных гор, кулачные бой, тещины посиделки. Масленичные обряды очень необычны и интересны, так как они сочетают в себе завершение периода зимних праздничных ритуалов и открытие нового, весеннего периода праздников и обрядов, которые должны были способствовать получению богатого урожая.

Масленицу справляют целую неделю перед Великим постом. Причем каждый день Масленичной недели был посвящен особым ритуалам.

Понедельник, Масленица

В понедельник Масленицу встречали. В этот день из соломы делали чучело Зимы, надевали на него старую женскую одежду и с пением возили на санях по деревне. Затем чучело ставили на снежной горе, где начиналось катание на санях. Катание с гор - это не просто забава, а старинный обряд, ведь считалось, что у того, кто больше раз с горы скатиться, у того и лен выше будет.

Вторник, Масленица

Вторник назывался «заигрыш». С этого дня по всей деревне начинались разного рода развлечения: катания на санях, народные гулянья, представления скоморохов и кукольных театров во главе с Петрушкой. На улицах расхаживали ряженые, в масках, разъезжавших по знакомым домам, где экспромтом устраивались веселые домашние концерты. Большими компаниями катались по городу, на тройках и на простых санях.

Ни одна масленичная неделя в Москве прошлого века не обходилась без медвежьего представления. Медвежья потеха была очень популярна среди всех слоев населения больших и малых городов, сел, деревень. Дрессированные медведи смешили публику, изображая, как девушки красятся перед зеркалом, как женщины блины пекут.

Среда, Масленица

Среда – лакомка - открывала угощение во всех домах культовым масленичным блюдом - блинами - и другими яствами. В каждой семье накрывали столы с вкусной едой, пекли блины, варили пиво. Повсюду появлялись торговые палатки. В них продавались горячие сбитни (напитки из воды, меда и пряностей), каленые орехи, медовые пряники. Здесь же, прямо под открытым небом, из кипящего самовара можно было выпить чаю.

Четверг, Масленица

На четверг - разгул - приходилась середина игр и веселья. Именно тогда проходили и жаркие масленичные кулачные бои.

Пятница, Масленица

Если в среду зятья угощались блинами в доме у тещи, то в пятницу они устраивали у себя тещины вечера с блинами. Теща обязана была прислать с вечера все необходимое для печения блинов: сковороду, половник и пр., а тесть посылал мешок гречневой крупы и коровье масло. Неуважение зятя к этому событию считалось бесчестием и обидой, и было поводом к вечной вражде между ним и тещей.

Вообще на Масленицу особое место отводилось теме семейно-брачных отношений: на масленицу чествовали молодоженов, поженившихся в течение прошедшего года.

Молодым устраивали своеобразные смотрины в селе: ставили их к столбам ворот и заставляли целоваться у всех на глазах, забрасывали старыми лаптями или соломой, а иногда устраивали им «целовальник» — когда односельчане могли прийти в дом к молодым и поцеловать молодую. Традиция требовала, чтобы они нарядные выезжали «в люди» в расписных санях, наносили визиты всем, кто гулял у них на свадьбе, чтобы торжественно под песни скатывались с ледяной горы. Масленичная неделя проходила также во взаимных визитах двух недавно породнившихся семейств.

Суббота, Масленица

Суббота в Масленичной неделе была посвящена золовкиным посиделкам. Молодые невестки принимали у себя родных.

Воскресенье, Масленица

Воскресенье получило название «Прощенное». В этот день близкие люди просили друг у друга прощения за все причиненные им обиды и неприятности; по вечерам принято было посещать кладбища и «прощаться» с умершими. В последний день Масленичной недели происходит самое интересное действо - проводы Масленицы - с торжественным сжиганием чучела Зимы. В большой костер люди бросали также блины и остатки угощения. Детям же говорили, что вся сытная пища в костре сгорела, тем самым объясняя им, почему в Великий пост едят только постную пищу.

Прощание с Масленицей

Прощание с Масленицей завершалось в первый день Великого поста — Чистый понедельник, который считали днем очищения от греха и скоромной пищи. В Чистый понедельник обязательно мылись в бане, а женщины мыли посуду, очищая ее от жира и остатков скоромного.

ЮрийГагарин

Sakshi Dahiwal, Dnyaneshwari Shinde, Arya Paveravi , XII Commerce

На территории постсоветского пространства каждый с мала до велика знает имя знаменитого Юрия Гагарина. Он был первым человеком во всемирной истории, кто смог преодолеть земное притяжение и отправиться в открытый космос. Дорога в космос всегда манила человека, множество лет ученые строили предположения, выдвигали теории по изучению космического пространства. А уже в начале 20-го века наука стала развиваться еще быстрее, и к середине мечта о путешествии в космос стала реальностью.

Юрий Гагарин был выдающимся летчиком, сильным и выносливым человеком. Когда ему предложили совершить путешествие в неизведанное, он не испугался и сразу же согласился. Подготовка к полету проходила с большим риском, была высокая вероятность несчастного случая.

И вот 12 апреля 1961 года началась эра космонавтики, летчик-испытатель Юрий Алексеевич Гагарин совершил первый полет на всемирно известном космическом корабле «Восток» и навсегда запечатлел свое имя в мировой истории. Этот легендарный полет стал возможным благодаря упорному труду советских ученых и инженеров. Однако первый полет в космос был совершен в условиях острой космической конкуренции между США и СССР. Мировая общественность назвала этот полет величайшим событием в мировой истории. «

Юрий Гагарин совершил полный оборот вокруг Земли, пробыл в космосе более часа и успешно приземлился в Саратовской области. Его фраза «Поехали!» стала символом новой эпохи космических исследований. После приземления, Никита Хрущев, первый секретарь ЦК КПСС, присвоил ему звание майора и наградил Гагарина званием «Герой Советского Союза». Имя Юрия Гагарина стало известно во всем мире, он стал народным героем и кумиром миллионов. Многие мальчишки мечтали стать космонавтами, вдохновленные его подвигом. Гагарин посетил множество зарубежных стран, где участвовал в пресс-конференциях. По словам очевидцев, Гагарин был скромным и открытым человеком, невысокого роста, с добрым сердцем. Он никогда не испытывал звездной болезни, и его привлекательная улыбка приводила всех в восторг. К сожалению, его жизнь оборвалась слишком рано из-за ужасной трагедии, он скончался в возрасте всего 34 лет.

वार्षिक अहवाल

२०२३-२०२४

मराठी विभाग

महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासून मराठी विभाग कार्यरत आहे. स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाने १९९९ पासून संशोधन केंद्राला मान्यता दिली आहे. हा विभाग विद्यार्थी केंद्रवर्ती ठेवून त्यांच्या ज्ञानाबरोबरच सर्जनशीलतेच्याही कक्षा विकसित व्हाव्यात, या दृष्टिकोनातून सातत्याने प्रयोगशील अशा नाविन्यपूर्ण कार्यक्रमाची आखणी करत आलेला आहे. त्याचबरोबर संशोधन केंद्रात कार्यरत असणारे विद्यार्थी त्यांना संशोधनासाठी अडथळा येऊ न देण्याची दक्षता हा विभाग सातत्याने घेत आलेला आहे.

सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात विविध शैक्षणिक उपक्रम मराठी विभागाने घेतलेआहेत.

१) वाङ्मय मंडळाची स्थापना:-

विद्यार्थ्यांचा नियमितपणा, अवांतर वाचनाची आवड, वक्तृत्व आणि विविध उपक्रमातील सहभाग या निकषानुसार शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ वर्षातील मराठी वाङ्मय मंडळाची स्थापना करण्यात आली. विद्यार्थ्यांची कार्यकारिणी पुढीलप्रमाणे -

अध्यक्ष	:	विशाखा सोमवंशी, बी. ए. तृतीय
सचिव	:	अक्षय कांबळे, बी. ए. तृतीय,
उपाध्यक्ष	:	तनुजा गरड, बी. ए. द्वितीय
सदस्य	:	राजकन्या फावडे, बी.ए.द्वितीय,
		अमोल मारडे, बी.ए.प्रथम,
		सचिन करे, बी. ए.प्रथम,
		श्वेता झिपरे, बी.एस्सी. प्रथम ,
		गोपाळ कुलकर्णी,बी.एस्सी.प्रथम,
		रोहन सूर्यवंशी, बारावी कला,
		सायली घोडके, बारावी कला

या पदाधिकाऱ्यांची निवड करण्यात आली. त्यांच्या या निवडीबद्दल महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे व मराठी विभाग प्रमुख डॉ. संभाजी पाटील व मराठी विभागातील सर्व प्राध्यापक यांनी अभिनंदन केले.

२) वाङ्मय मंडळ उद्घाटन समारंभ, भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन, ग्रंथ प्रदर्शन व व्याखान :

वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त मराठी विभाग, राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (स्वायत्त), व मराठी विभाग, श्री. पंडित गुरू पार्डीकर महाविद्यालय, सिरसाळा ता. परळी जि. बीड यांच्या सामंजस्य करारांतर्गत १६ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या अध्यक्षतेखाली व उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत व प्रमुख पाहुणे डॉ. मुंजा धोंडगे, मराठी विभागप्रमुख, श्री. पंडितगुरू पार्डीकर महाविद्यालय, सिरसाळा यांच्या हस्ते उद्घाटन झाले. या प्रसंगी डॉ. मुंजा धोंडगे यांनी 'वाचनाचे महत्त्व' या विषयावर विद्यार्थ्यांना मोलाचे मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी ते म्हणाले की, विद्यार्थ्यांनी नेहमी चांगल्या ग्रंथाचे वाचन केले पाहिजे; ज्यातून सुसंस्कारशील मनाचे भरणपोषण होईल. यावेळी विविध विद्यार्थांनी काव्य वाचन केले.या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक मराठी विभागप्रमुख डॉ. संभाजी पाटील यांनी केले. या कार्यक्रमाला महाविद्यालयातील प्राध्यापक, विद्यार्थी व विद्यार्थिनींची बहुसंख्येने उपस्थिती होती.

'वाचनाचे महत्त्व' या विषयावर व्याख्यान देताना डॉ. मुंजा धोंडगे

'वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त मराठी विभागामार्फत ग्रंथप्रदर्शन

विद्यार्थ्यांनी तयार केलेले भित्तिपत्रक शब्दशिल्प व स्वलिखित कविता सादर करताना विद्यार्थिनी

मराठी विभागातील विविध उपक्रम :

१) ०६ जुलै, २०२३ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (स्वायत्त), व गांधी रिसर्च फाउंडेशन, जळगाव यांच्या संयुक्त विद्यमाने सामंजस्य करारांतर्गत 'समाज, माध्यम आणि गांधी' याविषयावर अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. व्याख्यानासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री. गिरीश कुलकर्णी, समन्वयक, गांधी विचार संस्कार परीक्षा, गांधी रिसर्च फाउंडेशन, जळगाव यांना निमंत्रित करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे होते.

समाज माध्यम आणि गांधी या विषयावर मार्गदर्शन करताना श्री. गिरीश कुलकर्णी

२) २१ ऑक्टोबर २०२३ रोजी महाविद्यालयातील मराठी विभागाच्या वतीने 'संशोधन पद्धती: भाषा व सामाजिकशास्त्रे' विषयावर एक दिवसीय लेखन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. 'प्रकल्प लेखन, शोधनिबंध व अन्य संशोधन आणि संशोधनाच्या पद्धती पायऱ्या, शिस्त, तत्त्व व प्रकाशन प्रक्रिया' या दोन सत्रांमध्ये ही कार्यशाळा यशस्वीपणे संपन्न झाली. या कार्यशाळेस प्रथम सत्राचे अध्यक्ष म्हणून डॉ. अनुजा जाधव व साधन व्यक्ती डॉ. सुनीता सांगोले तर द्वितीय सत्राचे अध्यक्ष म्हणून डॉ. सुरेश फुले व साधन व्यक्ती म्हणून डॉ. कुंदन तायडे व डॉ. वितेश निकते हे होते. यावेळी १० प्राध्यापक आणि १२६ विद्यार्थी उपस्थिती होते.

परिसंवादाचे प्रमुख पाहुणे डॉ. शेषराव मोहिते मार्गदर्शन करताना

परिसंवादाचा अध्यक्षीय समारोप करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

परिसंवादास उपस्थित विद्यार्थ्यांची

३)   ०३ नोव्हेंबर २०२३ रोजी 'मराठी वाङ्मय मंडळ' अंतर्गत 'लेखक आपल्या भेटीला' निमित्त महाविद्यालयातील मराठी विभागाने 'मराठी भाषा आणि व्यावसायिकता' या विषयावर एका अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन केले होते. या व्याख्यानासाठी श्री. हावगीस्वामी महाविद्यालय, उदगीर येथील डॉ. म. ई. तंगावार यांना निमंत्रित करण्यात आले होते. सदरील अतिथी व्याख्यानाच्या अध्यक्षस्थानी मराठी विभागप्रमुख डॉ. संभाजी पाटील होते.

४)   १६ जानेवारी २०२४ रोजी महाविद्यालयातील मराठी विभागाने 'माझ्या कवितेचा गाव' या विषयावर अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. या व्याख्यानासाठी कवी, शंकर वाडेवाले यांना निमंत्रित करण्यात आले होते. सदरील व्याख्यानाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे उपस्थित होते.

माझ्या कवितेचा गाव, विषयावर बोलताना कवी शंकर वाडेवाले

५) महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई आणि राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (स्वायत्त) यांच्या संयुक्त विद्यमाने मराठी भाषा संवर्धन पंधवडा, मातृभाषा व मराठी भाषा गौरव दिन निमित्ताने रिंगाण, हिडन मेजरमेंट' व गावमातीच्या गोष्टी या साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त कादंबरीवर तीन दिवसीय राज्यस्तरीय परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते. या तीन दिवसीय राज्यस्तरीय परिसंवादाचे उद्घाटक व प्रमुख पाहुणे: डॉ. शेषराव मोहिते, (ज्येष्ठ कादंबरीकार) हे होते. अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे हे होते. प्रास्ताविक मराठी विभागप्रमुख डॉ. संभाजी पाटील यांनी केले.

या तीन दिवसीय राज्यस्तरीय परिसंवादात प्रमुख वक्ते म्हणून डॉ. लक्ष्मण बिराजदार, उमरगा, जि. धाराशिव, हिडन मेजरमेंट कादंबरीचे चे लेखक श्री. गोविंद काळे, गावामाती च्या गोष्टी कथासंग्रहाचे लेखक श्री. सुरेंद्र पाटील , डॉ. जयद्रथ जाधव, शिवाजी महाविद्यालय, रेणापूर, डॉ. वामन जाधव, मराठी विभागप्रमुख, मा. ह. महाडिक कॉलेज, मोडनिंब ता. माढा जि. सोलापूर , डॉ. अंकुश चव्हाण, दयानंद कला महाविद्यालय, लातूर आदी वक्त्यांचा सहभाग होता.

६) महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई यांच्या आर्थिक साहाय्यातून कथालेखन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. उद्घाटन डॉ. नागोराव कुंभार (ज्येष्ठ विचारवंत), प्रमुख पाहुणे मा. मधुकर धर्मापुरीकर (ज्येष्ठ साहित्यिक) मा. देवेंद्र पुनसे (ज्येष्ठ साहित्यिक) मा.धनंजय गुडसुरकर (साहित्यिक तथा सदस्य, म.रा.सा.सं.मुंबई) यांनी या दोन दिवसीय कार्यशाळेत मार्गदर्शन केले. एकूण १७४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

मराठी संशोधन केंद्र

मराठी विभागाचे हे संशोधन केंद्र १९९९ पासून कार्यरत आहे. या संशोधन केंद्रात आजपर्यंत १२ विद्यार्थ्यांनी पीएचडी पदवी प्राप्त केली आहे. तसेच सद्यस्थितीमध्ये या संशोधन केंद्रात पाच विद्यार्थी संशोधन करत आहे.

मराठी संशोधन केंद्रात मराठी विभागप्रमुख डॉ. संभाजी पाटील , डॉ. जयद्रथ जाधव डॉ. दुष्यंत कटारे हे या संशोधन केंद्राचे मार्गदर्शक आहेत.

वाचन संस्कृती चळवळ:

मराठी विभागाचा विद्यार्थी सर्वांगाने संपन्न झाला पाहिजे, त्याच्या ज्ञानाचा विकास अधिकाधिक होण्याकरिता अवांतर वाचन झाले पाहिजे हा दृष्टिकोन डोळ्यांसमोर ठेवून मराठी विभागप्रमुख डॉ. संभाजी पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली ह्या वाचन संस्कृती चळवळीची स्थापना १९१७-१८ या शैक्षणिक वर्षापासून करण्यात आली आहे. या वाचन संस्कृती चळवळीचे मुख्य वैशिठ्चे म्हणजे या चळवळीत सहभागी होऊ इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांना आपल्या जन्मदिनी एक ग्रंथ भेट देऊन सभासद व्हावे लागते. सद्यस्थितीत या चळवळीचे ११० सभासद आहेत. आणि ग्रंथ संख्या ७५६ इतकी आहे. या चळवळीमुळे महाविद्यालयातील, विभागातील विद्यार्थी मोठ्या

प्रमाणात वाचन व लेखन करत आहेत.

गांधी विचार संस्कार परीक्षा

महाविद्यालयातील विद्यार्थी ज्ञानसंपन्न व संस्कारक्षम व्हावेत या दृष्टिकोनातून गांधी रिसर्च फाँउडेशन, जळगाव द्वारे घेण्यात येणाऱ्या गांधी विचार संस्कार परीक्षाचे आयोजन मराठी विभाग सातत्याने करीत आहे. सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात एकूण २८७ विद्यार्थ्यांनी गांधी विचार परीक्षा दिली. या परीक्षेत दोन विद्यार्थाला सुवर्णपदक चार विद्यार्थाला रजक पदक व सहा विद्यार्थाला ब्रान्झ पदक देऊन पाहुण्याच्या हस्ते सन्मानित करण्यात आले. परीक्षेसाठी विभागातील मराठी विभागप्रमुख डॉ. संभाजी पाटील, डॉ. गोविंद उफाडे, प्रा. बापूसाहेब जवळेकर, डॉ. शिवराज काचे, डॉ. विजयकुमार करजकर यांनी काम पाहिले.

गांधी विचार संस्कार परीक्षेस उपस्थित विद्यार्थी

विभागातील प्राध्यापकांचे कर्तृत्व :

१) विभागप्रमुख प्रा. डॉ. संभाजी पाटील : यांना यापूर्वी अनेक पुरस्कार मिळाले आहेत. चालू शैक्षणिक वर्षातही त्यांना ६ ऑगस्ट २०२३ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य अकादमी,लातूरचा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य अकादमी राज्यस्तरीय प्रथम पुरस्कार, २४ सप्टेंबर २०२३ रोजी ल.रा.फाउंडेशन, लातूरचा कै. सचिन नागोराव कुंभार वैचारिक लेखन राज्यस्तरीय पुरस्कार, ३ डिसेंबर २०२३ रोजी प्रा. शिवशरण पठाण पुरस्कृत- महाराष्ट्र साहित्य परिषद पुणे- शाखा दामाजीनगर, सोलापूर यांचा मसाजी शिवशरण स्मृती पुरस्कार, २४ डिसेंबर २०२३ रोजी भारतमाता ज्ञानपीठ, विटा जि. सांगली चा 'पद्मश्री पु. ल. देशपांडे मुक्तांगण आदर्श शिक्षकरत्न राज्यस्तरीय पुरस्कार' २१ जानेवारी २०२४ रोजी मुक्त सृजन साहित्यपत्रिका, औरंगाबादचा कुलगुरू डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले मुक्त सृजन संकीर्ण राष्ट्रीय पुरस्कार- २०२२, २६ जानेवारी २०२४ रोजी द्वारा, शब्दांगण बहुउद्देशीय ज्ञान प्रबोधिनी संस्था, चंद्रपूर,चा राज्यस्तरीय शब्दांगण पुरस्कार २०२२ इ. पुरस्कारांने गौरविण्यात आले.

२) डॉ. गोविंद उफाडे : १० सप्टेंबर २०२३ रोजी युनिव्हर्सल रिसर्च ग्राउंड, नांदेड च्या 'भारतरत्न डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार- २०२३' ने सन्मानित. 'मराठी कादंबरीचा रूपबंध' हा समीक्षा ग्रंथ प्रकाशित व सातत्याने विविध मासिकातून लेखन.

२).प्रा.बापूसाहेब जवळेकर: विविध विषयांवर अनेक मासिकातून अभ्यासपूर्ण लेखन.विभागप्रमुख प्रा.डॉ. संभाजी पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या नियतकालिकांचा चिकित्सक अभ्यास' या विषावर संशोधन प्रगतीपथावर

३) डॉ. शिवराज काचे गांधी संस्कार परीक्षेत रजत पदक प्राप्त पुरस्कारांने गौरविण्यात आले. विविध विषयांवर अनेक मासिकातून अभ्यासपूर्ण लेखन.

हिंदी विभाग

डॉ. राजेन्द्रप्रसाद ने कहा था ''राष्ट्रीयता का भाषा और साहित्य के साथ बहुत घनिष्ठ और गहरा सबंध है।'' उसी दायित्व के साथ हिंदी भाषा की उन्नति के बिना हमारी उन्नति असंभव है। प्रतिवर्ष की तरह इस वर्ष भी हिंदी विभाग ने बहुत उत्साह के साथ विविध अकामिक उपक्रम लिए हैं। २७ जुलाई २०२३ में बी.ए. (प्रथम) DSC के छात्रों ने आयोजित NEP (नई शिक्षा व्यवस्था) में भाषा का महत्व इस विषय पर भित्तिपत्रक प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। हिंदी विभाग का स्वामी विवेकानंद केंद्र; कन्याकुमारी केंद्र के साथ एक MoU किया उसके मार्गदर्शन के लिए विभाग ने 'स्वामी विवेकानंद का व्यक्तित्व तथा कृतित्व' इस विषय पर ०६ सितम्बर, २०२३ को एक अतिथि व्याख्यान आयोजित किया। उसके लिए प्रा. सुजाता दलवी मैडम को व्याख्यान के लिए निमंत्रित किया गया उन्होंने स्वामी विवेकानंद जी के जीवन के प्रसंगों द्वारा विद्धार्थियों को मार्गदर्शन किया। २३ सितम्बर, २०२३ को तुलसीदास जयंती मनायी गयी, इसमें विशेष वक्ता के रूप में प्रा. विजय गवली सर को निंमत्रित किया गया। उन्होंने तुलसीदास का जीवन तथा रामचरितमानस की चौपाइयों द्वारा समाज में आदर्श पुत्र, आदर्श पति, आदर्श भाई इन सबंधों पर प्रकाश डाला। हिंदी विभाग प्रतिवर्ष हिंदी प्रतियोगिताओं का आयोजन करता है। इसमें निबंध प्रतियोगिता, वक्तृत्व प्रतियोगिता, देश भक्ति परक गीत-गायन प्रतियोगिता, रंगोली प्रतियोगिता ऐसी विविध प्रतियोगिताओं का आयोजन किया गया था। इन प्रतियोगिताओं का आयोजन १८ सितम्बर, २०२३ को किया गया। माँ, मुझे चाँद मिल गया, अंतरराष्ट्रीय मंच पर भारत की साख, NEP २०२० में भाषा का महत्व ऐसे विषयों पर निबंध प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। जिम्मेदार नागरिक की देशभक्ति, क्या से क्या हो गयी मेरे वोट की कीमत, राजनीति की आँधी में गुम हो गए म. गांधी, लोकतंत्र में मीडिया का मौन ऐसे विषयों पर वक्तृत्व प्रतियोगिता का आयोजन किया गया। विद्यार्थी नें इसमें बढ़-चढ़कर हिस्सा लिया। प्रतियोगिता में प्रथम, द्वितीय, तृतीय तथा उत्तेजनार्थ आनेवाले छात्रों को हिंदी-दिवस के अवसर पर एक पुष्पगुच्छ तथा एक पुस्तक अतिथि के करकमलों से दिया गया। ४ अक्तुबर, २०२३ को हिंदी विभाग ने धूम-धाम से हिंदी दिवस मनाया। हिंदी दिवस के लिए प्रा. हनमंत पवार (हिंदी विभागप्रमुख, शहिद भगतसिंह महाविद्यालय, लातूर) को निमंत्रित किया गया। उन्होंने छात्रों के जीवन में साहित्य का महत्व तथा आनेवाली पीढ़ी को आत्महत्या से परावृत्त करने के लिए हमें साहित्य से जोड़ना होगा, ऐसा छात्रों को मार्गदर्शन भी किया, इसी दिन हिंदी अभ्यास मंडल भी चुना गया। अभ्यास मंडल के पदाधिकारियों को पुष्पगुच्छ देकर उनका सम्मान किया गया।

✻ हिंदी अभ्यास मंडल:-

१)	साक्षी पाटील	-अध्यक्ष (बी.ए. तृतीय वर्ष)
२)	दुर्गा कुडके	-उपाध्यक्ष (बी.ए. तृतीय वर्ष)
३)	अतुल मदने	-सचिव (बी.ए. द्वितीय वर्ष)
४)	भाग्यश्री जोगदंड	-सदस्य (बी.ए. प्रथम वर्ष)
५)	संध्या मोहिते	-सदस्य (बी.ए. प्रथम वर्ष)
६)	नंदा आंचल	-(बारहवी वाणिज्य)
७)	मुद्दे निशा	-(बारहवी कला)

हिंदी दिवस के अवसर पर हिंदी संभाषण तथा सृजनात्मक लेखन इस सर्टिफिकेट कोर्स के छात्रों को अतिथि के करकमलों से प्रमाणपत्र भी दिया गया तथा हिंदी प्रतियोगिता में पुरस्कार प्रधान छात्रों को अतिथि के करकमलों से पुष्पगुच्छ, ग्रंथभेट तथा प्रमाणपत्र दिया गया। हिंदी विभागद्वारा २६ अगस्त, २०२३ को भित्तिपत्रक प्रतियोगिता ली गयी थी। यह प्रतियोगिता हिंदी के विविध लेखकों, कवियों और गजलकारों पर थी। हिंदी विभाग द्वारा ९ फरवरी, २०२४ को युवा नेतृत्व कार्यशाला का आयोजन किया गया। इस कार्यशाला में प्रा. संध्या पाटील तथा प्रा. सुजाता दलवी ने मार्गदर्शन किया। छात्रों के विविध कौशल किस प्रकार से विकसित किए जाए इसका मार्गदर्शन किया गया। इसप्रकार वर्ष २०२३-२४ में छात्रों के व्यक्तित्व तथा अकादमिक कौशल को विकसित करने के लिए हिंदी विभाग द्वारा प्रयास किया गया।

शैक्षिक यात्रा में सहभागी विद्‌धार्थी, अंबाजोगाई

शैक्षिक यात्रा में सहभागी विद्‌धार्थी, अंबाजोगाई

बाह्य गतिविधि के व्यक्तित्व विकास शिबिर में
मार्गदर्शन करते हुए प्रा.डॉ.पल्लवी पाटील, लातूर

जवाहरलाल नेहरू बालक मंदिर विद्‌धालय में हिंदी विषय को
लेकर बाह्य गतिविध में सम्मिलित छात्र

युवा व्यक्तित्व विकास शिबिर में छात्रों को
मार्गदर्शन करते हुए प्रा.सुजाता दळवी, लातूर

राष्ट्रीय कार्यशाला में प्रमाणपत्रों से सम्मानित छात्रों के साथा
प्रा.संध्याताई पाटील एवं हिंदी विभाग के अन्य प्राध्यापक

Department of English

Department of English is one of the important departments in the college. Dr Anuja Jadhav has been heading the department. In the academic year 2023-24, the Department English organized various activities to impart personality development skills among the students. Following co-curricular activities were conducted for the benefit of students.

Knowing A Book Lecture Series

Knowing A Book Lecture Series is the activity where experts and scholars are invited to acquaint the students with a book or masterpiece from literature, language, science, spirituality, travelogue, autobiography etc. in order to boost the students' interest in reading. During this year four lectures were conducted.

Lecture 1

In the academic year, 2023-24 for the first lecture Mr. Harshad Munge our alumnus and freelance writer was invited. His speech on a book penned by him, *Oppression to Expression* made the students aware about the exploitation and suppression of the oppressed. The book is translated into seven foreign languages. To acquaint the students with a specific book, through this series, periodically, renowned authors, scholars and well-read people are invited to talk on a specific book from literature, general interest and motivational and inspirational ideas. In this lecture, Dr Chandrashekhar Dawane gave an introduction of the Resource person Mr Harshad Munge. Mr Harshad focused on the issues of oppressed people, their exploitation and how the express could their sufferings. Miss Khushi Dudhani (BA II) proposed vote of thanks.

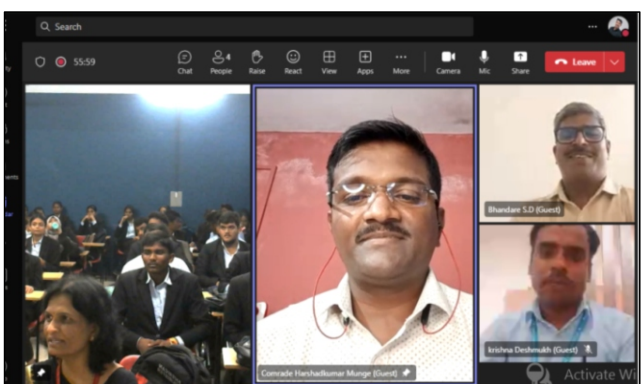

Mr Harshad Munge expressing his view on Oppression to Expression

Lecture 2.

For the second lecture Mr. Bhaskar Bade author was invited. His speech on the books penned by him, like, *Baicha Dagad, Khillarya* and *Pankansa* acquainted the students with the rustic life, their social issues, tradition and the nobility of rustic life. The author also focused on the art of literary writing. He has expressed the style of rustic language through his poem recitation and story narration. Students pursuing UG and PG programs of our institute were the attendees. Dr Anuja Jadhav gave an introduction of the Resource person Mr Bhaskar Bade. The author Mr Bhaskar Bade has focused on how literary writing is created with the help of author's perception, imagination and real life experience. Dr Sambhaji Patil proposed vote of thanks.

Dr Anuja Jadhav introducing the guest

Mr Bhaskar Bade while talking in the program

Students' Association "Langlit"

Sr No	Name of the Student	Position
1	Ruqsar Fulari	President
2	Aditi Kulkarni	Vice-President
3	Pooja Yenchewad	Secretary
4	Khushi Dudhani	Joint Secretary
5	Sanvidhan Darkase	Joint Secretary
6	Ifrah Pathan	Member
7	Uzma Maniyar	Member
8	Dnyaneshwar Dixit	Member

Inauguration of Students' Association Langlit 2023-24

Activities under Students' Association- Langlit

1. Elocution Competition

Department of English organized **Elocution Competition** under the Students' Association- Langlit for the students of UG & PG students. It was organized on 23-03-2024 at 3.30 pm in the Audio Visual Hall. To know the speaking skill for the students is the main purpose of the competition. The topic of the competition were different like Unemployment, My College Life etc The Students from UG & PG actively participated in this competition and wrote about the youth and their thought, views, role in the present India today.

Student participants in Elocution Competition

Student participants in Elocution Competition

2. Poetry Recitation Competition

Department of English organized **Poetry Recitation Competition** under the Students' Association- Langlit for the students on 25 March, 2024 at 03.30 pm in the Audio Visual Hall. Some students recited their own poems in this competition. The Students from UG & PG actively participated in this competition and recited the poems on the current problems of India. Poems were on Love, Nature, Corruption, and many social issues. To know the reading skill and build

Student reciting the poem

the self-confidence in the students is the main purpose of the competition. Students can take any English poet's poem or own poem for the Poetry Recitation Competition. The students huge response to the competition made this competition successful.

Miss Pratima Khose giving concluding remarks

3. Poster Presentation on Virginia Woolf

Department of English organized Poster Presentation under the Students' Association-Langlit on Rabindranath Tagore for the students of UG & PG students on 01 Feb, 2024 at 3.30 pm in the Varanda of English Department. Poster Presentation on Virginia Woolf's works . Inauguration of this program was done by the hands of Dr K D Sawant NSS Program Officer RSML. The Students from UG & PG actively participated in this Poster Presentation on Virginia Woolf. The posters were on different works and themes of Virginia Woolf. Dr Mahadev Gavhane (Principal) was the president of the program.

Dr Mahadev Gavhane(Principal), Dr K D Sawant, Dr Anuja Jadhav (HoD) Teachers and Students presented for Poster Presentation Competition

Dr Anuja Jadhav (HoD) felicitating Dr K D Sawant in Poster Presentation Competition

4. Essay Writing Competition

Department of English organized Essay Writing Competition under the Students' Association- Langlit for the students of UG & PG students on 28 March, 2024 at 11.30 am in the Audio Visual Hall. The topic of the competition were My Life, Corruption, Modern India etc . The Students from UG & PG actively participated in this competition.

Dr Anuja Jadhav (HoD) and Dr Chandrashekhar Dawane observing the students in Essay Writing Competition

Student participants in Essay Writing Competition

5. Story Writing Competition:

Story Writing Competition has organized by the English Department under Students' Association Langlit on 26 March, 2024 at 03.30 pm in the Audio Visual Hall. For the competition Story must be students' own. The Students from UG & PG actively participated in this competition.

Dr Chandrashekhar Dawane and Mr Akash Rathod observing the students in Story Writing Competition

Student participants in Story Writing Competition

6. Poster Making Competition:

Poster Making Competition has organized by the English Department under Students' Association Langlit on 29-02-2024 at 11.30 pm in the Audio Visual Hall. The students made many posters on various authors from English Literature. The Students from UG & PG actively participated in this competition.

Miss Ruqsar Fulari made poster on G B Shaw in Poster Making Competition

Miss Afrin Bagwanmade poster on George Eliot in Poster Making Competition

Student participants in Poster Making Competition

Film Fest

Department of English organized Film Fest activity on every Friday and Saturday. In this activity students enjoyed the film which is related

Students watching film Baby's Day Out

to English Literature. Through this activity ,the department encourage the students for listening and speaking skills. Eight films had been shown during academic year 2023-24.

Student participants in Film Fest

Library Session

Department of English organized Library Session one in every month. For this Library Session, one author is selected and his/her all books kept in the session. Through this activity ,the department encourage the students for reading skill. Six library session had been organized by the department during academic year 2023-24.

Dr Mahadev Gavhane (Principal), Mr Sadashiv Shinde (Vice Principal), Dr Anuja Jadhav (HoD) Dr Sachin Bhandare visited the Library Session

Expert Talk:

The English Department has organized Expert Talk of Mr. Hamumant Khose, Member Director of Prabhat Multi State Cooperative Credit Society on Opportunities in Banking Sector for Students. It was organized on 30-01-2024 in Audio Visual Hall.

Resource person Mr. Hamumant Khose, Dr Anuja Jadhav (HoD), Dr Chnadrashekhar Dawane and Students in Expert Talk Program

Resource person Mr. Hamumant Khose, sharing his thoughts with Students in Expert Talk Program

Resource person Mr. Hamumant Khose and staff of English Department in Expert Talk Program

Author's Talking Machine

Rajarshi Sahu Mahavidyalaya Latur (Autonomous)has implemented an innovative "Author's Talking Machine" conceived by Dr Anuja Jadhav, Head of the English Department. The Author's Talking Machine exemplifies a data-driven approach to literary exploration. It functions as an interactive machine containing a

curate database of authors across various genres. This database serves as a readily accessible repository of information, fostering independent student exploration. Upon scanning their student ID cards, users are presented with a menu categorized by genre (e.g., poetry, drama, fiction). Selecting a specific genre provides a list of prominent authors within that category. Tapping on a chosen author leads to a comprehensive profile containing relevant biographical details and a curate selection of their works.

Inauguration of Author's Taking Machine by the hands of Er. Gopal Shinde, Adv. Sunil Sonwane Dr. Raosaheb Kavle and Dr. Mahadev Gavhane

The benefits of the Author's Talking Machine extend beyond information access. The interactive nature of the machine encourages student engagement. The ability to browse diverse genres and explore information independently fosters a sense of agency and intellectual curiosity. Additionally, the text-to-speech functionality can enhance retention through auditory reinforcement. This multi-sensory approach caters to a wider range of learning styles, potentially leading to a deeper understanding and appreciation for literary works.

Staff of English Department with Sanstha Members

Author's Taking Machine

संस्कृत विभाग

भारतीय संस्कृतीचे मूळ संस्कृत आहे. अशा या संस्कृतीचे रक्षण करण्यासाठी महाविद्यालयाचे संस्कृत विभाग संस्कृत भाषेचे रक्षण संवर्धन करण्यासाठी प्रयत्न करीत आहे. संस्कृत विभागाद्वारा वर्ष भरात वेग-वेगळे उपक्रम राबविले जातात. त्याचे थोडक्यात विवरण खालील प्रमाणे आहे.

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये दि.२८.०८.२०२३ रोजी विद्यालय व महाविद्यालय स्तरावर संस्कृत श्लोक/स्तोत्र/मंत्र/गीत गायन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेत ५३ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

संस्कृत गीत/श्लोक/स्त्रोत गायन स्पर्धेत
विद्यार्थी सहभाग घेवून गायन प्रस्तुत करताना

संस्कृत विभागातर्फे दरवर्षी संस्कृत दिवसाचा आयोजन करण्यात येतो. या वर्षी दि.१२.०९.२०२३ रोजी या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांनी संस्कृत नाटक, गीत, भाषण विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले यात एकूण ७३ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला या कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी हरियाणा येथील पानीपतचे श्री. सानंद शास्त्री होते.

संस्कृत दिन समारोहात विद्यार्थी स्वागत
गीत व सूत्रसंचालन करताना.

संजीवनी महाविद्यालय, चापोली येथील संस्कृत विभाग प्रमुख प्रा. गणेश पेठकर यांचे दि.१७.०१.२०२४ रोजी 'संस्कृतेन जीवकोपार्जनस्य साधनानि' या विषयाला अनुसरून अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. यात ६८ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

अतिथी व्याख्यानात प्रमुख पाहुणे प्रा. गणेश पेठकर
विद्यार्थ्यांना संबोधित करताना

या कार्यक्रमाच्या वेळी संस्कृत ग्रंथ प्रदर्शन व पोस्टर प्रदर्शनीचे देखील आयोजन करण्यात आले होते. ग्रंथ प्रदर्शनीत संस्कृत विषयाशी संबंधित विद्यार्थ्यांना उपयोगी पडतील. अशा

अनेक पुस्तकांचे प्रदर्शन करण्यात आले होते. पोस्टर प्रदर्शनानिमित्त विद्यार्थ्यांनी रेखाटलेल्या दैनिक जीवनाशी संबंधित विषय प्रदर्शित करण्यात आले होते.

विद्यार्थ्यांथीचे अतिथी सोबत छायाचित्र.

जिजामाता कन्या प्रशाला लातूर येथे दि.३१.०१.२०२४ रोजी बाह्य गतिविधी अंतर्गत एका कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमात विभाग प्रमुख प्रा.रा.कि.आर्य (शास्त्री) व प्रा. विनय गायकवाड यांनी पी.पी.टी च्या माध्यमाने भविष्यकाळात विद्यार्थीनींना संस्कृत कशी उपयोगाला येवू शकते व तिचे काय काय महत्व आहे. या विषयावर आधरित कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाला कन्या प्रशालाचे ८२ विद्यार्थिनींनी लाभ घेतला.

संस्कृत विभागातफर्फे दि.०३.०२.२०२४ ते दि.०५.०२.२०२४ रोजी एका शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते. यात दि.०३.०२.२०२४ रोजी रात्री येथून तुळजापुर व तेथे तुळजाभवानी मंदिर भेट व रात्र भर प्रवास करून दि.०४.०२.२०२४ रोजी राजगढ येथे जाऊन किल्याचे अवलोकन व त्यानंतर पुणे येथे राजीव गांधी प्राणी संग्रहालय व स्वामी नारायण मंदिराला भेट देवून रात्र भर प्रवास करून दि.०५.०२.२०२४ रोजी सकाळी लातूर येथे आले. अशा प्रकारे दोन रात्र प्रवास व एक दिवस पूर्ण या वरील ठिकाणी भेटी दिल्या. या कार्यक्रमता एकूण ०५ विद्यार्थिनी, १० विद्यार्थी, दोन प्राध्यापक उपस्थित होते.

वरील सर्व कार्यक्रम पार पाडण्यासाठी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, आयक्युएसी चे प्रमुख डॉ. अभिजीत यादव, विभागप्रमुख प्रा. राजेंन्द्र प्रसाद आर्य (शास्त्री) प्रा. विनय गायकवाड, प्रा मुरलीधर जाधव व पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे या सर्वांचे बहुमोल योगदान होते.

पाली विभाग

दि. ५ मे २०२३ रोजी बुध्द जयंती उत्सव साजरा करण्यात आला त्या निमित्ताने व्याख्यान देताना प्रा. नरसिंग शिंदे, उपस्थित विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. एस. एम. सोनोने मा. छाया पारदे, दिलीप वासनिक आणि विद्यार्थी समुह उपस्थित होता. प्रा. नससिंग शिंदे यांनी भगवान बुध्द व्यक्ती आणि कार्य या विषयी मार्गदर्शन केले.

बुद्ध जयंती निमित्त व्याख्यान देताना प्रा. नरसिंग शिंदे आणि विभागप्रमुख डॉ. सोनोने उपस्थित मा. छाया पारदे, दिलीप वासनिक

दि. १५ जुलै २०२३ रोजी पाली अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. त्या प्रसंगी उद्घाटक सेवा निवृत्त सिनियर पोलीस ऑफिसर प्रभाकर मटके यांनी मार्गदर्शन केले या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

पाली अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन दि. १५ जुलै २०२३

दि. १२ ऑगस्ट २०२३ रोजी एकदिवसीय पाली संवाद कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. त्या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. एस. एम. सोनोने यांनी विद्यार्थ्यांना पाली भाषेत संवाद करण्याचे शिकवले आणि या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

एक दिवसीय पाली संवाद कार्यशाळा दि. १२ ऑगस्ट २०२३

दि. ०१ सप्टेंबर २०२३ रोजी अतिथी व्याख्यान आयोजीत करण्यात आले होते. त्या निमित्ताने पाली साहित्यातील काव्य साहित्याचे महत्व याविषयी वैशाली सोनोने यांनी मार्गदर्शन केले आणि या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

अतिथी व्याख्यान - वैशाली सोनोने दि.०१.०९.२०२३

दि. ०५ सप्टेंबर २०२३ रोजी अजिंठा येथे शैक्षणिक सहल आयोजीत केली होती. त्यामध्ये या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

अजिंठा येथे शैक्षणिक सहल दि. ०५ सप्टेंबर २०२३

दि. ११ सप्टेंबर २०२३ रोजी अतिथी व्याख्यान आयोजीत केले होते भिक्षुनी धम्मकरुणा यांनी मार्गदर्शन केले. त्या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

अतिथी व्याख्यान - भिक्षुनी धम्मकरूणा दि. ११ सप्टेंबर २०२३

दि. २६ सप्टेंबर २०२३ रोजी धम्मआवास विपासना केंद्र आर. टी. ओ. ऑफीसच्या मागे लातूर येथे एकदिवसीय विपासना परिचय कार्यशाळा आयोजीत केली होती त्यामध्ये या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

एक दिवसीय विपश्यना कार्यशाळा दि. २६. सप्टेंबर २०२३

दि. ०४ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी एकदिवसीय पाली संवाद कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. त्या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. एस. एम. सोनोने यांनी विद्यार्थ्यांना पाली भाषेत संवाद करण्याचे शिकवले आणि या प्रसंगी विभागप्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

पाली संवाद कार्यशाळा दि. ०४.१०.२०२३

दि. २७ नोव्हेंबर २०२३ रोजी एम.ए पालीच्या विद्यार्थ्यांसाठी पाली सुत्त पठण (संगायन) आयोजीत करण्यात आले होते. या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

पाली सुत्त पठण करताना एम. ए. पालीचे विद्यार्थी दि.२७.११.२०२३

दि. ११ फेब्रुवारी रोजी शैक्षणिक सहल आयोजीत करण्यात आली होती. ही सहल महाविद्यालयातून खरोसा लेणी, बसवकल्याणचा किल्ला, गुलबर्गा येथील सिदार्थ महाविहार येथे गेली होती या प्रसंगी विभागप्रमुख प्रा. डॉ सोनोने आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

शैक्षणिक सहल बसवकल्याण दि. ११ फेब्रुवारी २०२४

दि. ०३ एप्रिल २०२४ रोजी पाली विषयाच्या विद्यार्थ्यांसाठी निरोप समारंभ आयोजीत केला होता. या प्रसंगी पालीमय महाराष्ट्राच्या प्रतिनिधी सविता कोल्हे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केल. या प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ सोनोने, प्रा. भीमराव बनसोडे, वैशाली सोनोने, आरती कोल्हे आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

निरोप समारंभ दि.३.४.२०२४ विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना सवीता कोल्हे.

राज्यशास्त्र विभाग

महाविद्यालयातील राज्यशास्त्र विभाग हा उपक्रमशीलतेवर भर देणारा विभाग आहे. विद्यार्थी केंद्रबिंदू माणून त्याचा सर्वांगीण विकास घडवून आणण्याचा प्रयत्न सातत्याने विभागामार्फत केला जातो. 'Republic' विद्यार्थी मंडळाच्या माध्यमातून संपूर्ण शैक्षणिक वर्षामध्ये अनेक उपक्रम राबवण्यात आले. यामध्ये प्रामुख्याने अतिथी व्याख्यान, चर्चासत्र, वक्तृत्त्व स्पर्धा, निबंध स्पर्धा, आदर्श ग्राम मॉडेल स्पर्धा, क्षेत्र भेट, अभ्यास सहल आदी नाविण्यपूर्ण उपक्रम राबवण्यात आले. तसेच विभागाकडून मतदार जनजागृती मोठया प्रमाणात करण्यात आली. महाविद्यालयातील जवळपास १६०० नवमतदाराची नोंदणी विभागामार्फत करण्यात आली. विविध उपक्रम राबविण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य तथा विभागप्रमुख डॉ. महादेव गव्हाणे यांचे विशेष मार्गदर्शन लाभले. विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ व प्रा. दिपीका स्वामी यांनी उपक्रम यशस्वीपणे पार पाडण्यासाठी अथक परिश्रम घेतले.

राज्यशास्त्र विभागांतर्गत राबवलेले उपक्रम :

०१) 'Republic' विद्यार्थी मंडळाची स्थापना :

राज्यशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थ्यांचे प्रतिवर्षीप्रमाणे शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ साठी 'Republic' विद्यार्थी मंडळ स्थापन करण्यात आले. प्रतिनीधीची निवड लोकशाही पद्धतीने निवडणूकांच्या माध्यमातून करण्यात आली.

अ.क्र	नाव	वर्ग	पद
१	प्रशांत नारायण पांचाळ	बी.ए. तृतीय	अध्यक्ष
२	आजम सलिम पठाण	एम.ए. प्रथम	उपाध्यक्ष
३	ऋतुजा नागनाथ जगताप	एम.ए. द्वितीय	सचिव
४	मोहिनी प्रकाश चव्हाण	बी.ए. तृतीय	सहसचिव
५	राजकन्या राजकुमार फावडे	बी.ए. द्वितीय	सहसचिव
६	आतुल सुनिल मदने	बी.ए. द्वितीय	कोषाध्यक्ष
७	आनंद तुकाराम सुरवसे	एम.ए. द्वितीय	सदस्य
८	साक्षी सुरेश काळे	एम.ए. प्रथम	सदस्य
९	प्रगती सुरेश कांबळे	बी.ए. प्रथम	सदस्य
१०	दैवशाला नागनाथ व्यवहारे	बी.ए. प्रथम	सदस्य

Republic विद्यार्थी अभ्यास मंडळ प्रतिनिधी व प्राध्यापक

०२) मतदार नोंदणी अभियान :

लोकशाहीमध्ये निवडणुकांना महत्त्व असते. या अनुषंगाने जास्तीत-जास्त नव मतदारांची नोंदणी व्हावी या उद्देशाने दि. १२.०८.२०२३ रोजी धाराशिव जिल्ह्यातील विद्यार्थ्यांसाठी मतदार नोंदणी शिबीर घेण्यात आले. यामध्ये धाराशिव जिल्ह्यातील आपल्या महाविद्यालयातील एकूण २७ नवमतदारांची नोंदणी करण्यात आली. या शिबिराच्या यशस्वीतेसाठी विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ व प्रा. दिपीका स्वामी यांनी परिश्रम घेतले.

मतदार नोंदणी करताना धाराशिव जिल्ह्यातील मतदार प्रतिनिधी

०३) अतिथी व्याख्यान (मतदार आणि लोकशाही) :

लोकशाही व्यवस्था सक्षम करण्यासाठी मतदार हा सुजाण असला पाहिजे तरच लोकशाही व्यवस्था बळकट होत असते. म्हणून विभागाच्या वतीने नवमतदारांना लोकशाहीत मतदारांची काय भूमिका असते यावर 'मतदार आणि लोकशाही' या विषयावर लातूरच्या उपविभागीय अधिकारी श्रीमती रोहिणी नऱ्हे मॅडम यांचा दि. १७.०८.२०२३ रोजी सकाळी ११.३० वा. हॉल नं. २२० मध्ये अतिथी व्याख्यानाचा

कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे होते. याप्रसंगी विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ, प्रा. दिपीका स्वामी तसेच राज्यशास्त्र विषयाचे एकूण १२० विद्यार्थी उपस्थित होते.

श्रीमती रोहिणी नऱ्हे उपविभागीय अधिकारी, लातूर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

०४) अतिथी व्याख्यान :

'भारतीय लोकशाही आणि निवडणूक प्रक्रिया' या विषयावर दि. २०.०८.२०२३ रोजी लातूर जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकारी श्रीमती वर्षा ठाकूर-घुगे मॅडम यांचे हॉल नं. २१९ मध्ये सकाळी ११.०० वा. व्याख्यान घेण्यात आले. भारतातील निवडणूक प्रक्रियेवर त्यांनी प्रकाश टाकला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे होते. उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांचीही उपस्थिती होती. याप्रसंगी विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ, प्रा. दिपीका स्वामी हे उपस्थित होते. तसेच राज्यशास्त्र विषयाचे १३० विद्यार्थी या कार्यक्रमास उपस्थित होते.

श्रीमती वर्षा ठाकूर-घुगे जिल्हाधिकारी, लातूर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

०५) मतदार नोंदणी अभियान :

निवडणूक आयोगाच्या निर्देशानुसार १८ व्या लोकसभा निवडणुकीत जास्तीत-जास्त मतदारांनी मतदानाचा हक्क बजावला पाहिजे. या उद्देशाने महाविद्यालयातील नवमतदारांची नोंदणी करण्यासठी दि. २१.०८.२०२३ ते २३.०८.२०२३ या दरम्यान हे अभियान राबवण्यात आले. यामध्ये जवळपास १६०० नवमतदारांची नोंदणी करण्यात आली. या अभियानास लातूर जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकारी श्रीमती वर्षा ठाकूर-घुगे यांनी सदिच्छा भेट दिली.

श्रीमती वर्षा ठाकूर-घुगे जिल्हाधिकारी, लातूर यांची मतदार नोंदणी अभियानास भेट

०६) स्वागत समारंभ :

बी. ए. द्वितीय व तृतीय तसेच एम. ए. द्वितीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांकडून बी. ए. व एम. ए. प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांचे स्वागत करण्यासाठी दि. २०.०९.२०२३ रोजी स्वागत समारंभाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचा मुख्य उद्देश हा की, नवीन विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाची विभागाची ओळख व्हावी. त्यांना एकमेकांच्या सहकार्यातून आपली शैक्षणिक प्रगती करता यावी. या कार्यक्रमास

बी. ए प्रथम व एम. ए. प्रथम वर्ष स्वागत समारंभ प्रसंगी विद्यार्थी व प्राध्यापक

विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ, प्रा. दिपीका स्वामी उपस्थित होते. तसेच १४० विद्यार्थ्यांनी या कार्यक्रमात सहभाग नोंदवला.

०७) जिल्हा परिषदेस भेट :

राज्यशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थ्यांना केवळ सिद्धांत न शिकवता त्यांना प्रत्यक्ष प्रशासनाचे कामकाज कसे चालते याचा अनुभव यावा म्हणून दि. ०१.११.२०२३ रोजी लातूर जिल्हा परिषदेस भेट देण्यात आली. जिल्हा परिषदेचे कामकाज कसे चालते. जनतेच्या मागण्या आणि त्यावर प्रशासन कशी अमंलबजावणी करते हे विद्यार्थ्यांना या भेटीतून समजले. यावेळी एकूण २७ विद्यार्थी सहभागी झाले. विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ, प्रा. दिपीका स्वामी हे उपस्थित होते.

जिल्हा परिषद, लातूर अभ्यास भेट प्रसंगी विद्यार्थी व प्राध्यापक

०८) आदर्श ग्राम मॉडेल स्पर्धा :

विद्यार्थ्यांमध्ये कल्पकता वृद्धीगत व्हावी या उद्देशाने आदर्श ग्राम प्रारूप स्पर्धा विभागाच्या वतीने दि. ०६.११.२०२३ रोजी क्रीडा विभागासमोर घेण्यात आली. या स्पर्धेचे उद्घाटन महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

आदर्श ग्राम मॉडेल स्पर्धेत सादरीकरण करताना विद्यार्थी

यांच्या हस्ते करण्यात आले. या स्पर्धेत एकूण २५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. महाविद्यालयातील प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी व विद्यार्थी यांनी स्पर्धेला भेट दिली.

०९) शैक्षणिक सहल :

राज्यशास्त्र विभागातर्फे दि. २४.०१.२०२४ ते २८.०१.२०२४ या दरम्यान राज्य निवडणूक आयोग व राज्य महिला आयोगास भेट देण्यासाठी शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांना राज्य निवडणूक आयोगाचे महिला आयोगाचे कामकाज कसे चालते याची माहिती मिळावी या हेतूने या सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये एकूण ४१ विद्यार्थी व ०४ प्राध्यापकांचा सहभाग होता.

राज्य महिला आयोग भेट प्रसंगी विद्यार्थी व प्राध्यापक

१०) वक्तृत्व स्पर्धा :

सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त राज्यशास्त्र विभागातर्फे वक्तृत्व स्पर्धेचे दि. ०४.०१.२०२४ रोजी आयोजन करण्यात आले. सावित्रीबाई फुले यांच्या कार्याचा व विचारांचा प्रभाव या स्पर्धेच्या माध्यमातून निर्माण व्हावा. विद्यार्थ्यांमध्ये एक प्रेरणा निर्माण व्हावी या उद्देशाने ही स्पर्धा महत्त्वपूर्ण ठरते. या स्पर्धेत ७७ विद्यार्थी सहभागी होते. या स्पर्धेचे परीक्षक

वक्तृत्त्व स्पर्धेचे उद्घाटन करताना प्राध्यापक व विद्यार्थी

म्हणून डॉ. भगवंत बोकडे व डॉ. वितेश निकते यांनी काम पाहिले. तसेच विभागातील प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, प्रा. श्रीकृष्णा पांचाळ व प्रा. दिपीका स्वामी आदींची उपस्थिती होती.

११) नाणी व परकीय देशांच्या चलनांचे प्रदर्शन :

राज्यशास्त्र विभागाकडून विद्यार्थ्यांना देश-विदेशातील चलनाची माहिती व्हावी या उद्देशाने दि. १९.०१.२०२४ रोजी नाणी व परकीय देशांच्या चलनांचे प्रदर्शन भरवण्यात आले. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या हस्ते करण्यात आले. या प्रदर्शनास लातूर परिसरातील जवळपास ५०८ विद्यार्थी व नागरिकांनी भेट दिली.

परकिय चलन व नाणे प्रदर्शन भेट प्रसंगी
महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

१२) मातोश्री वृद्धाश्रमास भेट :

राज्यशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थ्यांना मानवी हक्क हा पेपर अभ्यासक्रमास आहे. विद्यार्थ्यांना मानवी हक्काची जाणीव व्हावी. वृद्धांच्या हक्काचे उल्लंघन कसे होत आहे. एक मानव म्हणून त्यांचे हक्क कोणते आहेत. त्यांच्या काय भावना आहेत. हे समजून घेण्यासाठी मातोश्री वृद्धाश्रमास दि. ०८.०२.२०२४ रोजी भेट देण्यात आली. या प्रसंगी ०३ प्राध्यापक व ७६ विद्यार्थी उपस्थित होते.

प्रा. भारत चव्हाण विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

१३) 'Republic' विद्यार्थी मंडळ उद्घाटन व बक्षीस वितरण कार्यक्रम :

'Republic' विद्यार्थी मंडळ हे विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना चालना देऊन, त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकास व्हावा यासाठी विविध उपक्रम राबवण्यावर भर देते. या मंडळाचे उद्घाटन दि. ०९.०२.२०२४ रोजी श्री. ईश्वर इंगळे यांच्या हस्ते करण्यात आले. मंडळाच्या वतीने घेण्यात आलेल्या विविध स्पर्धेमध्ये विशेष प्राविण्य मिळवलेल्या विद्यार्थ्यांना मान्यवरांच्या हस्ते बक्षीस देण्यात आले. या कार्यक्रमास एकूण १२० विद्यार्थी उपस्थित होते.

श्री. ईश्वर इंगळे विद्यार्थ्यांचा सत्कार करताना

१४) Movie Club :

राज्यशास्त्र विभागाने Movie Club च्या अंतर्गत विद्यार्थ्यांना सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक समस्यावर आधारित चित्रपट दाखवण्यात येतात. यामुळे अनेक सामाजिक समस्या जाणून घेतल्या जातात. या Movie Club च्या अंतर्गत आर्टिकल १५, वोटर नायक, राजनीती यासारखे चित्रपट दाखवण्यात आले. यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक प्रश्नांवर चिंतन करण्याची वृत्ती वाढली.

Republic विद्यार्थी मंडळ व राज्यशास्त्र विषयाचे सर्व विद्यार्थी तसेच विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी विविध उपक्रम यशस्वीपणे राबवण्यासाठी सातत्याने प्रयत्न केले.

विद्यार्थी चित्रपट पाहताना

इतिहास विभाग

सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात इतिहास विभागाकडून विद्यार्थी विकासासाठी विविधउपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. इतिहास विद्यार्थी मंडळाची निवड, विद्यार्थी मंडळाचे उद्घाटन, अंतर्गत सेमिनार, शैक्षणिक अभ्यास सहली, तज्ज्ञ व्यक्तींची व्याख्याने, वक्तृत्व स्पर्धा, चला शोधुया वारसास्थळे स्पर्धा, कौन बनेगा हिस्टरी स्कॉलर स्पर्धा, नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची जयंती, पुरातत्व विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचे द्वारा करण्यात आलेल्या उत्खनन स्थळांना भेट व उत्खननात प्रत्यक्ष सहभाग, पारंपारिक भारतीय वेशभुषा स्पर्धा, पारंपारिक भारतीय खाद्यसंस्कृती स्पर्धा, शॉर्ट टर्म कोर्स इ. उपक्रमांचा त्यामध्ये समावेश आहे. अशा रितीने या शैक्षणिक वर्षामध्ये इतिहास विभागाने अभ्यासेत्तर शैक्षणिक व सामाजिक उपक्रमांना प्राध्यान्य दिले. यामध्ये प्रामुख्याने पुढील उपक्रम राबविण्यात आले.

इतिहास विद्यार्थी मंडळ पदाधिकारी निवड:-

इतिहास विद्यार्थी मंडळातील पदाधिकायांच्या निवड प्रक्रियेकरिता मतदान पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला होता.यावेळी बी.ए. प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्ष या तीनही वर्गांतील विद्यार्थी, लेफ्ट. डॉ. अर्चना टाक, डॉ. प्रियदर्शनी पाटील, डॉ. राहूल मोरे हे उपस्थित होते. पुढील प्रमाणे विद्यार्थी मंडळ निवडण्यात आले.

अ.क्र.	विद्यार्थ्याचे नाव	पद	वर्ग
१	रामेश्वर अंतराम कोरे	अध्यक्ष	बी.ए. तृतीय वर्ष
२	आकाश विलास जाधव	उपाध्यक्ष	बी.ए. तृतीय वर्ष
३	अक्षय शिवमुर्ती कांबळे	सदस्य	बी.ए. तृतीय वर्ष
४	सुस्मिता खंडू अंकुशे	सचिव	बी.ए. द्वितीय वर्ष
५	अक्षय दिलिप कांबळे	सहसचिव	बी.ए. प्रथम वर्ष
६	पृथ्वीराज गोविंदराव सिरसाट	सदस्य	बी.ए. प्रथम वर्ष
७	सुनिल पिंटू कांबळे	सदस्य	बी.ए. प्रथम वर्ष
८	पायल अमरसिंग ठाकूर	सदस्य	बी.ए. प्रथम वर्ष
९	वैष्णवी संजय घाटूळे	सदस्य	बी.ए. प्रथम वर्ष

विविध स्पर्धांचे आयोजन:-

इतिहास विद्यार्थी मंडळाच्या स्थापनेचा मुळ उद्देश विद्यार्थ्यांमधील सुप्त गुणांना वाव देणे व त्यांच्यात नेतृत्व गुणांचा विकास करणे हा आहे. इतिहास विद्यार्थी मंडळ पदाधिकायांची निवड केल्यानंतर त्यामार्फत विभागातील विद्यार्थ्यांकरीता अभ्यासपुर्ण, मनोरंजनात्मक इतिहास विषयाशी सुसंगत अशा काही स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले होते.

वक्तृत्व स्पर्धा :-

हैद्राबाद मुक्ती संग्रामाच्या अमृत महोत्सवी वर्षानिमित्त दि.०७ सप्टेंबर, २०२३ रोजी 'हैद्राबाद मुक्ति लढा' या विषयावर वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. पुढील विद्यार्थी विजेते ठरले.

क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	शिवकुमार सत्यवान पांचाळ
द्वितीय	वैष्णवी विजय पाटील
तृतीय	प्रशांत शिरीष क्षीरसागर

वक्तृत्व सादर करताना प्रशांत क्षीरसागर

वक्तृत्व सादर करताना शिवकुमार पांचाळ

चला शोधुया वारसास्थळे स्पर्धा :-

इतिहास विभागाद्वारे या नाविन्यपुर्ण उपक्रमाचे आयोजन दरवर्षी प्रमाणे याही वर्षी करण्यात आले. स्पर्धक विद्यार्थ्यांना भारताचे कोरे नकाशे देण्यात येऊन १५ ऐतिहासिक

वारसास्थळांची नावे सांगण्यात आली. नकाशामध्ये सर्वाधिक अचूक वारसास्थळे दाखविणारा आदित्य भीमराव इंगळे प्रथम क्रमांकाच्या पारितोषिकाचा मानकरी ठरला. या स्पर्धेच्या माध्यमातून मनोरंजनाद्वारे विद्यार्थ्यांना ऐतिहासिक वारसास्थ्ळांची माहिती प्राप्त झाली.

प्रश्नमंजूषा स्पर्धा:-

प्रश्नमंजुषा स्पर्धेकरितासर्वांत प्रथम पुर्व परीक्षा घेण्यात आली. वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचे २० प्रश्न यात विचारण्यात आले होते. ४६ विद्यार्थ्यांनी या पुर्व परीक्षेत सहभाग नोंदविला. या परीक्षेची गुणदान यादी सूचना फ्रलकावर लावण्यात आली. गुणानुक्रमानुसार प्रथम १६ विद्यार्थ्यांनी मुख्य स्पर्धेत प्रवेश मिळविला. दि.०९ जानेवारी, २०२४ रोजी मुख्य प्रश्नमंजुषा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. पात्र ठरलेल्या १६ विद्यार्थ्यांचे पुढील चार गटांत विभाजन करण्यात आले व त्यांच्यात मुख्य स्पर्धा घेण्यात आली.

जंजिरा गट

१. किशोर हरिदास मगर

२. पुजा राजू येंचेवाड

३. अताउल्लाह रब्बानी शेख

४.वैभवी व्यंकटेश शिंदे

रायगड गट

१.प्रिती गोविंद शिंदे

२. गायत्री संजय अलगुडे

३. तनुजा संजय कदम

४. शिवप्रसाद रामराव माने

शिवनेरी गट

१. पुजा प्रविण कांबळे

२. विशाल किशोर पवार

३. सलोनी राहूल कांबळे

४. वैष्णवी संजय घाटूळे

प्रतापगड गड

१. जागृती मारोती राजनाळे

२. साक्षी रूपेश पाटील

३. राजकन्या राजकुमार फावडे

४. ओम दिनकर औटे

मुख्य स्पर्धेत एकूण चार फे-या घेण्यात आल्या. प्रथम फ्रेरीत प्राचीन भारताच्या इतिहासावर, द्वितीय फेरीत मध्ययुगीन भारताच्याइतिहासावर व तृतीय फेरीत आधुनिक भारताच्या इतिहासावर प्रत्येक गटाला पाच प्रश्न विचारण्यात आले. शेवटच्या बझर फेरीत एकूण १२ प्रश्न विचारण्यात आले. अंतिम फेरीत शिवनेरी गट विजयी ठरला.

कौन बनेगा हिस्टरी स्कॉलर स्पर्धा :-

इतिहास विभागाद्वारे दि.०८ जानेवारी, २०२४ रोजी विद्यार्थ्यांसाठी ज्ञानवर्धक व मनोरंजनात्मक अशा कौन बनेगा हिस्टरी स्कॉलर या स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. इतिहास विषयावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्नांच्या ६० चिठ्ठ्या तयार करण्यात आल्या.०५ विद्यार्थ्यांनी यामध्ये सहभाग नोंदविला. क्रमाक्रमाने येऊन प्रत्येक स्पर्धकाने एकेक चिठ्ठी उचलून त्यातील प्रश्न वाचून त्याचे उत्तर द्यायचे, उत्तर बरोबर आल्यास त्या स्पर्धकाला एक गुण प्राप्त होई. सर्वाधिक प्रश्नांची अचूक उत्तरे देणारी पुजा राजू येंचेवाड हिने 'हिस्टरी स्कॉलर' हा बहुमान पटकाविला. या स्पर्धेमुळे उपस्थित सर्व विद्यार्थ्यांच्या इतिहास विषयक ज्ञानात निश्चितपणे भर पडली.

नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची जयंती :-

दि.२३ जानेवारी, २०२४ रोजी सुप्रसिद्ध भारतीय क्रांतिकारक नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची १२७ वी जयंती साजरी करण्यात आली. अक्षय कांबळे व पृथ्वीराज सिरसाट या विद्यार्थ्यांनी नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांच्या कार्यावर भाषणे केली. लेफ्ट डॉ.अर्चना टाक व डॉ. राहूल मोरे यांनी विद्यार्थ्यांनी मार्गदर्शन केले.

हैद्राबाद मुक्ती संग्राम या विषयावर अतिथी व्याख्यान:-

२०२३ हे वर्ष हैद्राबाद मुक्ती संग्रामाचे अमृत महोत्सवी वर्ष असल्याने दि.३१ ऑगस्ट, २०२३ रोजी या विषयाचे गाढे अभ्यासक श्री. भाऊसाहेब उमाटे यांच्या अतिथी व्याख्याने आयोजन करण्यात आले होते.

इतिहास विद्यार्थी मंडळ उद्घाटन समारंभ :-

मराठवाडाइतिहास परिषदेचे अध्यक्ष डॉ. नारायण सुर्यवंशी यांच्या हस्ते इतिहास विद्यार्थी मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. त्यांनी 'इतिहास विषयातील करिअरच्या संधी'

या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी इतिहास विभागाच्या वतीने घेण्यात आलेल्या विविध स्पर्धांतील विजेत्यांना मान्यवरांच्या हस्ते गौरविण्यात आले.

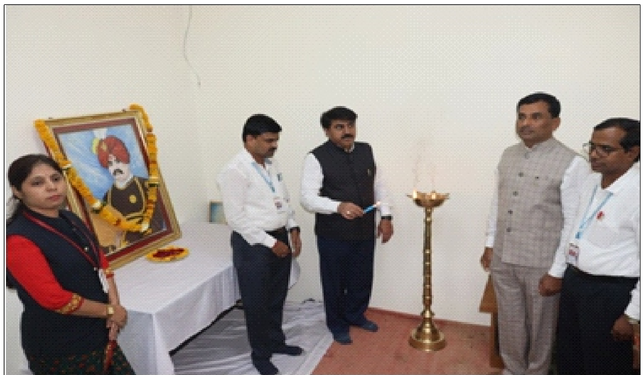

इतिहास विद्यार्थी मंडळ २०२३-२४ चे उदघाटन करताना मान्यवर

मा. डॉ. नारायण सूर्यवंशी, अध्यक्ष, मराठवाडा इतिहास परिषद यांचे स्वागत करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

किल्ले औसा येथील उत्खनन स्थळास भेट :-

महाराष्ट्र शासनाच्या नांदेड येथील पुरातत्व विभागाच्या शाखेद्वारे किल्ले औसा येथे सु डिग्री असलेल्या उत्खननास दि. १६ मार्च, २०२४ रोजी इतिहास विभागातील विद्यार्थी व प्राध्यापकांनी भेट दिली. यावेळी उत्खनन अधिकारी मा.श्री. अमोल गोटे यांनी त्यांना मार्गदर्शन केले.

पुरातत्व खात्याचे अधिकारी मा. श्री. अमोल गोटे, विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

किल्ले औसा येथे उत्खनन स्थळाची पाहणी करताना विद्यार्थी व प्राध्यापक

पारंपारिक भारतीय वेशभूषा स्पर्धा:-

दि. ३० जानेवारी, २०२४ रोजी पारंपारिक भारतीय वेशभूषा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. योवळी विद्यार्थ्यांनी भारताच्या विविध प्रांतातील पेहराव परिधान करून विविधतेतून एकतेचे प्रदर्शन केले. डॉ.प्रकाश रोडिया व डॉ. स्वाती फेरे यांनी या स्पर्धेचे परीक्षण केले. पुढील स्पर्धक विजेते ठरले

बी.ए. प्रथम वर्ष	
क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	नेतल जुगलकिशोर सारडा
द्वितीय	सुनिल पिंटू कांबळे
तृतीय	तपस्या संजय सुडे
उत्तेजनार्थ	राजश्री उद्धव पवार

बी.ए. द्वितीय वर्ष	
क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	नम्रता लक्ष्मीकांत डांगे
द्वितीय	राजकन्या राजकुमार फफ्रावडे
तृतीय	सुस्मिता खंडू अंकुशे
उत्तेजनार्थ	रोहिणी विरूपाक्ष लखादिवे

बी.ए. तृतीय वर्ष	
क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	पुजा राजू येंचेवाड
द्वितीय	श्वेता यशवंत सोनवणे
तृतीय	सलोनी राहूल कांबळे
उत्तेजनार्थ	आकाश विलास जाधव

पारंपारिक भारतीय वेशभूषेचे सादरीकरण करताना विद्यार्थी

पारंपारिक भारतीय खाद्य संस्कृती स्पर्धा:-

पारंपारिक भारतीय वेशभुषेप्रमाणेच पारंपारिक भारतीय खाद्यसंस्कृती या भव्य स्पर्धेचेही आयोजन इतिहास विभागाद्वारे करण्यात आले होते. ९७ विद्यार्थ्यांनी यामध्ये सक्रिय सहभाग नोंदवून भारतातील विविध राज्यातील पारंपारिक खाद्यपदार्थ बनवून त्यांचे प्रदर्शन भरविले. डॉ. कल्याण सावंत, डॉ.प्रकाश रोडिया व डॉ. स्वाती फेरे यांनी या स्पर्धेचे परीक्षण केले. विजेत्यांची नावे पुढीलप्रमाणे

बी.ए. प्रथम वर्ष	
क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	नेतल जुगलकिशोर सारडा
द्वितीय	रियाज युनुस शेख
तृतीय	सुनिल पिंटू कांबळे
उत्तेजनार्थ	पृथ्वीराज गोविंदराव सिरसाट

बी.ए. द्वितीय वर्ष	
क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	रमेश महादेव झुंझुरूटे
द्वितीय	गीता गोविंद आडसकर
तृतीय	शाहिस्ता बंदेनवाज सय्यद
उत्तेजनार्थ	साक्षी सुहास जवादवार

बी.ए. तृतीय वर्ष	
क्रमांक	विजेत्याचे नाव
प्रथम	किरण प्रदीप साखरे
द्वितीय	श्वेता यशवंत सोनवणे
तृतीय	पुजा हणमंत महांडुळे
उत्तेजनार्थ	वैभवी व्यंकटेश शिंदे

पारंपारिक भारतीय खाद्यसंस्कृती स्पर्धेची पाहणी करताना मान्यवर

शैक्षणिक अभ्यास मंडळ:-

शैक्षणिक अभ्यास सहली विद्यार्थ्यांच्या जीवनामध्ये महत्वाची भुमिका बजावतात. चार भिंतीच्या आतील औपचारिक शिक्षणाच्या बाहेर जाऊननिसर्गाच्या शाळेत विद्यार्थी हा अनुभवावर शिकत असतो. विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भर पडण्यासाठी इतिहास विभागाने या शैक्षणिक वर्षात खालील ठिकाणी शैक्षणिक अभ्यास सहलींचे आयोजन केले होते.

१) तेर व येडशी :-

दि.२० ऑगस्ट, २०२३ रोजी धाराशिव जिल्हयातील तेर व येडशी या ठिकाणांना भेट देण्यात आली. तेर येथिल कै.

कै. रामलिंगाप्पा लामतुरे इतिहास वस्तुसंग्रहालय, तेर येथील सहलीमध्ये सहभागी विद्यार्थी व प्राध्यापक

त्रिविक्रमेश्वर मंदिर, तेर येथे भेट देताना विद्यार्थी व प्राध्यापक

रामलिंगाप्पा लामतुरे इतिहास वस्तुसंग्रहालय, मौर्यकालीन स्तुप, त्रिविक्रमेश्वर मंदिर, संत गोरोबा काका मंदिर तसेच येडशी येथील रामलिंग मंदिर व धबधबा इ. ठिकाणी सहलीचे आयोजन केले गेले.४५ विद्यार्थी व ०३ शिक्षक यात सहभागी झाले होते.

२) छत्रपती संभाजीनगर :-

दि.२४ डिसेंबर, २०२४ रोजी छत्रपती संभाजीनगर जिल्हयातील भद्रा मारूती मंदिर, देवगिरी किल्ला, औरंगजेबांची कबर, बनी बेगम बाग, बिबी का मकबरा आणि जागतिक वारसास्थळ असलेल्या वेरूळ येथील लेण्या या ठिकाणांना विभागातील विद्यार्थी व शिक्षकांनी भेट दिली.

बनी बेगम बाग, खुलताबाद येथे भेट देताना विद्यार्थी व प्राध्यापक

बिबी का मकबरा, छत्रपती संभाजीनगर येथे भेट देताना विद्यार्थी व प्राध्यापक

देवगिरीयेथील किल्ल्यास भेट देताना विद्यार्थी व प्राध्यापक

संपुर्ण शिवचरित्र या विषयावर आधारित शॉर्ट टर्म कोर्सचे आयोजन:-

छत्रपती शिवाजी महाराजाच्या ३९४ व्या जयंतीचे औचित्य साधून विद्यार्थ्यांसाठी 'संपुर्ण शिवचरित्र' या शॉर्ट टर्म कोर्सचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये महाविद्यालयाच्या विविध विद्याशाखांतील एकूण १८८ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. लेफ्ट डॉ.अर्चना टाक, डॉ. प्रियदर्शनी पाटील, डॉ. राहूल मोरे यांनी विद्यार्थ्यांना ०५ ते १० फेब्रुवारी, २०२४ या सहा दिवसांच्या कालावधीत संपुर्ण शिवचरित्राचे अध्यापन केले. नंतर ५० बहुपर्यायी प्रश्नांची परीक्षा घेण्यात आली.

गुणानुक्रमे प्रथम क्रमांक प्राप्त करणाया चंद्रकांत राजकुमार मुगळे यास ७००/- रू. रोख व प्रमाणपत्र, द्वितीय स्थान मिळविणाया महादेवी रामदास चोपले हिस ५००/- रू. रोख व प्रमाणपत्र, तृतीय क्रमांक मिळविणाया संध्या बालाजी तेलंगे व अमृता जालिंदर डोईफोडे यांना प्रत्येकी ३००/- रू. रोख व प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

तसेच गायत्री संजय अलगुडे, क्रांती राजकुमार गरड, प्रशांत शिरीष क्षीरसागर, रोहिणी विरूपाक्ष लखादिवे, सुमती संग्राम येमले, स्वरूपा मधुकर माने या विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहित्य बक्षिस म्हणून देण्यात येऊन उत्तेजनार्थ राहिल्याबद्दल सन्मानित करण्यात आले.

सकलेश्वर मंदिर अंबाजोगाई येथील उत्खननात सक्रिय सहभाग:-

महाराष्ट्र शासनाच्या औरंगाबाद येथील शाखेद्वारे अंबाजोगाई मधील सकलेश्वर मंदिर येथे सु डिग्री असलेल्या

पुरातत्व खात्याचे अधिकारी मा. डॉ. कामाजी
डक यांच्यासमेत उत्खनन स्थळी विद्यार्थी व प्राध्यापक

उत्खनात इतिहास विभागातील अक्षय कांबळे, सुनिल कांबळे सच्चिदानंद मुळे, अरविंद मुळे, सौरभ शिंदे, आदित्य इंगळे या विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग घेतला. मंदिर परिसरातील ज्या भागात विभागातील विद्यार्थ्यांनी उत्खननकार्यात सहभाग घेतला, त्या भागात यादव कालीन मंदिराचा पाया व पिंड सापडली.

उत्खनन करताना विद्यार्थी

उत्खनन करताना विद्यार्थी

प्राध्यापकांचे सुयश :-

१. लेफ्ट डॉ. अर्चना टाक यांना 'हैद्राबाद मुक्ती संग्रामाचे आद्यपीठ : हिप्परगे येथील राष्ट्रीय शाळेच्या कार्याचा चिकित्सक अभ्यास' या विषयावरील लघुसंशोधन प्रकल्पास स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड यांचे द्वारा ४८,०००/- रू. इतके अनुदान मंजूर करण्यात आले.

२. २०२३ यावर्षी हैद्राबाद मुक्ती संग्रामास ७५ वर्षे पुर्ण होत असल्याने जिल्हाधिकारी कार्यालय, लातूर यांच्या वतीने त्यानिमित्त एक स्मृतिग्रंथ संपादित करण्याचे ठरले. लेफ्ट. डॉ. अर्चना टाक यांनी या स्मृति ग्रंथाच्या संपादक मंडळात सदस्य म्हणून कार्य केले. तसेच या ग्रंथात त्यांचा 'हैद्राबाद मुक्ती संग्रामाचे आद्यपीठ-राष्ट्रीय शाळा हिप्परगे' हा लेख प्रकाशित झाला.

३. लातूर जिल्हा प्रशासनाच्या वतीने दि. १५ ऑगस्ट ते दि. १७ सप्टेंबर, २०२३ या कालावधीत हैद्राबाद मुक्ती संग्राम या विषयावर लातूर जिल्हयातील विविध शिक्षण संस्था मध्ये विविध व्याख्यात्यांच्या एकूण ७५ व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले होते. लातूर जिल्हा प्रशासनाच्या आदेशानुसार लेफ्ट डॉ. अर्चना टाक यांनी यातील ०३ व्याख्याने दिली.

४. लेफ्ट डॉ. अर्चना टाक, डॉ. प्रियदर्शनी पाटील व डॉ. राहूल मोरे यांनी विविध चर्चासत्रे व परिषदा यांत सहभाग घेऊन संशोधन लेख प्रसिद्ध केले.

अर्थशास्त्र विभाग

महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासून अर्थशास्त्र हा विभाग विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण विकासाकरीता विविध नाविण्यपूर्ण उपक्रम राबविणारा विभाग म्हणून ओळखला जातो. पदवी व पदव्युत्तर वर्गात शिकणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांच्या उन्नतीकरीता अर्थशास्त्र विभागात दरवर्षी डॉ.बी.आर.आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाची लोकशाही पद्धतीने पदाधिकाऱ्यांची निवड विद्यार्थ्यांमधून केली जाते.

अर्थशास्त्र विभाग व डॉ.बी.आर.आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाद्वारे शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण गुणवत्तेचा आलेख वृधिगत करण्यासाठी अर्थशास्त्रज्ञांचे जयंती-पुण्यतिथी दिन, भारतीय शेतकरी दिन, निबंध स्पर्धा, भित्तीपत्रक स्पर्धा, सेट/नेट व संशोधन प्रकल्प लेखन कार्यशाळा, केंद्रीय अंदाजपत्रकांचे थेट प्रक्षेपण, सेंद्रिय शेती अभ्यास सहल इत्यादी विविध कार्यक्रम यशस्वीपणे राबविण्यात आले, ज्यात विद्यार्थ्यांचा सकारात्मक व उत्सपूर्तक सहभाग अधिक जाणवला.

डॉ.बी.आर.आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाची कार्यकारणी

अ.क्र.	नाव	पद	स्तर
१	कदम धिरज	अध्यक्ष	एम.ए.द्वितीय वर्ष
२	घोबाळे नेहा	उपाध्यक्ष	एम.ए.प्रथम वर्ष
३	सोनटक्के ज्योती	सचिव	बी.ए.तृतीय वर्ष
४	गाडेकर ऋतुजा	सह-सचिव	बी.ए. द्वितीय वर्ष
५	पुरी श्रीनिवास	सदस्य	बी.ए.प्रथम वर्ष
६	ठोंबरे सुप्रिया	सदस्य	एम.ए.द्वितीय वर्ष
७	गायकवाड परवीन	सदस्य	एम.ए.प्रथम वर्ष
८	आडगळे सुधांशू	सदस्य	बी.ए. द्वितीय वर्ष
८	सुरनार धनंजय	सदस्य	बी.ए.प्रथम वर्ष

१. प्रो. ॲड्म स्मिथ पुण्यतिथी दिन व प्रो. डयूसनबेरी जयंती दिन साजरा:

अर्थशास्त्रज्ञ प्रो. ॲड्म स्मिथ व प्रा. डयूसनबेरी यांच्या पुण्यतिथी व जयंती दिनाचे औचित्य साधून अर्थशास्त्र विभागामार्फत दि.१८.०७.२०२३ रोजी अर्थशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. बी.पी.गाडेकर यांच्या मार्गदर्शनाने कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमामध्ये अर्थशास्त्र विभागातील सहाय्यक प्राध्यापक जीवन गायकवाड यांनी प्रो. ॲड्म स्मिथ यांचे अर्थशास्त्रातील योगदानाची माहिती दिली, तसेच प्रा.रुपाली जाधव यांनी प्रो.डयुसनबेरी यांच्या आर्थिक विचारांची ओळख विद्यार्थ्यांना करून दिली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कदम धीरज व आभार निलेश चव्हाण यांनी केले.

प्रा. ॲडम स्मिथ पुण्यतिथी दिन व प्रो. डयूसनबेरी जयंती दिनानिमित्त विद्यार्थी व प्राध्यापक अभिवादन करताना.

कार्यक्रमास पदवी व पदव्युत्तर वर्गातून बहुतांश विद्यार्थी उपस्थित होते.

२. स्वागत समारंभ कार्यक्रम:

अर्थशास्त्र विषयाच्या बी. ए. प्रथम व एम. ए. प्रथम वर्षात नविन प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचे महाविद्यालयात स्वागत करण्यासाठी अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.०६.०८.२०२३ रोजी स्वागत समारंभाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहूणे म्हणून प्रा. डॉ. रामदास खोकले उपस्थित होते. या कार्यक्रमात प्रमुख पाहूण्यांनी सर्व विद्यार्थ्यांना अर्थशास्त्र विषयातील करिअरच्या संधी व दैनंदिन जीवनात अर्थशास्त्र विषयाची उपयुक्तता स्पष्ट केली व पुढील यशस्वी वाटचालीस हार्दिक शुभेच्छा दिल्या. विभागप्रमुख डॉ. बी. पी. गाडेकर यांनी विद्यार्थ्यांना अर्थशास्त्र विभागाबद्दलची माहिती सांगितली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कु.रासूरे गायत्री व कु.पूनम शिंदे यांनी केले तर आभार प्रदर्शन कदम धीरज यांनी केले.

बी. ए. प्रथम व एम. ए. प्रथम वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या स्वागत समारंभ कार्यक्रमांत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना प्रमुख अतिथी प्रा. डॉ. रामदास खोकले व मंचावर उपस्थित अर्थशास्त्र विभागातील प्राध्यापक

३. भारतीय शेतकरी दिन:

देशांतील लोकसंख्येला अन्नांची उपलब्धता करून देणारा महत्वाचा घटक म्हणजे शेतकरी. शेतकऱ्यांचे विकासाचे उद्दिष्ट्ये डोळ्यांसमोर ठेवून अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.२५.१२.२०२३ रोजी 'भारतीय शेतकरी दिन' साजरा करण्यात आला. शेतकरी हा जगाचा पोशींदा म्हणून ओळखला जातो. शेतकऱ्यांच्या समस्यांचा उहापोह करून त्यावर उपाययोजना लक्षात घेण्यासाठी या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रम प्रसंगी अर्थशास्त्र विभागातील सहाय्यक प्राध्यापक रूपाली जाधव यांनी शेतकऱ्यांचे अर्थव्यवस्थेतील महत्व विद्यार्थ्यांना पटवून सांगितले. या कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांनीही आपले मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन निलेश चव्हाण यांनी केले तर आभार प्रदर्शन धीरज कदम यांनी केले.

भारतीय शेतकरी दिनानिमित्त शेतकऱ्यांचे अर्थव्यवस्थेतील महत्त्व सांगताना प्रा. रूपाली जाधव

४. निबंध स्पर्धा:

विद्यार्थ्यांमध्ये उपजत असणा-या सुप्त कलागुणांना संधी उपलब्ध करुन देण्यासाठी अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.२५.१२.२०२३ रोजी निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या कल्पनाशक्तीला चालना देणाचा प्रयत्न करण्यात आला. वैचारिकतेवर व कल्पकतेवर आधारित असणारे विश्लेषणात्मक विषय निबंधलेखनासाठी दिलेले होते जसे की,

१) भारतीय अर्थव्यवस्थेचे बदलते स्वरूप

२) भारतीय अर्थतज्ञ

३) आधुनिक शेती व शेतकरी

४) मी अर्थमंत्री झालो तर...

या विविध विषयावर विद्यार्थ्यांना त्याच्या बौध्दिक पातळीनुसार चिकित्सक विवेचन करता आले.

निबंध स्पर्धेतील सहभागी विद्यार्थी व प्राध्यापक

५. सेट / नेट मार्गदर्शन कार्यशाळा:

एम.ए. पदव्युत्तर शिक्षणानंतर विद्यार्थ्यांना प्राध्यापक होण्यासाठी पात्रता परीक्षा सेट / नेट उत्तीर्ण करावीच लागते. यासाठी विद्यार्थ्यांना योग्य मार्गदर्शन मिळावे या उद्दिष्टपूर्तीकरीता अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.२८.१२.२०२३ रोजी सेट / नेट या विषयांवरील मार्गदर्शन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले.

या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी म्हणून डॉ. विशाल हौसे (चोपडा, जळगाव) उपस्थित होते. प्रा. डॉ. विशाल हौसे यांनी विद्यार्थ्यांना सेट / नेट परीक्षेचा अभ्यास कसा करावा या विषयी सविस्तर मार्गदर्शन केले. विभागप्रमुख डॉ. बी. पी. गाडेकर यांनी विद्यार्थ्यांना प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय व अर्थशास्त्र विभागातील विविध नाविण्यपूर्ण उपक्रमांची ओळख करून दिली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कु.रासूरे गायत्री यांनी केले तर आभार प्रदर्शन कु. शिंदे पूनम यांनी केले.

सेट/नेट या विषयांवर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना प्रा. डॉ. विशाल हौसे, जळगाव

६. डॉ. बी. आर. आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळ उद्घाटन:

अर्थशास्त्र विषयांच्या विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्त, नेतृत्व, कार्यक्षमता, समता, स्वातंत्र्य व बंधुता या सर्व मुलभूत हक्क व नितीमूल्यांची जडणघडण व्हावी या हेतूच्या पूर्ततेसाठी अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.२५.०१.२०२४ रोजी 'डॉ. बी. आर. आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाच्या' उद्घाटनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमांसाठी प्रमुख पाहूणे म्हणून शेतकरी चळवळ संघटनेचे ज्येष्ठ नेते मा. लक्ष्मणराव महादेव वंगे उपस्थित होते. या कार्यक्रमाप्रसंगी त्यांनी विद्यार्थ्यांना 'सरकारचे धोरणे हे शेतकऱ्यांच्या गरीबीचे कारण' कसे बनत चालले आहे याचे वास्तविक स्वरूप विविध उदाहरणासह स्पष्ट करुन सांगितले तसेच विद्यार्थ्यांनी स्वबळांवर शेती करण्याचा निर्णय घ्यावा असेही मत त्यांनी व्यक्त केले.

डॉ. बी. आर. आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन प्रसंगी शेतकरी चळवळीचे ज्येष्ठ नेते मा. लक्ष्मणराव महादेव वंगे व मंचावर उपस्थित अर्थशास्त्र विभागातील प्राध्यापक

अर्थशास्त्र विभागप्रमुख डॉ.बी.पी.गाडेकर यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व प्रमुख पाहूण्यांचा परिचय विद्यार्थ्यांना करून दिला. अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाअंतर्गत निबंध स्पर्धा, भित्तीपत्रक स्पर्धा घेण्यात आल्या होत्या त्या स्पर्धेचा निकाल प्रा. रुपाली जाधव यांनी जाहीर केला. तसेच गुणवंत स्पर्धकांचा प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते सत्कार करून गौरविण्यात आले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कु.रासूरे गायत्री यांनी केले व कु. ठोंबरे सुप्रिया यांनी आभार व्यक्त केले.

७. भित्तीपत्रक स्पर्धा:

अर्थशास्त्र विभाग व डॉ. बी. आर. आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळाद्वारे पदवी व पदव्युत्तर वर्गातील सर्व विद्यार्थ्यांसाठी भित्तीपत्रक स्पर्धेचे दि.२५.०१.२०२४ रोजी आयोजन करण्यात आले. या भित्तीपत्रक स्पर्धेचे उद्घाटन प्रमुख अतिथी मा. लक्ष्मणराव वंगे यांनी केले. विद्यार्थ्यांकडे उपलब्ध असलेली प्रदीर्घ माहिती कमी जागेत, अनोख्या पद्धतीने कसे सादर करावे व त्यांच्यात विविध कौशल्ये विकसित करण्यासाठी ही स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धेत प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक पटकाविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अर्थशास्त्र विभागाद्वारे प्रशस्ती प्रमाणपत्र देवून गौरविण्यात आले.

भित्तीपत्रकांचे निरीक्षण करताना प्रमुख पाहूणे मा. लक्ष्मणराव वंगे व अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ.गाडेकर बी.पी व प्राध्यापक

८. केंद्रिय अंदाजपत्रकाचे थेट प्रक्षेपण :

अर्थशास्त्र विभाग हा वित्त या संकल्पनेशी अधिक संबंधित असल्याकारणामुळे देशाचा वित्त व्यवहार ज्या पत्रकाद्वारे चालवला जातो ते पत्रक लोकसभेत मांडले जाते, त्यास अंदाजपत्रक म्हणून ओळखले जाते. त्याचे वास्तविक

स्वरूप विद्यार्थ्यांना पाहता यावे, त्यावर विद्यार्थ्यांनी चिंतन, मनन करावे. यासाठी अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.०१.०२.२०२४ या दिवशी सर्व विद्यार्थ्यांसाठी **Live Budget Session** कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थीना या माध्यमातून अंदाजपत्रकांची सविस्तर माहिती उपलब्ध व्हावी हा यामागचा मुख्य हेतू होता. या प्रसंगी अर्थशास्त्र विभागाचे विभागप्रमुख डॉ. बी. पी. गाडेकर यांनी देशाचे अंदाज पत्रकाविषयी विशेष मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमात प्रा. जीवन गायकवाड, प्रा. रुपाली जाधव व प्रा. रहिम शेख आणि पदवी व पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांची उपस्थित होती.

केंद्रिय अंदाजपत्रक थेट प्रक्षेपण पाहताना सहभागी विद्यार्थी, प्राध्यापक व मार्गदर्शन करताना अर्थशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. बी. पी. गाडेकर

९. संशोधन प्रकल्प लेखन कार्यशाळा :

बी. ए. तृतीय, एम. ए. प्रथम व एम. ए.द्वितीय वर्गातील संशोधक विद्यार्थ्यांसाठी संशोधन प्रकल्प लेखन अभ्यास विषय अनिवार्य आहे. संशोधक विद्यार्थ्यांनी समाजामध्ये निर्माण झालेल्या सामाजिक, आर्थिक समस्यांचा शोध घेऊन त्या समस्येचे निराकरण करणे हा यामागचा मुख्य हेतू असतो. हे संशोधन शास्त्रीय पद्धतीने झाले पाहिजे, त्याकरीता विद्यार्थ्यांना विशेष मार्गदर्शन करण्यासाठी 'संशोधन प्रकल्प लेखन' या विषयावर अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.१०.०२.२०२४ रोजी एक दिवशीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमास साधन व्यक्ती म्हणून डॉ. दीपक भारती, अंबाजोगाई हे उपस्थित होते. त्यांनी PPT च्या साहाय्याने विद्यार्थ्यांना उत्कृष्ट संशोधन प्रकल्प कसा तयार करावा यांचे सविस्तर मार्गदर्शन केले. विभागप्रमुख डॉ. बी. पी. गाडेकर यांनी प्रास्ताविकेतून विद्यार्थ्यांना कार्यशाळेचे महत्व समजावून सांगितले. या कार्यशाळेप्रसंगी अर्थशास्त्र विभागातील सहाय्यक प्राध्यापक जीवन गायकवाड, प्रा. रूपाली जाधव, प्रा. रहिम शेख व पदवी आणि पदव्युत्तर वर्गातील संशोधक विद्यार्थी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कदम धीरज यांनी केले तर आभार प्रदर्शन कु. रासूरे गायत्री यांनी व्यक्त केले.

संशोधन प्रकल्प लेखन एकदिवशीय कार्यशाळेत साधन व्यक्ती म्हणून मार्गदर्शन करताना डॉ. दीपक भारती

१०. सेंद्रिय कृषी क्षेत्र अभ्यास भेट :

दैनंदिन जीवनात विद्यार्थी शिक्षण संस्थेत चार भिंतीच्या आत राहून शिक्षण घेतो. या शिक्षणाला व्यावहारिक व वास्तविक ज्ञानाची सुद्धा जोड असायला हवी. अलिकडच्या काळात रासायनिक खतांचा अधिक वापर करून अन्नधान्याची निर्मिती मोठ्या प्रमाणात केली जाते. त्यांचा उपभोगामुळे अनेक मानवी आजार मनुष्याला जखडतात. त्यातून मानवी आरोग्याचे रक्षण होण्यासाठी सेंद्रिय खतांचा वापर करून अन्नधान्य उत्पादित होणे आवश्यक आहे.

लोहारा येथील सेंद्रिय शेतीला कृषीक्षेत्र भेट देताना सहभागी विद्यार्थी व प्राध्यापक

हे फक्त शब्दात सांगून चालणार नाही तर प्रत्यक्ष व्यवहारात त्याचे पालन होणे गरजेचे आहे. विद्यार्थ्यांना या वास्तविक व व्यावहारिक ज्ञानाची माहिती मिळावी यासाठी डॉ. बी. आर. आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळ व अर्थशास्त्र विभागाद्वारे दि.११.०२.२०२४ रोजी 'एक दिवशीय कृषी क्षेत्रभेटीचे' आयोजन करण्यात आले. ही क्षेत्रभेट लोहारा ता. उदगीर, जि. लातूर श्री सोनटक्के यांच्या सेंद्रिय पदधतीने केल्या जाणाऱ्या शेतीला देण्यात आली. याप्रसंगी अर्थशास्त्र विभागातील सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थी उपस्थित होते.

११. भारतीय रिझर्व्ह बँक (RBI) स्थापना दिन:

देशाची चलन व्यवस्था सांभाळण्याचे महत्वाचे कार्य करणारी सर्वोच्च बँक 'भारतीय रिझर्व्ह बँक ' म्हणून ओळखली जाणाऱ्या मध्यवर्ती बँकेचा स्थापना दिवस दि.०१.०४.२०२४ रोजी 'भारतीय रिझर्व्ह बँक स्थापना' दिन साजरा करण्यात

भारतीय रिझर्व्ह बँक स्थापना दिनानिमित्त
मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहूणे प्रा. सचिन पवार, पुणे

आला. हा कार्यक्रम डॉ. बी. आर. आंबेडकर अर्थशास्त्र विद्यार्थी अभ्यास मंडळ व अर्थशास्त्र विभागाद्वारे आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी म्हणून प्रा. सचिन पवार (पुणे) उपस्थित होते. त्यांनी RBI चे कार्य व विकासात्मक धोरणे यासंबंधी सविस्तर माहिती विद्यार्थ्यांना सांगितली.

१२. निरोप समारंभ कार्यक्रम:

महाविद्यालयीन जीवनात बी. ए. आणि एम. ए. चे शिक्षण पूर्ण करून जाताना या वर्षामध्ये चांगले-वाईट अनुभव विद्यार्थी घेत असतात. हे अनुभव व्यक्त होण्यासाठी विद्यार्थ्यांना एक खुले विचारपीठ हवे असते. हे विचारपीठ विद्यार्थ्यांना उपलब्ध व्हावे यासाठी अर्थशास्त्र विभागाद्वारे बी. ए. तृतीय व एम. ए. द्वितीय वर्गातील विद्यार्थ्यांना निरोप देण्यासाठी दि.०३.०४.२०२४ रोजी 'निरोप समारंभाचा कार्यक्रम' आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे इंग्रजी विभागांचे सहाय्यक प्राध्यापक डॉ. चंद्रशेखर दवणे उपस्थित होते. त्यांनी विद्यार्थ्यांना पुढील यशस्वी वाटचालीस शुभेच्छा दिल्या. या कार्यक्रमाप्रसंगी विभागप्रमुख डॉ. बी. पी. गाडेकर, प्रा. व्यंकट संपते, प्रा. जीवन गायकवाड, प्रा. रुपाली जाधव व

बी. ए. तृतीय व एम. ए. द्वितीय विद्यार्थ्यांना निरोप देताना अर्थशास्त्र
विभागातील सर्व प्राध्यापक, विद्यार्थी व प्रमुख पाहूणे डॉ. चंद्रशेखर दवणे

प्रा. रहिम शेख आणि पदवी व पदव्युत्तर वर्गाचे विद्यार्थी उपस्थित होते.

समाजशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये समाजशास्त्र विभागामार्फत आयोजित करण्यात आलेले सर्व उपक्रम हे विद्यार्थ्यांमधील सृजनशीलतेला वाव देणारे ठरले. विद्यार्थी दशेपासूनच शास्त्रीय दृष्टिकोनाचा स्वीकार करण्याकडे विद्यार्थीवर्गाचा कल असावा, त्यांच्यामध्ये समाजभान जागृत व्हावे यासाठी समाजशास्त्र विभाग नेहमीच कृतीशील व प्रयत्नशील असतो. त्यामुळे सर्वच उपक्रमांच्या आयोजनामागे मूलभूत स्वरूपाची भूमिका ही, सर्वसमावेशकता, समानता, सामाजिक न्याय, परस्पर सहकार्य व परस्पर आदर यांसारख्या मानवतावादी मूल्यांची जोपासना करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सक्षम बनविणे ही होती.

शिक्षण क्षेत्रात आणि एकूणच मानवी जीवनात जेव्हा परिवर्तन घडून येत असते, तेव्हा त्या परिवर्तनाकडे सकारात्मक दृष्टीने बघणे आणि रचनात्मक कार्य करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देणे अत्यंत अगत्याचे ठरते. त्यामुळेच दि.२६.०७.२०२३ रोजी NEP-२०२० अर्थात राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-२०२० या विषयावर समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची वैशिष्ट्ये, शिक्षणक्षेत्रावर त्याचा होणार परिणाम, त्यातील तरतुदी इ. घटकावर बहुआयामी आणि लक्षवेधी स्वरूपाचे लेखन विद्यार्थ्यांनी केले तसेच अभ्यासपूर्ण स्वरूपाची मते देखील त्यांनी व्यक्त केली.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० या विषयावर आधारित निबंध स्पर्धेतील सहभागी विद्यार्थी.

आदिवासी समुदाय हा जगभरामध्ये आढळून येणारा एक महत्वपूर्ण समुदाय आहे. त्यामुळे स्वाभाविकपणे विविध पातळीवर त्यांची दखल घेणे, त्यांचे प्रश्न, समस्या यांचा समाजशास्त्रीय परिभाषेत अभ्यास करणे अतिशय अगत्याचे ठरते. त्यामुळे दि.०९.०८.२०२३ रोजी जागतिक आदिवासी दिनाच्या निमित्ताने विद्यार्थ्यांमार्फत जागतिक स्तरावरील आदिवासी समुदाय, त्यांचे मानवी जीवनातील स्थान, त्यांच्या जगण्याचे विविध आयाम, त्यांचे प्रश्न, विविध क्षेत्रातील योगदान यासारख्या घटकांवर मार्मिक स्वरूपाचे विचारमंथन सेमिनारच्या माध्यमातून केले गेले.

दि.२३.०८.२०२३ व २४.०८.२०२३ रोजी समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने सेतू अभ्यासक्रमाचे आयोजन बी. ए. प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांसाठी करण्यात आले होते. सेतू अभ्यासक्रमाचे (Bridge Course) आयोजन प्रामुख्याने ज्या विद्यार्थ्यांनी यापूर्वी क्रमिक अभ्यासक्रमाचा भाग म्हणून समाजशास्त्र या विषयाचे अध्ययन केलेले नाही, त्यांना या विषयाची ओळख व्हावी यासाठी करण्यात येते. या उपक्रमांतर्गत समाजशास्त्र विभागातील प्रभारी विभागप्रमुख प्रा. सायली समुद्रे व प्रा. डॉ. भगवंत बोकडे यांनी समाजशास्त्राचा उदय, विकास, महत्व, समाजशास्त्रातील करियरच्या संधी यासारख्या घटकांवर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

सद्य:स्थितीत दैनंदिन जीवन हे धकाधकीचे व अत्यंत ताण-तणावाचे झालेले आहे. अत्यंत तणावाचा सामना सद्यस्थितीत अतिशय लहान वयापासून व्यक्तीला करावा लागत आहे. अशाप्रसंगी शांततामय आणि आनंददायी जीवनाची प्राप्ती करण्यासाठी व तणावाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी समुपदेशन प्रभावी तसेच परिणामकारक भूमिका बजावत असते. त्यामुळेच दि.२६.०८.२०२३ रोजी समाजशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांसाठी विभागीय समुपदेशनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या उपक्रमाअंतर्गत समाजशास्त्र विभागातील प्राध्यापकांशी विद्यार्थ्यांनी अनेक विषयावर मनमोकळी चर्चा केली. स्वत:च्या जीवनातील अनेक अडचणी, अनेक प्रश्न, भविष्याबद्दलचा संभ्रम यासारख्या घटकांच्या संदर्भात अतिशय समाधानकारकरित्या विद्यार्थ्यांचे समुपदेशन करण्यात आले.

दि.१३.०९.२०२३ रोजी 'विवाह, घरगुती हिंसाचार आणि कुटुंबांची भूमिका' या विषयावर समाजशास्त्र विभागाच्या

वतीने कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. ॲड. मीरा कुलकर्णी (सरकारी वकील जिल्हा व सत्र न्यायालय, लातूर) यांनी या कार्यशाळेत साधन व्यक्ती म्हणून काम पहिले. विद्यार्थ्यांनी समाजशास्त्रीय दृष्टीकोनातून विवाह संस्था, हिंसा, कुटूंब यासारख्या घटकांवर उत्स्फुर्त चर्चा केली. त्यामुळे कार्यक्रमाच्या यशस्वितेत भर पडली.

विवाह, घरगुती हिंसाचार आणि कुटुंबांची भूमिका विषयावर बोलताना ॲड. मीरा कुलकर्णी

समाजामधील विविध समाजघटकांच्या प्रश्नांची जाणिव असणे, त्यांच्याबद्दल मनात सहकार्य, समन्वय तसेच आदराची भावना असणे कोणत्याही संवेदनशील व्यक्तीसाठी अगत्याचे ठरते आणि त्यामुळेच दि.२५.१०.२०२३ रोजी राजर्षी शाहू दिव्यांग सहाय्यता केंद्र आणि प्रतिबिंब समाजशास्त्र अभ्यासमंडळाच्या वतीने अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. भारतीय समाज आणि दिव्यांगाचे प्रश्न या विषयावर आयोजित अतिथी व्याख्यानात श्री. सुरेश पाटील (संचालक, संवेदना सेरेबल पाल्सी विकसन केंद्र) यांनी साधन व्यक्ती म्हणून मार्गदर्शन केले. भारतीय समाजाचा दिव्यांगांच्या संदर्भातील दृष्किोन, दिव्यांगाचे प्रश्न यासारख्या गोष्टीवर अभ्यासपूर्ण स्वरूपाचे मार्गदर्शन या अभ्यासक्रमाच्या माध्यमातून प्राप्त झाले. याप्रसंगी प्रतिबिंब समाजशास्त्र अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले.

स्वामी विवेकानंदजीचे विचार आणि यांचे लेखन, त्यांचे कार्य या सर्वांप्रती आदर व्यक्त करण्यासाठी समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने त्यांची दि.१२ जानेवारी रोजी जयंती साजरी करण्यात आली. स्वामी विवेकांनदजीची जयंती अर्थात राष्ट्रीय युवक दिन होय. राष्ट्रीय युवक दिनांच्या निमित्ताने आजच्या तरूण व सोशल मिडिया, तरूणाचे प्रेरणास्थान, तरूणांनी आदर्श कोणास मानावे, स्वामी विवेकानंदाचे तत्वज्ञान, स्वामी

दिव्यांगाचे प्रश्न या विषयावर व्यक्त होताना श्री सुरेश पाटील

विवेकानंद - एक तेजस्वी व्यक्तिमत्व, विवेकानंद एक महान तत्वज्ञानी, गुरू रामकृष्ण परमहंस व विवेकानंद इ. विषयावर विद्यार्थ्यांनी सेमिनारच्या माध्यमातून स्वामी विवेकानंदजीचे विचार मांडले.

सामाजिक शास्त्रात प्रामुख्याने समाजशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांना समाजकार्याच्या तसेच अनेक प्रसंगी व्यावसायिक समाजकार्याच्या अनेक संधी खुणावत असतात. त्यादृष्टीने अनुभव व अभ्यासाने परिपूर्ण स्वरूपाचे मार्गदर्शन अशा प्रसंगी महत्वाचे ठरते म्हणूनच दि.१३.०१.२०२४ रोजी समाजशास्त्र विभागाचे माजी विद्यार्थी असलेले श्री आकाश सोनकांबळे (जिल्हा प्रमुख, वर्शिप अर्थ फाउंडेशन) यांचे अतिथी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. 'युवक आणि सामाजिक कार्य' या विषयावर आयोजित अतिथी व्याख्यानात श्री आकाश सोनकांबळे यांनी अतिशय बहुमोल मार्गदर्शन केले.

संपूर्ण वर्षभर समाजशास्त्र विभागाद्वारे जे विविध उपक्रम राबविण्यात आले. त्यामाध्यमातून विद्यार्थ्यांना नविन ज्ञान प्राप्त झाले. एक समृद्ध करणारा अनुभव म्हणून समाजशास्त्र विभागामार्फत राबवण्यात आलेले सर्व उपक्रम विद्यार्थ्यांना प्रेरणादायी ठरतील हे नक्की. वरील सर्व उपक्रमांच्या यशस्वितेत समाजशास्त्र विभागाच्या प्रभारी विभागप्रमुख प्रा. सायली समुद्रे व प्रा. डॉ. भगवंत बोकडे यांनी विशेष परिश्रम घेतले. सर्व उपक्रमांचे प्रेरणस्थान महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे हे होते. प्रतिबिंब समाजशास्त्र अभ्यास मंडळ (२०२३-२४) चे पदाधिकारी राणी टेकाळे (अध्यक्ष), देवकते (उपाध्यक्ष) तसेच हनुरे शाहीन, इंगळे मानव, हाके यश, सलगर स्नेहा, गंडले लोकेश, वाघे गौरी आदि पदाधिकाऱ्यांनी उपक्रम यशस्वीतेसाठी सहकार्य केले.

भूगोल विभाग

महाविद्यालयातील भूगोल विभाग सातत्याने विविध उपक्रम घेवून विद्यार्थ्यामध्ये सतत भौगोलिक ज्ञानाचा प्रसार व प्रचार करण्याचे कार्य करीत आहे. भौगोलिक ज्ञानाबरोबर पर्यावरण प्रदूषण, जैवविविधता, नैसर्गिक साधनसंपतीचे संवर्धन व व्यवस्थापन इ. सारखे विविध उपक्रम घेवून विद्यार्थ्यात पर्यावरणविषयक जाणीव जागृती निर्माण करण्याच्या प्रयत्न भूगोल विभागाकडून सतत केला जातो. त्याचाच भाग म्हणून या शैक्षणिक वर्ष- २०२३-२४ मध्ये भूगोल विभागामार्फत खालील वेगवेगळे उपक्रम आयोजित करण्यात आले होते.

भूगोल विभागामार्फत दि. ०५.०८.२०२३ 'निबंध लेखन स्पर्धा' आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाचा उद्देश नवीन शैक्षणिक धोरण- २०२० या धोरणाबद्दल विद्यार्थ्याच्या मधील जागरूकता वाढावी म्हणून ही स्पर्धा घेण्यात आली होती. हा कार्यक्रम डॉ. सुरेश फुले यांनी आयोजित केला होता.

'निबंध लेखन स्पर्धा'

दि. १६. ०९. २०२३ रोजी भूगोल विभागामध्ये जागतिक ओझोन दिवसाच्या निमित्ताने "Ozone: All there is between you and UV" या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करून वातावरणातील ओझोन थराला जे छिद्र पडले आहे. त्या ओझोन थराबद्दल जागरूकता निर्माण व्हावी यासाठी हा कार्यक्रम घेण्यात आला होता. या प्रसंगी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे येथील प्रा. डॉ. अमित धाडे, हे साधनव्यक्ती म्हणून उपस्थित होते.

दि. ०५. ०३. २०२४ रोजी भूगोल विभागामध्ये अतिथी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. 'राज्य व राष्ट्र संकल्पना' या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करून राजकीय भूगोलातील राज्य व राष्ट्र ही महत्वपूर्ण संकल्पना असून यामधील फरक समजावून सांगितला. याप्रसंगी जयक्रांती कला वरिष्ठ महाविद्यालय, लातूर येथील भूगोल विभाग प्रमुख डॉ. एच. जे. चौधरी, हे साधनव्यक्ती म्हणून उपस्थित होते.

दि. २२. ०३. २०२४ रोजी भूगोल विभाग आणि ग्रीन क्लब यांच्या संयुक्त विद्यमानाने अतिथी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. 'Water for peace- शांततेसाठी पाणी' या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करून युवकांच्या सहभागाने 'नैसर्गिक संसाधनाचे संरक्षण, संवर्धन व पाण्याची बचत' या अभियान राबवण्याअंतर्गत हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या प्रसंगी स्टीम एज्युकेशन सेंटर, लातूर येथील श्री. ओमप्रकाश झुरुळे, हे साधनव्यक्ती म्हणून उपस्थित होते.

साधनव्यक्ती- श्री. ओमप्रकाश झुरुळे

दरवर्षी प्रमाणे याही शैक्षणिक वर्षी म्हणजे २०२३-२४ मध्ये भूगोल मंडळाची स्थापना करण्यात आली. प्रा. दत्तात्रय सोनकांबळे यांची भूगोल मंडळ प्रभारी प्राध्यापक म्हणून नेमणूक करण्यात आली. भूगोल मंडळ पदाधिकाऱ्यांची निवड पुढीलप्रमाणे करण्यात आली.

पद	नाव	वर्ग
१) अध्यक्ष	शुभांगी भेटे	एम.ए द्वितीय वर्ष
२) उपाध्यक्ष	हज्जोद्दिन शेख	एम.ए प्रथम वर्ष
	गौरी वाघे	बी.ए तृतीय वर्ष
३) सचिव	वैष्णवी पाटील	बी.ए तृतीय वर्ष
४) सह-सचिव	वैष्णवी जाधव	बी.ए तृतीय वर्ष

आकांक्षा इरले   बी.ए तृतीय वर्ष

५) कार्याध्यक्ष   संध्या हंगरगे   एम.ए प्रथम वर्ष

६)प्रसिद्धी प्रमुख   सुष्टी लोमटे   एम.ए प्रथम वर्ष

७) कोषाध्यक्ष   साक्षी पोतदार   एम.ए प्रथम वर्ष

८)कार्यक्रम नियोजन प्रमुख

ऐश्वर्या कांबळे   एम. ए . द्वितीय वर्ष

भूगोल मंडळ हे महाविद्यालयातील एक कृतीशील मंडळ आहे. या मंडळातर्फे विविध स्पर्धा व उपक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. विद्यार्थ्यामध्ये पर्यावरण जनजागृती व्हावी व भूगोल विषयाची आवड निर्माण व्हावी म्हणून विभागातील भूगोल मंडळ नेहमी प्रयत्नशील असते.

पर्यावरण जनजागृती उपक्रम

दि. २९. ०३. २०२४ रोजी भूगोल मंडळाच्या वतीने 'सामान्य ज्ञान परीक्षा' स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आलेले होते. या स्पर्धेत खालील विद्यार्थ्यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय, तृतीय व उत्तेजनार्थ क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त केले.

सामान्य ज्ञान परीक्षेचे विजेते स्पर्धक :

१) प्रथम क्रमांक	सोनवणे दीक्षा	एम. ए. प्रथम
२) द्वितीय क्रमांक	माने स्वरूपा	बी. ए. तृतीय
३) तृतीय क्रमांक	देशमुख पृथ्वीराज	एम. ए. प्रथम
४) उत्तेजनार्थ	शिंदे वैभवी	बी. ए. तृतीय

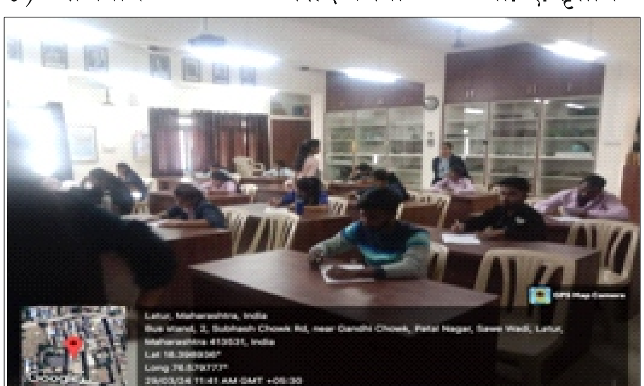

सामान्य ज्ञान स्पर्धा

दि.२९. ०३. २०२४ रोजी भूगोल मंडळाच्या वतीने निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आलेले होते. या स्पर्धेत खालील विद्यार्थ्यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय तृतीय व उत्तेजनार्थ क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त केले.

निबंध स्पर्धा विजेते स्पर्धक :

१) प्रथम क्रमांक	माने स्वरूपा	बी. ए. तृतीय
२) द्वितीय क्रमांक	सोनवणे दीक्षा	एम. ए. प्रथम
३) तृतीय क्रमांक	देशमुख पृथ्वीराज	एम. ए. प्रथम
४) उत्तेजनार्थ	पवार अनिकेत	एम. ए. प्रथम

निबंध लेखन स्पर्धा

दि.२८. ०३. २०२४ रोजी भूगोल मंडळाच्या वतीने रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आलेले होते. या स्पर्धेत खालील विद्यार्थ्यांनी अनुक्रमे प्रथम,द्वितीय तृतीय व उत्तेजनार्थ क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त केले.

रांगोळी स्पर्धा विजेते स्पर्धक :

१) प्रथम क्रमांक	कुलकर्णी साक्षी	बी. ए. द्वितीय
२) द्वितीय क्रमांक	घलसे वैष्णवी	बी. ए. द्वितीय
३) तृतीय क्रमांक	हरणे अस्मिता	बी. ए. द्वितीय

रांगोळी स्पर्धा

४) उत्तेजनार्थ वैष्णव वैष्णवी बी. ए. द्वितीय

दि. २८. ०३. २०२४ रोजी भूगोल मंडळाच्या वतीने मेहंदी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आलेले होते. या स्पर्धेत खालील विद्यार्थ्यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त केले.

मेहंदी स्पर्धा विजेते स्पर्धक :

१) प्रथम क्रमांक बनसोडे अनुष्का एम. ए. प्रथम

२) द्वितीय क्रमांक मादळे प्रणिता एम. ए. प्रथम

३) तृतीय क्रमांक रानसारजे नेहा बी. ए. द्वितीय

मेहंदी स्पर्धा

भूगोल विभागाचे व भूगोल मंडळाचे विविध कार्यक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण करण्यासाठी भूगोल विभागप्रमुख डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर, प्रा. दत्तात्रय सोनकांबळे, डॉ. विजय दळवी, डॉ. किशोर शिंदे, डॉ. संदीपान हाडुळे तसेच संशोधक विद्यार्थी श्री. प्रदीप गोरंबेकर आणि श्री. नरसिंग शिंदे तसेच भूगोल मंडळाचे पदाधिकारी व सेवक राहूल सरवदे यांनी मोलाचे सहकार्य केले.

लोकप्रशासन विभाग

सन २०२३-२४ चा शब्दगंध अहवाल सादर करताना दरवर्षीप्रमाणे या वर्षी विभागाद्वारे विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले आहे. प्रभारी विभागप्रमुख डॉ. वितेश निकते व त्यांचे सहकारी डॉ. महादेव जाधव, डॉ. वंदना मिश्रा यांनी विविध कार्यक्रमाचे आयोजन केले. ज्यामध्ये लोकप्रशासन विषयासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रथमत: लोकप्रशासनाची ओळख होण्यासाठी ब्रिज कोर्सचे आयोजन करण्यात आले आहे. यामध्ये प्रथम वर्षातील विद्यार्थी मेहक सय्यद व तुषार जाधव यांनी ब्रिजकोर्सचे उद्‌घाटन केले व त्यावेळी डॉ. वितेश निकते व डॉ. वंदना मिश्रा हे उपस्थित होते.

ब्रिजकोर्सचे उद्‌घाटन करताना प्रा. डॉ. वंदना मिश्रा व विद्यार्थी

या वर्षातील विद्यार्थ्यांचा लोकप्रशासन अभ्यास मंडळाचा प्रथम कार्यक्रम म्हणजे लोकप्रशासन अभ्यास मंडळाचे उद्‌घाटन होय. दि. १६/०९/२०२३ रोजी लातूर जिल्हयाचे उपविभागीय पोलीस अधिकरी मा. भागवतजी फुंदे व मा. राजेंद्र पाटील, डी. एस. समूहाचे संचालक यांच्या मार्गदर्शनाखाली व महाविद्यालयाचे मा. प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या अध्यक्षतेखाली हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला.

लोकप्रशासन अभ्यास मंडळाचे उद्‌घाटन लातूर उपविभागीय पोलीस अधिकरी मा. भागवतजी फुंदे व मा. राजेंद्र पाटील

लोकप्रशासन विभागाद्वारे विद्यार्थ्यांना प्रेरणा प्रदान करण्यासाठी प्रेरणादायक फिल्म 'घुमर' - फिल्म फिस्ट दिनांक २९ डिसेंबर २०२३ रोजी आयोजित करण्यात आले. विशेषत: मुलींची संख्या जास्त असल्यामुळे घुमर फिल्म प्रमाणे विविध क्षेत्रात ही फिल्म मुलींना प्रेरित करणारी असल्याचे दिसून आले.

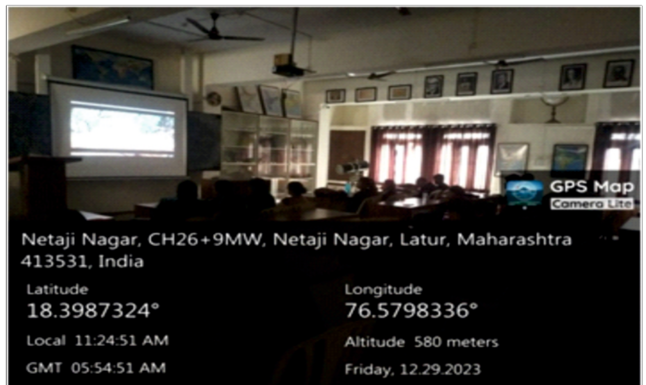

घुमर - फिल्म फिस्ट

लोकप्रशासन अभ्यासमंडळाच्या माध्यमातून क्षेत्र भेटीचे आयोजन करण्यात येते. यामध्ये यावर्षी प्रथम वर्षातील विद्यार्थ्यांसाठी दिनांक १० जानेवारी २०२३ रोजी नेहरु युवा केंद्र, लातूर येथे भेट देऊन नेहरु युवा केंद्रातील जिल्हा युवा अधिकारी साक्षी समैया यांनी युवक-युवतींच्या योजना विषयीची माहिती विद्यार्थ्यांना प्रदान केली.

जिल्हा युवा अधिकारी साक्षी समैया नेहरु युवा केंद्र, लातूर

तसेच लोकप्रशासनाच्या द्वितीय वर्षातील

विद्यार्थ्यांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे कार्य प्रत्यक्ष स्वरुपात पाहता यावे यासाठी जिल्हा परिषद, लातूर येथे दि. १०/०१/२०२३ वा बुधवार रोजी भेट देण्यात आली. येथे जिल्हा परिषदेतील विविध विभागांची प्रत्यक्ष पाहणी करून माहिती प्राप्त केली. यामध्ये विभागातील शिक्षण अधिकारी, वित्त विभागाचे स्वामी सर, तसेच जिल्हा परिषदचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री अनमोल सागर यांनी विद्यार्थ्यांना सविस्तर असे मार्गदर्शन केले.

जिल्हा परिषदचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री अनमोल सागर

लोकप्रशासन विभागाद्वारे दिनांक १९ ऑगस्ट २०२३ रोजी कौटिल्य लेक्चर अंतर्गत अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. या व्याख्यानाला प्रो. डॉ. हनिफ शेख हे स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठातील लोकप्रशासन अभ्यास विषयाचे चेअरमन असून त्यांनी प्रशासकीय विचारवंत एफ. डब्लू. टेलर यांच्या प्रशासकीय विचार यावर विद्यार्थ्यांना सखोल मार्गदर्शन केले.

प्रो. डॉ. हनिफ शेख मार्गदर्शन करताना

लोकप्रशासन विषयांच्या विद्यार्थ्यांसाठी चार दिवसीय शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये महिला आयोगाचे प्रशासकीय कामकाज कशाप्रकारे केले जाते याची माहिती घेण्यासाठी राज्य महिला आयोग, मुंबई येथे भेट देण्यात आली. तसेच छत्रपती शिवाजी महाराज यांची प्रशासकीय संरचना प्रत्यक्ष वास्तू अवशेषावरुन पाहण्यासाठी रायगड किल्ला, रायगड येथे सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते. दिनांक २५/०१/२०२४ ते २८/०१/२०२४ पर्यंत विविध ठिकाणी शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते.

रायगड किल्ला, रायगड सहलीचे आयोजन

विभागातील प्रभारी विभाग प्रमुख डॉ. वितेश निकते यांचे संपादकीय जर्नलस व ग्रंथ प्रकाशित झाले, त्याच बरोबर आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये पेपर वाचन व प्रकाशन केले. विविध ग्रंथ जर्नलस मध्ये लेख प्रकाशित झाले. सरस्वती संगीत कला महाविद्यालय, लातूर येथील एन.एन.एस शिबीर मध्ये विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. तसेच लोकप्रशासन विभागातील डॉ. महादेव जाधव यांनी देखील शिबिरामध्ये विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. तसेच डॉ. वंदना मिश्रा यांनी आपला लेख प्रकाशित केला. शेवटी दिनांक १३ एप्रिल २०२४ रोजी स्वाधार, बुधोडा येथे दिव्यांग विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्याचे कार्य लोकप्रशासन विभागातील प्राध्यापकांनी केले. यावेळी डॉ. वितेश निकते, डॉ. महादेव जाधव व डॉ. वंदना मिश्रा तसेच स्वाधारचे संचालक हरिशचंद्र सुडे व स्वाधार येथील दिव्यांग विद्यार्थी उपस्थित होते. अशाप्रकारे सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात विभाग व विभागातील प्राध्यापक यांनी विभागास गतीशील ठेवण्यासाठीचे प्रयत्न केलेले आहेत.

स्वाधार, बुधोडा येथे दिव्यांग विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन

संगीत विभाग

सुस्वरं सुरसं चैव
मधुरं मधुराक्षरम्
सालङ्कारं प्रमाणंच
षडिवधं गीतलक्षणम्।।

२०२३-२४ हे शैक्षणिक वर्ष संगीत विभागाच्या दृष्टीने अंत्यत यशस्वी असे होते. विभागाच्या वतीने अनेक सांगीतीक उत्सव, स्पर्धात्मक यश अशी उत्कृष्ट कामगिरी संगीत विभागाने केली. यातुन विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांमधून सप्तसुरांची सुर व तालमयी वाटचाल निरंतर होत आहे.

वर्तमानाची वाढलेली गती, अनेक वैचारिक प्रवाह अराजकता, भिती, नैराश्य, न्युनगंड, अशा एक ना अनेक गोष्टी मुळे सर्वजण कमी अधिक प्रमाणात प्रभावित झालेले आहेत. त्या दृष्टीने 'संगीत' हे प्रभावी औषध म्हणून सिध्द होत आहे. संगीताची साधना, रियाज, मनन, चिंतनाने मनाची एकाग्रता, आनंद व एकात्मतेची भावना निर्माण होते. विभागातील सर्वच विद्यार्थी कलावंत किंवा तानसेन होणार नसले तरी कानसेन मात्र नक्कीच होतील. संगीत कसं ऐकावं, पाहावं, काय ऐकावं याचा दृष्टीकोन विद्यार्थ्यामध्ये निर्माण होण्याच्या दृष्टीने संगीत विभाग नेहमीच प्रयत्नशिल राहिलेला आहे.

१. दि. ४ व ५ ऑगस्ट, २०२३

'हर घर ध्यान' युजीसी, आर्ट ऑफ लिव्हींग व राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील संगीत विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित या कार्यक्रमात शिक्षक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी, विविध शाखांमधील विद्यार्थ्यांनी यामध्ये आपला सहभाग नोंदवून आध्यात्मीक ध्यान प्रक्रियेची आनंदानुभूती घेतली. 'हर घर ध्यान' या कार्यक्रमात जवळ-जवळ १८०० जणांचा सहभाग होता.

या कार्यक्रमात उत्कृष्ट प्रशिक्षक म्हणून आर्ट ऑफ लिव्हींगचे श्री. मकरंद जाधव, प्रा.डॉ. आनंद रेड्डी व सहकारी स्वयंसेवकांनी आपले योगदान दिले.

२. दि. १८ ऑगस्ट, २०२३ -

गांधर्व महाविद्यालयाचे संस्थापक व ग्वाल्हेर घराण्याचे महान गायक पं.विष्णु दिगंबर पलुस्कर यांचा जयंती उत्सव संगीत विभागाच्या वतीने साजरा करण्यात आला. संगीत विभागातील शिक्षक व विद्यार्थी कलावंतानी संगीतमय भावपूर्ण श्रध्दांजली वाहून हा कार्यक्रम संपन्न झाला.

३. दि. १२ ते १५, ऑक्टोबर २०२३

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड च्या वतीने लातूर येथील दयानंद कला महाविद्यालयात आयोजित आंतर महाविद्यालयीन युवक महोत्सवात विविध कला प्रकारामध्ये उत्स्फुर्त सहभाग नोंदविण्याबरोबर अनेक पारितोषिक संगीत विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी मिळवत यश संपादन केले.

पोवाडा, कव्वाली, समूह गायन पाश्चात्य, वैयक्तिक गायन पाश्चात्य, समूह गायन भारतीय, सुगम गायन भारतीय, शास्त्रीय नृत्य, शास्त्रीय तालवाद्य, फोक ऑर्केस्ट्रा अशा एकूण नऊ कलाप्रकारा मध्ये संगीत विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला व त्यामध्ये प्रामुख्याने खालील कलाप्रकारात पारितोषिके मिळाली.

१. समूह गायन भारतीय - सुवर्ण
२. भारतीय शास्त्रीय नृत्य - कास्य
३. शास्त्रीय तालवाद्य - कास्य
४. वैयक्तिक सुगम गायन (पाश्चात्य) - कास्य

या स्पर्धेमध्ये कु. जानकी औताडे, कु. गायत्री धामणगावकर, कु. गायत्री सुतार, कु. वैष्णवी नाडे, अभिजित भड, पवन कदम, नागेश कांबळे, श्रृष्टी देशपांडे स्नेहल नरवणे इ. सहभागी होते.

४. दि. ३० डिसेंबर, २०२३

क्रीडा व युवक संचलनालय महाराष्ट्र राज्य आयोजित जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवामध्ये लोकसंगीत या कलाप्रकारामध्ये 'सर्व द्वितीय' येण्याचा मान संगीत विभागाच्या संघाने मिळवला व रोख ५००० रू. याचे पारितोषीक प्राप्त केले. याच बरोबर कु. वेदांती लकशेटे या विद्यार्थीनीने वैयक्तीक ३००० रू. याचे सर्व द्वितीय पारितोषिक पटकावले.

५. दि.१९ ऑक्टोबर, २०२४ शाहू संगीत समारोह संपन्न

संगीत विभागाच्या वतीने आयोजित या सांगीतीक मैफीलीत मुंबई येथील प्रतिथयश गायिका अभिनेत्री सौ. स्वरांगी मराठे यांच्या सुश्राव्य शास्त्रीय उपशास्त्रीय व सुगम गायनाने शाहू संगीत समारोह संपन्न झाला. त्यांना तबल्यावर श्री. चिंतामणी वारणकर व संवादीनी संगती वरद सोहनी यांनी केली

६. दि. ०३ व ०४ जानेवारी, २०२४ 'रियाज प्रशिक्षण कार्यशाळा'

दर वर्षी प्रमाणे याही वर्षी रियाज प्रशिक्षण कार्यशाळा

आयोजित करण्यात आलेली होती. गायन विषयासाठी नळेगाव येथील प्रा. राहूल कदम व तालवाद्य प्रशिक्षक म्हणून श्री मयूर येणगे यांनी मार्गदर्शन केले. जवळ - जवळ १५० विद्यार्थांचा या प्रशिक्षण कार्यशाळेत सहभाग होता.

७. दि.१८ व १९ मार्च, २०२४

ऑल इंडिया युनिव्हर्सिटी आयोजित गुलबर्गा युनिव्हर्सिटी अंतर्गत कलबुर्गी (कर्नाटक) येथे झालेल्या राष्ट्रीय कव्वाली स्पर्धेत संगीत विभागातील विद्यार्थ्यांनी आपले उत्स्फुर्त सादरीकरण करून सन्माननीय परीक्षकांबरोबरच रसिक, प्रेक्षकांची दाद मिळवली.

महाविद्यालयामध्ये होणाऱ्या विविध प्रसंगी संगीत विभागाचे योगदान सातत्याने राहिलेले आहे. स्वातंत्र्य दिन, प्रजासत्ताक दिन, महाराष्ट्र दिन, विद्यापीठ दिन, जाणीव जागृती सप्ताह व्यक्तीमत्व विकास सप्ताह, विद्यार्थी संसद उद्घाटन, वार्षिक स्नेहसंमेलन अशा विविध प्रसंगी कार्यक्रमानुकूल गीताच वैशिष्ट्यपूर्ण सादरीकरण संगीत विभागाच्या वतीने सातत्याने केले जाते.

या सर्व उपक्रमामध्ये संगीत विभागप्रमुख प्रा. हरिसर्वोत्तम जोशी, प्रा. वैभव माने यांचे योगदान आहे.

ऑल इंडिया युनिव्हर्सिटी अंतर्गत कलबुर्गी (कर्नाटक) येथे आयोजित राष्ट्रीय कव्वाली स्पर्धेत सादरीकरण करताना संगीत विभागाचे विद्यार्थी

संगीत विभाग आयोजित रियाज प्रशिक्षण कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना प्रा. राहूल कदम व उपस्थित प्रशिक्षणार्थी

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड अंतर्गत अंतर महाविद्यालयीन ज्ञानतीर्थ २०२३ युवक महोत्सव दयांनद कला महाविद्यालय, लातूर येथे पोवाडा या गीत प्रकाराचे सादरीकरण करताना कु. जानकी औताडे व इतर विद्यार्थी कलावंत

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड अंतर्गत अंतर महाविद्यालयीन ज्ञानतीर्थ २०२३ युवक महोत्सव दयांनद कला महाविद्यालय, लातूर येथे आपले उत्कृष्ठ सादरीकरण करताना संगीत विभागाचे विद्यार्थी

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड अंतर्गत अंतर महाविद्यालयीन ज्ञानतीर्थ २०२३ युवक महोत्सव दयांनद कला महाविद्यालय, लातूर येथे मा. कुलगुरू यांच्या हस्ते पारितोषिक स्वीकारताना संगीत विभागाचे विद्यार्थी कलावंत

संगीत विभागाच्या वतीने आयोजित शाहू संगीत समारोहा मध्ये शास्त्रीय व सुगम गायन करताना प्रथितयश गायिका व अभिनेत्री श्रीमती स्वरांगी मराठे (मुंबई), संवादिनी संगती श्री. वरद सोहनी व तबला संगती श्री. चिंतामणी वारणकर

बी. ए. सी. ई. पी. विभाग

शिक्षक-पालक विद्यार्थी बैठक:

बी. ए. सी. ई. पी. विभागांतर्गत दि.१५-०७-२०२३ रोजी विद्यार्थी-पालक-शिक्षक मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यार्थी-पालक-शिक्षक यामध्ये समन्वय राहण्याच्या हेतूने हा कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमाला पालक मोठया संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे उपस्थित होते.

डॉ. महादेव गव्हाणे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना.

श्री. आवेज काझी (पोलीस उपनिरीक्षक) विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना.

चांद्रयान-३ सॉफ्ट लँडिंग थेट प्रक्षेपण कार्यक्रम:

सी. ई. पी. विभागाच्या वतीने दि.२३-०८-२०२३ रोजी चांद्रयान-३ सॉफ्ट लँडिंगचे थेट प्रक्षेपण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाला उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, परीक्षा नियंत्रक ओमप्रकाश शहापूरकर आणि प्रा. माधव शेळके तसेच विभागातील इतर प्राध्यापक व विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते.

कार्यक्रमास उपस्थित प्रमुख पाहुणे व प्राध्यापक

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन कार्यशाळा:

सी. ई. पी. विभागाच्या वतीने दिनांक १२-०९-२०२३ रोजी स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून प्रा. देवा जाधवर (द युनिक ॲकॅडमी, पुणे) यांनी विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेविषयी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमासाठी अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे तसेच विभागातील प्राध्यापक व विद्यार्थी उपस्थित होते.

गौर येथील ग्राम सर्वेक्षण :

प्रा. देवा जाधवर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

कार्यक्रमास उपस्थित विद्यार्थी

बी. ए. सी. ई. पी. विभागांतर्गत दि.०१-१०-२०२३ रोजी ग्राम सर्वेक्षण मौजे गौर या गावात करण्यात आला.या कार्यक्रमाचे आयोजन प्रा. माधव शेळके यांनी केले. ग्राम सर्वेक्षणाच्या माध्यमातून गावातील समस्या जाणुन घेण्यास मदत झाली.

ग्राम सर्वेक्षण करताना विद्यार्थी

एक दिवसीय शैक्षणिक सहल:

बी. ए. सी. ई. पी. विभागांतर्गत दि.२०-०८-२०२३ रोजी एक दिवसीय शैक्षणिक सहलीचे सौताडा व कपिलधारा या ठिकाणी आयोजन करण्यात आले होते. विद्यार्थ्यांना तेथील भौगोलिक वैशिष्ट्ये समजावीत हा या एकदिवसीय सहलीचा हेतू होता. या सहलीचे नियोजन प्रा. माधव शेळके यांनी केले.

शैक्षणिक सहलीमध्ये सहभागी विद्यार्थी

Success is no accident. It is hard work, perseverance, learning, studying, sacrifice and most of all, love of what you are doing or learning to do.
—Pelé

Faculty of Commerce

The Faculty of Commerce is established in the year 1970. The Faculty always strives for providing quality education as per the aspirations of various stakeholders. The Department of Commerce has recorded consistent improvement in its academic, research and placement performance.

The Faculty of Commerce has a recognized Research Center under S.R.T.M. University, Nanded. Total 15 students awarded Ph.D. degree and 10 are pursuing Ph.D. research under the guidance of research supervisors Dr. P.S. Trimukhe, Dr. P.R. Rodiya and Dr. V.D. Dhumal.

One of the faculty members of the Department Dr. P.R. Rodiya has registered one patent based on Women Empowerment and received one Copyright Certificate from Patent Office, Government of India. One faculty has completed the minor research project, and three faculties are working on it. Our Research Fellows Mr. S.R. Panchakshari and Ms. Sampada Kale received research fellowship for the doctorial research. The curriculum of the UG and PG have been designed by considering the guidelines of NEP 2020 focuses on the requirements of various competitive examinations, NET, SET, MBA, CA, CS, CMA etc.

The Faculty of Commerce arranges various workshops, seminars, guest lectures, outreach programs, extension activities, gender sensitization programs, training programs, certificate courses, industrial visits for the overall development of students. Faculty of Commerce invites eminent personalities as guest to guide and motivate the students for the successful completion of these activities. Faculty provides platform for guidance of CA, CS, ICWA, MBA, SET, NET, Insurance, Banking and other competitive examinations.

The Commerce Students Association organizes various activities throughout the year such as Career Guidance, Seminars, Workshops, Guest Lectures, Industrial Tours, Training Programs, Exhibition, Poster Presentations, Mehandi and Rangoli Competition, Outreach Programs, etc. for the overall personality development of students.

The Department of Commerce organizes Commerce Idol Competition every year to recognize the Best Student of Commerce Faculty. Students from 11th to M. Com can appear for this exam. This creates the competitive skill and boost confidence of the students.

The summary of the programs arranged during the academic year 2023-24 is as under.

1. Poster Presentation Competition on NEP 2020

The poster presentation competition organised to help the students to improve their knowledge, creativity, thinking and communication skills. The theme for the poster presentation was NEP 2020. It includes two elements i.e. a poster and a brief verbal explanation of the poster content or topic. This competition was organized by the Department of Commerce on 2nd August 2023. There was Special Presence of Dr.Anuja Jadhav, HoD, Department of English and Dr. Omprakash Shahpurkar, CoE, RSML for motivating the students and encouraging their understanding towards NEP.

Student presenting the poster on NEP 2020 in front of the guests

2. Short Video Making Competition on NEP 2020

The Department of Commerce organized a video

making competition on 31st July 2023 on the theme of NEP 2020. A video is a critique of any situation, project and process. The video making competition was for creating awareness about NEP 2020 using the video graphics which helps the students to improve their knowledge about NEP 2020, creativity, thinking and different skills. Participants presented their video through online mode and explained theme to all the viewers, covering various topics related to NEP 2020. All the student participated with great passion and enthusiasm.

Student Mayur Bolgave presenting video on NEP 2020.

3. Essay Writing Competition on NEP 2020

The Department of Commerce arranged an Essay Writing Competition for encouraging the students for gathering the information about NEP 2020 on 2nd August 2023. All the students were participated with great passion and enthusiasm. Students learned the guidelines and information about NEP 2020. Students wrote innovative and thoughtful essays on New Education Policy 2020 and presented their views.

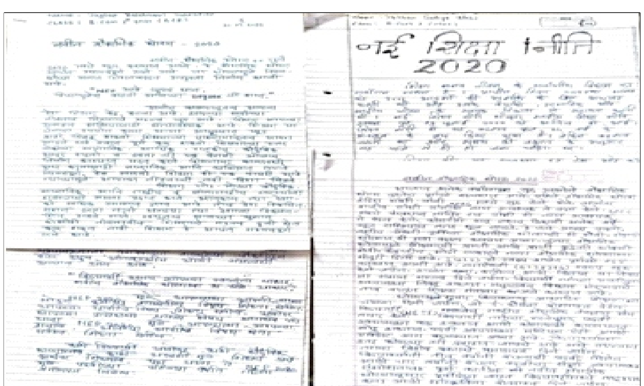

Samples of Essays written by Students

4.Elocution Competition for the selection of Commerce Association Office Bearers-2023

The Department of Commerce has organized an Elocution Competition on 2nd Aug. 2023. The topic of elocution competition was "Recent Trends in Commerce and Management". This competition was held for selection of Commerce Association Office Bearers-2023.Total 23 students participated in elocution competition and spoke on different topics like Influencer Marketers, Transformation of E-Commerce, Block Chain and Artificial Intelligence etc. The performance of students was judged by Miss. J. M. Shaikh and Dr. S. N. Bagwan.

Student presenting speech in Elocution Competition

5.Bajaj Training Programme under MoU

The training program of Bajaj Finserv under MoU with Bajaj Company was organized by the Department of Commerce, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous), Latur, on 1st August, 2023 to 14th Sept. 2023. This program is the CSR initiative of Bajaj Company. This

Students with Resource Person

program served as a pivotal opportunity for B.Com. final year students aspiring to carve a niche in the dynamic realms of banking and finance. The emphasis was focused on the importance of soft skills alongside technical knowledge for success in the banking and finance sector.

6. A Seminar on Financial Literacy

TheDepartment of Commerce has organized the Students Training Program on Financial Literacy.This Seminar was conducted on 10th August 2023 and Resource Person for the Seminar was Shri. Govind Kolhe, Financial Advisor, Securities Market Trainer, Latur, Maharashtra.

A seminar on Financial Literacy is a captivating educational initiative designed to equip staff and students with the expertise to teach and inspire participants about the critical principles of managing personal finances. The program empowers students with the necessary knowledge, strategies, and resources to create engaging and impactful learning experiences.

Resource person Shri. Givind Kolhe while presenting PPT

7. Guest Lecture on Career Guidance in Commerce and Inauguration of Commerce Association

The Department of Commerce & Commerce Association organized a Guest Lecture on Career Guidance in Commerce and Inauguration of Commerce Association program on 19th August, 2023. The chief guest was Mr. Tukaram Patil, Manager, Dwarkadas Shamkumar Group, Latur. This program was intended to provide Career Guidance to the students about various Career opportunities in field of commerce and motivate students for selection of right career path. Along with this, Inauguration of Commerce Association was also done with a view to felicitate and introduce office bearers of Commerce Students Association for the year 2023-24.

Chief Guest Mr. Tukaram Patil addressing students

8. Teachers Day Program

Teachers Day is celebrated to mark birth anniversary of Dr. Sarvapalli Radhakrishnan, former President of India. It was organized by Commerce Association on 6th Sept. 2023 on the occasion of Teachers Day to pay respect and to their teachers. It also helps the students to understand the efforts put in by their teachers. Students honoured their teachers by giving handmade Greeting Cards, some of them presented their poems for teachers while others gave speeches.

All the teachers while lamp lighting

9. Two Days Workshop on Stock Market Operations and Ethical Wealth Creation

The Department of Commerce organized two

days Workshop during 3rd Oct,2023 to 4th Oct, 2023. The Resource person was Shri. Govind Kolhe, Financial Advisor, Securities Market Trainer, Latur, Maharashtra. This workshop aims to foster the knowledge about ethical wealth creation and equip participants with the tools to make informed and responsible financial decisions.

This workshop was a dynamic educational initiative meticulously designed to provide participants with the essential skills to teach and inspire others about the fundamental principles of ethical wealth management. This workshop empowers attendees, including faculty and students to create compelling and influential learning experiences.

Resource person while Guiding faculty and students

10. Student Induction Program

The Department of Commerce organized a Student Induction Program for Commerce Students on 25th Oct. 2023. The program aims to impart knowledge to students about various government and institutional policies across different sectors. This initiative seeks to familiarize students with a wide range of policies

Principal Dr. Mahadev Gavhane guiding students

in these areas. He provided information about placement opportunities and skills-oriented programs, including certificate courses offered by the college. He actively engaged with the students, addressing their concerns and motivated them to pursue education in foreign universities.

11. Guest Lecture on Career Guidance

The Guest lecture on career guidance was conducted by Department of Commerce on 18th December 2023 under the Guidance of CS Nikhil Gujalwar, Tax Advisor and Business Solutions, Latur.

The goal of this guest lecture was to empower students to make informed career choices. The B.Com. students' engaged participation and enthusiasm demonstrated the program's success. The event created a platform for valuable interactions and discussions. All the students were encouraged by his guidance.

Resource person CS Nikhil Gujalwar
addressing to students on the Career Guidance

12. A Seminar on CSR and Environmental Sustainability

The Department of Commerce conducted this seminar on 20th December 2023, Resources Person was Dr. Nitin Burla, Lead Trainer, Bajaj Finserv Limited, Solapur.The purpose of the Corporate Social Responsibility is to aid students in social-emotional learning by developing empathy and caring for others. This seminar is to develop student's mindset towards corporate sector. This is need of an hour to understand corporate social responsibilities. This seminar helps students to become passionate about social

responsibility in corporate sector and also move towards becoming better human beings.

Resource person Dr.Nitin Burla,Lead Trainer, Bajaj Finserv Limited, Solapur while presenting PPT

13. NET/SET Preparation Classes

The Department of Commerce conducted this classes during the period of 1st Jan, 2024 to 13th Jan, 2024.The National Eligibility Test (NET), administrated by the National Testing Agency of India, is specifically designed for post graduate students aspiring to join the teaching profession. This classes prepared the prospective teacher educators for appearing NET, SET, JRF examinations and motivated the students to prepare for NET, SET, JRF examinations and to provide awareness about the career benefits after qualifying these examinations. All the teachers of commerce faculties delivered their expert talk on various subjects included in SET, NET exam.

Dr. P.S. Trimukhe guiding students

14. Commerce Idol 2024

The Commerce Idol 2024 exam was conducted on 16th Jan, 2024 by Department of Commerce to make awareness in students about updated syllabus of commerce, to enhance their skills, focus on different competitive aspects & updates in commerce field. The exam was conducted by focusing on basic & advance concepts of commerce. Total 242 students registered to this exam. This exam aimed to identify and award the best student of Commerce Faculty. This exam is open to the students from 11th Commerce to M.Com. final year.

HoD, Dr. P.S. Trimukhe Supervising Commerce Idol 2024

15. Cultural Programme on the Occasion of Republic Day 26th Jan, 2024

The Department of Commerce organized Cultural Programme in form of Mime Act on Patriotic Theme on the Occasion of Republic Day 26th Jan, 2024 . B.Com. and M.Com. Students performed in this act under the guidance of Ms. S.R.Joshi.The students of commerce faculty has presented the development of India in the last 75 years through a Mime Show. The entire show highlights the spirit of patriotism among all.

Students Performing Patriotic Mime Act

16. A Seminar on Analysis of Budget 2024

A Government Budget plan is a method for giving authority over income and expenditure by the public authority. The Considering the importance of Budget Analysis Department of Commerce organized this Seminar on 2nd February 2024 and Resource person was CA Uday Kittekar, Chartered Accountant, Kittekar and Associates, Latur. He presented his views on this interim budget . Further he added that this budget focus is on infrastructure development, empowerment of youth and women. He explained historic background of budget as well as future plans of government through this budget.

Resources Person CA Uday Kittekar, Chartered Accountant, Kittekar and Associates, Latur guiding the students

17. A Workshop on Research Methodology

The Department of Commerce organised this workshop on 3rd February 2024 and the Resource Person was Shri. Swapnil R. Sakhla, Assistant Professor, Maratha Mahavidyalaya, Nashik.The basic aim behind this workshop was to provide research guidance to students. So that they

Resources Person Mr. Swapnil Sakhla Guiding Students

become familiar with various concepts of research and apply different types of Research Methodology. He introduced the students to the basics of research, it's importance and its contemporary relevance. Mr. Sakhala thoroughly explained the do and don's of research.

18. College Day Celebration

The College Day Programme was organized by Department of Commerce on 15th February 2024 with a view to familiarize the B.Com. and M.Com. Students with teaching fraternity. All the staff members supervised the activities of College Day Programme.. Ms. Zeenat Shaikh performed the role of Head, Dept. of Commerce. Being HoD, she performed all her duties and responsibilities properly. Other students also performed their role with full enthusiasm and integrity.

Group Photo of Students worked as Teachers on College Day

19. Industrial Tour at Hospet

The Department of Commerce organized Industrial Tour at Hospet at Aralihalli

Group photo of Students at Industry in Hospet Dist. Vijayanagar, Karnataka State

Hanumanthappa & Sons, Shri. Manjunath Rice Mill, Anantasayanagudi, Hospet-583201, Dist. Vijayanagar, Karnataka State during 10th Feb. to 12th Feb. 2024. This Tour was organized to make students familiar with Industrial working and practical work knowledge. The main object of this tour was to strengthen and increase the number of entrepreneurs. Industrialist also provided knowledge regarding how to raise capital from different sectors, how to reduce risk by using different strategies.

20. A Workshop on Financial Awareness

Being financially literate from a young age gives an individual the tools and resources they need to be financially secure later in life. Keeping this in mind Department of Commerce organized a Workshop on Financial Awareness on 29th Feb, 2024 to 2nd Mar, 2024 resource person for the workshop was Shri. Govind Kolhe, Financial Advisor, Securities Market Trainer, Latur, Maharashtra.

Resource Person, Shri Govind Kolhe while presenting PPT

21. Outreach Activity at Hanmantwadi on Gender Equality and Cleanliness

The Department of Commerce has organized Outreach Activity at Hanmantwadi, Latur on Gender Equality and Cleaniness on 2nd March, 2024. The teachers and students of Commerce Association did awareness about Gender Equality and Cleaniness among villagers

22. A Workshop on IPR and Prize Distribution

The Department of Commerce organized a workshop on IPR on 27th March, 2024. Resource Person for the Workshop was CA Rahul Dharne, Chartered Accountant, Chairman, ICAI Latur Branch. The Resource Person emphasized on the issues like importance of IPR for better identification, planning, commercialization, rendering and the preservation of inventions or creativity. This workshop was ended with the presendential address of Principal Dr. Mahadev Gavhane.

Chief Guest CA Rahul Dharne,Chairman, ICAI Latur Branch and Principal Dr.Mahadev Gavhane Felicitating students.

23. A seminar on Soft Skill Development and Farewell Program

The Department of Commerce Organized a seminar on Soft Skill Development and Farewell Program on 4th April, 2024. The resource person was Shri. Rahul Bulani, Director, Catalyst Group, Latur. The Resource person inculcated the importance of soft skills among students. Along with this, a farewell program was also organised for B. Com. And M.Com. Final Year students. Students also expressed their thoughts, experiences and journey in the college. The program ended with a happy note.

For the successful organization of the various programs of Faculty of Commerce, there was an immense cooperation from HoD Dr. P.S. Trimukhe, Dr. P.R. Rodiya, Dr. V.D. Dhumal, Dr. S.N. Bagwan, Ms. A.D. Savalsure, Mr. V.D. Late, Ms. S. R. Joshi, Ms. G.K. Kombade, Ms. A.S. Jagtap, Ms. K.S. Gaikwad, Ms. A. N. Bansode and Ms. S. S. Kale and all the office-bearers of Commerce Association.

Department of Chemistry and Analytical Chemistry

In the academic year 2023-24 Department of Chemistry and Analytical Chemistry has conducted various activities which have been proved fruitful to the students for their academic and extracurricular excellence. The following activities are conducted date wise listed below.

1. Dalton Association is formed on 10th September 2023, Mr. Abhishek Giri is selected as president, Miss. Vaishnavi Swami as Vice-President, Miss. Misbah Patel as Secretary, Miss. Trupti Jadhav as Joint Secretary and selection of other office bearers Editor, Co-editor, Treasurere, Active members is on the choice basis.
2. Inaugural function of Dalton Association on 18th September 2023. Dalton Association was inaugurated on 18th September 2023 by the auspicious hands of Chief Guest Prof. B. B. Sanap, former Head of Department of Chemistry and Analytical Chemistry, Chairperson of the program was Principal Mahadev Gavhane sir. On this occasion, Dr. Dhananjay Palke HoD, Department of Chemistry and Analytical Chemistry Dr. K. I. Momin, Mr. M. S. Sudewad, all staff members and students were present.
3. Guest Lecture is organized of our Alumni Pritam Barure NIT Silchar, for B. Sc. III on Strategies to Crackdown IIT-JAM entrance Exam on 30th March 2024. Coordinator Mr. V. M. Dhumal and HoD Dr. Dhananjay Palke were present.
4. Guest Lecture is organized of our Alumni Mr. Sumit Kadam NIT Silchar, for B. Sc. I on Counseling for IIT-JAM entrance Exam on 30th March 2024. Coordinator Mr. V. M. Dhumal and HoD Dr. Dhananjay Palke were present
5. Farewell Function of M.Sc. II Year Students was held on 27th March 2024.
6. Farewell Function of B.Sc. III Year Students was held on 1st April 2024
7. Extension Activity for Demonstration of school Level Experiment for school Teacher and Students held on 26th and 27 March 2024 about 12 teachers and 500 students attended.
8. In the academic year 2023-24, Three students of Department Qualified SET Examination
9. In academic year 2023-24, Four students of Department Qualified IIT-JAM Entrance Examination
10. In academic year 2023-24 Four students of Department placed in Sai Life Sciences Hyderabad.
11. One day Industrial visit organized on 22nd March to Octagon Foods Latur for field project of PG students.
12. Research Scholar Mr. Mahesh Jadhav in Aavishkar Festival University level stood secured Rank 1st

Dr. Dhananjay Palke felicitating Chairperson Dr. Mahadev Gavhane 18th September 2023

Prof. Bhagwat Sanap delivering inaugural speech. 18th September 2023

Felicitation of Students 27th March 2024

Inauguration of Extension activity Smt. Alapure, Vice-Principal S. N. Shinde, Dr. Dhananjay Palke, Dr. Manoj Mothe

Speech of Chairperson Dr. Dhananjay Palke 27th March 2024

Inauguration of Extension activity Smt. Alapure, Smt. Surwase Vice-Principal S. N. Shinde, CoE O. V. Shahapurkar Dr. Dhananjay Palke, Maoj Mothe,

Felicitation of Vice-Principal S. N. Shinde 1st april 2024.

Demonstration of Experiment by PG student

Felicitation of Dr. Dhananjay Palke sir. 1st April 2024.

Students for Extension activity

Miss Shilpa Boyane, NET

Aavishkar Festival University
level stood 1st Rank 2024

Ashish Solapure
IIT- JAM

Ashish Indrale
IIT- JAM

Somesh Deshmukh
IIT- JAM

Aishwarya Salunke
IIT- JAM

Industrial Visit at Marchto
Ocagon Foods Latur

Industrial Visit at Marchto
Ocagon Foods Latur

Industrial Visit at Marchto
Ocagon Foods Latur

Industrial Visit at Marchto
Ocagon Foods Latur

Department of Mathematics

1. Activities during 2023-24:

Prominent Alumni Miss. Sarita Karwasara, PO Bank of Maharashtra, Latur while delivering Guest Lecture &inaugurating SAM-2023-24 on 28/10/2023

UG-I years Students while Poster Presentation on the theme of NEP-2020 on 26/07/2023

Sample photo of College Day Activity on 15/02/2024

Dr. Janardhan K Mane while motivating students of UG and PG Mathematics on the occasion on National Mathematics Day on 22/12/2023

Marathwada Mathematical Society jointly with Yeshwant College Nanded conducts Ramanujan Competition of Mathematics Knowledge -2024(RCMK-2024) on 11/2/2024. Students of Latur region while attending the exam of RCMK-2024

National Board for Higher Mathematics (Govt. of India Undertaking) jointly with S P College, Pune conducts Madhava Mathematics Competition -2024(MMC-2024) on 07/01/2024. Students of Latur region while attending the exam of MMC-2024

2. Students Achievements

Ku. Rupali Ramkrushna Dhaigude (B.Sc-I) got First Prize in state level Ramanujan Competition of Mathematics Knowledge-2024. Ku. Felomina Shaikh (M.Sc-I) got Third Prize in state level Ramanujan Competition of Mathematics Knowledge-2024.

Ku. Rupali Ramkrushna Dhaigude (B.Sc-I) got Third Prize in district level preliminary Marathwada Mathematical Society, Aurangabad which was held at Mahatma Gandhi Mahavidyalaya, Ahamadpur Dist: Latur on 30/01/2024. Where as she also got consolation prize at Marathwada regional level which was organized at Dayanand Science College, Latur on 20/02/2024.

Our 14 Students from M.Sc-II Mathematics had successfully presented their research work at One day multidisciplinary international Conference which was organized jointly by Global Foundation, India, Azad Mahavidyalaya, Ausa and Maharashtra Mahavidyalaya, Nilanga on 05/04/2024.

Mr. Mungale Kashif Abduk Gaffar (B. Sc-II) got Third Prize under the OTHER THAN LIFE SCIENCE CATEGORY in the10th National Level Online Poster Presentation on “Recent Trends in Science & Technology-2024”held online on 14 February 2024 organized by Anjuman Ishat -E-Taleem Beed's Milliya Arts, Science and Management Science College, Beed (MS).

Mr. Mungale Kashif Abduk Gaffar (B. Sc-II) successfully presented a research paper at National Conference on Envisioning Mathematics Education inline with NEP-2020 on 21 Dec 2023 which was organized by Mahatma Gandhi Mahavidyalaya, Ahamedpur. His title of presentation was , “An another method to prove quadratic equation formula.”

Department of Physics and Electronics

Department of Physics and Electronics is one of the Star Departments recognized under UGC-CPE scheme. Dr Abhijit Yadav listed TWO times among top 2% Scientists of the world in 'Applied Materials and Physics' discipline by Stanford University, USA. One student awarded Ph.D. degree in Physics at our research center. One student qualified IIT JAM examination and one teacher awarded INSA Summer fellowship 2023. The department has organized various activities which have been proved fruitful to the students for their curricular and co-curricular excellence.

The following activities were organized.

1. **Showing Live Streaming of LVM3-M4/Chandrayan-3 Mission**

Chandrayaan-3 was launched into space by the LVM3 rocket from the Satish Dhawan Space Centre in Sriharikota. Once in orbit, the propulsion module will carry the lander and rover configuration to a 100-kilometres lunar orbit. The lander will then separate from the propulsion module and attempt a soft landing on the lunar surface. The propulsion module also carries the Spectro-polarimetry of Habitable Planet Earth (SHAPE) payload, which will analyze the light from Earth to study its spectral and polarimetric properties.

During its 14-day mission (one Lunar day) upon landing, Chandrayaan-3 will conduct a series of groundbreaking experiments using its payloads RAMBHA and ILSA. These experiments will study the moon's atmosphere and dig into the surface to better understand its mineral composition. Through this mission, India will not only access a wealth of knowledge about the lunar surface but also it's potential for human habitation in the future. Live streaming of Chandrayan-2 satellite launching was arranged by department of Physics and Electronics.

Showing Satellite live streaming

Students were actively participating

2. **Essay Writing Competition on National Education Policy (NEP) 2020**

Essay Writing Competition on National

Education Policy (NEP) 2020 on the occasion of "National Education Policy (NEP) Week-2023" was organized by the Department of Physics and Electronics on 04.08.2023. Essay writing is a skill that can pay dividends throughout a student's academic career and beyond. Indeed, students may find that there are some surprising ways of writing essays which can transform their academic and professional performance for years to come. Essay writing also teaches some key skills in the field of writing.30 students submitted an Essay written on the theme National Education Policy (NEP) Week-2023. Professor Mr A. S. More and Ms M. V. Hawaldar worked as examiners for Essay Writing Competition on National Education Policy. The essays were evaluated based on originality and relevance.

List of Winners

Sr. No	Name of Students	Rank
1.	Autade Pratiksha H.	I
2.	Chotwe Sakshi Haridas	II
3.	Shaikh Tamanna Nabisab	
4.	Jadhav Trupti D.	III

3. Poster Presentation Competition on Successful Missions of ISRO

Poster Presentation Competition on the occasion of "Successful Missions of ISRO (Chandrayaan 3 and Aditya L1)" was organized by the Department of Physics and Electronics on 11.09.2023. Students were asked to express all missions of ISRO by paintings, sketches and many more. Students displayed their artistic skills through an array of posters with immense enthusiasm and made beautiful posters which described how Space technology can help society in various sectors and also help in rapid economic growth and citizen empowerment across the globe.

Principal Dr. Mahadev Gavhane Inaugurating Poster Presentation Competition

Principal Dr. Mahadev Gavhane and HoD Dr. A.A. Yadav interacting with participants

4. PSA (Physics Students Association) Inauguration Function

Physics Students Association (PSA 2023-24) was formed. The Guest lecture was arranged by the department. The theme of the Programme and Objectives of Physics Students Association discussed by Dr D. V. Raje (Director PSA), Dr A. A. Yadav (HoDPhysics and Electronics) introduced the guest and the office bearers of the Association those selected through Elocution competition.

Office Bearers of Physics Students' Association 2023-24

S.No.	Name of the Student	Class	Designation
1	Boyane Viraj Umakant-	B. Sc. III	President
2	Dhasale Shradha Mallinath	M. Sc. II	Vice-President
3	Londhe Omkar Rajendra	B. Sc. II	Secretary
4	Madlapure Abhishekh Shivaji	M. Sc. I	Jt. secretary
5	Satpute Sanjyot B.	B. Sc. III	Treasurer
6	Jadhav Chhaya Vishwanath	M.Sc. II	Jt. treasurer
7	Gholap Rohan Shankar	B.Sc. II	Jt. Treasurer
8	Zipre Shweta Shankar	B. Sc. I	Jt. Treasurer
9	Fiske Kanchan Sanjiv	M. Sc. I	Jt. Treasurer

5. Guest Lecture on Research of Nobel Laureates in Physics

The guest lecture was arranged in VLC on

03.10.2023 at 3.00 PM. Dr. A.A.Yadav, HoD Department of Physics and Electronics introduced the Resource Person and the theme of the guest lecture discussed by Dr. D.V.Raje., Prof. R.J. Topare, HoD Physics, Yogeshwari Mahavidyalaya Ambajogai, discussed on skills including critical thinking, problem solving, Ability, Adaptability, Curiosity and Imagination. He guided the students about the information : Why prizes are given? And purpose behind them. He gave information on Winners of Nobel Prizes, especially the Indian scientists who have won the prizes.

Prof. R.J. Topare interacting with participants

Students were actively participating

6. Fresher's Welcome Function

In order to welcome the new students so that they may socialize with other students, also with the academic staff. Welcome function of B. Sc. I & M. Sc. I year students organized by the Department. The Chief Guest Prof. D. G. Palke encouraged the students to take advantage of opportunities without stressing about anything. The chairperson of the program Vice-Principal Sadashiv Shinde guided students' about how the problems of students are solved in this student centered College and he also welcomed to Fresher's on behalf of the College.

Dr D. G. Palke interacting with Students

Vice-Principal Prof Sadashiv Shinde addresing the participants

7. Essay Writing Competition on Energy Conservation

Essay writing also teaches some key skills in the field of writing. For example, the length of an essay helps students to develop their understanding of organization and structure, including the art of using transitions to link thoughts together. So, in order to begin examining the benefits of essay writing, an Essay Writing Competition on Energy Conservation on the occasion of "Energy Conservation Week-2023 (14th to 20th Dec. 2023)" was organized by the Department of Physics and Electronics on 18.12.2023. Professor Dr Sachin Bhandare, Associate Professor, Department of English and Mr Shivraj Kache, Assistant Professor,

Department of Marathi worked as examiners for Essay Writing Competition.

List of Winners

Sr. No	Name of Students	Rank
1.	Shaikh Tamanna Nabisab	I
2.	Sarge Bhagyashri L.	II
3.	Kapse Prajkta R.	III

Photographs of Essays on Energy Conservation:

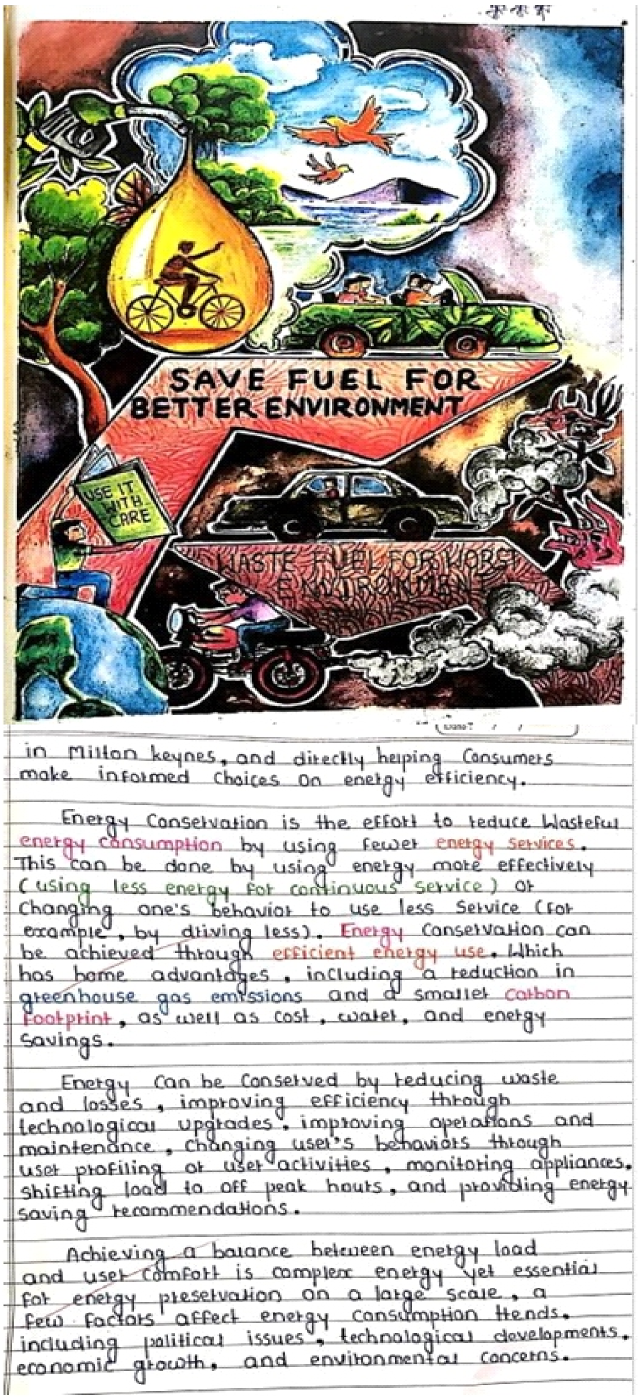

in Milton keynes, and directly helping consumers make informed choices on energy efficiency.

Energy Conservation is the effort to reduce wasteful energy consumption by using fewer energy services. This can be done by using energy more effectively (using less energy for continuous service) or changing one's behavior to use less service (for example, by driving less). Energy conservation can be achieved through efficient energy use. Which has some advantages, including a reduction in greenhouse gas emissions and a smaller carbon footprint, as well as cost, water, and energy savings.

Energy can be conserved by reducing waste and losses, improving efficiency through technological upgrades, improving operations and maintenance, changing user's behaviors through user profiling or user activities, monitoring appliances, shifting load to off peak hours, and providing energy saving recommendations.

Achieving a balance between energy load and user comfort is complex energy yet essential for energy preservation on a large scale, a few factors affect energy consumption trends, including political issues, technological developments, economic growth, and environmental concerns.

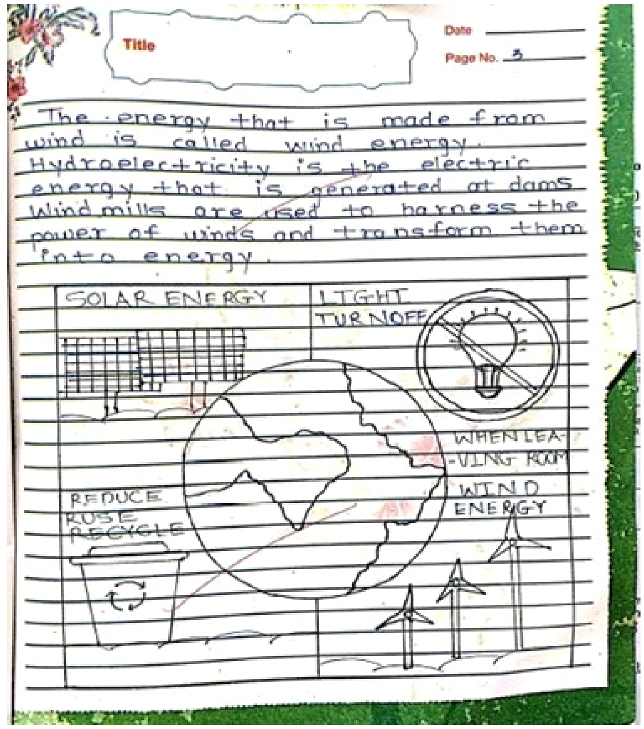

Title
Date
Page No. 3

The energy that is made from wind is called wind energy. Hydroelectricity is the electric energy that is generated at dams. Wind mills are used to harness the power of winds and transform them into energy.

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's
Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur
(Autonomous)
Department of Physics & Electronics
Organized
Essay Writing Competition
On the occasion of Energy Conservation Week (14th to 20th Dec. 2023)
Certificate
This is to certify that, Mr./Miss. _
of Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous) has participated in Essay Writing Competition organized on 18th December 2023, on the occasion of Energy Conservation Week (14th to 20th Dec. 2023).
He / She secured the ____ Prize.
Dr. Abhijit Yadav, Convener & HoD
Dr. Mahadev Gavhane, Principal and Chief Organizer

Glimpses of some Essays on Energy Conservation

8. Poster Making Competition on Energy Conservation

On the occasion of National Energy Conservation Week, "Poster making competition on Energy Conservation" for the students was organized by the department of Physics and Electronics on 19th December 2023. Topics selected by students were Biogas Energy, Save Earth Save Energy, Way to Conserve Energy, Solar

Energy, Use Energy with Care, Save Energy Save Environment etc. Dr. Vijay Dalvi & Dr. K.I. Momin cooperated very well as examiner. Students who got the rank as first, second, third among the participants were given attractive prizes and Certificates in the Workshop on 20th Dec.2023 by the auspicious hands of resource person Mr. Sameer Ghodke.

Principal, Dr. Mahadev Gavhane Inaugurates Poster Presentation Competition

Principal and Vice-Principal interacts with participants

राजर्षी शाहू महाविद्यालयात राष्ट्रीय उर्जा संवर्धन सप्ताह निमित्त निबंध व भित्तीपत्रक स्पर्धा

लातूर.दि.१९:राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (स्वायत्त) येथील भौतिकशास्त्र विभागातर्फे 'राष्ट्रीय उर्जा संवर्धन सप्ताह २०२३' निमित्त- 'उर्जा संवर्धन व विकास' या विषयावर विद्यार्थ्यांसाठी निबंध स्पर्धा १८ डिसेंबर रोजी व भित्तीपत्रक स्पर्धा १९ डिसेंबर २०२३ रोजी आयोजित्या होत्या. यामध्ये बायोमॅस एनर्जी, सेव्हा अर्थ सेव्ह एनर्जी, वे टू कॉन्झर्व्ह एनर्जी, सोलार एनर्जी, युज एनर्जी वीथ केअर, सेव्ह एनर्जी सेव्ह एनव्हायरमेन्ट इ. विषयावर या स्पर्धा विद्यार्थ्यांसाठी घेण्यात आल्या. परीक्षक म्हणून डॉ.विजय दळवी, डॉ.कलिमोद्दिन मोमीन, डॉ.सचिन भंडारे, डॉ.शिवराज काचे यांनी मोलाचे सहकार्य केले. यामध्ये जवळपास ५७ विद्यार्थ्यांनी अतिशय उत्कृष्टपणे सादरीकरण केले. या स्पर्धेत जवळपास १२० ब्रँड ॲम्बेसेडॉर फॉर एनर्जी कॉन्झर्वेशन हे 'उर्जा बचत व उर्जा संवर्धन' यासाठी आपापल्या गावात/शहरात जनजागृतीसाठी कार्यरत आहेत. स्पर्धकांमधून प्रथम, द्वितीय, तृतीय देणा-या विद्यार्थ्यांना आकर्षक बक्षीसे व प्रमाणपत्र देण्यात येणार आहेत. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे यांच्या हस्ते करण्यात आले. त्यांनी विद्यार्थ्यांना 'उर्जाबचत व उर्जा संवर्धन साठी मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी उपप्राचार्य डॉ. सदाशिव शिंदे, विशेष कार्यासन अधिकारी व विभागप्रमुख डॉ.अभिजीत यादव, समन्वयक डॉ. दयानंद गजे, प्रा.स्वप्नील उंडाळकर, प्रा.अतुल मोरे, प्रा.विशाखा पाटील, प्रा मयुरी हवालदार, प्रा. सुरज गुंड शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी बहुसंख्येने उपस्थित होते.

News on Essay Writing and Poster Making Competition on Energy Conservation

9. Showing Videos on Energy Conservation

National Energy Conservation Day is celebrated on 14th December in India to raise awareness among people about Global warming, climate change and promote ways of saving energy resources. In order to create awareness about Energy Conservation, the Department of Physics and Electronics has organized the programme to show Videos related to Energy Conservation on 20th December 2023.

The various short videos on Renewable sources of energy like solar energy were shown. shutting off light bulbs, fan when not necessary and considering turning off the car's engine to save fuel at traffic signals were shown to the students on LED projector in seminar hall. Principal Dr Mahadev Gavhane, Vice- Principal Prof Sadashiv Shinde, Resource Person Mr. Sameer Ghodke were present to clear the doubts of the student.

Students watching videos on energy conservation

Mr Sameer Ghodke, (Resource Person) interacting and clearing the doubts of the students

10. Workshop on Save Energy and Energy Conservation

Workshop on Save energy and Energy conservation" was arranged on 20th Dec. 2023 at 3.30 PM in VLC under Chairmanship of Principal Dr. Mahadev Gavhane. He had appealed students to collect information on various energy sources and their environmental implications.

Resource Person Mr. Sameer Ghodke, motivated participants to use the nonconventional energy sources such as Solar Energy, Tidal energy, Wind energy etc. He thoroughly highlighted the importance of renewable and sustainable energy sources. He informed about existing energy conservation policies, regulations the role of government initiatives and incentives in promoting energy- saving measures.

Students are actively participated in the program

Mr Sameer Ghodke addressing the participants

11. College Day Celebration

College day celebration has its importance because of the fact of togetherness and unity. The department of Physics and Electronics was organized the College day for U.G. and P.G. students on 15th February 2024. College day celebration marks a remarkable difference in student's life. Student needs relaxation and relief mind from their busy study schedule. College day makes student realize importance of teacher's dedication and their hard work in teaching. The students conducted lectures on UG and PG classes throughout the day. The participant carried out sincerely teaching activity under the guidance of head of the department and teachers.

Students are actively participated in the college day

Delivering the lecture to the students

12. Extension Activity for School Teachers and Students

On the occasion on 'National Science Day' the Science Association with Physics and Electronics department was organized an Extension Activity for High School Teachers and Students' in which experiments at school level were demonstrated on 26th and 27th February 2024. There are five school level experiments like Bar pendulum, Screw gauge, Vernier Caliper,

Magnetometer, Flywheel, Spectrometer and Tuning fork designed in the lab for the teachers and students. Total 5 schools visited the department. The participants carried out experiments with interest under the guidance of our college students and departmental staff. This activity helped students to enhance their Physics knowledge, curiosity about basic science experiments, scientific temper and critical thinking.

College Students introducing experiments to school level students

One of College Staff interacting with students

13. Demonstration of Geiger Muller Counter System for B. Sc. B. T. Students

Demonstration of Geiger Muller Counter System for B. Sc. B. T. I year Students was arranged by Department of Physics and Electronics. The curriculum of B. Sc. B. T. I year course of Bioinstrumentation consists Geiger Muller Counter System. To enhance practical knowledge regarding the same, demonstration of Geiger Muller Counter System was arranged. One of our faculty member Dr Dayanand Raje thoroughly discussed the principle and working of the system, different types radiation sources like alpha, beta and gamma, detection of charge, and their applications.

B. Sc. B. T. I year students assembled for demonstration

Dr Dayanand Raje discussing about Geiger Muller Counter System

Department of Botany

The Department of Botany is established in 1971. It is one of the leading departments in the field of teaching and student activities. After Autonomy, in keeping pace with the advances in various aspects of plant sciences, the department has introduced the courses like Molecular Biology, Cell Biology, Plant Biotechnology, Bioinformatics, Genetics, Plant Pathology, Instrumentation in Botany, Pharmacognosy, Gardening and Landscaping, Plant Breeding, Biostatistics etc. The Department has academic autonomy and has been revising it's regularly. The department has successfully implemented the choice based credit system for grading the students. The department is known for the teaching, learning and the results. It is also known for strict implementation of rules and regulations formulated time to time by the college administration.

The department has undertaken the students projects in the areas of Plant Pathology, Genetics, Plant Biotechnology, Medicinal Plants, and Aerobiology etc. Presently the department run started M.Sc. Degree very effectively.

The examinations of B.Sc. and M.Sc. students are held as per the credit system rules laid down by the autonomous college. It involves continuous assessment that is internal assessment and semester end examination. The Curriculum of the B.Sc. and M.Sc. has been designed by taking into account NET, SET, GATE and others competitive examinations.

The students of the department are regularly participating in cocurricular and extracurricular activities. Recently the research center in Botany is recognized by the parent university. This will enrich the research domain of the department.

The department regularly organizes the student seminars and botanical excursions and other activities. The student's association viz. 'Symbiosis' is very active in the department. Through this association various events are organized for the students.

The various events organized by the Department are as follows:

S.N.	Name of the Activity	Date
1	Essay Writing Competition: NEP 2020	05.08.2023
2	Beti-Bachao, Beti-Padhao	25.08.2023
3	Olakh Ranbhajyanchi	27.08.2023
4	Inaugural and Welcome Function	19.10.2023
5	Alumni Expert Guidance Lecture	19.10.2023
6	Cytological Woolen Models Exhibition	21.10.2023
7	Short Excursion	10.11.2024
8	Alumni Expert Guidance Lecture	28.12.2023
9	Alumni Expert Guidance Lecture	29.12.2023
10	One Day Workshop on Plant Tissue Culture Techniques.	18.01.2024
11	Inauguration of certificate course in Plant Tissue Culture.	05.02.2024
12	Workshop on Strategies to crackdown Competitive Exams in Life Science	06.02.2024
13	Extension Activity for School Teachers and Students Demonstration of school level Experiment	26-27. 02. 2024
14	Visit to Vermicompost and Sericulture plant, Krishi Vigyan Kendra, Latur	02.03.2024

Prof.S.N.Shinde, Vice Principal & Head of Department of Botany who encourage the participants with his kind words on the occasion of Essay Writing Competition.

Dr. K.D. Savant while introducing plant species to Students

Inauguration of Olakh Ranbhajyanchi by the auspicious hands of Hon. Dr. Gopalraoji Patil, President, Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha

Prof. S. N. Shinde while observing and discussing about stages of cell division with participants

A moment with all Honourable members, Faculties and participants on the occasion of Olakh Ranbhajyanchi

The Inaugurator Abhishek Bhosale offering a plant for welcoming the students

Moment while Students explaining about the wild vegetables

Mr. Abhishek Bhosale while delivering the speech on the occasion of Alumni Expert Guidance Lecture.

Prof. Digamber Jagtap while guiding the students.

Prof. Gomare guiding about process of Vermicomposting

Felicitation of Mr. Aditya Kadam by Prof. S. N. Shinde,
Vice-Principal and Head Department of Botany.

Dr. Deshmukh while guiding about Sericulture

Dr. K. D. Savant while describing the evolution of kingdom Plantae.

Dr. K. D. Savant while introducing the Plant Tissue Culture Techniques

Departmental Staff members and M. S. Ghar with
the students of Keshavraj Vidyalaya, Latur.

Resource person Dr R. A. Ade while discussing
the Techniques of Plant Tissue Culture

Department of Computer Science

Department of Computer Science has conducted the different activities during the academic year 2023-24. Details of activities with beneficiaries, number of participants and objectives are discussed below.

Name of the Activity : Guest Lecture on "Creative Thinking"
Date : 22 August, 2023
Beneficiaries : B Voc. CT Students.
No. of Participants : 73

Guest Lecture on "Creative Thinking" was organized by the Department Computer Science to help students' improvise their intellect, problem solving skills, and implement new innovative ideas to overcome challenges. Resource person for this guest lecture was Mrs. Sujata Shahabade, Assistant Professor in Department of Computer Science from Pillai College of Arts, Commerce, Science (Autonomous) New Panvel. Total 73 students and 9 faculty members participated in this lecture.

Mrs. Sujata Shahabade enlightened the students with real time ideas designed & developed by the students from her department that included Digital Gasoline indicator, Digital Press System Printer, Sensor Based Control System. She also highlighted the use of Internet of Things in critical thinking by explaining few examples like Automatic bill calculation system, Automatic Smart Parking System etc.

Name of the Activity : Alumnus Interaction
Date : 27 December, 2023
Beneficiaries : Students from M. Sc. (C.S)
No. of Participants : 43

Department Computer Science has organized an Alumnus Interaction for student of M.Sc. Computer Science on 27 December, 2023. The objective of this was to have an open discussion of PG class students with the working alumnus Mr. Asish Dake from in TCS. Asish shared his journey from a student to an employee of TCS. He enlightened the importance of doing projects students in the final year. He also shared how to prepare the resume as a fresher, how to prepare for job, how to upgrade communication skills etc. Total 43 PG Students got benefitted from this talk.

Name of the Activity : Fresher's Party
Date : 08February 2024
Beneficiaries : UG / PG students of B.Voc. (CT), B.Sc., M.Sc (CS)
No. of Participants : 112

A Fresher's party was organized by Computer Science Department on 08 February 2024. The objective for this party was to welcome new students in a friendly atmosphere, boost their confidence and creativity, foster bonding between seniors and juniors. Fresher students participated in various games, fun activities like dancing, singing, mimicry etc. The event was filled with excitement, joy, and laughter, making it a memorable day for all freshers. Total 112 students from UG & PG classes participated in the party. Finally based on the points earned in various games HoD of Computer Science Dr. Renuka Londhe felicitated Mister & Miss Fresher.

Minor Research Project

Design and Development of Air Quality Monitoring System for Latur City.

Computer Science Department has been granted a Minor Research Project titled "Design and Development of Air Quality Monitoring System for Latur City" by Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded. The said project has been installed on the college building, the project was inaugurated by the auspicious hands of respected Principal of the college Dr. Mahadev Gavhane. On this occasion the Vice Principal Prof. Sadashiv Shinde, OSD & IQAC coordinator Dr. Abhijeet Yadav, Project Head Dr. Renuka Londhe, Prof. Arun Shinde, Praveen

Suryavanshi was present.

Project head Dr. Renuka Londhe informed that the latest technology such as Internet of Things and Long Range (LoRA), Wireless Sensor Network is being used in the said project. Due to this it is possible to monitor the changes in the environment and air pollution caused by vehicles in the city every 20 minutes. The information collected such as carbon dioxide, carbon monoxide, nitrogen oxide, hydrogen sulphide, particulate matter (2.5, 10), temperature, humidity will be used for research. This information will soon be made available to citizens of Latur through mobile app, she said.

Activity1: Guest Lecture on "Creative Thinking"

Guest Lecture on "Creative Thinking"

Activity 2: Alumnus Interaction

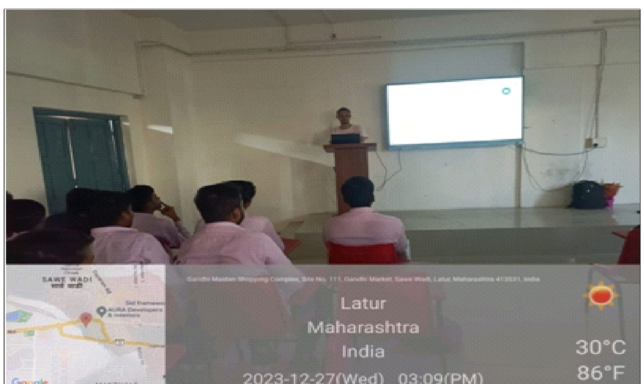

Mr. Ashsih Dake Interacting with students

Activity 3: Fresher's Party

Students Participating in Fresher's Party

Activity 4: Design and Development of Air Quality Monitoring System for Latur City.

Principal Dr. Mahadev Gavhane inaugurating the Air Quality Monitoring System. With him Vice Principal Prof. Sadashiv Shinde, Project Head Dr. Renuka Londhe, IQAC Coordinator Dr. Abhijjet Yadav and Mr. Arun Shinde.

Department of Information Technology

IASc (Bengaluru), INSA (New Delhi) and NASI (Prayagraj)
Summer Research Fellowship Programme 2024

Ms. Nikita Balasaheb Lokare (B.Sc.CS SY) and Ms.Anjali Bhima Musale (B.Sc.CS SY) are selected for IASc (Bengaluru), INSA (New Delhi) and NASI (Prayagraj) Summer Research Fellowship Programme 2024 at IIT Ropar, Punjab.

Felicitation of Ms. Nikita Lokare and Ms. Anjali Musalewith parents by Principal Hon'ble Dr Mahadev Gavhane, Vice Principal Prof. Sadashiv Shinde, IQAC Coordinator Dr.Abhijit Yadav

Placement:

Sr. No.	Name of student	Programme Completed	Name of the Company
1	Vikas Shelar	BSc CS TY	Indian Navy
2	Rohini Mali	BSc CS TY	TCS (Tata Consultancy Services)
3	Manjiri Auti	BCA TY	TCS

Sr. No.	Name of student	Programme Completed	Name of theCompany
4	Yogesh Mane	BSc CS TY	TCS
5	Hasan Shaikh	BSc CS TY	TCS
6	Zeba Shaikh	BCA TY	Startek (Zomato)
7	Jyoti Nagnath Dasare	B.Sc.CS FY	GDS ABPM, Anjandoha B. O. , Kille Dharur S. O/ Beed H. O
8	Vaishnavi Madhukar Lature	BCA FY	GDS ABPM, Solapur
9	Muntazim Ibrahim Shaikh	BCA FY	GDS BPM, Himayatnagar S. O/ Nanded H. O
10	Mahadevi Mule	BCA SY	GDS ABPM, Gurukunj Ashram S. O/ Amravati H. O

Internship:

Sr. No.	Full Name	Degree	Company Name
1	Harshvardhan Suryakant Kate	BCA	QSPIDERS, Pune
2	Swami Divya Kumod	BCA	QSPIDERS, Pune
3	Makne Mansi Madhav	BCA	QSPIDERS, Pune
4	Naykal Ritesh Arun	BCA	QSPIDERS, Pune
5	Arti Vijaykumar Swami	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
6	Prasad Ramrao Saste	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
7	Muskan Usman Shaikh	BCA	QSPIDERS, Pune
8	Shelar Vikas Balaji	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
9	Vishal Uttam Kajale	BCA	QSPIDERS, Pune
10	Bidwe Gaurav Umakant	BCA	QSPIDERS, Pune
11	Jogdand Abhishek Chandrasen	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
12	Bhakti Bhiwaji Suryawanshi	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
13	Mayur Mohan Wankar	BCA	QSPIDERS, Pune
14	Nidaafreen Jamadar	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
15	Jahagirdar Muskan Rafique	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune

Sr. No.	Full Name	Degree	Company Name
16	Badela Rafiya Tanveer	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
17	Aanchal Agrawal	BCA	QSPIDERS, Pune
18	Harsh Chavan	BCA	QSPIDERS, Pune
19	Patel Ameena Takhiahmed	BCA	QSPIDERS, Pune
20	Bhawna Mukesh Ramchandani	BCA	QSPIDERS, Pune
21	Swapnil Dhanaji Mane	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
22	Bhokare Krushna	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
23	Reshmi Singh	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
24	PratikshaGovind Kulkarni	BCA	QSPIDERS, Pune
25	PriyaHatte	BCA	QSPIDERS, Pune
26	Vaishnavi Ashok Chavhan	BCA	QSPIDERS, Pune
27	Sumit Prabhakar Pendharkar	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
28	Attal Siddhi Dipak	BCA	QSPIDERS, Pune
29	Pradnya Bharat Kuchme	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
30	Shaikh HeenaFarid	BCA	QSPIDERS, Pune
31	Payal Yuvraj Jain	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
32	Pranav Prakash Kadam	BCA	QSPIDERS, Pune
33	Nitesh Nandlal Gautam	BCA	QSPIDERS, Pune
34	Tawade Rohit Santram	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
35	Mudabe Dipali Suresh	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
36	Vaishnavi Shrinivas Hankare	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
37	Rutuja Laxman Jain	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
38	Sakshi Pushkaraj Bhosale	BCA	QSPIDERS, Pune
39	Sanika Siddheshwar Shinde	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
40	Mali Rohini Khandu	B.Sc. C.S.	QSPIDERS, Pune
41	Vaishali Salunke Patil	B.Sc. C.S.	Matter Software Pvt. Ltd.
42	Vaishnavi Shinde	BCA	Matter Software Pvt. Ltd.
43	Siddhi Attal	BCA	Matter Software Pvt. Ltd.
44	Vinay Chitade	B.Sc. C.S.	Webflexi Technologies Pvt Ltd.
45	Suraj Gandhale	B.Sc. C.S.	Webflexi Technologies Pvt Ltd.
46	Sumit Khase	B.Sc. C.S.	Webflexi Technologies Pvt Ltd.

Startup:

The students of BCA and B.Sc.CS TY awarded Startup Seed Money of Rs. 100000/- per team from Maharashtra State Innovation Society and participated in Startup Mahakumbh, New Delhi.

Team 1: Abhishek Jogdand (B.Sc.CS TY), Swapnil Khirsagar (B.Sc. BT TY), Bhakti Suryawanshi (B.Sc.CS TY) and Swapnil Mane (B.Sc.CS TY)

Team 2: Rahul Telange (BCA TY)

Certificate of Appreciation

Achievements:

Awards received from Quick Heal Foundation, Pune for active participation in "Cyber Shiksha for Cyber Suraksha" initiative run by Quick Heal Foundation, Pune on 10/2/2024.

Sr. No.	Academic Year	Name of the Award	Awardee
1	2023-24	Best Process Compliance Award (Institution)	Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous)
		Best Process Compliance Award (Teacher)	Prof. Jyoti Mashalkar Prof. Jayshree Jadhav Prof. Shradha Jadhav
		Outstanding Performance Award	Vikas Shelar (B.Sc.CS TY) Shashikant Ugile(B.Sc.CS TY)
		Best Process Compliance -The Runner Up Award to Cyber Warriors	Swapnil Mane (B.Sc.CS TY) Sujit Madhale (B.Sc.CS TY)

Best Process Compliance Award (Institution)

Best Process Compliance Award (Teacher)

Outstanding Performance Award

Best Process Compliance -The Runner Up Award to Cyber Warriors

NSS:

1) Reshmi Singh (B.Sc.CS TY) participated in State Republic Parade 2024 at Mumbai, Maharashtra State during 17th-26th January 2024.
2) Nikita Kadam(B.Sc.CS TY) participated in Rashtriya Ekatmata Shibir (National Integration Camp), Central University, Kerala Kasargod.

Avishkar Research Festival 2023-24:

S. No.	Name of student	Class	Level	Category	Rank
1	Vikas Shelar	B.Sc.CS TY	District	Agriculture and Husbandry	I
2	Bhakti Suryawanshi	B.Sc.CS TY	District	Commerce, Management and Law	II
3	Sahana Vibhute	BCA SY	District	Engineering and Technology	I
4	Vikas Shelar	B.Sc.CS TY	University	Agriculture and Husbandry	I
5	Bhakti Suryawanshi	B.Sc.CS TY	University	Commerce, Management and Law	II
6	VikasShelar	B.Sc.CS TY	State	Agriculture and Husbandry	Participated
7	Bhakti Suryawanshi	B.Sc.CS TY	State	Commerce, Management and Law	Participated

Students felicitation

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded - 431606

COCSIT

COLLEGE OF COMPUTER SCIENCE AND INFORMATION TECHNOLOGY

COCSIT Campus, Ambajogai Road, Latur.

District Level Avishkar Research Festival - 2024

CERTIFICATE

This is to certify that Dr./Mrs./Mr./Ms./Prof. Suryawanshi Bhakti Bhivaji from Rajashri Shahu College, Latur has participated in District Level "Avishkar Research Festival" under HL/FA / CML / A&H / PS / E&T / M&P discipline at UG/PG/PPG category and stood I / II / III organized at COCSIT, Latur on 23rd December, 2023

Chairman Principal Mr. I. A. Patil District Coordinator

MUHS

Aavishkar 2024

16th Aavishkar:

Maharashtra State Inter-University Research Convention

Maharashtra University of Health Sciences, Nashik

January 12-15, 2024

Certificate of Participation

Certificate

Ashutosh Pichare and Rohit Pendharkar secured First Rank in Project Competition organized by Balbhim Collge, Beed.

Activities conducted by department:

Activities under MoU:

Outreach Activities conducted in association with Quick Heal Foundation, Pune and Maharashtra Cyber Cell

In tune with the mission statement of the institute to develop students as responsible citizens with human values, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya Latur (Autonomous) signed MoU with Quick Heal Foundation (QHF), Pune in the academic year 2021-22. QHF aims to train youth on cyber security under their Cyber Shiksha for Cyber Suraksha initiative for bringing awareness in the entire society.

The department conducted following activities in association with Quick Heal Foundation, Pune and Maharashtra Cyber Cell:

a) Teacher and Student Orientation programme on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha Earn & Learn 2023-24

The Department of Information Technology conducted Teacher and Student Orientation programme on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha Earn & Learn 2023-24 on 10.08.2023 to aware students (B.C.A./B.Sc. CS)and teachers about Cyber Shiksha for Cyber Suraksha initiative as well as motivate them to participate in it. The total 197 participants attended this programme.

b) Awareness Programme on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha in association with Quick Heal Foundation, Pune and Maharashtra Cyber Cell

Being a part of this initiative as well as social responsibility, an Awareness Programme on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha in association with Quick Heal Foundation, Pune and Maharashtra Cyber Cell was conducted in schools and colleges of Latur and nearby villages and public places in Latur from 28.08.2023 to

02.11.2023 The total 36922 participants (Male 19106 and Female 17816) attended the programme.

On 30th Oct 2023, cyber warrior conducted an impact activity at Central Jail, Latur District. In this activity, at the beginning, they have given information to the police officers, prisoners in jail and their staff about Cyber Shiksha Cyber Suraksha initiative run by QHF and awareness sessions conducted by cyber warriors of Shahu College, Latur. Then the cyber warrior gave them information about what is mean by cyber-crime, different ways of cyber-crimes such as online shopping, load fraud, fake calls, fake messages, etc. Also they have given information regarding Cyber Cell department, punishments for Cyber-crimes and shared cyber cell number for registering cyber-crime.

c) Mass Gathering Activity on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha: Street Play and Oath Taking

To aware the people about various cyber frauds, crimes and security, a Mass Gathering Activity on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha: Street Play and Oath Taking was organized on 21.10.2023 for people at Ganj Golai, Latur where labours, farmers, vendors and other people were present. Mass Gathering Activity entitled Path Sanchalanva Laghunatika “Cyber Security: Kalachi Garaj” was presented by student volunteers of BCA and B.Sc.CSat the venue effectively.

During conduct of these sessions, Principal of college Hon'ble Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal Prof Sadashiv Shinde, Hon'ble Sugandha Dani, Senior Executive, QHF, Gayatri Pawarand QHF team guided the student volunteers and teacher coordinators.The total 54 students from BCA TY and B.Sc.CS TY worked as Cyber Warriors whereas Ms.Jyoti Mashalkar, Mrs. Jayshree Jadhav, Mrs.Shradha Jadhav worked as teacher coordinator for Cyber Shiksha for Cyber Suraksha initiative.

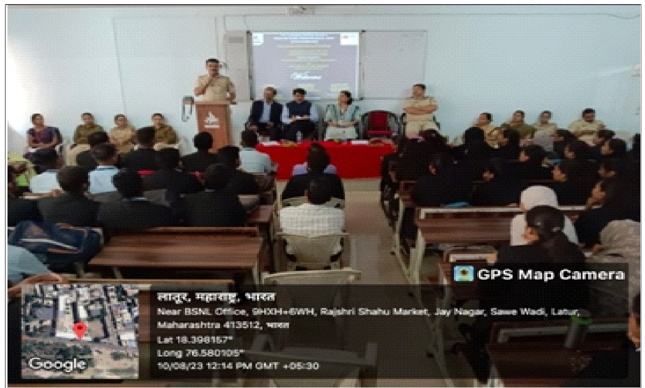

Felicitation of resource person Sugandha Daniby Chairperson of programme Vice Principal Prof Sadashiv Shinde

Chief guest Asst. Police Inspector Mr Dayanand Patil guiding the participants

Awareness Session conducting at School, Nalegaon, Tq. Chakur, Dist. Latur

Mass Gathering Activity on Cyber Shiksha for Cyber Suraksha: Street Play

Awareness Session conducting for prisoners at Central Jail, Latur

Awareness Session conducting for Jan Kalayann Mahila Gramsangh Nalegaon, Latur

Quick Heal Foundation | Securing Futures

Quick Heal CSR
S. No. 207/1A, Marvel Edge, 'C' building, 7th floor, office no. 7010,
Viman Nagar, Pune – 411014
Tel: 020 4146729 email: contact@quickhealfoundation.org

Date: 27/03/2024

Completion Letter

This certificate is presented to Rajarshi Shahu Mahavidyalaya(Autonomous), Latur in recognition of their exceptional contribution to the Cyber Shiksha for Cyber Suraksha initiative.
Throughout the program, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya(Autonomous), Latur demonstrated exemplary commitment to promoting cyber security awareness. With 54 dedicated volunteers and guidance from Prof. Jyoti V. Mashalkar, Prof. Jayshree M. Jadhav, Prof. Shradha R. Jadhav, they successfully covered 104 schools, delivering 184 presentations and sensitizing 36,975 students to the importance of digital safety.
In appreciation of their efforts, a stipend amount of 252,100/- was provided to support their participation in this initiative.
We extend our heartfelt gratitude to Rajarshi Shahu Mahavidyalaya(Autonomous), Latur for their valuable contribution to creating a safer digital environment for all.

With our best compliments,
From Quick Heal Foundation

Mr. Ajay Shirke
(Sr. Program Manager, CSR)

Appreciation Letter

Quick Heal Foundation | Securing Futures

Quick Heal CSR
S. No. 207/1A, Marvel Edge, 'C' building, 7th floor, office no. 7010,
Viman Nagar, Pune – 411014
Tel: 020 4146729 email: contact@quickhealfoundation.org

Date: 27/03/2024

Appreciation Letter

On behalf of Quick Heal Foundation, Pune, we would like to extend our heartfelt appreciation to appreciate Prof. Prof. Jyoti V. Mashalkar of Rajarshi Shahu Mahavidyalaya(Autonomous), Latur for brilliantly fulfilling his/her role as a Cyber Suraksha Champion during the "Cyber Shiksha for Cyber Suraksha" program, as a part of our CSR initiative during 8/25/2023 to 10/23/2023.

Throughout this initiative, the Cyber Suraksha Champion's responsibilities included:

- Serving as a liaison between Quick Heal Foundation and the Cyber Warriors and maintaining records of student presentations.
- Encouraging Cyber Warriors to organize impactful activities and raise awareness among the masses.
- Assisting Cyber Warriors to arrange and execute mass activities.

Your dedication to the cause of cyber security awareness is truly commendable, and we are immensely grateful for your unwavering support throughout the initiative. Your commitment to excellence has been evident in every aspect of your involvement, and it has undoubtedly been a driving force behind the success of the program.

With our best compliments,
From Quick Heal Foundation

Mr. Ajay Shirke
(Sr. Program Manager, CSR)

Mentorship Appreciation Letter

Laptop Awareness Camp:

Department of Information Technology, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous) has Organized Laptop Awareness Camp on 12.08.2023.

In an era where digital literacy is increasingly becoming synonymous with essential life skills, the Department of Information Technology recognizes the importance of empowering students with access to technology and the necessary skills to navigate the digital landscape. To address this need, the department organizes Laptop Awareness Camps tailored specifically for students. These camps serve as platforms to bridge the digital divide, foster technological proficiency, and equip students with the tools they need to succeed in an increasingly digitized world.

The primary objective of Laptop Awareness Camps is to provide students with access to laptops and the necessary financial and technical knowledge of the laptop.

Principal Dr. Mahadev Gavhane During Laptop Awareness Camp

Students During Laptop Awareness Camp

Industry Academia Workshop on Recent Trends in IT Sector:

Information Technology (IT) is a diverse field with numerous job opportunities and roles. In addition to technical skills, possessing the right soft skills can help the person to differentiate himself / herself from other person during the hiring process and advance the career. Industry Academia Workshop on Recent Trends in IT Sector was organized on 29.12.2023 for students. The resource person Mr Manoj Jape, Senior Software Manager, SAS R & D India, Pvt., Ltd. He focused on the changing trends and technologies in fast-paced IT work environment. The total 103 participants attended this guest lecture. The programme coordinator Mrs. Chandraprabha Kulkarni worked as programme coordinator for this lecture.

Welcome of Resource Person Mr. Manoj

Resource Person guiding the students

IoT Exhibition

The Internet of Things (IoT) is a rapidly increasing field that have changed all aspects of life with technology. To enhance problem solving skills and experiential learning of students, Department of Information Technology has organized IoT Exhibition on 01/03/2024 on the occasion of Science Day 2024. During this exhibition the students of B.Sc.CS FY presented their IoT models and projects. The total 316 students participated in this exhibition and presented total 158projects which covered all the broad areas such as agriculture, environment, security, medical, etc.Mrs. Manjusha Shinde worked as Programme Coordinator for this exhibition.

Principal Dr. Mahadev Gavhane observing IoT Models during exhibition.

Principal Dr. Mahadev Gavhane, IQAC coordinator Dr. Abhijit Yadav and Organizing team during IoT Models exhibition.

Student Association Activities:

Inaugural Function of Student Associations of IT Department:

The college promotes the activities for the holistic development of students. The formation of student association helps the students to work in a team, develop management skill and leadership qualities. In the academic year 2023-24, two

student associations named Information Technology Student Association (ITSA) for BCA and Techno Quest Student Association (TQSA) for B.Sc.CS were formed. Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal Prof Sadashiv Shinde, teachers and students were present for this function. The felicitation of Presidents of both associations and their members took place. The chief guestDr. Vitthal Lahane, Plastic Surgeon, Latur motivated the students to work in a team and conduct activities through these associations and guided on how to improve communication skill and to face interview confidently. The Chairperson Principal Dr.Mahadev Gavhane appreciated the student associations for conducting blood donation camp and motivated to conduct various activities for students throughout the year. Mrs.Shradha Jadhav and Mr Bhairavnath Gorde worked as coordinator for student associations. The total 467 participants attended the inaugural function.

Chief Guest Dr. Vitthal Lahane, Plastic Surgeon, Latur motivated the students

Chairperson Principal Dr. Mahadev Gavhane Guiding the Students

Both the student associations jointly organised following activities to provide a platform for students to showcase their hidden talent.

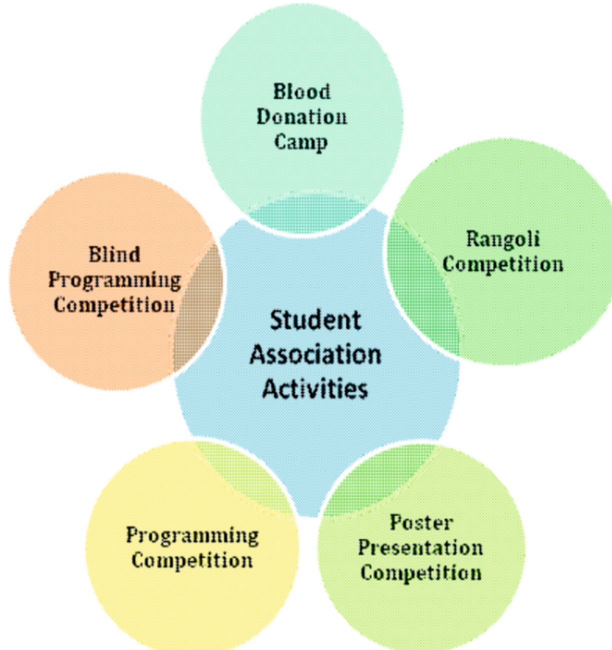

Four Week Online Certificate Courses: (RSML MOOCs)

Online Certificate courses enrich the skills of students and teachers. Keeping this in mind, the Department of Information Technology designed and run three online certificate courses of four weeks namely Programming Concepts of Python, Programming in C# .Netand Computer Networking Concepts during the period 26/06/2023 to 26/07/2023.

College Day-2024

To promote overall development of students, a platform is provided by college through the celebration of college day every year. Due to which the management skill and leadership qualities of students get developed and also they can showcase their hidden talent. In this academic year, College Day-2024 was organised for B.C.A. and B.Sc.CS students on 15.02.2024.

The students of BCA TY and B.Sc.CS TY selected for the various posts such as Department

Coordinator, teachers, technician, non-teaching staff, and photographer. The total 76 students participated in this event. They were conducted theory lectures and practicals as per the schedule with proper management.

Mr. Vikas Shelar (BSc.C.S. T.Y.) was selected as Principalof college on the occasion of College Day-2024.

Conducting Lecture by the student teacher on the occasion of college day

Conducting Practical Session by the student teacher on the occasion of college day

Group Photo of College Day - 2024 with Hon’ble Principal of the college Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal Prof Sadashiv Shinde and others.

Department of Microbiology

The goal of the microbiology department is to support students' holistic development. The Department plans a number of events and activities for different times of the year. The goal of these activities is to teach the students scientific concepts and inculcate ethical values in them. The following activities were organized by the department of Microbiology in academic year 2023-24 to enhance personality development skills among students.

1. Microbiology student's Association: MICROBIOL 2023-24

Every year department of microbiology forms Microbiology students Association. Office Bearers of Microbiology students Association MICROBIOL were as follows:

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous), Latur
Department of Microbiology

MICROBIOL
(Microbiology Student's Association)
Office Bearers for Academic Year 2023-24

Sr. No.	Designation	Name	Class
1.	President	Ms.Kande Patil Priyanka Vidyadhar	M.Sc.II
2.	Vice-President	Mr.Dhairyashil Boargaonkar	B.Sc.III
3.	Secretory	Ms.Patel Sadiya	B.Sc.II
4.	Joint Secretory(PG)	Ms.Changlerkar Shravani	M.Sc.I
5.	Organizing Secretory(PG)	Ms.Sakshi Deshpande	M.Sc.II
6.	Joint organizing secretory(UG)	Ms.Kanchan Samudre	B.Sc.III
7.	Magazine editor(PG)	Ms.Shreya Barhanpure	M.Sc.II
8.	Magazine editor(UG)	Ms. Shinde Shailaja Ms. Deshmukh Arundhati Mr. Ashutosh Kanwate	B.Sc.III B.Sc. II B.Sc. I
9.	Treasurer(PG)	Mr.Rohit Vishnu Patil	M.Sc.II
10.	Treasurer(UG)	Ms.Arsiya Patel Mr.Shrikrishna Chavan	B.Sc.II B.Sc. I
11.	Dedicated Team	Mr.More Shyamsundar Ms.Neha Biradar Ms.Shaikh Sana Mr.Kaif Shaikh Ms.Shaikh Sumaiya Ms.Vaishnavi Hanwate Ms.Vishakha Navtake Ms.Dahiwade Sayli Mr.Pranav Sarole Ms.Kavthe Shubham	

1. Gram Staining Competition :

Department of Microbiology and MICROBIOL student association organized the Gram Staining Competition on 13 th September, 2023@ 1.30 pm. Participants were grouped into two groups as UG and PG. Evaluation was based on the time taken to complete the Gram staining process and the correctness of their observations. Following participants are announced as winners: 1. UG – Jaywant Gutte - B.ScI 2. PG – Rodge Apeksha. Organizing team of B.Sc. III Students took efforts for planning and conducting this competition. Dr.K.G. Maske Head, Dept of Microbiology inaugurated this program and guided students. Dr.D.V.Vedpathak observed performance of participant.

President and Vice President of Microbiol Association along with faculty members .

2. Hands on Training Programme on PCR :

The Hands on training program on PCR was organized by the Department of Microbiology, Biotechnology in collaboration with Himedia Lab on15th December 2023. Dr. Sunil Kokane (Technical Expert, Hi-media)and Mr. Manoj Bhosare (Product Specialist, Hi-media) were resource person for this Hands on program. Technical Session I was dedicated to the extraction of DNA and amplification of DNA on PCR In the technical Session II, agarose gel electrophoresis of DNA was performed and bands were observed in UV chamber.

Students Performing Agarose Gel Electrophoresis

Group Photo of participients After Training Session.

3. Poster presentation on "Industrial Exploitation of microorganisms" :

Poster presentation on" Industrial Exploitation of microorganisms" Fermentation organized by the Department of Microbiology on 30-12-2023 at 4.00 pm. Technology plays a crucial role in various industries, including food and beverage, pharmaceuticals, and bio fuel production. Students have represented fermentation of varies industrially important products including beverages, enzymes, organic acids, antibiotics, bio fuels etc. Posters were judged by Prof Akshay Bhandare, Department of Chemistry.

Students participants with posters

Students participants with posters.

4. Fermented Food Exhibition:

The Fermented Food Exhibition organized by the Department of Microbiology on 30-12-2023at 2.00 pm aimed to educate, promote cultural appreciation, and raise health awareness. The event featured displays of various fermented foods and beverages with tasting sessions. It attracted a diverse audience achieving their interest in fermented food. Each stall was approached by the judges, depending upon the evaluation the winners are announced as follow:

Inauguration of programme

Dr. Karale & Prof. Bhandare
Evaluating the Fermented foods.

1st Prize- Kanji [Mr. Siddheshwar Swami & Ms. Shravani Changlerkar]
2nd Prize- Bazlama[Ms. Bagwan Gulfshan]
3rd Prize- Ginger Beer [Ms. Kadam Vaishnavi & Ms. Husna Qureshi]

5. An Extension Activity: Basic experimental Techniques for school teachers and students.

Department of Microbiology organized" Two Days experimental Demonstration: An Extension Activity for students and teachers" on 26th -27th Feb 2024.The students and teachers of various schools are invited for programme. The programme started with the inauguration and welcome of school teachers and students .Departmental staff and PG student demonstrated experiments .

Mr.Rohit Patil Explaining beneficial
role of Microorganisms in Agriculture

Mr.Aditya Dhamale Demonstrating
working of Microscope

6. Certificate course "Biofertilizer technology: Gateway to Entrepreneurship"

The certificate course "Biofertilizer technology: Gateway to Entrepreneurship" was jointly organized by Department of Microbiology,

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Auto.) and Green Vitals biotech, Pune under MoU from 19th to 23rd March, 2023. It was inaugurated by respected Principal Dr. Mahadev Gavhane sir in presence of Mr.Ameya Ranjekar, Prof. Mahendra Ranjekar, Vice Principal Prof. S. N. Shinde, and Head of the Microbiology Department Prof. K. G. Maske and all faculties of the department. The theoretical background and upstream processing protocols like isolation, identification, testing of plant growth promoting potential of soil bacteria. The training was related to the industrial scale production of Biofertilizer harvesting the product, formulations and packaging. The knowledge about basic infrastructural requirements, fund management and human resources required for a small scale startup is also conveyed to the students. After successful completion of the course participants were evaluated by conducting examination. Certificates were distributed to the participants in the valedictory program.ne sachets, costing and labeling protocols given by The Green Vitals biotech, Pune.

The department staff along with Dr. K.G. Maske celebrating the successful production of “Rajarshi Biofert”.

The ready to market solid and liquid form of Biofertilizer.

7. Inauguration of MICROBIOL and fresher's party:

The Department of Microbiology has organized Inauguration of MICROBIOL and fresher's party on 21st October 2023 at 2.00 PM . Prof. Vidhyadhar Kande Patil, Phenix and Raj Mudra Academy was the Chief Guest for this program. Ms. Priyanka Kande Patil , President of MICROBIOL presented forewords . Dr.K.G.Maske Head of the department presented welcome note and introduced Chief Guest of the program. Hon. Principal Dr. M.H. Gavhane, Chairperson of this program inaugurated Microbiology students association MICROBIOL: 2023-24, all members were felicitated in this program. Prof. Vidhyadhar Kande Patil enlightened students with his motivational speech and appreciated progress and development of the students. Ms. Sakshi Deshpande coordinated the program and Ms. Vaishnavi Hanvate expressed words thanks.

Resource Person Prof. Vidhyadhar Kande Patil delivering talk

Principal Dr. Mahadev Gavahane delivering the presidential address.

8. Farewell and Guest Lecture on "Exploring Future Career Opportunities in Microbiology"

The Farewell guest lecture was organized on 2nd April, 2024, in VLC Hall at 4:30pm. The program was inaugurated by enlightening the lamp with the auspicious hands of respected Vice Principal Prof. Sadashiv Shinde.Dr. K. G. Maske, Head dept. of Microbiology presented foreword of the guest lecture. Dr. D. V. Vedpathak introduced the Chief guest Mr. Namdev Misal and highlighted his contribution for the establishment of Top rank Makers Academy. The Guest of the programme, Mr. Namdev Misal took a review of varies avenues of career opportunities in the field of microbiology like jobs in government, Industries, Environment protection activities, teaching, entrepreneurship development etc. Student association representatives Miss Priyanka Kande Patil and Miss Shravani Changlerkar also expressed their views.Ms.Sayali Dahiwade and Ms.Kranti Lakhe anchored the programme.

Mr. Namdev Misal guiding students.

Dr. K.G. Maske HoD felicitating Mr. NamdevMisal

Department of Zoology and Fishery Science

Department of Zoology and Fishery Science is one of the finest departments in the college that has always taken an initiative to achieve academic as well as socio-cultural development of the students. Develop overall personality of the students, besides regular curricular activities, different co-curricular and extracurricular activities are arranged every year. The activities carried out and the achievements of the department in 2023-24 are summarized below:

1. Inaugural Function of SAB and Welcome function of B.Sc. F.Y. Students :

Through departmental students association, named as Students Association of Biology (SAB), several programs are conducted. Every year organizing committee is formed by nominating students of all the classes. The organizing Committee of SAB for the academic year 2023-24 was formed and inaugurated at the auspicious hands of Hon. Sport Directed, Dr.Anirudh Birajdar, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous),Latur on 30th September 2023. Inaugural function was started by welcome song composed by students. Then dignitaries lit the lamp. The dignitaries were welcomed by offering bouquet and book. Dr. K.S. Raut, Incharge of SAB delivered an introductory

Dignitaries lit the lamp

speech. Names of SAB office bearer were declared and all of them were felicitated by chief guest. Hon. Dr.Anirudh Birajdar, Dr. and HoD, Of the department. Then welcomed B. Sc. and M.Sc. F.Y. students by offering Pen and rose.

Hon. Guest Sport Directed, Dr.Anirudh Birajdar, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous), Latur Guiding students on the occasion of inaugural function of SAB and Welcome of B.Sc. and M.Sc. F.Y Students on 30th September 2023.

Dr. K.S. Raut, Incharge of SAB delivering an introductory speech in inaugural and Welcome function of B.Sc. and M.Sc. F.Y Students on 30th September 2023

Dr. D.S. Rathod, HoD, of the department guiding students in inaugural and Welcome function of B.Sc. and M.Sc. F.Y Students on 30th September 2023

Miss. Tamana Shaikh faliciteted by HoD, Department of Zoology and Fishery Science

Miss. Pratiksha Patil faliciteted by Guest, Dr.Anirudh Birajdar

Members of Student Association of Biology

Miss. Anuradha Bhalerao expressing vote of thanks

2. Naac Peer Team Visiting the Deapartment on 3.05.2024

Dr. Kuldeep Sharma , Chairman of NAAC PEER TEAM (Vice chancellor of Himalayan University Arunachal Pradesh

3. Poster Presentation on occasion of "National Nutrition Week"

This event was organized by department at date 13th September 2023. Inaugurated by Hon. Prof. S.N. Shinde (Vice Principal), Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur. Life science stands as a cornerstone in curricula across the globe. Yet, the depth of understanding required often eludes students through didactic lectures alone. Consequently, their engagement and enthusiasm for learning wane. In response, our department has taken proactive steps to foster a more interactive learning environment. One such initiative is the organization of a Poster Presentation during Nutrition Week. This event not only supplements traditional lectures but also serves as a catalyst for piquing student interest. There were 50 posters displayed on occasion of National Nutrition Week. Posters were observed by two observers namely Miss. Pooja Maske and Miss.Diksha Chavan. There are about 50 participant were present for the presentation.

Poster Presentation on occasion of "National Nutrition Week" Inaugurated by Vice-Principal , Prof. S.N. Shinde, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur on 13th September 2023

Glimpses of Poster Presentation on occasion of "National Nutrition Week

Prof. S.N. Shinde, Vice-Principal Observing Posters during poster presentation

Prof. S.N. Shinde, and Examiners Mrs. Pooja Maske and Mrs. Diksha Chavan Observing Posters during poster presentation

Prof. S.N. Shinde, Vice-Principal Observing Posters during poster presentation

Prof. S.N. Shinde, Vice-Principal and organizing committee of Poster Presentation on occasion of "National Nutrition Week

4. Guest Lecture on CSIR NET and MH-SET

Present guest lecture was organized at date 29th December 2023 by honorable guest Mr. Bajrang Karad (Indian Institute of Technology, Hyderabad) The CSIR NET Exam stands as the pinnacle for students in the science stream. Administered by the National Testing Agency (NTA), this national-level examination by the

Council of Scientific and Industrial Research (CSIR) serves to ascertain candidates' eligibility for Junior Research Fellowship (JRF) and Lectureship (LS)/Assistant Professor Positions across Indian universities and colleges. Through this guest lecture, students gain a comprehensive understanding of future opportunities and are inspired to embark on diligent preparation for the examination. The lecture was incredibly engaging for students and faculty alike, sparking motivation to pursue research. Mr. Bajrang Karad provided valuable insights into CSIR NET and SET examinations, highlighting their diverse opportunities post-clearance. Students were pleased with his willingness to address their challenging questions, offering detailed syllabus analysis and preparation strategies. Overall, this guest lecture ignited interest in research entrance exams among undergraduate and postgraduate students. 47 participants (Male 17 and 30 Female) attended the Guest lecture.

Dr. D.S. Rathod Faliciteted Hon. Guest Mr. Bajrang Karad, Indian Institute of Technology, Hyderabad with their Colleagues Mrs. Dhanshree Jagtap Pratiksha Patil and Mrs. Swaroop Jadhav

5. Science Exhibition for School students and Teachers.

This event was organized by department of Zoology and Fishery Science 0n 26.02.2024 to 27.02.2024. The program started with the inauguration and welcome of school teachers and students. The department display the various experiments for school students for experimental Learning. PG students of this department demonstrated the experiments and described different museum specimens to school students. There are 423 participants (Male 191 and 212 Female) attended the Science Exhibition.

Inauguration of Science Exhibition on 26.02.2024

Mr. Krishnakant Kendre and Miss. Pratiksha Patil and other PG. students Demonstrationg Amoeba, developmental history of Frog

Dr. D.S. Rathod demonstrating Qualitative estimation of protein in front of School students in Exhibition

6. Patent and Awards:

Mr. Datta Nalle, One of the faculty of this department who granted a patent and rewarded with awards in different field.

1	395320-001	23-09-2023	Seawater Pollution Monitor Device	1. Dr. Parijat Saurabh 2. Mr.Datta Ashok Nalle 3. Dr. Deepak Kohli

Sr.	Level	Date	Title
1	National	18, 04.2023	National Book of Records For Maximum Research Paper Publication In 2 Year FROM : National Book of Records'Palwal,Haryana,121102
2	National	06, 06.2023	National Environment Award 2023.from SCT. Niti Ayog. Government of India
3	National	12.05.2023	National Youth Icon Award 2023 Sahara Charitable Trust (Regd.NITI Ayog government of India) Uttar Pradesh
4	National	02.10.2023	Rashtra Pita Mahatma Gandhi Global Peace Award 2023 From SCT.Niti Ayog. Government Of India
5	National	29.10.2023	Dr. A.P.J. Abdul Kalam Ratna Award 2023 SCT.Niti Ayog. Government of India
6	International	27.12.2023	Certificate of World Record For maximum research paper, books review, publication, maximum international awards in painting. from 197 country From LONDON BOOK OF WORLD RECORD
7	National	01.02.2023	Netaji Subhas Chandra Bose Memorial Award 2024 Niti Ayog. Government Of India

Department of Biotechnology

Student Induction Programme (SIP 2023)

Student Induction Programme (SIP-2023) for B.Sc. BT I year on 18th to 19th July 2023 organised by Department of Biotechnology to introduce students about requisites and challenges in higher education and how to set objectives and goals during learning in graduation.

Chief Organizer of SIP 2023 was Principal Dr. Mahadev H. Gavhane, joint-chief organizers are Prof. S.N. Shinde and Dr. S.S. Kulkarni and Convener of program is Mr. U.P. Sirdeshmukh.

Resource Persons are Dr. O. V. Shahapurkar (COE, Professor), Dr. D. V. Vedpathak (Cultural Unit Incharge), Dr. Arachna Tak (Associate professor and NCC incharge), Dr. Anirudh Birajdar (Sports Incharge), Dr.S.S. Kulkarni (HOD) Biotechnology, Dr.M.A. Dhotre (Assistant Professor and Co-ordinator), Mr. Udaybhanu P. Sirdeshmukh (Assistant Professor), Dr. R. B. Ade (Assistant Professor).

One day Orientation Programme

* A orientation session on 'Climate Change and Conservation of Biodiversity'organised by Mr. Baswant Vithabai Babarao, of Center for Environmental Education (CEE) , Pune and Mr. Suparn Jagtap, social worker and environmentalist, Latur dated on 20th January 2024. This orientation programme aware the students about climate change and biodiversity significance and need of conservation for future generations.
* A Student Orientation Programme on 'Solid Waste Management' organised on 2nd March 2024.Resource person of this programme was Mr. Kishor Maknikar, Assistant professor, Mahila BCA Mahavidyalaya, Latur. This program awares the students about problem of solid waste and its way of management.

Hands on Workshops

* A Hands-on Training Programme on Basic and Advanced Microbiological techniques' organised by Department of Biotechnology for PG Chemistry students on 15th March to 23rd March 2024.Resource Persons were Miss. Nikita Mankoskar and Miss. Shirisha Hundekar, Department of Biotechnology, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous), Latur.
* A Hands-on Training Programme on RT-PCR' organised by Vilasrao Deshmukh Govt. Medical College, Latur in collaboration with Rotary Club of Latur Midtown & Dept. Of Microbiology, Latur. B.Sc.BT III year and M.Sc.BT II year students articipated in this workshop on 26th March 2024.Resource persons were Dr. Namdev Suryawanshi (Dean),and Dr.Anuradha Patil, Govt. Medical college, Latur.
* A state level Hands-on workshop on "Mastering the art of Animal Tissue Culture, organised by Department of Biotechnology, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous), Latur from 23rd to 24th March 2024.Twenty PG and UG students participated in this workshop. Resource person of this workshop was Dr. Bhimashankar Utage, NCCS, Pune.

Industry Academia Workshop

One Day Industry Academia Workshop on PCR on 15th December 2023. Resource Person: Dr. Sunil Kokane, Technical Expert, Himedia, Pune and Mr. Manoj Borse, Product Specialist, Himedia, Aurangabad.

National level Poster Presentation:

* 10th National Student Poster Competition BIOINSIGHT 2024 on the theme "Science for Sustainable Future"organised 27th February 2024.

  Chief guest of this programme was Dr. Jagdish E. Jahagirdar, Associate Dean and Principal, Professor & HoD (Agricultural Botany), Shri. Vilasrao Deshmukh Government college of Agricultural Biotechnology, Latur.

  Honourable Examiners of this competition were Dr. J. M. Deshmukh, Dr. K.S. Gomare, Dr. R. B. Allapure, Mr. D.S. Nalle and Mr. Y. R. Harangule from different faculties and Institutions, SRTMU, Nanded.

* A Poster Presentation Competition on the theme 'Implementation of NEP-2020" dated on 5th August 2023 participants of this poster competition were B.Sc. BT First year students. This poster competition aware the students about New Education Policy implemented by National and State government NEP 2020.

Educational tour

A Study Visit to Krishi Vidnyan Kendra, Latur for UG and PG Biotechnology students to know current technologies and start-ups in agriculture. This visit was organised on 6th September 2023.

Day celebrations:

* Food Contest organised on 16th October 2023. on the occasion of Mr. Brijwasi of Brij sweets, Latur invited as chief guest for the food contest.
* Open House Day Celebration on 16th January 2024. Objective of this celebration was students of school and Higher secondary level aware about various technological and conceptual understanding in Biology. Students from various School and Junior science colleges visited the Department got benefited from different experimental exhibition did by students on open day.

Coaching and preparations for Competitive Examinations

Department of Biotechnology has SET NET, CET- CELL for coaching and practice examinations such as IIT-JAM and other prestigious institutional PG entrance examinations. This program seems to have been held over a six-month period from August 22nd, 2023, to January 10th, 2024.

The involvement of all the faculties in tutoring students from the Department of Biotechnology suggests a comprehensive approach to preparation, likely providing students with a diverse range of expertise and resources. This kind of initiative can greatly benefit students aiming to excel in these competitive examinations, offering them guidance, support, and simulated testing environments to enhance their performance.

Green initiatives –

* Tree plantation at Bokangaon Village organised by Department of Biotechnology in Collaboration with Rotary Midtown club, Latur dated on 13rd August 2023. 450 plants was planted in a students and other participants. All the varieties planted are endemic to the region and needs conservation efforts through these green initiatives.
* A new project initiated by students of Department of Biotechnology this year dated on 16th September 2023, named as Promoting Biodiversity conservation through Indigenous plant seed conservation and plantlet germination project. Through such a projects student develops a small nursery of 3500 indigenous plants for social plantation and conservation of indigenous varieties of plants.

Social responsibility:

* Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous) in collaboration with District level Government Administration organises real time survey and assessment of various villages to address different problems in Nilanga Taluka Villages. Department of Biotechnology visited for survey-based study of Hangarga Village Well-being Assessment under the Unnat Bharat Abhiyan funded by state and central government to know the ground reality of villages related with rural basic amenities, education, agriculture and various problems in rural areas.
* Department of Biotechnology organised a Domestic Milk Adulteration Inspection Camp in collaboration with Rotary Midtown Club, Latur. Purpose of such an initiative is to aware the people about adulteration in milk at Latur and its nearby region.

Quiz Competition 2024

A Quiz competition for all the UG and PG Biotechnology students organised by Department dated on 29th February 2024. Five teams from UG I to PG II participated in the events. Quiz competition includes topic related with

Biotechnology and life sciences, general knowledge from all the areas of life etc.

Staff and Student's Achievements

* **CSIR-UGC NET LS and JRF in Life Sciences Qualified Students Year 2023-24.**

Akash Davane - NET LS and JRF

* **UGC NET (LS)**

Mr. Sanket Bansode

* **SET Examination**

Mr. Sanket Bansode

Nikita Mankoskar

IIT- JAM Qualified Students:

* Miss.Tanaya Naikwadi - AIR 1390
* Mr.Sagar Bucche - AIR 2237
* Miss. Tenkale Nikita - AIR 3374

State level Avishkar 2023 -24.

Mr. Fardeen Patel got third state level prize in Avishkar 2023-24.

University level Avishkar Prize 2023-24

1) Miss. Dnyaneshwari Jadhav secured First prize in university level Avishkar competition in 2023-24.
2) Mr. Fardeen Patel achieves Third prize at university level Avishkar Competition in 2023-24.

Our Placements

i) Rutik Birajdar (M.Sc.)
Serum Institute, Pune

ii) Ashish Dhulshette (M.Sc.)
Serum Institute, Pune

iii) Vishwajit Rasal (M.Sc.)
Serum Institute, Pune

iv) Saurabh Adude (M.Sc.)
Serum Institute, Pune

v) Shivam Achawale (M.Sc.)
AIIMS, Delhi (For Ph.D.)
With CSIR-NET JRF fellowship

More than 30 students are placed at various Industries in academic year 2023-24.

Few Memories of Academic year 2023-24

Guidance to Students by Hon.Principal Mahadev Gavhane in SIP 2023

Plantation programme at Bokangaon : A green Initiative

Participants in one Day
Hand-on PCR workshop

10 th National level Poster
presentation Competition- Bioinsight

Hands on workshop on Animal Tissue Culture

A visit to Krushi Vidnyan Kendra, Latur

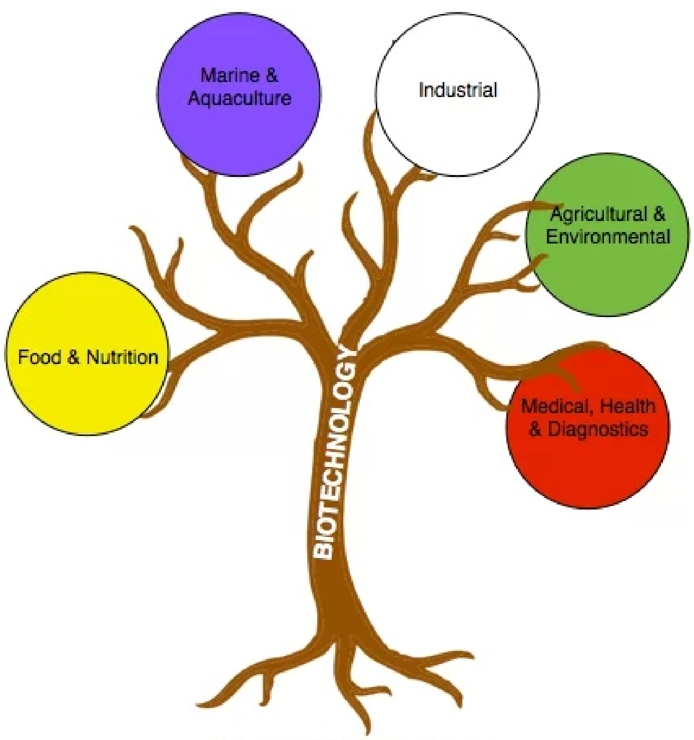

Types of Biotechnology

ग्रंथालय विभाग

१) ग्रंथालयाच्या सुयोग्य व्यवस्थापनासाठी प्राचार्यांनी प्रतिवर्षाप्रमाणे ग्रंथालय समितीची नियुक्ती केली असून ग्रंथालय समितीच्या वेळोवेळी बैठका घेण्यात आल्या.

२) इ.स.१९७०-१९७१ या शैक्षणिक वर्षापासून ३१ मार्च २०२४ अखेर १,०९,३०५ ग्रंथाची खरेदी झाली असून त्यावर रु. १,६५,००,३५९/- इतका खर्च झाला आहे. याशिवाय कनिष्ठ महाविद्यालयात १,६०,४५८ ग्रंथ आहेत. त्यावर ३१ मार्च २०२४ अखेर रुपये १,१५,०३,२७५/- इतका खर्च झाला आहे.

४) कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना २०२३-२०२४ या शैक्षणिक वर्षात विशेष पुस्तक-पेढी अंतर्गत विद्यार्थ्यांना २२०७६ पाठयपुस्तके वर्षभरासाठी देण्यात आली.

५) ग्रंथाशिवाय ग्रंथेत्तर साहित्याची सेवा सुध्दा (Non-Book Material) आवश्यकतेनुसार विशेष सेवा दिली जाते, ज्यामध्ये शैक्षणिक ऑडीओ, व्हीडीओ कॅसेटस, सीडीज, मायक्रो फिल्मस, इत्यादीचा समावेश आहे.

६) ग्रंथालयात दोन सर्वर व २३ नोडस (टर्मीनलस) चे नेटवर्क असून २००३ ते २०१८ पर्यंत (SOUL Sofware) २०१९ ते २०२१ (Libman Microsoft Cloud Computing Software) आणि २०२२-२३ पासून KOHA आज्ञावलीनुसार ग्रंथालयीन संगणकीकरण पुर्ण झाले असुन विद्यार्थ्यांना, प्राध्यापक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना (KOHA Software) या संगणक प्रणालीद्वारे पुस्तकाचे देवाणघेवाण केले जाते.

७) शैक्षणिक वर्षाच्या सुरूवातीलाच विद्यार्थ्यांना RFID ओळखपत्र देण्यात आले.

८) वाचनालयात १४९ राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील नियतकालिके व दैनिके नियमित येतात.

९) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण या विषयावर दिनांक २६ जुलै २०२३ रोजी महाविद्यालयात ग्रंथप्रदर्शन करण्यात आले.

१०) क्रांतीसिंह नाना पाटील यांच्या जयंती निमित्त दिनांक ०३ ऑगस्ट २०२३ रोजी महाविद्यालयात ग्रंथप्रदर्शन करण्यात आले.

११) शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. डॉ. गोपाळरावजी पाटील यांच्या जन्म दिवसाचे औचित्य साधून दिनांक ०३ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी महाविद्यालयात ग्रंथप्रदर्शन करण्यात आले.

१२) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या जन्म दिवसाचे औचित्य साधून दिनांक १६ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी महाविद्यालयात ग्रंथप्रदर्शन करण्यात आले.

ग्रंथप्रदर्शनाचे उद्घाटन करताना डॉ. मुंजा धोंडगे, प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. संभाजी पाटील व विद्यार्थी

१३) डॉ. एस. आर. रंगनाथन यांचा १२ ऑगस्ट २०२३ हा जन्म दिवस राष्ट्रीय ग्रंथपाल दिन म्हणून साजरा करण्यात आला. यानिमित्त ग्रंथालय परिचय सप्ताह साजरा करुन प्रत्येक वर्गात जाऊन ग्रंथालय कर्मचाऱ्यांनी ग्रंथालयात राबविण्यात येणा-या उपक्रमाची माहिती दिली.

ग्रंथालय परिचय सप्ताहनिमित्त प्रा. एस. बी. मस्के यांनी वर्गातील विद्यार्थ्यांचे मार्गदर्शन केले.

१४) ग्रंथालयाचा ॲप वापरण्याबाबत एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन दिनांक १९ ऑगस्ट २०२३ रोजी व्हीएलसी हॉलमध्ये आयोजित करण्यात आले.

१५) एम. लिब. विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय प्रकल्प आराखडे व निबंध लेखनावर दिनांक २८ जानेवारी २०२४ रोजी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले.

१६) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वाचन लेखनावर एकुण ३ स्पर्धा शैक्षणिक वर्ष २०२३ - २०२४ मध्ये घेण्यात आल्या.

१७) उत्कृष्ट वाचन लेखनाच्या एकुण ३ स्पर्धा वर्ष २०२३-२४ मध्ये घेण्यात आल्या

१८) शैक्षणिक वर्ष २००८-२००९ आपल्या महाविद्यालयातील ग्रंथालयात DELNET व शैक्षणिक वर्ष २०१०-११ पासून N-List च्या माध्यमातून ई-जर्नल्स व ई-बुक्स उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहेत. सदरील ई-जर्नल्स व ई-बुक्सचा वापर करण्यासाठी विद्यार्थी व प्राध्यापकांना User ID and Password देण्यात आले आहेत.

१९) शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून ग्रंथालयात RFID तंत्रज्ञानाचे उपयोजन करण्यात आलेले आहे.

२०) शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून महाविद्यालयाचा ERP Library ॲपची सुविधा देण्यात आलेली आहे. सदरील ॲपच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना ई-बुक्स व महाविद्यालयाच्या प्रश्नपत्रिका उपलब्ध करुन देण्यात आले आहेत.

२१) संशोधन उपयोगी खुल्या नियतकालिकांच्या अंकाचे एकूण ३४६२ बाउण्ड व्हॅल्युम ग्रंथालयात उपलब्ध आहेत. त्याचा उपयोग एम.फिल व पीएच.डी इ. संशोधकांना होत आहे.

२२) ग्रंथालयाच्या एकूण वाचकवर्गाची संख्या ४८३२ आहे व ४५५७ विद्यार्थ्यांचा समावेश आहे. देवघेव विभागातून दररोज सरासरी २०० विद्यार्थ्यांना पुस्तके दिली जातात.

२३) शै. वर्ष २०२३-२४ मध्ये ग्रंथालय विभागातर्फे थोर/महान पुरुषांच्या २५ जयंत्या साजरा करण्यात आल्या.

मा. डॉ. गोपाळराव पाटील, मा. ॲड. सुनील सोनवणे, डॉ. शेखर गरड, राजर्षी शाहू महाराजांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करताना मा. श्री. आनंद माने, डॉ. महादेव गव्हाणे, प्रा. एस. एन.शिंदे

महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

साहित्यरत्न अण्णाभाऊ साठे या कार्यक्रमात विद्यार्थी, कार्यालयीन व ग्रंथालय कर्मचारी सहभागी झाले होते.

डॉ. महादेव गव्हाणे, प्रा. एस. एन. शिंदे, डॉ. अनुजा जाधव, डॉ.कल्याण सावंत, प्रा. एस. बी. मस्के जयंती कार्यक्रमात सहभागी झाले होते

क्रीडा विभाग

दि.२९ ऑगस्ट, २०२३ रोजी दर साल प्रमाणे मेजर ध्यानचंद यांचा जन्मदिन व राष्ट्रीय क्रीडा दिन उत्साहाने साजरा करतो. या वर्षी आदरणीय प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे सर व क्रीडा समितीच्या सूचनेने सन २०२२-२३ दरम्यान ज्या खेळाडूंनी आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय, अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ स्तरावर सहभाग व पदक मिळवून महाविद्यालयाचे नावलौकीक संपूर्ण भारतात गाजवल्याबद्दल महाविद्यालयाकडून सुमारे २४,६००/- रूपयांचे रोख रक्कम व ट्रॅक सूट देऊन आई-वडिलांसह सत्कार करण्याचे ठरवले.

सदरील कार्यक्रम दि. ३१ ऑगस्ट, २०२३ रोजी राज्य तथा पालकमंत्री, क्रीडा व युवक कल्याण मंत्री महाराष्ट्र राज्य मा. श्री. संजयजी बनसोडे साहेब यांच्या हस्ते सूमारे ६५ खेळाडूना रोख रक्कम व ट्रॅक सूट देऊन सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमास संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गोपाळरावजी पाटील साहेब, सचिव प्राचार्य अनिरूद्ध जाधव संस्था सदस्य श्री. शिवाजीराव सूर्यवंशी जिल्हा क्रीडा अधिकारी श्री. जगन्नाथ लकडे, ॲड. व्यंकट बेंद्रे, श्रीमती गिताताई पाटील, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, हे उपस्थित होते.

क्रीडा दिनानिमित्ताने आयोजित गुणगौरव सत्कार समारंभ प्रसंगी प्रास्ताविक सादर करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

क्रीडा विभागामार्फत आयोजित कार्यक्रम व स्पर्धा:

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ अंतर्गत होणाया आंतर महाविद्यालयीन जलतरण (मूले व मुली) स्पर्धेचे आयोजन दि.११ व १२ सप्टेंबर, २०२३ दरम्यान राजर्षी शाहू महाविद्यालयाच्या क्रीडा संकुलातील जलतरण तलावात (५० X २१ M) क्रीडा विभागामार्फत आयोजित करण्यात आले. सदरील स्पर्धेत विद्यापीठ परिक्षेत्रातील नांदेड, हिंगोली, परभणी व लातूर येथील खेळाडूंनी सहभाग नोंदविला. स्पर्धेच्या उद्घाटन प्रसंगी संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गोपाळरावजी पाटील, विद्यापीठ क्रीडा संचालक डॉ. मनोज रेड्डी माजी व्यवस्थापन सदस्य डॉ. पी. आर. देशमुख सोबत पंच उपस्थित होते. या जलतरण तलावास ही प्रथम आंतर महाविद्यालयीन स्पर्धा असल्याने प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे यांनी सर्वांचे स्वागत केले.

जलतरण स्पर्धेचे उद्घाटन करताना संस्थाध्यक्ष डॉ. गोपाळरावजी पाटील व इतर मान्यवर

स्पर्धेस सुरूवात करताना खेळाडू व पंच.

दि.२० व २१ सप्टेंबर, २०२३ रोजी स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड अंतर्गत 'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन मैदानी स्पर्धेचे (मुले व मुली) आयोजन महाविद्यालयाच्या क्रीडा संकुल येथील ४०० गब ट्रॅक वरती क्रीडा विभागामार्फत करण्यात आले.

सदरील स्पर्धेत सूमारे २० महाविद्यालयातून १३२ पुरूष खेळाडू तर १०२ महिला खेळाडूंनी सहभाग नोंदविला. स्पर्धेच्या बक्षीस वितरणांसाठी संत तुकाराम नॅशनल मॉडेल स्कुलचे उपप्राचार्य श्री. राजेंद्र दिवरे, प्रमुख पाहूणे म्हणून होते. डॉ. महादेव गव्हाणे यांनी सर्वांचे स्वागत केले.

'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन मैदानी क्रीडा स्पर्धा ४००Mtr. स्टार्ट देताना मुले व मुली

✻ राजर्षी शाहू महाविद्यालयाच्या क्रीडा विभागामार्फत दि. ०५ व ०६ जानेवारी, २०२४ दरम्यान स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ अंतर्गत घेण्यात येणाया आंतर महाविद्यालयीन बेसबॉल व सॉफ्टबॉल मुले स्पर्धेचे आयोजन महाविद्यालयाच्या हरंगुळ रेल्वे स्टेशन नजीकच्या क्रीडा संकुलावरती करण्यात आले.

सदरील स्पर्धेत विद्यापीठ परिक्षेत्रातील महाविद्यालयातून एकूण ६९ खेळाडूंनी सहभाग नोंदविला.

आंतर महाविद्यालयीन बेसबॉल व सॉफ्टबॉल मुले स्पर्धेचे उद्घाटन करताना माजी व्यवस्थापन परिषद सदस्य व निवड समिती सदस्य डॉ. प्रदिप देशमुख

✻ राजर्षी शाहू महाविद्यालय क्रीडा संकुल येथे स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ अंतर्गत घेण्यात येणाया आंतर महाविद्यालयीन बेसबॉल व सॉफ्टबॉल (मुली) क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन दि.०७ व ०८ जानेवारी, २०२४ दरम्यान क्रीडा विभागाकडून करण्यात आले.

सदरील स्पर्धेस परभणी, उदगीर व लातूर मध्ये एकूण ५६ विद्यार्थीनीने सहभाग नोंदविला. स्पर्धेच्या बक्षीस वितरण प्रसंगी डॉ. राजेश कारंजकर निवड समिती सदस्य, डॉ. गणेश मनगीरे पंच समिती प्रमुख व डॉ. संतोष कोकीळ सदस्य म्हणून उपस्थित होते.

आंतर महाविद्यालयीन बेसबॉल व सॉफ्टबॉल मुले स्पर्धेत खेळताना व बक्षीस वितरण प्रसंगी उपस्थित डॉ. गणेश मनगीरे, डॉ. राजेश कारंजकर व इतर मान्यवर सदस्य

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (स्वायत्त) व लातूर जिल्हा ॲथलेटीक्स असोसिएशन, लातूर यांच्या संयूक्त विद्यमाने, जिल्हास्तरीय सब ज्यूनिअर ॲथलेटीक्स स्पर्धा-२०२४ चे आयोजन महाविद्यालयाच्या क्रीडा संकूलावरील ४०० गब ट्रॅक वरती दि.२९ जानेवारी, २०२४ रोजी करण्यात आले.

सदरील स्पर्धेत लातूर जिल्ह्यातून वय वर्ष ८, १० व

१२ खालील सूमारे १७० खेळाडूंनी सहभाग नोंदविला. स्पर्धा उद्घाटन प्रसंगी संत तुकाराम नॅशनल मॉडेल स्कूलचे डायरेक्टर श्री. बि. ए. मैंदरगी हे उपस्थित होते. तसेच संघटनेचे सहसचिव डॉ. सतीश मुंडे व सदस्य श्री. सचिन चामले उपस्थित होते.

जिल्हा स्तरीय मैदानी स्पर्धेचे उद्घाटन करताना
प्रमुख पाहूणे श्री. बि.ए. मैंदरगी व इतर मान्यवर

राजर्षी शाहू महाविद्यालयाच्या क्रीडा विभागाच्या माफर्फ़त फक्त विद्यार्थीच नव्हे तर प्राध्यापक वर्गाना देखील त्यांच्या वैयक्तिक कला गुणांना सादर करण्यासाठी व सर्वांमध्ये एकोपा येण्यासाठी संस्थे अंतर्गत असणाया सर्व विभागातून १ प्रमाणे एकमण ६ संघासाठी 'शाहू क्रिकेट प्रिमीअर लिग-४ फॉर फॅकल्टी' चे आयोजन करण्यात आले.

सदरील स्पर्धा दि.११ फेब्रुवारी, २०२४ रोजी महाविद्यालयाच्या बार्शी रोड वरील क्रीडा संकूलात घेण्यात आल्या. स्पर्धेस एकूण ९० खेळाडू (प्राध्यापक, शिक्षकांनी) सहभाग नोंदविला. सदर स्पर्धेचे उद्घाटन महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांनी श्रीफळ फोडून केले.

स्पर्धेचे उद्घाटन करताना उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे

लातूर जिल्हयातील महिला वर्गासाठी राजर्षी शाहू महाविद्यालय व अस्तित्व सेवाभावी बहुउद्देशिय शिक्षण प्रसारक मंडळ यांच्या संयूक्त विद्यमाने 'लातूर वूमन्स प्रिमीअर लिग-२०२४' चे आयोजन मोठ्या उत्साहने करण्यात आले.

सदरील स्पर्धेत लातूर जिल्ह्यातून अनेक गृहीणी व विविध क्षेत्रात कार्यरत महिलांनी वेळात वेळ काढून सहभाग नोंदविला. स्पर्धेत ०८ संघामध्ये एकूण १२० महिलांनी सहभाग नोंदविला.

लातूर वूमन्स प्रिमीअर लिग उद्घाटन करताना
प्रमुख पाहूण्या माजी महापौर डॉ. स्मिता खानापुरे

स्पर्धेच्या उद्घाटन प्रसंगी लातूरच्या पहिल्या महापौर श्रीमती डॉ. स्मिता खानापूरे, संत तुकाराम नॅशनल मॉडेल स्कुलचे डायरेक्टर श्री. बी. ए. मैंदरगी उपस्थित होते.

प्रतिवर्ष प्रमाणे सन २०२३-२४ च्या वार्षिक स्नेहसंम्मेलनानिमित्ताने क्रिकेट, बुध्दीबळ व कबड्डी क्रीडा प्रकाराचे इंटर क्लास स्पर्धा दि.२२ ते २५ जानेवारी, २०२४ दरम्यान आयोजन करण्यात आल्या.

सदरील स्पर्धेचे उद्घाटन कबड्डी स्पर्धेने प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या शूभ हस्ते श्रीफळ फोडून करण्यात आले. क्रिकेट स्पर्धेसाठी महाविद्यालयातून २० संघ, कबड्डीसाठी शाखा निहाय ०९ संघ तर बुध्दीबळासाठी एकूण २९ खेळाडूंनी सहभाग नोंदविला.

वार्षिक स्नेहसंम्मेलनानिमित्त आयोजित कबड्डी स्पर्धेचे उद्घाटन करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

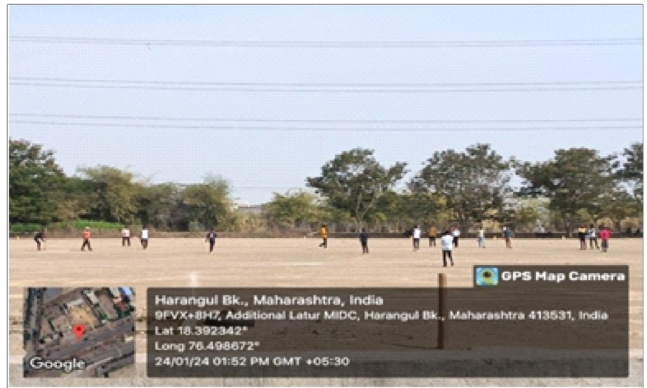

वार्षिक स्नेहसंम्मेलनानिमित्त आयोजित क्रिकेट स्पर्धा

वार्षिक स्नेहसंम्मेलनानिमित्त आयोजित बुध्दीबळ स्पर्धा उद्घाटन प्रसंगी डॉ. आम्रपाली देशमुख

वार्षिक क्रीडा अहवाल वरिष्ठ विभाग

१. राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे क्रीडा संकुल, बार्शी रोड, लातूर येथे दि.०५ व ०६ जानेवारी, २०२४ दरम्यान पार पडलेल्या बेसबॉल व सॉफ्टबॉल मुले आंतर महाविद्यालयीन स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाचे मुलांचे दोन्ही संघ प्रथम क्रमांकाने विजयी झाले.

बेसबॉल व सॉफ्टबॉल स्पर्धेत विजेता संघ

२. दि.०७ व ०८ जानेवारी, २०२४ दरम्यान राजर्षी शाहू महाविद्यालयाच्या क्रीडा संकुलवर पार पडलेल्या बेसबॉल व सॉफ्टबॉल मुलींच्या स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या मुलींचे

दोन्ही संघ प्रथम क्रमांकाने विजयी झाले.

बेसबॉल व सॉफ्टबॉल स्पर्धेत विजेता संघ

३. दयानंद विज्ञान महाविद्यालय, लातूर येथे झालेल्या 'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन बास्केटबॉल स्पर्धा दि.१८ सप्टेंबर, २०२३ रोजी पार पडल्या, यामध्ये आपल्या महाविद्यालयाचे मुले व मुली दोन्ही संघ प्रथम क्रमाकांने विजयी झाले.

बॉस्केटबॉल स्पर्धेत विजेता संघ

४. कै. व्ही. डी. देशमुख महाविद्यालय, बाभळगाव येथे दि.०७ व ०८ ऑक्टोबर, २०२३ रोजी पार पडलेल्या 'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन खो-खो स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाचा मुलींचा संघ प्रथम क्रमांकाने विजयी झाला.

प्रथम पारितोषिक स्विकारताना विजेता संघ

५. दयानंद विधी महाविद्यालय, लातूर येथे दि.०८ ऑगस्ट, २०२३ रोजी संपन्न झालेल्या 'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन व्हॉलीबॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघाने प्रथम क्रमांक पटकावला.

व्हॉलीबॉल स्पर्धेतील विजेता संघ

६. श्री. कुमारस्वामी महाविद्यालय, औसा येथे दि.०८ ऑगस्ट, २०२३ रोजी संपन्न झालेल्या 'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन बुध्दीबळ स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाचा मुलांचा संघ प्रथम क्रमांकाने विजयी झाला.

कुमारस्वामी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. पेठकर यांच्या हस्ते पारितोषिक स्विकारताना वियजी खेळाडू

७. दि.१९ व २० ऑगस्ट, २०२३ रोजी कै. रमेश वरपूडकर कॉलेज, सोनपेठ येथे पार पडलेल्या आंतर

महाविद्यालयीन बुध्दीबळ स्पर्धेत मुलींचा संघ द्वितीय क्रमांकाने विजयी झाला.

प्रथम पारितोषिक स्विकारताना विजयी खेळाडू

८. राजर्षी शाहू महाविद्यालय क्रीडा संकुल, बार्शी रोड, लातूर येथे दि. २० व २१ सप्टेंबर, २०२३ दरम्यान पार पडलेल्या मैदानी स्पर्धेत मुलींच्या संघाने सर्वसाधारण विजेतेपद मिळवले.

मैदानी स्पर्धेतील विजयी संघ

९. दयानंद वाणिज्य महाविद्यालय, लातूर येथे दि.२७ व २८ ऑक्टोबर, २०२३ रोजी संपन्न झालेल्या वेटलिफ्टिंग स्पर्धेत ०२ पावर लिफ्टिंग मध्ये एक आणि बेस्ट फिजिक मध्ये एक असे एकूण ०४ पदके प्राप्त केली.

वेटलिफ्टिंग संघातील खेळाडू ऋतिक काळे ५३० कि.ग्रॅ. वजन उचलताना

१०. श्रीमती सुशिलादेवी देशमुख महाविद्यालय, लातूर येथे दि.१४ डिसेंबर, २०२३ रोजी आयोजित 'अ' विभाग आंतर महाविद्यालयीन बॉक्सिंग स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या खेळाडूंनी ०२ सुवर्ण, ०२ रौप्य पदके प्राप्त केली.

वार्षिक क्रीडा अहवाल कनिष्ठ विभाग

१. दि.१७ व १८ जानेवारी, २०२४ दरम्यान तुळजाराम चतुरचंद महाविद्यालय, बारामती येथे पार पडलेल्या राज्यस्तरीय शालेय बेसबॉल क्रीडा स्पर्धेत मुलांच्या संघाने तृतीय क्रमांक पटकावला तर मुलींच्या संघाने सहभाग नोंदवला.

राज्यस्तरीय व्हॉलीबॉल तृतीय क्रमांकाने विजयी झालेल्या मुलांचा संघ

२. राज्यस्तरीय शालेय सॉफ्टबॉल क्रीडा स्पर्धा दि.०१ ते ०३ फेब्रुवारी, २०२३ दरम्यान श्री. छत्रपती शिवाजी महाराज जिल्हा क्रीडा संकुल जळगाव येथे संपन्न झाल्या या स्पर्धेत मुलींच्या संघाने तृतीय क्रमांक पटकावला तर मुलांच्या संघाने सहभाग नोंदवला.

राज्यस्तरीय शालेय सॉफ्टबॉल स्पर्धेत
तृतीय क्रमांकाने विजयी झालेल्या मुलींचा संघ

३. दि.२१ ते २४ नोव्हेंबर, २०२४ दरम्यान आश्रमशाळा, खामगाव ता.बार्शी येथे संपन्न झालेल्या राज्यस्तरीय शालेय व्हॉलीबॉल स्पर्धेत आपल्या

महाविद्यालयाच्या मुलींच्या संघाने सहभाग नोंदवला व एका खेळाडूची राष्ट्रीय स्पर्धेसाठी निवड झाली.

राज्यस्तरीय शालेय व्हॉलीबॉल स्पर्धेत सहभागी संघ

४. दि. १५ ते १७ जानेवारी, २०२४ दरम्यान जिल्हा क्रीडा संकुल, अहमदनगर येथे पार पडलेल्या राज्यस्तरीय शालेय रोडरेस सायकलींग (मास स्टार्ट) स्पर्धेत सुमित पेंडकर हा खेळाडू सहभागी होता.

राज्यस्तरीय शालेय (रोडरेस) सायकलींग स्पर्धेत
सुमित पेंडकर व खेळाडू सहभागी होता.

५. दि.०१ ते ०३ डिसेंबर, २०२३ दरम्यान जिल्हा क्रीडा संकुल, अकोला येथे झालेल्या राज्यस्तरीय शालेय बॉक्सिंग

राज्यस्तरीय शालेय बॉक्सिंग स्पर्धेत
श्रावणी नागटिकळ हिने सहभाग नोंदवला

स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाची खेळाडू श्रावणी नागटिळक हिने ५१ ते ५४ कि.ग्रॅ. वजन गटात सहभाग नोंदवला.

६. दि. १२ ते १५ डिसेंबर, २०२३ दरम्यान विभागीय क्रीडा संकुल, संभाजीनगर, कोल्हापूर येथे पार पडलेल्या राज्यस्तरीय शालेय रायफल शुटिंग स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या पुढील दोन खेळाडूंनी सहभाग नोंदवला.

१) अभिजीत पानढवळे २) हर्षराज जगताप

राज्यस्तरीय शालेय रायफल शुटिंग स्पर्धेत सहभागी खेळाडू

७. दि.२९ ऑक्टोबर ते ०१ नोव्हेंबर, २०२३ दरम्यान बल्लारपूर (विसापूर) येथे झालेल्या राज्यस्तरीय शालेय मैदानी क्रीडा स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या खालील खेळाडू सहभागी झाले होते.

०१. कुडदे प्रथमेश - (तिहेरी उडी, उंच उडी, लांब उडी)
०२. चव्हाण नितीन - भाला फेक
०३. मळभागे चेतन - थाळी फेक
०४. तोरसले निकिता - थाळी फेक
०५. कोळपे अमृता - ४०० मी धावणे

राज्यस्तरीय शालेय मैदानी क्रीडा स्पर्धेत सहभागी
खेळाडू तोरसले निकिता व कोळपे अमृता

८.	दि. ०८ ते ११ नोव्हेंबर, २०२३ दरम्यान बालेवाडी पुणे येथे झालेल्या राज्यस्तरीय जलतरण क्रीडा स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या आलोक मंठाळे या खेळाडूने सहभाग नोंदवला.

राज्यस्तरीय जलतरण क्रीडा स्पर्धेत
सहभागी खेळाडू अमोल मंठाळे

९.	दि. १८ ते २१ डिसेंबर, २०२३ दरम्यान शहादा, नंदूरबार येथे महाराष्ट्र खो-खो असोसिएशन द्वारा पार पडलेल्या ४९ वी ज्युनियर राज्यस्तरीय खो-खो चॅम्पियनशिप मध्ये आपल्या महाविद्यालयाच्या पुढील खेळाडूंनी सहभाग नोंदवला.

०१. लक्ष्मण रवळे	०२. प्रविण पवार
०३. सौरभ उपाडे	०४. ज्योती सोनवणे
०५. श्वेता बंडगर

महाराष्ट्र खो-खो असोसिएशन द्वारा पार पडलेल्या ४९ वी ज्युनियर राज्यस्तरीय खो-खो चॅम्पियनशिप मध्ये सहभागी खेळाडू

****

NCC Boys

1. Activities during 2023-24:

NCC Cadets while donating Blood during Blood Donation Cam organized at Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous) on the Occasion of NCC Day on 29/11/2023.

Dr. Kakasaheb Raut, Assistant Professor, Department of Zoology while talking on topic 'Environmental Awareness and Conservation' on 31/01/2024

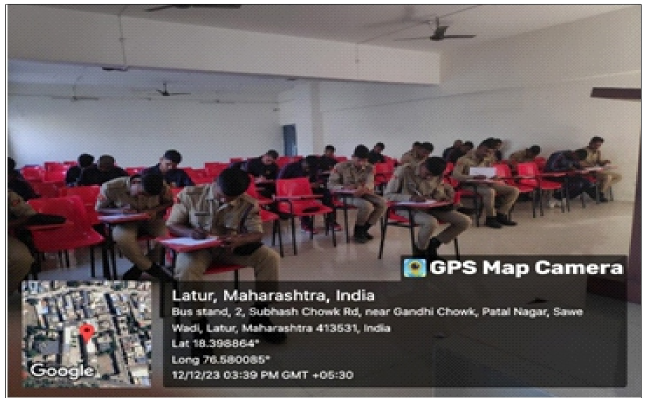

NCC Boys Cadets while writing essay on themes of International Year of Millets on 12/12/2023.

NCC Boys Cadets during Cleanliness Drive at Mahatma Gandhi Statue at Mahatma Gandhi Chauk, Latur on 30/09/2023

Lt. Dr. Sainath Umate while delivering his guest talk during Shaurya FEST-2024 on topic, “Role of NCC in Personality development” on 05/02/2024.

NCC-Boys Cadets while working as Volunteer for regional Namo Maharozgar Melava on 23-24 Feb 2024.

Alumni Cadet Sharad Kakde Interaction Program on 02/01/2024

BHM Sukhwinder Pal ,53 Mah BN NCC Latur while explaining on MAP Reading on 23/01/2024

SGT. Sham A Bainbone while receiving a soil of Latur from District Collector to in Amruit Kalash under Mari Mati Mera Desh Abhiyan at New Delhi

SGT. Sham A Bainboneand CPL. Chaitanya D Jadhav while participating in Amrut Kalash program under Meri Mati Mera Desh at New Delhi and Gurgram Hariyana during 29-30 Oct 2023.

2. Achievements of Cadets :

Sr. No.	Name of the Cadet	Camp Name	Duration	Place	Achievement
1	SUO . Suyash Balaji Tekale	Annual Training Camp -225	28th Oct 2022 to 04th Nov 2022	Latur	Best Firer – GOLD Medal
		Combined Annual Training Camp-228	15th Dec 2022 to 22nd Dec 2022	Nanded	BEST CADET :- GOLD FLAG AREA :- GOLD BEST ANCHOR :- GOLD FIRING :- SILVER
		Annual Training Camp -204	1st Jun 2023 to 10th Jun 2023	Udgir	Represented College as Camp Senior Best Overall Senior
		Combined Annual Training Camp -AITSC	11TH Jul 2023 to 20TH Jul 2023	Chatrapati Sambhaji Nagar	1ST In JDFS Competition
		Combined Annual Training Camp -AITSC	21st Jul 2023 to 30 Jul 2023	Chatrapati Sambhaji Nagar	1ST In Inter BN Competition
		Combined Annual Training Camp -AITSC	31st Jul 2023 to 09th Aug 2023	Pravaranagar	Selected For Inter Group Competition – TSC
		INTER GROUP CAMP – TSC	10TH Aug 2023 to 19th Aug 2023	Pravaranagar	3rd In Inter Group Competition
		PRE- Thal Sainik Camp -1	20th Aug 2023 to 29th Aug 2023	Pravaranagar	Selected as Event Senior for ALL INDIA THAL SAINIK CAMP -2023
		PRE- Thal Sainik Camp 2	30th Aug 2023 to 8th Sep 2023	Pravaranagar	Nil
		Pre-Thal Sainik Camp 3	09th Sep 2023 to 18th Sep 2023	Pravaranagar	Selected for ALL INDIA THAL SAINIK CAMP-2023. Selected as Maharashtra Directorate Senior.

		ALL INDIA THAL SAINIK CAMP- 2023	19TH Sep 2023 to 30TH Sep 2023	DG NCC , NEW DELHI	Represented College as Maharashtra Directorate Senior. Secured 3rd Place in AITSC among 17 Directorate all over INDIA.
		Pre IGC RDC- 3	04TH Oct 2023 to 12th Oct 2023	MI&CS Ahmednagar	Selected For INTER GROUP CAMP at PUNE for RDC BEST CADET
		INTER GROUP CAMP – RDC	13TH Oct 2023 to 22nd Oct 2023	NCC Headquarters, Pune	Selected for Pre RDC Camps
		Pre RDC 1	24th Oct 2023 to 2nd Nov 2023	NCC Headquarters, Pune	Nil
		SSB Coaching Camp	18th Dec 2023 to 31ST Dec 2023	AFPA Nagpur	Completed SSB Coaching Camp Successfully
2	CQMS Abhishek Chandrasen Jogdand	Basic Leadership Camp	27Sep 2023 to 06 Oct 2023	Nanded	Bronze Medal in Group Discussion Competition at DTE level and selected for Advanced Leadership Camp
		Advanced Leadership Camp-VI	10 Jan 2024 to 22 Jan 2024	Amaravati	Successfully completed
3	Pratik P Manjre	437th Basic Course inRock Climbing	09 Dec 2023 to 18 Dec 2023	Pandit Dindayal Upadhyay Mountaineering Training Center, Junagadh	B Grade obtained
		CATC Camp	15June2023 to 25 June 2023	Dayanand Science College Latur	Second prize in Dance Competition

4	Shadul Mujawar	CATC Camp	15June2023 to 25 June 2023	Dayanand Science College Latur	Second prize in Dance Competition
5	Amit Gore	CATC Camp	15June2023 to 25 June 2023	Dayanand Science College Latur	Second prize in Dance Competition
6	Aniket Admane	ATC Camp	15June2023 to 25 June 2023	Dayanand Science College Latur	Second prize in Dance Competition
7	CPL Samarth Hari Kale	ATC-204 Camp	15June2023 to 25 June 2023	Sainiki School Udgir	Second prize in Volley ball Competition
8	Shivraj Sanju Vibhute	ATC-204 Camp	15June2023 to 25 June 2023	Sainiki School Udgir	Second prize in Volley ball Competition

SUO Suyash Balaji Tekale got Chief Minister Scholarship of Rs 6000/- this year. As DG NCC, New Delhi accorded final approval of Rs 22000/- per cadet for the sub SSB coaching at Armed Forces Preparatory Academy Kalmeshwar Nagpur. This year SUO Suyash Balaji Tekale was recommended by Aurangabad Group for attending SSB Coaching during 18-31 Dec 2023 at Armed Forces Preparatory Academy Kalmeshwar Nagpur. SUO Suyash Balaji Tekale also represented Maharashtra Directorate as a Camp senior during Thal Sena Camp -2023 . Taking into consideration his academic ,curricular and cocurricular contribution , college has recommended his name for Shahushree Award-2024.

3. Achiements of ANO:

Lt. Dr Mahesh Sahebrao Waware successfully completed PRCN SD -172 course during 12 June to 09 September 2023 with B grade

Lt. Dr Mahesh S Waware had received Netaji Subhash Chandra Bose Jivan Gaurav Puraskar-2024 from Maharashtra Police Mitra Association

NCC Girls

NCC Girls Unit affiliated to 7 Maharashtra Girls BN, Aurangabad has been functioning since 1972 in our college. The cadets are given the Military Training every year through the national level institute. 54 cadets were given admission in the academic year 2023-24.

Our Pride:

Our LCPL Prachi Parmeshwar More was selected and participated in the Republic Day Camp, Parade at Kartavya Path and Prime Minister Rally in January 2024.

Hon. Director General Lt. Gen. Gurbirpal Singh with cadets at New Delhi during Republic Day Camp in January 2024, LCPL Prachi More participated in the Camp, Parade at Karatvya Path & PM Rally

Hon. Draupadi Murmu, President of India with cadets at New Delhi during Republic Day Camp in January 2024, Our LCPL Prachi More participated in the Camp, Parade at Karatvya Path & PM Rally

epaper.lokmat.com

छत्रपती संभाजीनगर, मंगळवार, दि. २ जानेवारी २०२४ २

दिल्लीतील मुख्य संचलनासाठी लातूरच्या प्राची मोरे हिची निवड

लोकमत न्यूज नेटवर्क

लातूर : शहरातील राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त) येथील विद्यार्थिनी प्राची मोरे हिची प्रजासत्ताकदिनी नवी दिल्ली येथे होणाऱ्या मुख्य संचलनासाठी एनसीसी पथकात निवड झाली आहे. पूर्व तयारी शिबिरात ती सहभागी झाली आहे.

राजर्षी शाहू महाविद्यालयात सेव्हन महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियन अंतर्गत ५१ वर्षांपासून मुलींचा एनसीसी विभाग कार्यरत आहे. या विभागाद्वारे 'बी' आणि 'सी' प्रमाणपत्राच्या वरिष्ठ विंगमधील ५४ कॅडेट्सना दरवर्षी प्रशिक्षण दिले जाते. पदवीच्या विद्यार्थ्यांत शिस्त, देशभक्ती, नेतृत्व, गुणवत्ता, सांघिक कार्य आदी मूल्ये रुजविण्यासाठी महाविद्यालयाने एनसीसी विभाग सुरू केला आहे. प्राची परमेश्वर मोरे हिची प्रजासत्ताक दिनाच्या शिबिरासाठी निवड होण्यापूर्वी राहुरी, अहमदनगर आणि पुणे येथे प्रजासत्ताक दिनाच्या विविध शिबिरांना हजेरी लावली आहे.

या यशाबद्दल तिचे कौतुक शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटील, उपाध्यक्ष डॉ. पी. आर. देशमुख, सचिव प्राचार्य अनिरुद्ध जाधव, सहसचिव गोपाळ शिंदे, सहसचिव ॲड. सुनील सोनवणे, सदस्य प्राचार्य डॉ. आर. एल. कावळे, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, कर्नल किशोर भागवत, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, डॉ. अर्चना टाक, डॉ. महेश वावरे आदींनी केले.

लोकमत इन्फोग्राफिक्स

Our SGT Smruti Balaji Bhange was selected and participated in the Advanced Leadership Camp at Amaravati in January 2024.

SGT Smruti Bhange participated in Advanced Leadership Camp at Amaravati – January 2024

"B" and "C" Certificate Exams:

1. 14 Cadets appeared for "B" Certificate Exam in February 2024. All cadets passed the exam and the result is 100%.
2. 18 cadets appeared for "C" Certificate Exam in February 2024. 17 Cadets passed and the result is 94.44%.

Activities:

1. "B" and "C" Certificate Distribution Ceremony:

"B" and "C" Certificate Distribution Ceremony wasorganized by the NCC girls Unit on 22nd June 2023 in the college. The B and C examination was conducted in February 2023. 30 cadets were distributed the certificates with the hand of Hon. Principal Dr. Mahadev Gavhane and Vice Principal Prof. Sadashiv Shinde. 20 cadets were honored with B certificate and 10 cadets with C certificate. Lt. Dr. Archana Tak and Captain Dr. Omprakash Shahapurkar were present. SUO Ruksar Fulari hosted the program and SUO Nikita

Gadade expressed vote of thanks. The cadets got the applause from the principal, vice principal and other staffs. They were prized a lot for their achievements. Other cadets got the motivation from the cadets.

2. International Day of Yoga:

21st June is celebrated is celebrated as the International Yoga Day. It was celebrated in the college on 21st June 2023. NCC Cadets participated in the International Yoga Day. Sarvangasana, Halasana, Matsyasana, Bhujangasana, Kapalbhati, Pranayamas, Surya namaskar etc were performed by the cadets. Shree Shahuraj Autade was the chief guest of the program. Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal Prof Sadashiv Shinde, Lt Dr. Archana Tak, SUO Kalyani Sakharewere present for the program. JUO Sanjana Davkare, SGT Mayuri Waghmare, SGT Smruti Bhange and COMS Mehek Ansari were present on the stage as the representatives of NCC to perform Yoga.The Cadets learnt different types of asanas and pranayamas. They also understood the importance yoga in the life of cadets for discipline, concentration and peace of mind.

3. Poster Presentation Competition:

The Department of NCC conducted a poster presentation competition on the occasion of National Unity Day on 31st October 2023. The is observed in the memory of birth anniversary of Sardar Vallabhbhai Patel, first Home Minister and Deputy Prime Minister of India. The theme of the Compitition was the Unity in Diversity. 18 cadets participated in the competition. All the cadets presented very attractive and excellent posters. Dr. Prakash Rodiya and Dr. Rahul More were the judges of the competition. The winners were felicitated by Col. Hemant Joshi, Commanding Officer, 53 Maharashtra BN NCC, Latur who was the chief guest of the program. The winners were as follow:-

Rank	Name of the Winner
First	CDT Rohit Suryawanshi
Second	JUO Prashant Panchal
Second	CPL Samarth Kale
Third	CDT Megha Davangave

Lt. Dr. Archana Tak and Lt. Dr. Mahesh Waware were the coordinators of the competition. The cadets learnt the importance of unity for the development of the nation. They came to know the diversity in the different aspects of our culture.

4. Indian Traditional Food Competition:

The Indian Traditional Food Competition was conducted by the department of NCC on 31 October 2023. The theme of the competition was Traditional Foods in India. 49 cadets participated in the competition. Dr. Prakash Rodiya, Assistant Professor, Department of Commerce and Dr. Swati Phere were the judges of the competition. The participants had prepared a different kind of Indian foods like Idali, Appe, Shurkhurma, veg biryani, sprouts, dahi- dhapate, Bhajji and Bhakri, Kondichi Bhakari, Maas Vadi, Zunka - Bhakari, Kaande Pohe etc.

The judges observed and tested the dishes. They declared the Winners as follows:-

Boys:

Rank	Name of the Winner
First	CDT Shadul Mujavar
Second	CDT Pratik Mole
Second	CDT Rahul Panchal
Third	CDT Abhishek Shendre
Third	CDT Suraj Thadkar

Girls:

Rank	Name of the Winner
First	CDT Tanuja Garad
Second	CDT Anju Kamble
Third	CDT Neha Jadhav

Col. Hemant Joshi, Commanding Officer, 53 Maharashtra BN NCC, Latur who was the chief guest of the program and he awarded winners with certificates. Lt. Dr. Archana Tak and Lt. Dr. Mahesh Waware were the coordinators of the competition. It was a very amazing experience for the cadets. The participants had prepared the different dishes themselves. The participants and cadets learnt the traditional Indian dishes.

5. Indian Traditional Dressing Competition :

The Department of NCC conducted Indian Traditional Dressing Competition on the occasion

of National Unity Day on 31st October 2023. 49 cadets participated in the competition. The cadets had worn different types of dressing from different parts of India. Those dressings were South Indian, Punjabi, Bengali, Maharashtrian, Gujrati, Kashmiri, Pathani etc. Dr. Prakash Rodiya and Dr. Vijay Dalavi were the judges of the competition. They observed the dressings and declared the winners as follow:-

Girls:

Rank	Name of the Winner
First	CDT Neha Bagwan
Second	CDT Ujawala Ankushkar
Second	CDT Nikita Kokate
Third	CDT Shravani Lagade
Third	SGT Mayuri Waghmare

Boys:

Rank	Name of the Winner
First	CDT Prasad Jadhav
Second	CDT Aditya Admane
Third	CDT Omkar Warad

Col. Hemant Joshi, Commanding Officer, 53 Maharashtra BN NCC, Latur who was the chief guest of the program and he awarded winners with certificates. Lt. Dr. Archana Tak and Lt. Dr. Mahesh Waware were the coordinators of the competition. The cadets studied the dressing culture of India. They learnt that India is a diverse country in dressings too. They understood the importance of unity in diverse country like India.

ACHIEVEMENTS OF GIRL CADETS NCC TRAINING YEAR 2023-24

S/No.	Name of Cadet	Camp Level	Camp Duration	Competition Name	Achievement/ Rank
1	LCPL Prachi Parmeshwar More	BN, Group, State (Dte), National	20 Aug 2023 to 28 Jan 2024	Republic Day Camp at New Delhi	Selected and participated in Kartavyapath and PM Rally
		National (Army Attachment Camp)	28 Oct to 08 Nov 2023	Volleyball Competition	First Rank
2	SUO Kalyani Shashikant Sakhare	State	20 Aug to 23 Oct 2023	Pre RDC I, Pre RDC II Pre RDC III IGC RDC	Selected and participated in IGC RDC
		BN	28 May to 06 June 2023	Drill Competition	Second Rank
		BN	20 to 29 Aug 2023	Group Dance competition	First Rank
		Group	13 to 22 Sep 2023	Dance competition	Gold Medal
3	CQMS Mahek Gafarmiya Ansari	State	20 Aug to 23 Oct 2023	Pre RDC I, Pre RDC II Pre RDC III IGC RDC	Selected and participated in IGC RDC
		BN	28 May to 06 June 2023	Drill Competition	Second Rank
		BN	20 to 29 Aug 2023	Group Dance Competition	First Rank
		Group	13 to 22 Sep 2023	Dance Competition	Gold Medal

S/No.	Name of Cadet	Camp Level	Camp Duration	Competition Name	Achievement/ Rank
4	JUO Sanjana Davkare	National Special NIC)	08 to 19 May 2023	Volleyball Competition	Gold Medal
		BN	28 May to 06 June 2023	Firing Competition	Third Rank
		Group	11 July to 10 Aug 2023	Pre TSC I Pre TSC II Pre TSC III	Selected and participated in Thal Sena Camp
		National (Army Attachment Camp)	28 Oct to 08 Nov 2023	Group Dance	First Rank
		National (Army Attachment Camp)	28 Oct to 08 Nov 2023	Volleyball Competition	First Rank
5	SGT Smruti Balaji Bhange	National Basic Leadership Camp	27 Sep to 06 Oct 2023	Poster Making Competition	Gold Medal
		National Basic Leadership Camp	27 Sep to 06 Oct 2023	Kho-Kho Competition	Gold Medal
		National Basic Leadership Camp	27 Sep to 06 Oct 2023	--	Selection for National Level Advanced Leadership Camp
		National Advanced Leadership Camp	10 to 21 January 2024	Kho-Kho Competition	Gold Medal
		National Advanced Leadership Camp	10 to 21 January 2024	Quiz Competition on "Bharat KoJano"	Gold Medal
6	Cdt Divya Dattatraya Sonkamble	BN	20 to 29 Aug 2023	Firing Competition	Third Rank
7	SGT Mayuri Balu Waghmare	BN Group	28 may to 06 June 2023 20 to 29 Aug 2023 13 to 22 Sep 2023	Drill Competition Drill Competition	First Rank Third Rank Selection for Pre RDC I Selection for Pre RDC II

S/No.	Name of Cadet	Camp Level	Camp Duration	Competition Name	Achievement/ Rank
8	CPL Shivani Nanasaheb Kale	BN	28 may to 06 June 2023 20 to 29 Aug 2023	Drill Competition Drill Competition	Second Rank Third Rank
9	CdtNehaJadhav	BN	28 may to 06 June 2023	Drill Competition	Second Rank
10	Cdt Arati Kasture	BN	28 may to 06 June 2023	Drill Competition	Second Rank
11	Cdt Nikita kadam	BN	28 may to 06 June 2023	Drill Competition	Second Rank
12	Cdt Diksha Gadakar	BN	20 to 29 Aug 2023	Drill Competition	Third Rank
13	Cdt Kanchan Gaikwad	BN	20 to 29 Aug 2023	Drill Competition	Third Rank
14	Cdt Nikita Kokate	BN	20 to 29 Aug 2023	Drill Competition	Third Rank
15	Cdt Tanuja Garad	BN	20 to 29 Aug 2023	Drill Competition	Third Rank

Cadets while training in NCC Camp

Cadets while training in College Premises

JUO sanjana Davkare presenting a Dance in Special National Integration Camp at Jaisalmer (Rajasthan)

Cadets while participating a Group Dance in a Cultural Competitions.

Cadets while presenting a group dance in National Unity Day Programme

SGT Smruti Bhange participating in sports at Advanced Leadership Camp (Amaravati)

JUO Sanjana Davkare participating in sports at Special National Integration Camp at Jaisalmer (Rajasthan)

SGT Smruti Bhange while participating in Blood Donation Camp

Col. Hemant Joshi, Commanding Officer, 53 Maharashtra BN NCC, Latur while National Unity Day Programme

Distribution Ceremony of "B" and "C" Certificates

Motto of NCC

Unity and Discipline

एकता और अनुशासन

राष्ट्रीय सेवा योजना

विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्व विकास करण्यासाठी व त्यांच्यात श्रमप्रतिष्ठा आणि सामाजिक कार्याची जाणीव निर्माण करून त्यांचा सर्वांगीण विकास घडवून आणण्यासाठी राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग सतत कार्यशील असतो. शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये कनिष्ठ महाविद्यालयात रासेयो +२ स्तरावर एकूण १०० व वरिष्ठ महाविद्यालयीन स्तरावर ३०० विद्यार्थी स्वयंसेवकांची संख्या मंजूर करण्यात आली. या विभागाच्या वतीने वर्षभरात रासेयो कार्यक्रमाधिकारी व विद्यार्थी स्वयंसेवकांकडून विविध उपक्रम राबविण्यात आले.

सदर शैक्षणिक वर्षात रासेयो स्थानिक समन्वय समितीची बैठक महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाली. या बैठकीत विविध विषयांवर सखोल चर्चा करून कार्यक्रमांचा आढावा घेण्यात आला. सदर शैक्षणिक वर्षात रासेयो अंतर्गत विविध उपक्रम घेण्यात आले ते पुढे सविस्तर नमूद करण्यात आलेले आहेत.

१) स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ उत्कृष्ट स्वयंसेविका पुरस्कार :

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग मार्फत देण्यात येणारा उत्कृष्ट स्वयंसेविका पुरस्कार २०२३ हा राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे विद्यार्थ्यांनी कु. रुकसार फुलारी यांना दिनांक १० एप्रिल २०२३ रोजी विद्यापीठांमध्ये आयोजित पुरस्कार वितरण कार्यक्रमांमध्ये देण्यात आला. याप्रसंगी कार्यक्रमांमध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे समन्वयक मल्लिकार्जुन करजगी यांची प्रमुख उपस्थिती होती. या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी तीचे अभिनंदन केले.

२) रा. से. यो. कार्यक्रमाधिकाऱ्यांचा पाणी संवर्धन कार्यशाळेमध्ये सहभाग :

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठामार्फत दिनांक २३ व २४ मे २०२३ दरम्यान विद्यापीठांमध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमा अधिकाऱ्यांसाठी पाणी संवर्धन या विषयावर एका राज्यस्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेमध्ये राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर मधून राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत यांनी सक्रीय सहभाग नोंदवला.

३) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठात झालेल्या G२० समिती मध्ये रासेयो कार्यक्रमाधिकाऱ्यांचा सहभाग :

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठामध्ये दिनांक २६ व २७ मे २०२३ दरम्यान कार्यक्रम अधिकारी राज्यस्तरीय G२० समितीचे आयोजन करण्यात आले होते. या समितीसाठी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथून कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत व डॉ. प्रकाश रोडिया यांनी सहभाग नोंदवला. या समिटमध्ये राष्ट्र निर्मितीच्या कार्यामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचा महत्त्वाचा सहभाग तसेच कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची भूमिका यावर अनेक मान्यवरांनी आपली मते सादर केली.

४) 'अमृतकाल के पंचप्रण' या विषयावर राजर्षी शाहू महाविद्यालयात जिल्हा स्तरावरील युवा संवाद कार्यशाळेचे आयोजन :

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड यांच्या परिपत्रकानुसार युवक व क्रीडा मंत्रालय नवी दिल्ली, राष्ट्रीय सेवा योजना प्रादेशिक संचालनालय महाराष्ट्र राज्य पूणे व मा. राज्यसंपर्क अधिकारी, राष्ट्रीय सेवा योजना मंत्रालय कक्ष उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मुंबई आणि राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग यांच्या वतीने युवा संवाद भारत @२०४७ अंतर्गत राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथे दिनांक २५ जुलै २०२३ रोजी सकाळी १०:३० वा 'युवा संवाद' या जिल्हास्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले आहे. या कार्यशाळेचे उद्घाटन कार्यक्रमा प्रसंगी स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे समन्वयक मा. डॉ. मल्लिकार्जून करजगी, स्वा. रा. ती.

म. विद्यापीठ नांदेड चे अधिसभा सदस्य मा. युवराज पाटील, श्रीमती उमा व्यास, डॉ. विष्णू पवार हे प्रमुख पाहुणे म्हणून व कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे होते.

दिनांक २५ जुलै २०२३ रोजी आयोजित युवा संवाद २०२३ कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, सहभागी रासेयो स्वयंसेवक समृद्धी मुंदडा,मंचावर उपस्थित स्वा.रा.ती.म.विद्यापीठ नांदेडचे रासेयो संचालक डॉ. मल्लिकार्जुन करजगी, युवराज पाटील, सौ.उमा व्यास, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. अमोल लांडगे व इतर.

समारोप समारंभात कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे आणि प्रमुख पाहुणे म्हणून स्वा. रा. ती. म. विद्यापीठ नांदेड चे व्यवस्थापन परिषद सदस्य डॉ. संताराम मुंढे, अधिसभा सदस्य प्रा. प्रदीप ननंदकर, प्रा. विनोद माने इत्यादी उपस्थित होते.

भारताचे पंतप्रधान यांनी १५ ऑगस्ट रोजी केलेल्या भाषणातून 'युवकांशी संवाद' साधण्याचे माणस व्यक्त केला होता. त्यांनी या संदर्भात युवा संवाद साधण्यासाठी पंचप्रण दिलेले होते. 'अमृतकाल के पंचप्रण' या संदर्भात कार्यशाळेत विकसित भारत का लक्ष, गुलामी के हर अंश से मुक्ति, अपनी विरासत पर गर्व, एकता और एकजूटता, नागरिकों में कर्तव्य की भावना या पाच विषयावर ही वक्तृत्व स्पर्धा संपन्न झाली. या स्पर्धेत लातूर जिल्ह्यातील सर्व महाविद्यालयातील प्रातिनिधिक विद्यार्थी सहभागी झाले होते. जिल्हा स्तरावर निवड झालेल्या स्पर्धकांना राज्यस्तरीय स्पर्धेसाठी व राज्यस्तरीय स्पर्धेत निवडलेल्या स्पर्धकांची निवड राष्ट्रीय स्पर्धेसाठी केली जाणार आहे असे या वेळी सांगितले. या वेळी स्पर्धकांनी मोठ्या संख्येने सहभाग नोंदविला. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सदाशिव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे जिल्हा समन्वयक डॉ. कल्याण सावंत, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

५) महसूल युवा सप्ताह कार्यक्रमात शाहू च्या रासेयो स्वयंसेवकांचा सहभाग :

दिनांक ०२ ऑगस्ट २०२३ रोजी उपविभागीय अधिकारी कार्यालय, लातूर यांच्या वतीने दयानंद महाविद्यालयातील सभागृहात 'महसूल युवा सप्ताह' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष लातूर च्या जिल्हाधिकारी श्रीमती वर्षा ठाकूर (घुगे), अपर जिल्हाधिकारी श्री सुनील यादव, उपविभागीय अधिकारी श्रीमती रोहिणी विरोळे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमात राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी, लिपिक श्री संगमेश्वर भंगे, व रासेयो स्वयंसेवक सुर्यवंशी रोहन, सूर्यवंशी अभिषेक, पुरी रोहित, चव्हाण नितीन, सुरवसे अभय, शेख अब्दुल्ल, घोडके प्रतिक, शेख फहद, सूर्यवंशी विद्या, समृद्धी मुंदडा इत्यादी उपस्थित होते.

६) दयानंद कला महाविद्यालयातील रासेयो उदबोधन कार्यक्रमात, कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी यांची प्रमुख उपस्थिती :

दिनांक ५ ऑगस्ट २०२३ रोजी दयानंद कला महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने उदबोधन कार्यक्रम घेण्यात आले. या कार्यक्रमात रासेयो च्या विभागीय समन्वयक डॉ. संदीप जगदाळे व राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी व रासेयो चे जिल्हा समन्वयक श्री विजय अशोक गवळी यांनी प्रमुख उपस्थिती लावत तेथील विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी अध्यक्षस्थानी दयानंद कला महाविद्यालयातील उपप्राचार्य डॉ. अनिलकुमार माळी हे होते. तर पर्यवेक्षक डॉ. दिलीप नागरगोजे, कार्यक्रमाधिकारी विलास कोमटवाड, प्रा. सुरेश क्षीरसागर व तेथील स्वयंसेवक उपस्थित होते.

७) स्वतंत्रता संग्रामदिनानिमित्त ध्वजारोहण आणि

पंचप्रणची शपथ व वृक्षरोप लागवड कार्यक्रम :

(अ) ध्वजारोहण आणि पंचप्रण ची शपथ :

दिनांक १५ ऑगस्ट २०२३ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथे स्वतंत्रता संग्राम दिनानिमित्त संस्थेचे सदस्य मा. स्वप्नील मनाळे, अॅड. मनोहर गोमारे, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा.सोमदेव शिंदे, प्रा. पालके सर यांच्या प्रमुख उपस्थितीत ध्वजारोहण करण्यात आले. ध्वजारोहण कार्यक्रमानंतर राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा . विजय गवळी यांनी 'मेरी माटी, मेरा देश' अभियानांतर्गत उपस्थितांना 'आम्ही शपथ घेतो की - भारतास २०४७ पर्यंत आत्मनिर्भर आणि विकसित राष्ट्र बनविण्याचे स्वप्न साकार करु, गुलामीची मानसिकता मुळापासून नष्ट करु. देशातील समृद्ध वारशांचा गौरव करु. भारताची एकात्मता बलशाली करु आणि देशाचे संरक्षण करणाऱ्यांप्रती सन्मान बाळगु. देशाचे नागरिक म्हणून सर्व कर्तव्यांचे पालन करु. ' अशी पंचप्रण ची शपथ दिली. यावेळी रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, परीक्षा नियंत्रक डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर, डॉ. अनिरुद्ध बिराजदार व महाविद्यालयातील प्राध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थी स्वयंसेवक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

(ब) वृक्षारोपांची लागवड :

दिनांक १५ ऑगस्ट २०२३ रोजी 'मेरी माँटी, मेरा देश' अभियानांतर्गत लातूर वृक्षप्रतिष्ठान व राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने लातूर येथील रेल्वे स्टेशन व साई नाका चौक परिसरात बसवंतपूर आर्वी मार्ग च्या रोडच्या कडेला दुतर्फा करंज, आपट्या सारखे एकुण ७५ पेक्षा जास्त वृक्षारोपांची लागवड करण्यात आली. यावेळी वृक्षप्रतिष्ठान च्या अध्यक्षा अभियंता सौ सुनंदा जगताप, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, प्रा. शुभम जाधव व रासेयो स्वयंसेवक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

दिनांक १५ ऑगस्ट २०२३ रोजी वृक्षारोपण करतांना रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ कल्याण सावंत, प्रा. विजय गवळी व विद्यार्थी स्वयंसेवक इ.

८) एक विद्यार्थी, एक वृक्ष लागवड(One Student, One Tree) उपक्रम : (ऑगस्ट ते डिसेंबर २०२३)

पर्यावरण संवर्धना बद्दल विद्यार्थ्यां मध्ये जागृती निर्माण करण्यासाठी तसेच पर्यावरण संवर्धन कार्यात महाविद्यालयात शिकत असणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी सक्रिय योगदान द्यावे यासाठी शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये ऑगस्ट २०२३ ते डिसेंबर २०२३ दरम्यान राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी एक विद्यार्थी एक वृक्ष लागवड (One Student, One Tree) उपक्रम राबविण्यात आले. या उपक्रमात महाविद्यालयात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना वृक्षारोपण करण्यासाठी आपल्या सुविधेनूसार आपापल्या गावातील शेतात / रस्त्याच्या कडेला २×२ फुटाचे खड्डा खोदून GPS map camera द्वारे एक Geotag फोटो काढायला सांगितले व सदर खड्ड्यात वृक्षारोपण करताना चे एक Geotag फोटो काढायला सांगितले. सदर कार्यात कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी उस्फूर्त सहभाग नोंदविला. व कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी वृक्षारोपणाचे फोटो काढून राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी यांनी तयार केलेल्या नमुना पत्रकात चिटकवून पर्यावरण शिक्षण व जल सुरक्षा या विषयाच्या वही सोबत संबंधित तुकडीला शिकवणाऱ्या मार्गदर्शक शिक्षकांकडे जमा केले. या उपक्रमात सातराशे पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदविला. व १७०० पेक्षा जास्त वृक्षारोपांची लागवड केली. तर वरिष्ठ महाविद्यालयातील २३०० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत यांच्या कडे मेल आयडी वर जमा केले. अशाप्रकारे कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयातील

राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने या उपक्रमात ४००० वृक्षारोपांची लागवड करण्यात आली.

या उपक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील , प्रा. सूदर्शन पाटील, प्रा. श्रीनिवास मोरे, प्रा. एस.बी. जाधव, प्रा. संगीता तोडकर, प्रा. युवराज शिखरे, प्रा. अवधूत अराध्ये, प्रा. फेरोज शेख, डॉ. राहूल मोरे, प्रा. व्यंकट संपते, प्रा. उज्ज्वला बगदुरे, प्रा. नितीन चव्हाण, प्रा. पल्लवी माने, प्रा. शिल्पा दाडगे, प्रा. रणजित शिंदे व कनिष्ठ महाविद्यालयातील इतर शिक्षकांनी विशेष परिश्रम घेतले.

९) रासेयो स्थानिक समन्वय समितीची बैठक :

दिनांक ८ सप्टेंबर २०२३ रोजी सायंकाळी ४:०० वा. राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने स्थानिक समन्वय सल्लागार समिती ची बैठक आयोजित करण्यात आली. या बैठकीचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे हे होते. यावेळी मागील वर्षातील कार्यक्रमाचा आढावा घेण्यात आला. तसेच २०२३-२४ मधील रासेयो स्वयंसेवकांच्या प्रवेश प्रक्रियेसाठी अनुमती देण्यात आली. तसेच वर्षभर घेण्यात येणाऱ्या उपक्रमांचे नियोजन करण्यात आले. या बैठकीत उपप्राचार्य प्रा.सदाशिव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, विजय गवळी, प्रा. सोमदेव शिंदे, समन्वय सल्लागार समिती चे सदस्य डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर, प्रा. राजेंद्र शास्त्री, डॉ. अनुजा जाधव, डॉ. विजय दळवी, डॉ. डी. बी. सोनकांबळे, प्रा. सुदर्शन पाटील, प्रा. शुभम जाधव, रासेयो चे विद्यार्थी प्रतिनिधी कु. निकिता कदम व इतर उपस्थित होते.

१०) मराठवाडा मुक्तीसंग्राम अमृत महोत्सवानिमित्त आयोजित प्रकट मुलाखत कार्यक्रमात रासेयो स्वयंसेवकांचा सहभाग :

दिनांक १५ सप्टेंबर २०२३ रोजी टाऊन हॉल जवळ आंबेडकर पार्क येथे महसूल व वन विभाग आणि जिल्हाधिकारी कार्यालय, लातूर यांच्या वतीने मराठवाडा मुक्ती संग्राम अमृत महोत्सवानिमित्त आयोजित सुप्रसिद्ध विचारवंत डॉ. जनार्दन वाघमारे व प्रसिद्ध इतिहासकार डॉ. सोमनाथ रोडे यांची प्रकट मुलाखत हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. यावेळी मुलाखतकार जेष्ठ पत्रकार जयप्रकाश दगडे व विवेक सौताडे यांनी डॉ. जनार्दन वाघमारे व डॉ. सोमनाथ रोडे यांची प्रकट मुलाखत घेतली. व ग्रंथप्रदर्शन कार्यक्रमाचे आयोजन ही करण्यात आले. या कार्यक्रमात महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तर चे कार्यक्रमाधिकारी प्रा.विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील व विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी सहभाग नोंदविला. यावेळी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी स्वयंसेवकांनी जिल्हाधिकारी श्रीमती वर्षा ठाकूर (घुगे) यांच्याशी संवाद साधला.

११) रा. से. यो. स्थापना दिन कार्यक्रम व स्वच्छता अभियान :

दिनांक २४ सप्टेंबर २०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्थापना दिनानिमित्त राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या कार्यक्रमाधिकारी व स्वयंसेवकांनी आपापल्या परिसरात स्वच्छता अभियान राबविले व 'स्वच्छता ही सेवा है' चा संदेश दिला. या अभियानात रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी (मंठाळे नगर, लातूर), डॉ. भीमराव पाटील (आपल्या स्वतःच्या गावात) रासेयो स्वयंसेवक रोहन संजय सुर्यवंशी (क्रीडा संकुल, लातूर) श्रृती समाधान खटके (आनंद नगर,लातूर), निशा गणपत मुद्दे (रामलाल नगर, लातूर), समृद्धी तुकाराम म्हेत्रे (सुगाव ता.जि.लातूर), रोहीत गणेश पुरी (गरुड चौक, लातूर) अभिषेक गणेश सुर्यवंशी (सिद्धार्थ हाउसिंग सोसायटी, लातूर), सायली अविनाश पांचाळ (कोकाटे नगर, लातूर), श्रद्धा हंसराज जाधव (बुधोडा, लातूर), अलंकार राजकुमार कंगटईकर (LIC कॉलोनी, लातूर) इत्यार्दीनी सहभाग नोंदविला.

१२) राजर्षी शाहू महाविद्यालयात मेरी माटी, मेरा देश कार्यक्रम :

दिनांक २५ सप्टेंबर २०२३ रोजी स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवानिमित्त राजर्षी शाहू महाविद्यालयात 'माझी माती,

माझा देश' उपक्रम संपन्न झाले. यावेळी मुद्दे निशा या विद्यार्थ्यांनीने तयार केलेले 'मेरी माटी,मेरा देश' याविषयावर आधारित पोस्टर प्रदर्शन केले गेले. प्रत्येक स्वयंसेवकांने आणलेली मुठभर माती अमृत कलश मध्ये संकलित केली. 'मेरी माटी,मेरा देश' याविषयावर आधारित 'पंचप्रण' ची शपथ घेण्यात आली. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्रा. डॉ. दीपक वेदपाठक, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. शुभम जाधव, श्री अनिल कांबळे, महेश बिडवे, व विद्यार्थी स्वयंसेवक उपस्थित होते.

१३) राजर्षी शाहू महाविद्यालयात 'माझी माती, माझा देश' उपक्रम संपन्न :

दिनांक २७ सप्टेंबर २०२३ रोजी स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवानिमित्त राजर्षी शाहू महाविद्यालयात 'माझी माती, माझा देश' उपक्रम संपन्न झाले. यावेळी मुद्दे निशा या विद्यार्थ्यांनीने तयार केलेले 'मेरी माटी,मेरा देश' याविषयावर आधारित पोस्टर प्रदर्शन केले गेले. प्रत्येक स्वयंसेवकांने आणलेली मुठभर माती अमृत कलश मध्ये संकलित केली. व ते अमृत कलश नेहरू युवा केंद्राकडे सुपुर्द करण्यात आले. कार्यक्रमात 'मेरी माटी,मेरा देश' याविषयावर आधारित 'पंचप्रण' ची शपथ घेण्यात आली. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रा. डॉ. महादेव गव्हाणे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. शुभम जाधव, श्री अनिल कांबळे, महेश बिडवे, व विद्यार्थी स्वयंसेवक उपस्थित होते.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन रा.से.यो. कार्यक्रमाधिकारी प्रा.विजय गवळी यांनी तर आभार प्रदर्शन डॉ. कल्याण सावंत यांनी केले.

१४) सेल्फी विथ मेरी माटी, मेरा देश अभियानात शाहू महाविलयातील रासेयो चा सहभाग :

दिनांक १ सप्टेंबर २०२३ माननीय पंतप्रधान यांच्या आव्हानानुसार देशभरात सुरू असलेल्या मेरी माटी, मेरा देश या उपक्रमामध्ये राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदवला. या अभियानांतर्गत सेल्फी विथ मेरी माटी, मेरा देश हा उपक्रम महाविद्यालयात राबवण्यात आला. महाविद्यालयातील विविध शाखांमधील जवळपास २५६ विद्यार्थ्यांनी या अभियानांतर्गत आपल्या परिसरातील गावातील माती सोबत आपला सेल्फी घेऊन तो माय भारत या पोर्टलवर अपलोड केला. या उपक्रमाद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये देशाची माती व या मातीचे संरक्षण करण्यासाठी अनेक वीरांनी दिलेल्या बलिदानाचे स्मरण होऊन विद्यार्थ्यांमध्ये देशभक्तीची भावना जागृत होण्यासाठी मदत झाली. या कार्यक्रमाला यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी परिश्रम घेतले.

१५) राष्ट्रीय प्रजासत्ताक दिन पूर्वसंचलन राज्यस्तरीय निवड चाचणी शिबिरात स्वयंसेवकांचा सहभाग :

दिनांक रोजी २७ ते २९ सप्टेंबर २०२३ दरम्यान च्या कालावधीत रासेयो क्षेत्रीय कार्यालय, पुणे आणि युवा कार्य व क्रीडा मंत्रालय भारत सरकार उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मुंबई तसेच राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ सोलापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर, सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर येथे राष्ट्रीय प्रजासत्ताक दिन पूर्व संचलन राज्यस्तरीय निवड चाचणी शिबीर आयोजित करण्यात आले. या शिबिरासाठी लातूर विभागातून पाच स्वयंसेवकांची निवड झाली होती. यामध्ये राजर्षी शाहू कनिष्ठ महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने चि. रोहण संजय सूर्यवंशी व कु. श्रद्धा कदम या दोन स्वयंसेवकांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला. शिबीर यशस्वी रित्या पूर्ण करणाऱ्या या स्वयंसेवकांचे महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, रासेयो चे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव

पाटील यांनी कौतुक व अभिनंदन केले.

१६) महात्मा गांधी व लाल बहादूर शास्त्री जयंती :

दिनांक ०२ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी शिव छत्रपती शिक्षण संस्था संचालित राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना व ग्रंथालय विभागाच्या वतीने 'राष्ट्रपिता स्व. महात्मा गांधी' व 'स्व. लाल बहादूर शास्त्री' यांची जयंती साजरी करण्यात आली. यावेळी दोन्ही महापुरुषांच्या प्रतिमेला पुष्पहार व पुष्पार्पण करून त्यांना अभिवादन करण्यात आले. आणि विद्यार्थी स्वयंसेवकांना स्वच्छतेची शपथ देण्यात आली. तसेच महाविद्यालयात स्वच्छता अभियान राबवून राजर्षी शाहू महाविद्यालय ते गांधी चौक, लातूर पर्यंत स्वच्छते संदर्भात जनजागृती करण्यासाठी रॅली काढण्यात आली. प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या प्रमुख उपस्थीत रासेयो चे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. प्रकाश रोडिया यांनी विद्यार्थी स्वयंसेवकांना अनमोल मार्गदर्शन केले व स्वच्छतेची शपथ दिली.

याप्रसंगी महाविद्यालयाचे प्रबंधक श्री सतीश चव्हाण, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी, डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तर चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. विजय गवळी, ग्रंथपाल डॉ. एस.बी. मस्के, सामाजिक कार्य विभागाचे प्रा. शुभम जाधव, श्री शहापुरे, शिक्षकेत्तर कर्मचारी श्री गोविंद जाधव, श्री राजूरे, श्री हरिश बंडगर व १५१ विद्यार्थी स्वयंसेवक उपस्थित होते.

१७) डॉ. गोपाळराव पाटील यांच्या वाढदिवसानिमित्त वृक्षारोपांची लागवड, रक्तदान शिबीर संपन्न :

दिनांक ०३ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना व ग्रंथालय विभागाच्या वतीने शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूर चे अध्यक्ष मा. खा. डॉ. गोपाळराव पाटील यांच्या ९३ व्या वाढदिवसानिमित्त ९३ 'वृक्षरोंपांची लागवड' करत 'रक्तदान शिबीर', 'मोफत आरोग्य तपासणी शिबीर', 'ग्रंथप्रदर्शन' यांसारखे विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शि.छ.शिक्षण संस्थेचे उपाध्यक्ष डॉ. पी. आर. देशमुख हे होते तर. संस्थेचे सचिव प्राचार्य अनिरुद्ध जाधव, डॉ.गीतांजली पाटील, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, विज्ञान शाखेचे मुख्य समन्वयक प्रा. डी. के. देशमुख, प्रा. जयराज गंगणे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत डॉ. गोपाळराव पाटील यांना शॉल, पुष्पगुच्छ भेट देऊन त्यांना अभिष्टचिंतन केले. रक्तदान शिबीरात एकुण सात (०७) जणांनी रक्तदान केले.

'संस्था पैशाने चालत नाही तर गुणवत्तेवर चालतात. ज्या शिक्षण संस्थेत बुद्धिमत्ता पूर्वक ज्ञानवंत प्राध्यापक, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या नियुक्त्या करून विद्यार्थ्यांना रोजगाराभिमुख शिक्षण उपलब्ध करून विद्यार्थी घडविण्याचे कार्य केले जाते. विद्यार्थ्यांना नोकऱ्या उपलब्ध होतात किंवा त्यांना उद्योजक बनविले जाते. त्या संस्थेतील विद्यार्थी आत्मनिर्भर झाल्यामुळे समाजात संस्थेला प्रतिष्ठा प्राप्त होते आणि म्हणून संस्थेची प्रगती होते.' असे मत शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ गोपाळराव पाटील यांनी सत्कारास उत्तर देताना व्यक्त केले.

संस्थेचे सचिव प्राचार्य अनिरुद्ध जाधव यांनी व कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शि.छ.शिक्षण संस्थेचे उपाध्यक्ष डॉ.पी.आर.देशमुख यांनी डॉ.गोपाळराव पाटील यांनी कश्या पद्धतीने संस्थेची स्थापना करून संस्थेचे विकास कार्य घडविण्याचे कार्य केले आहे यावर प्रकाश टाकले. प्रास्ताविक प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांनी केले. तर पर्यवेक्षक प्रा.सोमदेव शिंदे यांनी मनोगत व्यक्त केले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ.कल्याण सावंत व प्रा. विजय गवळी यांनी तर आभार प्रदर्शन डॉ. भीमराव पाटील यांनी केले.

१८) शैक्षणिक सहल, वृक्षारोपण व स्वच्छता अभियान:

दिनांक १५ ऑक्टोबर २०२३ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना व पाली विभागाच्या वतीने खरोसा लेणी व नळदुर्ग किल्ला येथे शैक्षणिक सहल आयोजित करण्यात आली. यावेळी ऐतिहासिक वारसा लाभलेल्या नळदुर्ग किल्ला या वास्तुचे संवर्धन व्हावे यासाठी सहभागी विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी ०५ वृक्षारोपांची लागवड केली. व स्वच्छता अभियान राबविले. आणि शैक्षणिक सहलीचे आनंद घेतला. यावेळी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी

प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, शिक्षकेतर कर्मचारी श्री जयप्रकाश गोणे व ६० विद्यार्थी उपस्थित होते.

या सहली दरम्यान नळदुर्ग किल्ला येथे राज्य उत्पादन शुल्क विभागाचे पोलीस अधिकारी श्री विजय राठोड, सुनील कांबळे, वैभव शिंदे, नागेश नडमशेटवार, नंदकुमार शिंदे, राजेश

नळदुर्ग येथे वृक्षारोपण करतांना रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, श्री जयप्रकाश गोणे व विद्यार्थी स्वयंसेवक

गिरी, महेश कंकाळ, पी.जी.कदम, प्रवीण मुळे, ए.आर.शेख यांनी सहलीत सहभागी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला व कौतुक केले.

१९) शाहूच्या विद्यार्थ्यांनी घेतला कारागृहातील व्यवस्थेचा अनुभव :

ताणतणावाच्या मानसिक अवस्थेत कारागृहात जीवन जगणाऱ्या बंदींमध्ये वैचारिक परिवर्तन व्हावे व अध्यात्मिक ज्ञानातून सुधारणात्मक बदल घडावा. कैद्यांचे कारागृह हे फक्त कारागृह न राहता बंदींसाठी 'सुधारणा आणि पूनर्वसन केंद्र' होणार असे मत लातूर जिल्हा कारागृहाचे अधीक्षक श्री नागनाथ सावंत यांनी लातूर जिल्हा कारागृह वर्ग - १ येथे रोटरॅक्ट क्लब ऑफ लातूर सेंट्रल व राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने दिनांक १६ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी आयोजित प्रबोधनात्मक कार्यक्रमात व्यक्त केले.

कारागृहात ह.भ.प.श्री. निलेश महाराज झरेगांवकर यांचे प्रासादिक किर्तन सोहळा आयोजित केला. 'प्रत्येकाला आपल्या कर्मामुळे शिक्षा भोगावी लागते. पण आपल्या मनाला अध्यात्मिक ज्ञान मिळाल्यास वैचारिक बदल घडतो.' असे मत निलेश महाराज झरेगांवकर यांनी कीर्तनाच्या माध्यमातून प्रबोधन करताना कार्यक्रमात व्यक्त केले.

कीर्तनानंतर बंदीना मार्गदर्शन पर प्रास्ताविक करताना 'जिथे शस्त्र काम करत नाही, तिथे शास्त्र काम करते. शस्त्रा पेक्षा शास्त्र महान असते. कायद्याने मनुष्याला न्याय किंवा शिक्षा मिळते. पण शास्त्रातून माणसाचे प्रबोधन केल्यास वैचारिक व सुधारणात्मक बदल घडतो. असे मत डॉ. भीमराव पाटील यांनी व्यक्त केले. यावेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष लातूर जिल्हा कारागृहाचे अधीक्षक श्री नागनाथ सावंत, जेष्ठ पत्रकार जयप्रकाश दगडे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. विजय गवळी, प्रा. शुभम जाधव, प्रसिद्ध उद्योजक राघवेंद्र इटकर, व रोटरॅक्ट क्लब चे सदस्य व कीर्तन मंडळाचे सदस्य, रासेयो चे विद्यार्थी स्वयंसेवक व मोठ्या संख्येने बंदी इत्यादी उपस्थित होते.

यावेळी सर्व नियमांचे पालन करत लातूर जिल्हा कारागृह वर्ग - १ येथे कारागृह अधीक्षक श्री नागनाथ जी. सावंत यांनी कारागृहातील व्यवस्था, बंदी लोकांचे जीवन व चालवले जाणारे नवोपक्रम या बाबत राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या स्वयंसेवक विद्यार्थ्यांना माहिती दिली.

२०) मतदार जनजागृती अभियान दिनांक २० ते २७ ऑक्टोबर २०२३ :

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथे २० ते २७ ऑक्टोबर २०२३ दरम्यान राष्ट्रीय सेवा योजना व राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने मतदार जनजागृती अभियान राबविण्यात आले. व १८ वय वर्षे पूर्ण झालेल्या किंवा तीन महिन्यांत १८ वर्षे वय पूर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मतदार यादीत नाव समाविष्ट करण्यासाठी नोंदणी फॉर्म वितरण करण्यात आले व ते भरून नोंदणी प्रक्रिया राबविली गेली. या अभियानाला यशस्वी होण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, नोडल अधिकारी प्रा. सुदर्शन पाटील, प्रा. ज्ञानेश्वर बनसोडे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ.कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. विजय गवळी व रासेयो चे विद्यार्थी स्वयंसेवक धुमाळ प्रतिक्षा, बनसोडे अनिकेत, करण हनुमंत पांचाळ, गोणे भक्ती व इतर स्वयंसेवकांनी विशेष प्रयत्न

केले.

२१) लातूर जिल्हा कारागृहात श्रमसंस्कार शिबीर संपन्न :

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व लातूर जिल्हा कारागृह वर्ग - १ यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक ३० व ३१ ऑक्टोबर २०२३ या दरम्यान शाहू महाविद्यालयातील रासेयो स्वयंसेवकांचे लातूर जिल्हा कारागृह या ठीकाणी दोन दिवसीय श्रमसंस्कार शिबीर संपन्न झाले. या शिबिरात कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविलयातील विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी कारागृहाचे अधीक्षक श्री नागनाथ सावंत साहेब यांच्या मार्गदर्शनाखाली सर्व नियमांचे काटेकोरपणे पालन करत श्रमदान केले. व कारागृहातील बंदी आणि व्यवस्थेचा अनुभव जाणून घेतले. दिनांक ३० व ३१ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी लातूर जिल्हा कारागृहात आयोजित श्रमसंस्कार शिबिरामध्ये राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी कारागृह परिसरात अस्ताव्यस्त पडलेल्या दगडींचे एकत्रिकरण करुण योग्य त्या ठिकाणी पोहचवण्यासाठी श्रमदान केले. तसेच कारागृह परिसरातील बेल हनुमान मंदिर या ठिकाणी ४५ पेक्षा जास्त बेल व इतर वृक्ष रोपांची लागवड केली. यावेळी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. शुभम जाधव, व तसेच महाविद्यालयातील विद्यार्थी स्वयंसेवक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

२२) दिल्ली येथे झालेल्या मेरी माटी, मेरा देश अमृत कलश उपक्रमाच्या समारोप समारंभात शाहूच्या रासेयो स्वयंसेवकांचा सहभाग :

भारताचे मा. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या आव्हाना

लातूर सेंट्रल जेलमध्ये श्रमदान शिबीर व वृक्षारोपण

नुसार दिनांक ३१ ऑक्टोबर २०२३ रोजी कर्तव्य पथ नवी दिल्ली येथे झालेल्या मेरी माटी, मेरा देश अमृत कलश उपक्रमाचा समारोप समारंभ संपन्न झाले. समारंभात राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने बैनबोने श्याम, कांबळे नागेश, कदम प्रियंका या स्वयंसेवकांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला. मा. केंद्रीय मंत्री श्री पियुष गोयल यांच्या प्रमुख उपस्थितीत महाविद्यालयातील संकलित केलेली माती अमृत कुंभामध्ये समर्पित केली. या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी अभिनंदन केले.

२३) राष्ट्रीय प्रजासत्ताक दिन पथ संचालन सोहळ्यामध्ये शाहूच्या दोन स्वयंसेवकांचा सहभाग :

दिनांक १ नोव्हेंबर ते १० नोव्हेंबर २०२३ रोजी कु. रेशमी सिंग आणि कु. यशोदा सूर्यवंशी यांनी विजयवाडा आंध्रप्रदेश येथे झालेल्या राष्ट्रीय प्रजासत्ताक दिन पथसंचालन सोहळ्यामध्ये (Pree NRD Camp) स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड कडून सहभाग नोंदवला. यामध्ये विद्यापीठातील केवळ सहा विद्यार्थ्यांची निवड झाली व त्यातून राजर्षी शाहू महाविद्यालयातून दोन विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी अभिनंदन केले.

२४) शाहू महाविद्यालयात शाहू अमृत वाटिकेचे (वृक्ष ग्रंथालयाचे) उद्घाटन :

दिनांक ०७ नोव्हेंबर २०२३ रोजी शहरातील

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथे सकाळी १०.०० वाजता महाविद्यालयाच्या प्रांगणामध्ये शाहू अमृत वृक्ष ग्रंथालयाचे उद्घाटन मा. जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर (घुगे) यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे हे होते. वृक्ष ग्रंथालयाच्या उद्घाटन प्रसंगी इतर मान्यवरांमध्ये लातूर वृक्ष प्रतिष्ठानचे प्रमुख सौ. सुनंदा जगताप, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, परीक्षा नियंत्रक डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, शाहू एक्सटेन्शन विभाग मुख्य समन्वयक डॉ. अनुजा जाधव, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडीया, प्रा. विजय गवळी, प्रा. शुभम जाधव उपस्थित होते.

वृक्ष ग्रंथालयाच्या उपक्रमाबद्दल माहिती देतांना शाहू एक्सटेन्शन सर्व्हिसेसच्या मुख्य समन्वयिका डॉ. अनुजा जाधव यांनी वृक्ष ग्रंथालयाच्या उपक्रमांचा उद्देश तसेच महत्वाच्या औषधी वनस्पती त्यांचे महत्व व वृक्ष ग्रंथालय या उपक्रमाद्वारे महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये जाणीव जागृती करण्याचा अभिनव उपक्रम याबद्दल सविस्तर माहिती दिली. वृक्ष ग्रंथालय हा महाराष्ट्रातील पहिला अभिनव उपक्रम शाहू महाविद्यालय राबवत असल्याचे देखील त्यांनी सांगितले.

वृक्ष ग्रंथालयाच्या उद्घाटक म्हणून संबोधताना जिल्हाधिकारी डॉ. वर्षा ठाकूर (घुगे) यांनी लातूर जिल्ह्यातील पाण्याची समस्या, वृक्षांचे महत्व, वृक्ष ग्रंथालय अभिनव उपक्रम तसेच शाहू महाविद्यालयाचे वृक्ष लागवड, वृक्षसंवर्धन तसेच इतर क्षेत्रातील योगदान यावर माहिती दिली. शाहू महाविद्यालयाने उपक्रमातून एक नवीन प्रयोग सर्वांसमोर ठेवला याबद्दल त्यांनी प्राचार्य व महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांची प्रशंसा केली. अध्यक्षीय समारोप करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव यांनी शाहू महाविद्यालयातील विद्यार्थी केंद्रित, पर्यावरण केंद्रित उपक्रमांची माहिती दिली. त्याच प्रमाणे आगामी काळात संपुर्ण जिल्ह्यात जवळपास २५ वृक्ष ग्रंथालय तयार करण्याचे उद्दिष्ट असल्याचे सांगितले. कार्यक्रमात वृक्षलागवडीची प्रतिज्ञा घेण्यात आली. सदरील कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी शाहू एक्सटेन्शन सर्व्हिसेस, राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थी व वृक्ष प्रतिष्ठान लातूरचे सर्व पदाधिकारी यांनी परिश्रम घेतले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा.विजय गवळी यांनी तर आभारप्रदर्शन डॉ. कल्याण सावंत यांनी केले.

२५) विभागीय शिक्षण उपसंचालक कार्यालय लातूर येथे जिल्हा समन्वयक यांच्या बैठकीत प्रा. विजय गवळी यांचा सहभाग :

दिनांक ०७ नोव्हेंबर २०२३ रोजी विभागीय शिक्षण उपसंचालक कार्यालय, गांधी चौक, लातूर येथे विभागीय

दि. ७ नोव्हेंबर २०२३ रोजी शाहू अमृत वृक्षवाटिकेचे उद्घाटन करताना व मार्गदर्शन करताना मा. जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर (घुगे), प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, लातूर वृक्ष प्रतिष्ठानचे प्रमुख सौ. सुनंदा जगताप, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर, इ.

शिक्षण उपसंचालक डॉ. गणपत मोरे यांच्या अध्यक्षतेखाली राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तरावरील लातूर विभागातील जिल्हा समन्वयक यांची बैठक संपन्न झाली. या बैठकीत विद्यार्थी स्वयंसेवकांच्या याद्या, त्रैमासिक अहवाल व अनुदान संबंधित चर्चा करण्यात आली. या बैठकीत विभागीय समन्वयक डॉ.संदीप जगदाळे, लातूर जिल्हा समन्वयक श्री विजय अशोक गवळी, नांदेड जिल्हा समन्वयक प्रा. हणमंतकर मारोती, धाराशिव जिल्हा समन्वयक प्रा. मोहण राठोड, लिपिक शिवाजी तानाजी कांबळे इत्यादी उपस्थित होते.

२६) वृक्षरोपण

दिनांक १० नोव्हेंबर २०२३ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने मौजे उमरगा, ता . जिल्हा लातूर येथील नागरिक श्री समाधान लांडगे यांच्या शेतात आंबा, सिताफळ, नारळ व महू अशा प्रकारचे

छायादार वाढणारे एकूण पाच वृक्ष रोपांची लागवड करण्यात आली. यावेळी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी, प्रा. अमोल ज्ञानोबा लांडगे श्री समाधान लांडगे, सार्थक लांडगे, रासेयो स्वयंसेवक रोहन सूर्यवंशी माधुरी गवळी, मयंक गवळी इत्यादी उपस्थित होते

२७) एक धाव व्यसनमुक्तीसाठी पोलीस मॅरेथॉन २०२३ मध्ये शाहू च्या रासेयो स्वयंसेवकांचा सहभाग :

दिनांक ३ डिसेंबर २०२३ रोजी व्यसनाधीतेवर जनजागृती व्हावी यासाठी जिल्हा पोलीस दलाच्या वतीने आयोजित 'एक धाव व्यसनमुक्तीसाठी' या मॅरेथॉन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या वेळी ६ हजाराहून अधिक लातूरकरांनी सहभाग घेतला. यामध्ये महाविद्यालयीन मुले, मुली, नागरिक यांचा सहभाग मोठया प्रमाणावर होता. तरुणांमध्ये वाढत असलेल्या व्यसनाधीनतेचे प्रमाण थांबविण्यासाठी व त्या संदर्भात जनजागृती व्हावी याकरिता लातूर पोलिसां कडून रविवार दिनांक ३ डिसेंबर रोजी पहाटे ५ वाजता मॅरेथॉन स्पर्धेचे भव्य आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेमध्ये राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील रासेयो स्वयंसेवक पेंडकर सुमित, विद्या सुर्यवंशी, श्रद्धा कदम, म्हेत्रे समृद्धी तुकाराम, निशा मुद्दे, सुर्यवंशी रोहन, सुर्यवंशी अभिषेक, व इतर विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.

सदर स्पर्धेमध्ये भाग घेण्यासाठी महाराष्ट्र राज्याच्या विविध जिल्ह्यातून स्पर्धकांनी सहभाग नोंदवून बक्षिसे पटकावली. स्पर्धेच्या सुरुवातीस १० किलोमीटर स्पर्धा प्रकारास जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर घुगे, पोलीस अधीक्षक सोमय मुंडे, जि. प. मुख्य कार्यकारी अधिकारी अनमोल सागर, अप्पर पोलीस अधीक्षक अजय देवरे यांनी झेंडा दाखवून शुभारंभ केला. त्यानंतर ५ कि. मी. व ३ कि. मी. प्रकारातील स्पर्धकांना सोडण्यात आले. १० व ५ कि. मी. मॅरेथॉन मध्ये विजयी झालेल्या स्पर्धकांना अनुक्रमे १० हजार, ५ हजार व ३ हजार रुपयाचे रोख बक्षिसे, मेडल व पुष्पगुच्छ देऊन गौरविण्यात आले. सदर मॅरेथॉन मध्ये लातूर पोलिसांकडून अतिशय उत्तम व्यवस्थापन करण्यात आले होते.

यामध्ये फूड पॉकेट्स, एनर्जी ड्रिंक्स, पाणी बॉटल्स, केळी तसेच वैद्यकीय पथक, फिजिओथेरपी पथक,ॲम्ब्युलन्स यांची व्यवस्था करण्यात आली होती. स्पर्धेकरिता विविध व्यवसाय संस्था, ग्रुपने काम केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन बालाजी सूळ यांनी केले. कोरोना महामारीनंतर अशी भव्य दिव्य स्पर्धा प्रथमच शहरात आयोजित करण्यात आल्यामुळे स्पर्धेस सर्व वयोगटातील महिला व पुरुष यांचा उदंड प्रतिसाद मिळाला.

मॅरेथॉन कालावधीत लातूर शहरातील स्पर्धा मार्गावरती गंजगोलाई या ठिकाणी राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील स्वयंसेवक विद्यार्थ्यांनी स्पर्धकांना प्रोत्साहन देऊन व्यसनमुक्तीचे फलक घेऊन जनजागृतीचे काम केले तसेच स्पर्धेत सहभागींना फूड पॉकेट्स, एनर्जी ड्रिंक्स, पाणी बॉटल्स, केळी इत्यादी वाटप करण्यासाठी स्वयंसेवक म्हणून आपले योगदान दिले.

सदर मॅरेथॉन स्पर्धा यशस्वी होण्यासाठी सर्व पोलीस अधिकारी व कर्मचा-यांसह राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर चे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी, प्रा. सुदर्शन पाटील, प्रा. नितीन चव्हाण, प्रा. श्रीनिवास मोरे, प्रा. युवराज शिखरे, प्रा. संदीपान हाडुळे व रासेयो च्या स्वयंसेवकांनी विशेष परिश्रम घेतले.

२८) सांप्रदायिक सद्भाव म्हणून निराश्रित मुलांना दहा हजार रुपयांची मदत : (२५ डिसेंबर २०२३)

हिंसाचाराच्या घटनांमध्ये निराश्रित मुलांना मदत करण्यासाठी दिनांक १ डिसेंबर ते १९ डिसेंबर २०२३ दरम्यान राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने सांप्रदायिक सद्भाव अभियान राबविण्यात आले. राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तर चे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी यांनी कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या सहकार्याने 'एकता और सद्भाव' संबंधित स्टिकर विद्यार्थ्यांना वितरण करुन ५०००/- रुपये (अक्षरी रुपये एकुण पाच हजार मात्र.) एवढी रक्कम 'सांप्रदायिक सद्भाव निधी' गोळा केली व दिनांक २५ डिसेंबर २०२३ रोजी सदर निधी ची रक्कम संबंधित संगठन राष्ट्रीय सांप्रदायिक सद्भाव प्रतिष्ठान, नौवां तल, 'सी' विंग, लोक नायक भवन, खान मार्केट नई दिल्ली - ११०००३.

या संस्थेला पाठविण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी यांनी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे सरांच्या मार्गदर्शनाखाली राजर्षी शाहू वरिष्ठ महाविलयातील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत यांच्या कडे सुपुर्द केली व स्वतः डॉ. कल्याण सावंत यांनी वरिष्ठ महाविद्यालयात ५०००/- रुपये संकलित करून एकूण दहा हजार (१०,०००/-) रुपयांची मदत संकलित करून संबंधित विभागाला निधी पाठवत सांप्रदायिक सद्भावना दाखवली.

२९) राज्यस्तरीय आपत्ती व्यवस्थापन शिबीर (Avhan) मध्ये शाहूच्या चार विद्यार्थ्यांचा सहभाग :

दिनांक २५ डिसेंबर २०२३ ते ३ जानेवारी २०२४ दरम्यान गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली येथे राज्यस्तरीय आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षणासाठी आव्हान शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिरात राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक कांबळे नागेश, जाधव तृप्ती, फावडे राजकन्या, सोनटक्के सुदर्शन या चार विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला. त्यांच्या या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी अभिनंदन केले.

३०) शाहू महाविद्यालयात 'बालिका दिनानिमित्त सावित्रीच्या लेकींचे चर्चासत्र व पथनाट्य सादरीकरण :

दिनांक ३ जानेवारी २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथे राष्ट्रीय सेवा योजना व ग्रंथालय विभागाच्या वतीने क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले जयंती व बालिका दिनानिमित्त 'सावित्रीच्या लेकी' कार्यक्रम संपन्न झाला. यावेळी सावित्रीबाई फुले यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून त्यांना अभिवादन करण्यात आले.

या वेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, प्रमुख पाहुणे प्रसिद्ध संगीतकार डॉ. संदीप जगदाळे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, ग्रंथपाल डॉ. एस.बी. मस्के, सहाय्यक ग्रंथपाल सौ. स्वाती सावंत, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. श्रद्धा जोशी, प्रा. संपदा काळे, प्रा. माधव शेळके व महाविद्यालयातील इतर प्राध्यापक, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमात उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींना 'राष्ट्रीय विधी सेवा प्राधिकरण नवी दिल्ली' द्वारा प्रकाशित 'महिलांसाठी असलेल्या कायद्या बद्दल जाणून घ्या' या पुस्तकाचे वितरण करण्यात आले.

कार्यक्रमात राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील काळमे महेश, लोंढे ओमकार, इगे साक्षी , अंबोरे ओमकार, देवकते श्रद्धा, भिसे बाळासाहेब, टाक कुसुम, सुर्यवंशी यशोदा, अंकुशे सुश्मिता, सुर्यवंशी रोहन या स्वयंसेवकांनी महिला जनजागृती पर पथनाट्याचे सादरीकरण केले.

यावेळी महिलांचे शिक्षण, सुरक्षा, विचार स्वातंत्र्य संदर्भातील समाजाचे / शासनाचे दृष्टीकोन सकारात्मक आहे किंवा नाही या विषयावर मुलींचे चर्चासत्र ही आयोजित करण्यात आले. यामध्ये डॉ. अनुजा जाधव, डॉ. रेणुका लोंढे, कु. रेशमी सिंग, आकांक्षा माशाळकर, पल्लवी नवगीरे, नम्रता डांगे, महेश काळमे, बाळासाहेब भिसे यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला व आपले विचार मांडले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. कल्याण सावंत यांनी तर सूत्रसंचालन व आभारप्रदर्शन प्रा. विजय गवळी यांनी केले.

३१) शाहू महाविद्यालयात स्वामी विवेकानंद व माँ जिजाऊ यांची जयंती साजरी :

दिनांक १२ जानेवारी २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना व ग्रंथालय विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'स्वामी विवेकानंद' आणि 'माँ जिजाऊ' यांची जयंती मोठ्या उत्साहात साजरी करण्यात आली. यावेळी स्वामी विवेकानंद आणि माँ जिजाऊ यांच्या जयंतीनिमित्त त्यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात

आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष व महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन करताना 'स्वामी विवेकानंद आणि माँ जिजाऊ यांचे व्यक्तिमत्त्व आणि विचार क्रांतिकारी आहेत. विवेकानंदांनी शिकागो परिषदेत आपले क्रांतिकारी विचार व्यक्त करून इतिहास घडविला तर माँ जिजाऊ यांनी शिवरायांचे व्यक्तिमत्त्व घडवत आदर्श राजा कसा असतो. हे जगाला दाखवून दिले. म्हणून आजही त्यांच्या विचारांची आजच्या युवकांना गरज आहे.' असे मत व्यक्त केले. प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. दीपक वेदपाठक, डॉ. विजयकुमार करजकर यांनीही दोन्ही महापुरुषांच्या जीवनावर प्रकाश टाकत उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमात पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, ग्रंथपाल डॉ.एस.बी व. मस्के, सहाय्यक ग्रंथपाल सौ. स्वाती सावंत, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, प्रा. विजय गवळी, डॉ. पल्लवी पाटील, डॉ. अनिरुद्ध बिराजदार, प्रा. माधव शेळके, प्रा. विनय गायकवाड, श्री हरिष बंडगर व महाविद्यालयाचे विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन व प्रास्ताविक राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ.कल्याण सावंत यांनी केले तर आभार प्रदर्शन प्रा. विजय गवळी यांनी केले.

३२) २७ वे राष्ट्रीय युवक महोत्सव नाशिक येथे रासेयो स्वयंसेवक कु. समृद्धी मुंदडा व कु.फावडे राजकन्या राजकुमार यांचा सहभाग :

दिनांक १२ ते १६ जानेवारी दरम्यान विकसित भारत २०४७ अंतर्गत सक्षम युवा - समर्थ भारत अभियानासाठी भारत सरकार क्रीडा व खेल मंत्रालय आणि राष्ट्रीय सेवा योजना द्वारे नाशिक येथे आयोजित करण्यात आलेल्या २७ वे राष्ट्रीय युवक महोत्सवात राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाची स्वयंसेविका कु. समृद्धी मुंदडा व कु. फावडे राजकन्या राजकुमार यांनी सहभाग नोंदवला.

३३) विभागीय विद्यार्थी नेतृत्व गुण विकास शिबीर नांदेड येथे सहभाग :

दिनांक १९ व २० जानेवारी दरम्यान कुष्ठधाम नेरली ता. जि. नांदेड येथे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे लातूर विभागीय विद्यार्थी नेतृत्व गुण विकास शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिरात राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी व जिल्हा समन्वयक प्रा. विजय गवळी, कार्यक्रमाधिकारी डॉ. भीमराव पाटील, रोसेयो चे विद्यार्थी स्वयंसेवक चि. रोहन संजय सूर्यवंशी, अभिषेक सूर्यवंशी, निशा गणपत मुद्दे, श्रेया सचिंद्र किर्तनिया यांनी सक्रिय सहभाग घेतला होता. यावेळी माजी शिक्षण संचालक मा .श्री. नंदन नांगरे यांनी 'युवक नेतृत्वाची उभारणी', डॉ. मारोती लुटे यांनी 'राष्ट्रीय सेवा योजना व युवक नेतृत्व', श्री बालाजी थोटवे यांनी 'नवीन शैक्षणिक धोरण २०२० या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. योगासने, सांस्कृतिक व श्रमदान कार्यक्रम इत्यादी उपक्रमात स्वयंसेवक व शिक्षकांनी सक्रिय सहभाग घेतले. .या शिबिरात प्रा.विजय गवळी यांचे जिल्हा समन्वयक म्हणून सन्मान करण्यात आले तर चि. रोहन संजय सूर्यवंशी या विद्यार्थ्यांला लातूर जिल्ह्यातील उत्कृष्ट स्वयंसेवक म्हणून सन्मानित करण्यात आले.

३४) राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन पथसंचलन सोहळ्यामध्ये शाहूच्या दोन स्वयंसेविकांचा सहभाग :

दिनांक २६ जानेवारी २०२४ रोजी कु. रेशमी सिंग आणि कु. यशोदा सूर्यवंशी यांनी मुंबई येथे झालेल्या राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन पथसंचलन सोहळ्यामध्ये (SRD Camp) स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड कडून सहभाग नोंदवला. यामध्ये विद्यापीठातील केवळ सहा विद्यार्थ्यांची निवड झाली होती. त्यातून राजर्षी शाहू महाविद्यालयातून दोन विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी अभिनंदन केले.

३५) राज्यस्तरीय नेतृत्व गुण विकास शिबिरात सहभाग

शिक्षण संचालनालय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक, महाराष्ट्र राज्य पुणे व शिक्षण उपसंचालक कार्यालय, अमरावती

विभाग, अमरावती यांच्या विद्यमाने विवेकानंद आश्रम, हिवरा बु. ता. मेहकर, जिल्हा बुलढाणा येथे दिनांक ३ ते ५ फेब्रुवारी दरम्यान राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तर चे 'राज्यस्तरीय नेतृत्वगुण विकास शिबीर संपन्न झाले. या शिबिरात राजर्षी शाहू महाविलयातील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी व लातूर जिल्हा समन्वयक प्रा.विजय गवळी यांनी आणि रासेयो स्वयंसेवक चि. रोहन संजय सूर्यवंशी, अभिषेक सूर्यवंशी, निशा गणपत मुद्दे, श्रेया सचिंद्र किर्तनिया यांनी सक्रिय सहभाग घेतला. व सदर शिबिरात मतदान जनजागृती या विषयावर पथनाट्य सादर केले होते. या शिबिरात स्वच्छता मोहीम राबविण्यात आली.

या शिबिरात अमरावतीचे सहाय्यक शिक्षण संचालक श्री सिद्धेश्वर काळुसे, हिवरा येथील विवेकानंद आश्रम चे उपाध्यक्ष अशोक थोरहाते, मुंबई विभागाचे समन्वयक प्रा. विनोद गवारे, अमरावती विभाग समन्वयक प्रा. विशाल जाधव, लातूर विभाग समन्वयक डॉ.संदिपान जगदाळे, यांच्या प्रमुख मार्गदर्शनात विविध उपक्रम राबविण्यात आले व त्यात स्वयंसेवकांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.

३६) प्रा. विजय गवळी यांना राष्ट्रीय सेवा योजनेचा विभागीय उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार :

शिक्षण संचालनालय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक, महाराष्ट्र राज्य पुणे व शिक्षण उपसंचालक कार्यालय, अमरावती विभाग, अमरावती यांच्या विद्यमाने विवेकानंद आश्रम, हिवरा बु. ता. मेहकर, जिल्हा बुलढाणा येथे दिनांक ३ ते ५ फेब्रुवारी दरम्यान आयोजित 'राज्यस्तरीय नेतृत्वगुण विकास शिबीर संपन्न झाले. या शिबिरात दिनांक ५ फेब्रुवारी २०२४ रोजी समारोप समारंभात अमरावतीचे सहाय्यक शिक्षण संचालक श्री सिद्धेश्वर काळुसे, हिवरा येथील विवेकानंद आश्रम चे उपाध्यक्ष अशोक थोरहाते, मुंबई विभागाचे समन्वयक प्रा. विनोद गवारे, अमरावती विभाग समन्वयक प्रा. विशाल जाधव, लातूर विभाग समन्वयक डॉ.संदिपान जगदाळे, यांच्या प्रमुख उपस्थितीत प्रा. विजय अशोक गवळी यांना शिक्षण संचालनालय महाराष्ट्र राज्य कडून शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चा राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तर चा लातूर विभागीय 'उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार' प्रदान करण्यात आला. राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागात कार्यक्रमाधिकारी म्हणून व लातूर जिल्हा समन्वयक म्हणून कार्य करतांना त्यांनी वृक्षारोपण, पर्यावरण संवर्धन, मतदार जनजागृती, प्लास्टिक मुक्ती, स्वच्छता अभियान व इतर उल्लेखनीय सामाजिक व शैक्षणिक योगदान दिले. म्हणून त्यांना हा पुरस्कार त्यांना मिळाला.

याबद्दल शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ.गोपाळरावजी पाटील, उपाध्यक्ष डॉ. पी.आर. देशमुख, सचिव प्राचार्य अनिरुद्ध जाधव, विभागीय शिक्षण उपसंचालक डॉ. गणपत मोरे, डॉ. दत्तात्रय मठपती, राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, रासेयो विभागीय समन्वयक डॉ. संदिपान जगदाळे, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ . प्रकाश रोडिया, डॉ.भीमराव पाटील, प्रा. सुदर्शन पाटील यांनी त्यांचे अभिनंदन व कौतुक केले .

३७) पर्यावरण संवर्धन व प्लास्टिक निर्मूलनासाठी पोस्टर प्रदर्शन कार्यक्रमाचे आयोजन :

दिनांक ९ फेब्रुवारी २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने पर्यावरण संवर्धन व प्लास्टिक निर्मुलनासाठी 'पोस्टर प्रदर्शन कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. प्रमुख पाहुणे म्हणून पर्यावरण प्रेमी धनंजय गुट्टे या उपक्रमाला उपस्थित होते. तर परिक्षक म्हणून डॉ. विजय दळवी व डॉ. सचिन भंडारे यांनी कार्य केले. सदर कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील व रासेयो स्वयंसेवक यांनी परिश्रम घेतले.

३८) रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी यांना राज्यस्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्कार :

रविवार, दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२४ रोजी प्रगती बहुउद्देशीय सेवा भावी संस्था, औरंगाबाद यांच्या वतीने राजर्षी

शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील प्रा. विजय गवळी (हिंदी व राष्ट्रीय सेवा योजना) व डॉ. रत्नराणी कोळी (क्रीडा) यांना राज्यस्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले. राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील हिंदी विषयाचे शिक्षक श्री विजय गवळी हे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागात कार्यक्रमाधिकारी म्हणून व लातूर जिल्हा समन्वयक म्हणून ही कार्य करतांना त्यांनी हिंदी विषयाच्या राज्यस्तरीय, राष्ट्रीय व अंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र आणि कार्यशाळेत सक्रिय सहभाग नोंदवत शोधालेख सादर कलेले असल्याने तसेच रासेयो कार्यक्रमाधिकारी व लातूर जिल्हा समन्वयक म्हणून वृक्षारोपण, पर्यावरण संवर्धन, मतदार जनजागृती, रक्तदान, प्लास्टिक मुक्ती, स्वच्छता अभियान व इतर उल्लेखनीय सामाजिक व शैक्षणिक योगदान दिले असल्यामुळेच त्यांना औरंगाबाद शहर वाहतूक विभागाचे सहाय्यक पोलीस निरीक्षक श्री सचिन भगवानसिंग मिरधे, पोलीस उप निरीक्षक श्रीमती कांचन सचिन मिरधे, दामिनी पथक प्रमुख छत्रपती संभाजीनगर, समाज कल्याण विभाग औरंगाबाद चे प्रादेशिक उपायुक्त जयश्री सोनकवडे जाधव, प्रगती बहुउद्देशीय सेवा भावी संस्थेचे अध्यक्ष श्री रोहित गीरी यांच्या प्रमुख उपस्थितीत 'राज्यस्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्कार' देऊन त्यांचा गौरव करण्यात आला.

याबद्दल शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ.गोपाळरावजी पाटील, उपाध्यक्ष डॉ. पी.आर. देशमुख, सचिव प्राचार्य अनिरुद्ध जाधव, विभागीय शिक्षण उपसंचालक डॉ. गणपत मोरे, डॉ. दत्तात्रय मठपती, राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, डॉ.भीमराव पाटील, डॉ . अनिरुद्ध बिराजदार, प्रा. सुदर्शन पाटील यांनी त्यांचे त्यांचे अभिनंदन व कौतुक केले होते.

३९) शिवराज्याभिषेक सोहळा - ३५० व शिवजन्मोत्सवानिमित्त भव्य रक्तदान शिबीर :

छत्रपती शिवाजी महाराज सार्वजनिक शिवजन्मोत्सव समिती, लातूर व राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक १५ फेब्रुवारी २०२४ रोजी शिवराज्याभिषेक सोहळा ३५० व शिवजन्मोत्सवानिमित्त भव्य रक्तदान शिबीर संपन्न झाले. या शिबिराचे उद्घाटन सिविल सर्जन डॉ. प्रदिप ढेले यांनी केले तर अध्यक्षीय समारोप शिवछत्रपती शिक्षण संस्थेचे सदस्य डॉ. सुहास गोरे यांनी केले. यावेळी शि.छ.शि.संस्थेचे सदस्य ॲड. आनंद माने, महाविद्यालयाचे प्राचार्य. डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, शिवजन्मोत्सव समिती चे अध्यक्ष डॉ. हर्षवर्धन राऊत, श्री हंसराज जाधव, डॉ. अभय कदम, डॉ. रमेश भराटे, डॉ. एस. डी.कुलकर्णी, ॲड. उदय गवारे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, डॉ. स्वाती फेरे, प्रा. शुभम जाधव, श्री धनंजय शेळके, श्री प्रमोद साळुंके, श्री शहाजी पवार, श्री अविनाश पाटील, श्री अभिमन्यू जगदाळे, श्री भिम दुनगावे, ॲड. महादेव घायाळ, कॉलेज डे च्या विद्यार्थी प्रतिनिधी मंडळातील प्राचार्य विकास शेलार इत्यादी उपस्थित होते.

शिवराज्याभिषेक - ३५० सोहळ्यानिमित्त आयोजित या रक्तदान शिबिरात दुपार पर्यंत राजर्षी शाहू महाविद्यालयात एकुण १३७ विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी रक्तदान केले. या शिबिरात प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन करतांना सांगितले की, हिंदवी स्वराज्याचे संस्थापक छत्रपती शिवाजी महाराज हे लोककल्याणकारी धोरणे राबविणारे राजे होते. म्हणून त्यांचे विचार तळागाळातील लोकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी राजर्षी शाहू महाविद्यालय व सार्वजनिक शिवजन्मोत्सव समिती, लातूर यांच्या वतीने अविरत प्रयत्न केले जात आहेत. या शिबिराचे उद्घाटक डॉ. प्रदिप ढेले यांनी ही उपस्थितांना मार्गदर्शन करतांना सांगितले की, प्रत्येक व्यक्तीने आपल्या वाढदिवसानिमित्त रक्तदान केले पाहिजे. कारण रक्तदानातून अनेक लोकांचे प्राण वाचवता येते.

सदर शिबीर यशस्वी होण्यासाठी शिव जन्मोत्सव समिती चे सर्व सदस्य आणि राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी व स्वयंसेवकांनी व न्यु अर्पण ब्लड बँक चे संचालक श्री श्याम लकडे, टेक्निशियन संध्या पालघर, कोमल

बनसोडे, कुलदीप पवार, संचित आगळे, संजीवनी वजीरे यांनी विशेष परिश्रम घेतले. यावेळी डॉ. हर्षवर्धन राऊत यांनी मनोगत व्यक्त केले. सुत्रसंचलन डॉ. कल्याण सावंत तर आभार प्रदर्शन प्रा. विजय गवळी यांनी केले.

४०) वार्षिक स्नेहसंमेलन शिवराज्याभिषेक सोहळ्याच्या बक्षीस वितरण समारंभात NSS च्या स्वयंसेवकांचा गौरव : (दिनांक १७ फेब्रुवारी २०२४)

NSS च्या विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी वर्षभर राष्ट्रीय प्री. आर.डी. निवड पूर्व शिबीर सोलापूर, विभागीय विद्यार्थी नेतृत्व गुण विकास शिबीर, नांदेड, राज्यस्तरीय नेतृत्व गुण विकास शिबीर विवेकानंद आश्रम हिवरा, ता. मेहकर, जिल्हा बुलढाणा, आपत्ती व्यवस्थापन शिबीर गडचिरोली, राष्ट्रीय प्रजासत्ताक दिन पथसंचालन सोहळा (Pree NRD) विजयवाडा, आंध्रप्रदेश, नाशिक येथे झालेल्या राष्ट्रीय युथ फेस्टिवल, मुंबई येथे झालेल्या राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन पथसंचालन सोहळ्यामध्ये (SRD Camp) अशा वेगवेगळ्या शिबिरात राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे सहभागी झालेले होते.

या स्वयंसेवकांचा दिनांक १७ फेब्रुवारी २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील वार्षिक स्नेहसंमेलन शिवराज्याभिषेक सोहळा ३५० च्या बक्षीस वितरण समारंभात प्रमुख पाहुणे व मान्यवरांच्या हस्ते गौरव करण्यात आला. यावेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य, पर्यवेक्षक, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी मंचावर उपस्थित होते.

४१) शाहू महाविद्यालयात शिव जयंती साजरी :

दिनांक १९ फेब्रुवारी २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथे राष्ट्रीय सेवा योजना व ग्रंथालय विभागाच्या वतीने छत्रपती शिवाजी महाराज यांची जयंती साजरी करुन त्यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन करताना म्हणाले की, 'महापुरुषांच्या जयंती निमित्त फक्त पुजा-अर्चा करुन त्यांना देव बनवण्यापेक्षा त्यांचे विचार समाजासमोर मांडले पाहिजे. शिवाजी महाराजांनी जाती धर्माच्या नावाखाली पुजा अर्चा केली असती तर स्वराज्याची निर्मिती झाली नसती. शिवरायांच्या मुर्तील दुग्धाभिषेक करण्यापेक्षा माणसाच्या ह्दयात शिवरायांचे विचार असले पाहिजे. डीजे लाऊन नाचण्यापेक्षा अन्यायाविरुद्ध आवाज उठविले पाहिजे. त्यासाठी शिवबांचे विचार शेवटच्या माणसापर्यंत पोहोचविले पाहिजे. असे प्रतिपादन केले.

यावेळी माजी मंत्री व आमदार मा. संभाजी पाटील निलंगेकर, अतिरिक्त जिल्हाधिकारी मा. श्री. सूनिल यादव, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर, डॉ. दिपक वेदपाठक, डॉ. अभिजित यादव, ग्रंथपाल. एस.बी. मस्के राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, प्रा. दत्तात्रय सोनकांबळे, प्रा. ज्ञान श्री गोविंद जाधव व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी आणि मोठ्या संख्येने विद्यार्थी उपस्थित होते.

या कार्यक्रमात उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांनी ही मार्गदर्शन केले. ते म्हणाले की 'जगाला काबीज करण्यासाठी शौर्य मनात असावे लागते. शिवबांनी जाती धर्माचे भेद न करता अठरा पगड जातींना एका शिवसुत्रात बांधुन ठेवले व गणिमी काव्याने मुठभर सैन्याच्या जोरावर लाखो सैन्य असलेल्या जुल्मी सत्तेला उलथून टाकले. शिवरायांचे राज्य सर्वांना हवेहवेसे वाटते. म्हणून शिवरायांचे विचार आज आत्मसात करण्याची गरज आहे असे प्रतिपादन केले. यावेळी प्रतिक आवाड व अजम पठाण या विद्यार्थ्यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले .

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. कल्याण सावंत यांनी तर आभार प्रदर्शन प्रा. विजय गवळी यांनी केले.

४२) प्रेरणा : राज्यस्तरीय नेतृत्वगुण विकास प्रशिक्षण शिबिर नेरळ (कर्जत) शाहूचा स्वयंसेवक रोहन सूर्यवंशी याचा सहभाग :

दिनांक १७ ते २१ फेब्रुवारी २०२४ रोजी महाराष्ट्र शासन उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग मुंबई यांच्या वतीने द्विकल्प महाविद्यालय, नेरळी ता. कर्जत येथे 'प्रेरणा राज्यस्तरीय नेतृत्वगुण विकास प्रशिक्षण शिबीर' संपन्न झाले या शिबिरात राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना +२ स्तर

विद्यार्थी स्वयंसेवक चि. रोहन संजय सूर्यवंशी याने सक्रिय सहभाग नोंदविला. त्याच्या या यशाबद्दल महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा.सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ . प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील यांनी अभिनंदन केले.

४३) संत गाडगेबाबा जयंती व स्वच्छता रॅली :

दिनांक २३ फेब्रुवारी २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने संत गाडगे बाबा यांच्या जयंती निमित्त त्यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करुन अभिवादन कार्यक्रम घेण्यात आले. तसेच या निमित्ताने महाविद्यालयातील रासेयो स्वयंसेवकांमार्फत स्वच्छता रॅली काढण्यात आली. यावेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, ग्रंथपाल डॉ.एस.बी व. मस्के, सहाय्यक ग्रंथपाल सौ. स्वाती सावंत, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील महाविद्यालयातील इतर शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी, एच. एस.सी. बोर्ड परीक्षेसाठी उपस्थित पोलीस प्रशासणाचे कर्मचारी आणि मोठ्या संखेने रासेयो स्वयंसेवक उपस्थित होते.

४४) नमो महारोजगार मेळाव्यात शाहूच्या रासेयो स्वयंसेवकांचे योगदान :

दि. २३ आणि २४ फेब्रुवारी २०२४ रोजी महाराष्ट्र सरकारच्या कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता आणि नवोपक्रम विभागातर्फे विभागीय स्तरावरील 'नमो महारोजगार मेळावा' लातूर येथे आयोजित करण्यात आला. या शिबिरात राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या ५० विद्यार्थी स्वयंसेवकांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला व या मेळाव्याला यशस्वी होण्यासाठी स्वयंसेवक म्हणून आपले योगदान दिले. या मेळाव्यात स्वयंसेवकांनी समर्पण भावनेने सेवा केलेल्या कार्याची दखल घेऊन चि. सूर्यवंशी रोहन संजय, कांबळे नागेश दिपक, शाम बैनबोने, महेश कलमे, जाधव तृप्ती, फावडे राजकन्या, यशोदा सूर्यवंशी व इतर स्वयंसेवकांना जिल्हा कौशल्य विकास व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र, लातूर चे सहाय्यक आयुक्त श्री. बालाजी मारे यांनी प्रमाणपत्र देऊन सन्मानित केले. या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ पुष्पलता त्रिमुखे, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे व महाविद्यालयीन शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी तीचे अभिनंदन केले.

४५) एक दिवसीय विभागीय व्यक्तीमत्व विकास व व्यसनमुक्ती परिसंवाद :

दिनांक ४ मार्च २०२४ रोजी राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग Eager to Forge Ahed Institute भुवनेश्वर , ओरीसा यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील तऊउ सभागृहात 'एक दिवसीय विभागीय व्यक्तीमत्व विकास व व्यसनमुक्ती परिसंवाद' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांच्या प्रमुख उपस्थिती मध्ये कार्यक्रमाच्या प्रमुख पाहूण्या म्हणून Eager to Forge Ahed Institute भुवनेश्वर , ओरीसा च्या श्रीमती श्वेता पदमा यांनी श्री अरविंदो यांचे मनावर नियंत्रण करणारी अध्यात्मवादी विचारावर आधारित उपस्थित विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

या कार्यक्रमात राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, प्रा. विजय गवळी, प्रा. शुभम जाधव, श्री जगदीश पाणिग्राही, श्री देववृत दिसारी व मोठ्या संखेने विद्यार्थी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. कल्याण सावंत यांनी केले तर सूत्रसंचालन व आभारप्रदर्शन रासेयो +२ स्तर चे कार्यक्रमाधिकारी प्रा. विजय गवळी यांनी केले.

४६) राष्ट्रीय एकात्मता शिबीरात शाहूचे दोन विद्यार्थी सहभागी :

दि. १६ ते २२ मार्च २०२४ दरम्यान शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूर द्वारा संचलित राजर्षी शाह महाविद्यालय,

लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील बी.एस्सी द्वितीय वर्षात शिकत असलेला कांबळे नागेश दीपक व बी.एस्सी तृतीय वर्षात शिकत असलेली कदम निकिता संजय या दोन स्वयंसेवकांची निवड दिनांक १६ ते २२ मार्च २०२४ दरम्यान सेंट्रल युनिव्हर्सिटी केरला, कासारगोड येथे पार पडलेल्या राष्ट्रीय एकात्मता शिबिर साठी झाली या शिबिरात महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधित्व करत स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड चा संघ सहभागी झाला होता. या संघामध्ये राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील श्री कांबळे नागेश व कु. कदम निकिता या दोन स्वयंसेवकांनी सहभाग घेऊन उत्कृष्ट कार्य केले. सांस्कृतिक कार्यक्रम व इतर कार्यक्रमांमध्ये त्यांचा सक्रिय सहभाग होता या शिबिरामध्ये महाराष्ट्रातील लोकप्रिय लोक नृत्य धनगर नृत्य, लावणी, वारकरी नृत्य यांचे सादरीकरण करण्यात आले. या यशाबद्दल राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, प्रा. विजय गवळी, महाविद्यालयाच्या मेडिकल ऑफिसर डॉ. स्वाती फेरे यांनी अभिनंदन केले.

४७) अ) शिऊर येथे शाहू महाविद्यालयातील रा. से. यो. च्या विशेष युवक शिबिराचे उद्घाटन :

दिनांक २३ मार्च: एन.एस.एस. शिबीर हे एक राष्ट्र सेवेचे उत्तम व्यासपीठ असून राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांनी समाज सेवा कार्यात पुढाकार घ्यावा. कारण गाव म्हणजे आनंदाचे माहेरघर आहे. असे मत दिशा प्रतिष्ठानचे श्री अभिजीत देशमुख यांनी शिऊर येथे राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने आयोजित विशेष युवक शिबिराच्या उद्घाटन कार्यक्रमाप्रसंगी व्यक्त केले. या उद्घाटन कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष व माजी खा. डॉक्टर गोपाळराव पाटील हे होते. तर व्यासपीठावर प्रमुख अतिथी म्हणून युवा पत्रकार शशिकांत पाटील, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ.कल्याण सावंत, सरपंच प्रा. सचिन सूर्यवंशी, उपसरपंच विलास सूर्यवंशी, पोलीस पाटील उद्धव बिडवे, यांची उपस्थिती होती.

मौजे शिऊर ता.जि. लातूर या गावात राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील रासेयो विभागाच्या वतीने दिनांक २३ ते २९ मार्च २०२४ दरम्यान आयोजित 'युवकांचा ध्यास, ग्राम-शहर विकास अभियानासाठी विशेष युवक श्रमसंस्कार शिबिराच्या उद्घाटन कार्यक्रमाप्रसंगी ते बोलत होते. पूढे बोलताना अभिजित देशमुख म्हणाले की, 'देशात शाहू महाविद्यालयाचा विद्यार्थी असणे ही अभिमानाची बाब आहे. एन.एस.एस. शिबीर हे एक राष्ट्र सेवेचे उत्तम व्यासपीठ असून

मौजे शिऊर येथे राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने आयोजित विशेष वार्षिक युवक श्रमसंस्कार शिबिराचे उद्घाटन कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ.गोपाळरावजी पाटील यांचे स्वागत करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, व्यासपीठावर उपस्थित कार्यक्रमाचे उद्घाटक मा.श्री अभिजित देशमुख, श्री शशिकांत पाटील, सरपंच श्री सचिन सूर्यवंशी उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे इत्यादी.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांनी समाज सेवा कार्यात पुढाकार घ्यावा. शाहू पॅटर्नच्या मुळाशी प्राध्यापकांचे कष्ट मोलाचे आहे. नवनवीन क्षेत्रात शाहू महाविद्यालय प्रगतीच्या वाटा शोधत आहे. विद्यार्थ्यांनी नव नव्या प्रगतीच्या वाटा शोधाव्यात व उद्योजक बनावे. असे प्रतिपादन केले. प्रमुख अतिथी म्हणून युवा पत्रकार शशिकांत पाटील यांनी ही आपल्या मार्गदर्शनपर भाषणात म्हणाले की राष्ट्रीय सेवा योजनेचे शिबिर म्हणजे सर्वांनुभव असतो. लातूर पॅटर्न च्या नावाने हे महाविद्यालय प्रसिद्ध आहे राष्ट्रीय सेवा योजना म्हणजे राष्ट्राची सेवा करणारी लोक चळवळ आहे. स्वयंसेवकांनी राष्ट्रहितासाठी प्रमाणिकपणे सेवा करावी व देश एकसंघ ठेवण्यासाठी योगदान द्यावे. असे मत व्यक्त केले. अध्यक्षीय समारोप करताना शिवछत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष माजी खासदार डॉ.

गोपाळराव पाटील म्हणाले की, शिऊर हे आदर्श ग्राम बनावे यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी हे गाव स्वच्छ करावे. प्रिश्रमा शिवाय यश मिळत नसते म्हणून राष्ट्रीय सेवा योजनेचा विद्यार्थी प्रयत्नवादी असला पाहिजे.

या उद्घाटन पर कार्यक्रमात राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांनी ही विद्यार्थी स्वयंसेवक व ग्रामस्थांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, पुष्पलता त्रिमुखे, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. शुभम जाधव, महेश बिडवे, प्रा. प्रांजली कुंभार, प्रा . पुनम वावरगीरे, प्रा. रूपाली जाधव यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ.प्रकाश रोडिया यांनी केले तर सूत्रसंचालन प्रा. विजय गवळी व आभारप्रदर्शन डॉ. पुष्पलता त्रिमुखे यांनी केले.

आ) राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील रा. से. यो. च्या विशेष युवक शिबिराचा समारोप :

लातूर दिनांक २९ मार्च: राष्ट्रीय सेवा योजना विभात विद्यार्थ्यांने प्रवेश घेतल्यानंतर वेगवेगळ्या उपक्रमात स्वयंसेवक म्हणून कामगिरी पार पाडावी लागते. शिबिराच्या माध्यमातून त्यांना ग्रामीण भागातील जीवनानुभवाचे धडे दिले जातात. यामुळे रोसेयो च्या माध्यमातून युवकांचा सर्वांगीण विकास होतो. असे मत दिशा प्रतिष्ठान लातूर चे अध्यक्ष श्री सोनु डगवाले यांनी मौजे शिऊर ता.जि. लातूर या गावात राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने आयोजित विशेष युवक श्रमसंस्कार शिबीराच्या समारोप समारंभ प्रसंगी व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे उपाध्यक्ष डॉ.पी.आर. देशमुख हे होते. तर प्रमुख उपस्थिती म्हणून रासेयोचे विभागीय समन्वयक डॉ. संदीपान जगदाळे, जिल्हा समन्वयक डॉ. केशव आलगुले, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, सरपंच श्री सचिन सूर्यवंशी, उपसरपंच विलास सूर्यवंशी, पोलीस पाटील उद्धव बिडवे, सोसायटी चेअरमन पांडुरंग सूर्यवंशी, शालेय समितीचे अध्यक्ष हनमंत कांबळे, सदस्य श्री माधव खोजे हे व्यासपीठावर उपस्थित होते..

मौजे शिऊर ता.जि. लातूर या गावात राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने दिनांक २३ ते २९ मार्च २०२४ दरम्यान आयोजित 'युवकांचा ध्यास, ग्राम-शहर विकास अभियानासाठी विशेष युवक श्रमसंस्कार शिबीर संपन्न झाले. या शिबिराच्या समारोप समारंभात ते बोलत होते. पूढे बोलताना सोनू डगवाले म्हणाले की, राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांवर श्रमसंस्कार झाल्यामुळे भविष्यात यातून मोठ-मोठे समाजसुधारक निर्माण होतील असे सांगितले. लातूर येथील रासेयो विभागीय समन्वयक डॉ. संदीप जगदाळे व डॉ. केशव आलगुले यांनी ही विद्यार्थी व ग्रामस्थांना मार्गदर्शन केले. डॉ. संदीप जगदाळे म्हणाले की, एन.एस.एस. च्या माध्यमातून युवकांनी समाजात व देशात क्रांतिकारक बदल घडवून आणण्यासाठी प्रयत्न करावेत असे प्रतिपादन केले. डॉ . केशव आलगुले यांनी स्वयंसेवकांना राष्ट्रीय कार्यात समर्पण भावनेने कार्य करावे असे सांगितले. तर अध्यक्षीय समारोप करताना डॉ.पी.आर.देशमुख यांनी शाहू महाविद्यालयाच्या गौरवशाली इतिहास परंपरेचा उल्लेख करत स्वदेश भक्तीने प्रेरित होऊन युवकांनी देशाच्या सेवेसाठी पुढे यावे असे आवाहन केले.

या सात दिवसीय वार्षिक विशेष युवक श्रमसंस्कार शिबीरात मौजे शिऊर येथे राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने स्वच्छता अभियान, कॅन्सर जनजागृती, महिला मेळावा व स्टार्टप ॲन्ड इन्कुबेशन, पर्यावरण संवर्धन परिसंवाद, समाज प्रबोधन पर किर्तन, महिला व बाल आरोग्य चिकित्सा शिबीर, बेटी बचाओ, बेटी पढाओं, मतदान जनजागृती, सायबर सुरक्षा, वात्रटिका, वृक्षारोपण जनजागृती, जलसंवर्धन व महिला सबलीकरण अशा अनेक विषयांवर आधारित उपक्रम राबविण्यात आलेत.

सदर शिबीर यशस्वी होण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ.कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, पुष्पलता त्रिमुखे, प्रा. विजय गवळी, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. शुभम जाधव, महेश

बिडवे, प्रा. प्रांजली कुंभार व महाविद्यालयातील इतर प्राध्यापक शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थी स्वयंसेवक यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ.कल्याण सावंत यांनी केले. तर सूत्रसंचालन प्रा.विजय गवळी व आभारप्रदर्शन डॉ. भीमराव पाटील यांनी केले.

अशा प्रकारे शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने विविध प्रकारचे उपक्रम राबविण्यात आले.

सांस्कृतिक विभाग

कोशिश कर, हल निकलेगा,
आज न्नही तो कल निकलेगा ।
मेहनत कर, पौधों को पानी दे,
बंजर मे भी फिर, फल निकलेगा।
कोशिशें जारी रख, कुछ कर गुजरने की,
जो कुछ थमा-थमा है, चल निकलेगा।

प्रतिवर्षी प्रमाणे याही वर्षी महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेडच्या लातूर मध्ये दि. १२ ते १५ ऑक्टोबर,२०२३ दरम्यान आयोजीत आंतर महाविद्यालयीन युवक महोत्सवात दहा पारितोषिके पटकावत या क्षेत्रातील महाविद्यालयाचा दबदबा कायम राखला. समूह गायन (भारतीय) या प्रकारात सातत्य राखत प्रथम पारितोषिक पटकावले, पाश्चात्य गायन (वैयक्तिक) या कलाप्रकारात कु. जानकी औताडे या विद्यार्थिनीने तृतीय क्रमांक मिळवला. आपल्या पदलालीत्य आणि मुद्रा अभिनयाचे अप्रतिम अविष्कार करत कु. गायत्री सुतार या विद्यार्थीनीने शास्त्रिय नृत्य कथ्थक मध्ये तृतिय क्रमांक प्राप्त केला. शास्त्रिय तालवाद्य या कलाप्रकारात श्री. पवन कदम याने आपल्या पखवाज वादनाने रक्षिकांना मंत्रमुग्ध करत तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त केले.संगीताशी संबंधीत विविध कला प्रकारात श्री. नागेश कांबळे, श्री अनिकेत गायकवाड, श्री. निलेश चव्हाण, कु जानकी औताडे, कु. गायत्री सुतार, कु. वैष्णवी नाडे, कु. श्रृष्ठी देशपांडे आणि कु. निशा कांबळे या विद्यार्थी कलांकरांनी सहभाग नोंदविला.

कु. निकीता कोकाटे, श्री अभिजीत भड या विद्यार्थ्यांनी विनोदी विडंबन अर्थात स्किट या प्रकारात तृतिय पारितोषिक प्राप्त केले. नक्कल या कलाप्रकारात श्री. वैभव कवडे या विद्यार्थ्यांस तृतिय पारितोषक मिळाले. समस्त रसिकांच्या पसंतीला ऊतरलेल्या सहल या एकांकिकेला सांधीक तृतीय पारितोषिक प्राप्त झाले. तर ऊत्कृष्ट अभिनय (पुरूष) चे द्वितीय पारितोषिक श्री ऋतु सुरवसे या विद्यार्थ्यांस मिळाले. या एकांकिकेत श्री वैभव कवडे, श्री ऋतु सुरवसे, श्री शिवम सुतार, कु. आकांक्षा सारंगे, कु. निकिता कोकाटे यांनी उत्कृष्ट भूमिका साकारल्या लोकनृत्य या कलाप्रकारात अत्यंत मनोवेधक कोळीनृत्य सादर करत द्वितीय पारितोषिक पटकावले. या कलाप्रकारात श्रृध्दा बांगर, श्रेया काटवटे, मयुरी वाघमारे, रोहीणी मधाळे, शुभम क्षिरसागर, पृथ्वीराज चव्हाण, ऋतु सुरवसे, शिवम सुतार, यश कुसळे, शिवानी काळे या विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. या नृत्याचा विषेश कार्यक्रम लातूर मध्ये आयोजित १०० व्या नाट्यसंमेलनात ही सादर करण्यात आला. कु. प्रिती सुर्यवंशी या विद्यार्थ्यांनीने ललित कला प्रकारात सहभाग नोंदविला.

आखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषदेचे १०० वे नाट्य संमेलन दि. ११ ते १५ फेब्रुवारी दरम्यान लातूरात अत्यंत दिमाखात पार पडले. या निमित्ताने नाट्यकलेचा जागर या राज्यस्तरिय स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. बालनाट्य, एकपात्री अभिनय आणि एकांकीका स्पर्धांचे आयोजन अ.भा. मराठी नाट्य परिषद आणि राजर्षी शाहू महाविद्यालयाच्या वतिने महाविद्यालयाच्या सभागृहात करण्यात आले होते. बालनाट्य स्पर्धेत १८ सघांनी सहभाग नोंदवला तर एकपत्री अभिनय स्पर्धेत १२ कलाकारांनी भाग घेतल. या स्पर्धेत १४ एकांकीकाही सादर झाल्या. या स्पर्धांच्या निमित्ताने या भागातील रंगकर्मींना महाविद्यालयातील उपक्रम आणि सुविधांची ओळख झाली.

लोकराजा राजर्षी शाहू महाराज लघुपट महोत्सव २०२४ चे आयोजन दि. ०७ एप्रील २०२४ रोजी महाविद्यालयात करण्यात आले. अत्यंत लोकप्रिय झालेल्या या महोत्सवास राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त झालेल्या १२ लघुपटांचे सादरीकरण करण्यात आले. रसिकांना चित्रपटाच्या दिग्दर्शकांशी आणि कलाकारांशी संवाद साधण्याची संधी मिळाली. महाविद्यालयाचे माजी विद्यार्थी श्री. अनिल कांबळे आणि श्री. महेश बिडवे यांन्नी हा महोत्सव सुरळीत पार पडण्यासाठी विशेष परिश्रम घेतले.

दि.१६ आणि १७ :फेब्रुवारी, २०२४ रोजी पार पडलेल्या वार्षिक स्नेहसंमेलनात ८४ विद्यार्थ्यांनी विविध १२ कलाप्रकार सादर केले. २६ जानेवारी, २०२४ च्या गणतंत्र दिनाच्या पथसंचलनात सांस्कृतिक मंडळाच्या विद्यार्थ्यांनी महाराष्ट्राच्या लोकजीवनावर आधारीत कलाप्रकारांचे सादरीकरण केले.

Avishkar

Avishkar is an Inter University Research Project competition for undergraduate, postgraduate students, M.Phil/Ph.D researchers and Teachers. This activity was initiated by Humble Governor of Maharashtra Shri.S.M. Krishna in 2006. This year twenty one research project and twenty five students were participated in district level Avishkar at College of computer science and information technology, Latur. (COCSIT). Winners at different level of Avishkar are maintained in following tables.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Latur

District level Avishkar2024

Name of College: **Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, (Autonomous), Latur**

S.N.	Participants	Category	Position	Discipline
1	Pratiksha Sanjive Khandade	UG	I	Humanities, Languages, Fine Arts
2	Singh Reshmi Rajbahadur	UG	II	Humanities, Languages, Fine Arts
3	Bhanushalin Riya Himmat	UG	III	Humanities, Languages, Fine Arts
4	Dnyaneshwar Ram Dixit	PG	I	Humanities, Languages, Fine Arts
5	Bhakti Bhiwaji Surywanshi	UG	I	Commerce, Management, Law
6	Pawn Dhananjay Lokhande	UG	II	Commerce, Management, Law
7	Rohit Prabhakar Pendharkar	UG	III	Commerce, Management, Law
8	Bhakti Bhiwaji Surywanshi	UG	I	Commerce, Management, Law
9	Pawn Dhananjay Lokhande	UG	II	Commerce, Management, Law
10	Shaikh Fardeen Asif	UG	I	Pure Science
11	Attal Siddhi Deepak	UG	II	Pure Science
12	Kawale Vikram Vijayakumar	UG	III	Pure Science
13	Kale Sudhir Dhanraj	PG	I	Engineering & Technology
14	Sahana Dayanand Vibhute	PG	II	Engineering & Technology
15	Kapse Prajakta R	PG	III	Engineering & Technology
16	Kamble Shital Govind	PG	I	Engineering & Technology
17	Maheshkumar Vijayakumar Jadhav	Ph. D.(PPG)	I	Engineering & Technology
18	Vikas Balaji Shelar	UG	I	Agriculture & Animal Husbandry
19	Sopan kishankhot	UG	II	Agriculture & Animal Husbandry
20	Patil Atharv Amol	UG	III	Agriculture & Animal Husbandry
22	Priti Balaji Suryawanshi	PG	I	Agriculture & Animal Husbandry
23	Dnyaneshwari Madhukar Jadhav	UG	I	Medicine & Pharmacy
24	Vaishnavi Patil	UG	II	Medicine & Pharmacy
25	Pathan Shahebaz Aymer	UG	III	Medicine & Pharmacy

District   level Avishkar 2024 (winner)

S.N.	Participants	Category	Position	Discipline
1	Bhakti Bhiwaji Surywanshi	UG	I	Commerce, Management, Law
2	Shaikh Fardeen Asif	UG	II	Pure Sciences
3	Sahana Dayanand Vibhute	UG	II	Engineering & Technology
4	Kapse Prajakta R	UG	III	Engineering & Technology
5	Maheshkumar Vijayakumar Jadhav	Ph. D.(PPG)	I	Engineering & Technology
6	Visas Balaji Shear 8421247834	UG	I	Agriculture & Animal Husbandry
7	Dnyaneshwari Madhukar Jadhav	UG	I	Medicine & Pharmacy

University level Avishkar 2024 (Winner)

S.N.	Participants	Category	Position	Discipline
1	Bhakti Bhiwaji Surywanshi	UG	I	Commerce, Management, Law
2	Shaikh Fardeen Asif	UG	II	Pure Sciences
3	Maheshkumar Vijayakumar Jadhav	Ph. D.(PPG)	I	Engineering & Technology
4	Visas Balaji Shear 8421247834	UG	I	Agriculture & Animal Husbandry
5	Dnyaneshwari Madhukar Jadhav	UG	I	Medicine & Pharmacy

State level Avishkar 2024 (Winner)

S.N.	Participants	Category	Position	Discipline
1	Shaikh Fardeen Asif	UG	III	Pure Sciences

University level Winner Feliciteted by Principal Dr. Mahadev Gavhane, IQAC- Coordinator, Dr. Abhijeet Yadav and Avishkar Coordinator Dr. D.S. Rathod

State level Winner Feliciteted by, Principal, Anurudh Jadhav, Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice-Principal S.N. Shinde, IQAC- Coordinator, Dr. Abhijeet Yadav and Avishkar Coordinator Dr. D.S. Rathod

IIT - JAM

The Joint Admission Test for Masters (JAM) is a qualifying test for admissions to M.Sc. (Two-Year), Joint M.Sc.-Ph.D., M.Sc.-Ph.D. Dual Degree, and other Post-Bachelor's Degree Programmes at various IITs. Its goal is to promote science as a career choice for exceptional students nationally. Given this, the honorable Dr. Mahadev Gavhane, the principal of our college, decided to create an IIT-JAM CELL inside the organization, appointing Dr. Nishank Pimple as its coordinator.

Raising awareness of the IIT-JAM test and encouraging UG final year students to continue their education at reputable IITs, NITs, and centrally sponsored schools for M.Sc., M.Sc. integrated Ph.D., and Ph.D. programmes are the main objectives of the IIT-JAM cell.

On September 27, 2023, a "One Day IIT-JAM 2024 Awareness Workshop" was scheduled for second- and third-year B.Sc. students. During this session, Principal Dr.Mahadev Gavhane said that students may use as many books as they wanted to study for the IIT-JAM test, and that they would have access to a special study space that was open 24 hours a day. For these applicants, department-specific counselling and doubt-clearing programmes have been set. There were 45 registered Students have selected a number of examination centres including Nanded, Solapur, and Pune.

Hon. Vice Principal Prof. S.N. Shinde wished students well and gave them encouragement before to the IIT-JAM 2024 exam. Eventually, the responsibility of transporting IIT-JAM applicants to Solpaur for their test was assumed by Coordinator Dr. Nishank Pimple. As a result of all these efforts, Nine students passed the IIT-JAM 2024 Examination. It is also observed that following the foundation and operations of the IIT-JAM Cell, there has been a noticeable increase in the interest of B.Sc. III year students in preparing for and taking the IIT-JAM Examination.

Hon. Vice Principal Prof. S.N. Shinde encouraging students in IIT-JAM 2024 awareness Program

Principal Dr.Mahadev Gavhane Interacting with "IIT-JAM Aspirants on 9th Feb 2024

Coordinator Dr. Nishank Pimple motivating IIT-JAM-2024 aspirants

Felicitation of IIT-JAM – 2024 & GATE - 2024 Qualifiers

वक्तृत्व व वादविवाद विभाग

शाहू महाविद्यालयाने 'लातूर पॅटर्न', 'शाहू पॅटर्न' या नावाने स्व:ची ओळख निर्माण केलेली आहे. राजर्षी शाहू महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासावर भर दिला जातो. त्यांच्या सुप्तकला गुणांना संधी दिली जाते. म्हणून तर विद्यार्थी येथे येतात, घडतात, बहरतात व स्वत:ची ओळख निर्माण करतात. ग्रामीण भागातील शेकडो विद्यार्थी येथे वक्ते व व्याख्याते म्हणून घडले. ते वक्तृत्व व वादविवाद विभागामूळेच वक्तृत्व व वादविवाद विभागाद्वारे विद्यार्थ्यांना वक्तृत्व कलेचे धडे दिले जातात. त्यांचा सराव करून घेतला जातो. त्यांना बाहेरगावी स्पर्धेसाठी पाठविले जाते. महाराष्ट्रातील सर्वच स्पर्धेत आमचे विद्यार्थी सहभागी होतात, बक्षिसे जिंकतात. यावर्षी प्रतिक्षा मोरे व प्रमोद घोडके या विद्यार्थी संघाने सर्वाधिक १ लाख ३० हजार रू.ची बक्षिसे जिंकून 'महाराष्ट्राचा महावक्ता' पुरस्कार पटकाविलेला आहे.

प्रारंभी यावर्षी वक्तृत्व स्पर्धेद्वारे वक्तृत्व वादविवाद मंडळाचे पदाधिकारी निवडण्यात आले. त्यात अध्यक्षपदी कु. गौरी यादव हिची निवड झाली. यावर्षी नेहरू युवा केंद्र व दिक्षा करंडक या वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन महाविद्यालयात करण्यात आले होते. 'महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन दि.०२ जानेवारी, २०२४' रोजी करण्यात आले होते. शैक्षणिक गुणवत्तेसाठी 'लातूर पॅटर्न', 'शाहू पॅटर्न' या नावाने महाराष्ट्र व देशात प्रसिध्द असलेल्या राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील 'वक्तृत्व व वादविवाद' विभागाने विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांच्या विकासाचा सातत्याने ध्यास घेतला आहे. वक्तृत्व व वादविवाद लेखन स्पर्धा, वैचारिक अभिवादन स्पर्धा, विवेकवाहिनी व संविधान दिन जनजागृती यासारखे व्यक्तिमत्व विकासाचे उपक्रम राबविले जातात. या उपक्रमाद्वारे विद्यार्थ्यांमधील सुप्त कलागुणांना संधी दिली जाते. त्यांच्यांतील अष्टपैलू व्यक्तिमत्वाला पैलू पाडले जातात. 'राज्यस्तरीय वक्तृतव स्पर्धा' हा त्यापैकीच एक उपक्रम आहे. राज्यभरातील विद्यार्थ्यांना अभिव्यक्त होण्यासाठी आम्ही या वक्तृत्व स्पर्धेच्या माध्यमातून 'हक्काचं विचारपीठ' उपलब्ध करून देत असतोत.

या स्पर्धेचे हे पाचवे वर्ष होते. महाराष्ट्राला पुरोगामी विचारांचा वारसा लाभला आहे. हा वारसा येथील पुरोगामी विचारवंत व समाजसुधारकांनी समृद्ध बनविलेला आहे. याच पुरोगामी समाजसुधारकांच्या मालिकेतील एक 'नवतारा' म्हणजेच 'महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे' हे होत. ते द्रष्टे व कृतीशील समाजसुधारक होते. दिनांक २३ एप्रिल,१८७३ रोजी कर्नाटकातील 'जमखंडी' येथे त्यांचा जन्म झाला. मुंबई विद्यापीठातून बी. ए. ची पदवी प्राप्त केल्यावर त्यांनी सामाजिक सुधारणा चळवळीत सहभाग घेतला. महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांनी स्त्री शिक्षण, अस्पृश्यता निर्मूलन, मद्यपान बंदी, शेतकरी विकास योजना, दुष्काळ निवारण, मुरळी प्रतिबंधक चळवळ आणि धर्मसुधारणा चळवळीत सक्रिय सहभाग घेऊन सामाजिक बदल घडवून आणले. अखेरे २ जानेवारी १९४४ रोजी पुणे येथे त्यांचे निर्वाण झाले. त्यांच्या पुरोगामी विचार व कार्याची ओळख युवा वक्त्यांना व्हावी या उद्देशानेच या राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते.

※ राजर्षी शाहू महाविद्यालयाचा शाहू करंडक बी. के. बिर्ला महाविद्यालय, मुंबई च्या यश रवींद्र पाटील याने पटकाविला

राजर्षी शाहू महाविद्यालयाच्या वतीने महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेत बी. के. बिर्ला महाविद्यालय, मुंबई च्या यश रवींद्र पाटील या विद्यार्थ्याने प्रथम पारितोषिक पटकावले रू.७०००/- शाहू करंडक व प्रशस्तीपत्र तर दुसरे पारितोषिक श्री शिवाजी लॉ कॉलेज, परभणी च्या कुणाल रामेश्वर बेद्रे या विद्यार्थ्याला देण्यात आले. रोख रू.५०००/- स्मृतिचिन्ह व प्रशस्तीपत्र तर रमेश रोहित आढाव, पिपल्स कॉलेज, नांदेड याने तृतीय पारितोषिक मिळविले रू.१०००/- स्मृतिचिन्ह व प्रशस्तीपत्र तसेच व्यंकट शेषराव शिंदे या यशवंत महाविद्यालय नांदेड या स्पर्धकास उत्तेजनार्थ व प्रयागबाई पाटील कॉलेज लातूर येथील इंद्रजित बाळू खेळगवळी व संजीवनी महाविद्यालय, चापोली येथील कु. संचिता अविनाश सरवदे यांना उत्तजनार्थ विभागून पारितोषिक देऊन गौरवण्यात आले. या स्पर्धेचे हे पाचवे वर्ष होते. त्यामध्ये पुरोगामी समाज सुधारक: महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे, समाज माध्यमाच्या विळख्यात तरूणाई, दिशा नव्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची, पर्यावरण संवर्धनात युवकांची भूमिका, भारतीय संविधान आणि आजचे वास्तव, राजकीय सत्ता कारण आणि हरवलेली

तत्त्वनिष्ठा व समान नागरी कायदा या विषयावर स्पर्धकांनी अत्यंत प्रभावी विचार मांडले. या स्पर्धेचे उद्घाटन लातूर जिल्हा कारागृहाचे अधीक्षक मा. नागनाथ सावंत यांच्या हस्ते झाले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे हे होते, तर व्यासपीठावर उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. भीमराव पाटील आणि वादविवाद मंडळाचे विद्यार्थी अध्यक्ष कु. गौरी यादव ही होती.

उद्घाटन प्रसंगी लातूर जिल्हा कारागृहाचे अधीक्षक मा. नागनाथ सावंत या प्रसंगी म्हणाले की, वक्त्याने वाचन, चिंतन तर केलेच पाहिजे, त्याचबरोबर वक्त्याने चारित्र्याकडेही जाणीवपूर्वक लक्ष दिले पाहिजे. तेव्हाच त्यांच्या विचारांचे महत्व वाढेल असे मत मांडले. तर अध्यक्षीय समारोप प्रसंगी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे म्हणाले की, महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे हे थोर समाजिक सुधारक होते. त्यांनी समाजातील रंजल्या गंजल्या जनतेच्या उद्धाराचा ध्यास घेणाऱ्या समाज सुधारकाच्या कार्याचा परिचय व्हावा हा या स्पर्धेच्या पाठीमागचा उद्देश आहे. तसेच स्पर्धकाने अत्यंत कमीत कमी शब्दातून प्रभावी व स्पष्ट विचार मांडावेत असे आवाहन याप्रसंगी महादेव गव्हाणे यांनी केले. या स्पर्धेचे परीक्षक ॲड. राजेंद्र लातूरकर, प्रा. वैजनाथ सुरनार चाकूर, तर कोल्हापूचे प्रा.गणेश लोळगे हे होते. त्यानी अत्यंत निरपेक्ष पध्दतीने परीक्षण केले. या राज्यस्तरीय स्पर्धेचे पारितोषिक वितरण प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे व व वादविवाद विभागाचे प्रमख डॉ. भीमराव पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आले.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. भीमराव पाटील यांनी केले. डॉ. प्रकाश रोडिया यांनी आभार मांडले. सूत्रसंचालन डॉ. सुदर्शन पाटील व प्रा. श्रद्धा जोशी यांनी केले. या स्पर्धेकरीता प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी व वादविवाद मंडळातील सर्व विद्यार्थ्यांनी परिश्रम घेतले.

सध्याचे युग खऱ्या अर्थाने स्वत:ला व्यक्त करण्याचे आहे. संवाद व संभाषण कौशल्यामुळे विद्यार्थी सभाधीट होतात वा कौशल्यकलेत परंगत होतात. त्यांच्यातूनच पुढे विविध क्षेत्रात नेतृत्व करणारे अष्टपैलू वक्ते निर्माण होतात. युवकांच्या विचारशक्तीला उत्तेजना मिळून महाराष्ट्राचा बौध्दीक आणि वैचारिक वारसा अधिक समृद्ध व्हावा म्हणून आम्ही या वक्तृत्व स्पर्धेच्या माध्यमातून युवकांच्या हक्काचं विचारपीठ उपलब्ध करून दिले.

या वर्षातील विद्याथी निहाय बक्षिसे:-

१) प्रमोद दत्तात्रय घोडके (एम. ए. राज्यशास्त्र प्रथम वर्ष) -

महाराष्ट्र स्टेट बँक, महाराष्ट्राचा दमदार वक्ता, योगानंद स्वामी महाविद्यालय, वसमत, रोहित दादा पवार यांच्या वाढदिवसानिमित्त खुल्या राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा, महाराष्ट्राचा महावक्ता, आनंदराव धोंडे महा. बीड, श्री छत्रपती शिवाजी महा. उमरगा, नेहरू युवा केंद्र, लातूर, वसुंधरा महा. घाटनांदूर, जनविकास महा. बनसारोळा, शिक्षण रत्न शिवाजीराव मोरे माकणी, तेरणा महा. धाराशिव, शिवाजी महा. रेणापूर, स्वा.रा.ती.महा. अंबाजोगाई इत्यादी स्पर्धेमध्ये प्रमोद घोडके यांनी यश संपादन करुन एकूण रुपये ५९,५००/- इतके बक्षिस मिळाले.

२) कु. प्रतिक्षा बळीराम मोरे (एम. ए. राज्यशास्त्र द्वितीय वर्ष) -

महाराष्ट्राचा महावक्ता पुरस्कार, भोकर, अण्णाभाऊ साठे स्मृती दिनानिमित्त आयोजित राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा, नेहरू युवा केंद्र, कर्मवीर स्पर्धा परिक्षा केंद्र राज्यस्तरीय, नेहरू युवा केंद्र, तात्याराव मोरे वादविवाद स्पर्धा, जनविकास महा. बनसारोळा, शिवाजीराव मोरे वादविवाद स्पर्धा, तेरणा महा., धाराशिव, शिवाजी महा. रेणापूर, स्वा.रा.ती.म. अंबेजोगाई इत्यादी ठिकाणी प्रतिक्षा मोरे यांना एकूण ४७,०००/- रुपये रोख स्वरुपात बक्षिस मिळाले.

३) कु. वैष्णवी विजय पाटील (बी. ए. तृतीय वर्ष) -

शिवगर्जना सेवा भावी संस्थेद्वारा आयोजित राज्यस्तरीय निबंध लेखन स्पर्धा, जवाहर कला, विज्ञान व वाणिज्य महा.द्वारे आयोजित राज्यस्तरीय निबंध स्पर्धा, इतिहास विभागाद्वारे आयोजित वक्तृत्व स्पर्धा, महाराष्ट्र कामगार कल्याण मंडळ द्वारे आयोजित निबंध स्पर्धा, आंतरभारतीय अंबाजोगाई राष्ट्रीय निबंध स्पर्धेत सहभाग नोंदवून विजेते पद पटकाविले.

४) कु. ऋतुजा विष्णू माने (बी. ए. तृतीय वर्ष) -

मिल्लीया कला, विज्ञान व व्यवस्थापन शास्त्र महाविद्यालय, बीड राष्ट्रीय निबंध स्पर्धा, प्रथम पारितोषिक सन्मानचिन्ह , रोख रू.२०००/- प्रशस्तीपत्र.

५) कु. रेणुका गोपाळराव पाटील (बी.एस्सी. तृतीय वर्ष) -

महाराष्ट्राचा दमदार युवा वक्ता जिल्हास्तरीय वक्तृत्वस्पर्धा उत्तेजनार्थ ३००० रू.

६)कु. गौरी केशव वाघे (बी.ए. तृतीय वर्ष) -

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड स्तरीय निबंध स्पर्धेत रोख रू.२०००/-

या शैक्षणिक वर्षात मंडळाच्या यशस्वीतेसाठी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, प्रा. जयराज गंगणे, वक्तृत्व व वादविवाद विभागप्रमुख डॉ. भीमराव पाटील, डॉ. प्रकाश रोडिया, प्रा. सायली समुद्रे, प्रा. अमोल लांडगे, डॉ. चंद्रशेखर दवणे आदिनी विशेष परिश्रम घेतले.

कु.प्रतिक्षा मोरे हिच्या यशाबद्दल कौतुक करताना प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे

प्रमोद घोडके व प्रतिक्षा मोरे या विजयी संघाचे कौतुक करताना

महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तृव स्पर्धेचे उद्घाटन करताना लातूर कारागृहाचे अधिक्षक मा.नागनाथ सावंत

महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे राज्यस्तरीय वक्तृव स्पर्धेचा प्रथम विजेता यश पाटील, मुंबई

कु.स्मृती मुंदडा हिचा वक्तृव स्पर्धेतील यशाबद्दल कौतुक करताना प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे, प्राचार्य इ.यु.मासुमदार, उपप्राचार्य सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक सोमदेव शिंदे, डॉ.भीमराव पाटील

प्रमोद घोडके व प्रतिक्षा मोरे वादविवाद स्पर्धेतील विजयी संघाचे कौतुक करताना प्राचार्य डॉ.महादेव गव्हाणे

कमवा शिका योजना

महाविद्यालयाचे माजी प्राचार्य व शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूरचे वर्तमान सचिव यांच्या नावाने चालणाऱ्या कमवा व शिका योजनेत श्री कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या आदर्शाचे अनुकरण करीत उच्च मानवीय भावनेने प्रेरित होऊन ही योजना चालते. जेव्हा मा. प्राचार्य अनिरूद्ध जाधव सेवेतून सेवानिवृत्त झाले तेव्हां समाजातील काही दानशूर व्यक्ती व माजी विद्यार्थ्यांच्या देणगीतून एक गौरवनिधी जमा करण्यात आला. हा निधी व आपल्या संस्थेच्या आर्थिक सहकार्याने ही योजना राबविली जाते.

या कमवा व शिका योजनेत महाविद्यालयाचे गरीब व होतकरू विद्यार्थी जे आर्थिक दृष्ट्या कमकुवत आहेत. अशा विद्यार्थ्यांची मुलाखती द्वारा निवड केली जाते. निवड झालेले विद्यार्थी प्रामुख्याने विविध वर्ग कक्षांची स्वच्छता, सराव परीक्षा पर्यवेक्षण कार्य, कार्यालीन काम वा आवश्यकते प्रमाणे इतर कामे करतात. या मोबदल्यात त्यांना आर्थिक रूपाने योग्य ते सहकार्य केले जाते. या शैक्षणिक वर्षात या योजनेत ४० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला आहे.

सदरील योजना पूर्ण करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, प्रा. जयराज गंगणे, सेवक प्रमुख श्री गोविंद जाधव, श्री चंद्रकांत तिडके, कार्यक्रम समन्वयक प्रा. राजेन्द्रप्रसाद शास्त्री, प्रा. श्रीनिवास मोरे व इतर सेवकांचे महत्वपूर्ण योगदान राहिले आहे.

व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळा

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर व फ्लाईट कॅडेट प्रसाद शेंडगे मेमोरियल ट्रस्ट लातूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. हे कार्यक्रम दि.१५.०९.२०२३ ला महाविद्यालयाच्या सभागृहात आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमात शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. डॉ. गोपाळराव पाटील होते. कार्यक्रमाचे प्रमुख वक्ते एअर फोर्स स्टेशन बीदरचे फ्लाईंग ऑफिसर प्रतीक विजय होते. त्यांनी वायुसेनेची स्थापनेपासून ते आजपर्यंतचा इतिहास व बदलत्या काळा प्रमाणे होणारे बदल व वायुसेनेची सज्जता व कार्याबद्दल सविस्तर माहिती पी.पी.टी च्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना सांगितला. महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांना संबोधित करताना वायुसेनेत सहभागी होण्यासाठी आवाहन केले. आपल्या व्याख्यानात वायुसेनेत प्रवेश करण्यासाठी आवश्यक पात्रता व परीक्षा संदर्भात प्रश्नोत्तराच्या माध्यमातून प्रबोधन केले.

प्रमुख पाहुणे फ्लाईंग ऑफिसर प्रतीक विजय विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांनी या कार्यक्रमाची प्रस्तावना करून महाविद्यालयाद्वारा आयोजित केल्या जाणाऱ्या विविध कार्यक्रमांची माहिती व आजच्या कार्यक्रमाची प्रासांगिकता विशद केली.

अध्यक्षीय समारोपात संस्थेचे अध्यक्ष मा. डॉ. गोपाळराव पाटील यांनी आजच्या कार्यक्रमाची उपयुक्तता व संस्थेचे सहकार्याबद्दल अभिवचन दिले. या कार्यक्रमाला कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयातील १५० विद्यार्थी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रा. डॉ. अनुजा जाधव व आभार प्रदर्शन डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर यांनी केले.

सदरील कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, प्रा. जयराज गंगणे, परीक्षा विभागप्रमुख डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर कार्यक्रम समन्वयक प्रा. राजेन्द्रप्रसाद आर्य (शास्त्री) यांचे शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी व फ्लाईट कॅडेट प्रसाद शेंडगे मेमोरियल ट्रस्ट या सर्वांचे विशेष सहकार्य लाभले.

मा. प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे कार्यक्रमाची प्रस्तावना करताना व संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटीलसाहेब अध्यक्षीय भाषण करताना.

Placement Cell

1. Placement Cell in Coordination with Maharashtra State Innovation Society organised a one-day induction program about Maharashtra State Innovation Challenge registration process and to inculcate the innovative ideas in college students. The BCA, B.Sc. C.S. and B.Com. students participated in this induction program.

Resource person from Maharashtra State Innovation Society while interacting with the students

Resource person explaining the entire registration process to the students

2. Placement Cell organises one-day training session of Dr. Satish Lakde on the Topic “Soft Skills and Self-Motivation” on 12.09.2023 at 09:00 am for UG and PG Arts students. Total 117 students participated in this training session. The main motive to organise such a training session is to increase the awareness among the students, to improve skill recognition and to enhance the skill development.

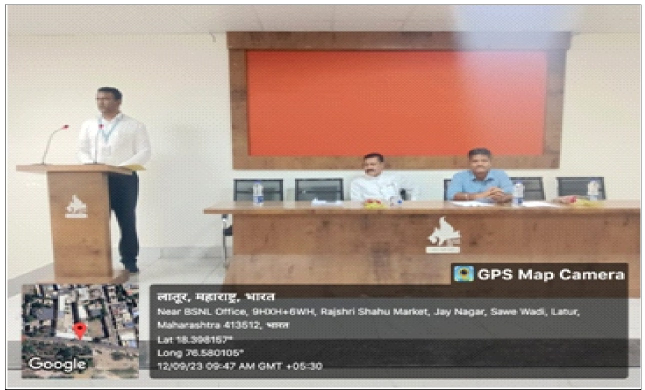

Placement Officer Dr. Nishank S Pimple Briefing about training session on “Soft Skills and Self-Motivation”

Dr. Satish V Lakde, HR, Enzigma Software Pvt. Ltd., Pune interacting with the students in training session

3. Placement Cell in Coordination with NIIT, Mumbai organised a campus placement drive for the post of Relationship Manager with ICICI Bank on 05.01.2024 in our college campus. Total 98 students participated in this campus drive among which 65 filled the form, 41 students faced the interview and 07 students joined as a relationship manager in ICICI Bank across Maharashtra.

Principal Dr. Mahadev Gavhane guiding students in a Campus drive on 05.01.2024

Mr. Shivam Singh Team Leader, NIIT, Mumbai explaining the procedure of recruitment in Placement Drive

4. Placement Cell in Coordination with QSPIDERS, a leading Software Testing /Software Development /Non Engineering Training Organization, Bengaluru arranged a Internship Placement Integrated boot camp Program for 2024 passing batch on 22.02.2024 at 11:00 am in online mode. Total 40 students (21-BCA& 19-B.Sc. C.S.) from our college got internship letters (Software Test Engineer/Software Full Stack Developer/ Python Engineer) and internship starts from 23 rd May 2024.

5. The Memorandum of Understanding (MoU) is made and executed on 22nd Dec. 2023 by and between our college and Successgenix Pvt. Ltd. Bhopal through Placement Cell. Under this MoU, Placement cell in coordination with Successgenix Pvt. Ltd. Bhopal organised a five –week free training program on Banking & Finance and Warehouse Associate for UG and PG students. Total 94 students enrolled for the course Banking and Finance and attained the training session and successfully completed the training and got the certificates.

Prof. Sadashiv Shinde, Vice Principal addressing the students in the training program

Rashid Khan, Project Head interacting with the students in training session

6. Mahila BCA Mahavidyalaya, M.I.D.C., Latur hosted Campus interviews of two Companies Sutherland and Tech Mahindra for the final year students of BCA and B.Sc. (CS) on 8th April 2024. Total 66 students from our college got selected in this campus interview (21 in Tech Mahindra and 45 in Sutherland).

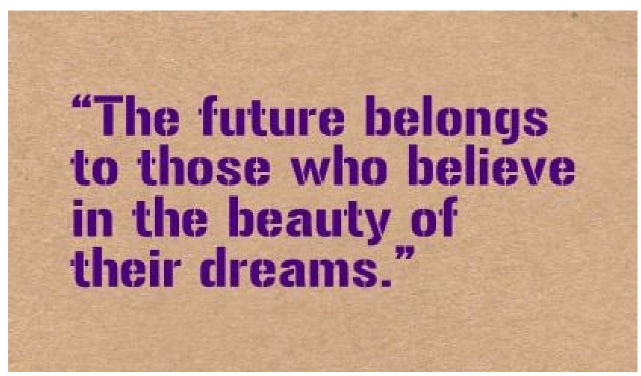

Science Association

Science Association is Association of all science departmental students associations such as Physics students Association, Dalton Association, SAM Association, Symbiosis Association, Microbial Association, SAB Association etc.

In the academic year 2023-24 Science Association has been organized various activities which have proved fruitful to the students for their academic and extracurricular excellence. The following activities are conducted date wise listed below.

1. Formation of Science Association: Science Association is formed from the office bearers of each students association Mr. Dnyaneshwar Kadam selected as President, Miss Arti Mathapati and Miss Anuradha Bhalerao as Vice President. Miss Sana Shaikh as Secretary, Miss Mayuri More as Joint Secretary.

2. Inauguration of Science Association: It was inaugurated by Chief Guest Dr. Omprakash Bhusnure (Professor and Head Department of Quality Assurance Channa Basweshwar College of Pharmacy, Latur.) Chairperson of program was Prof. S N Shinde (Vice-Principal RSM, Latur). All the staff members of Science faculty were present for inaugural function on 08th Feb. 2024.

3. Poster/Model Presentation competition was organized on 28th Feb. 2022, on the occasion of National Science Day Celebration 23 students participated in competition. Bhagwat Dhulgande, Shubhangi Tidke and Abhishek Giri got Ist prize, Dnyaneshwar Jadhav and Abhay Gadime IInd prize and Tanmay Jadhav III prize in model presentation.

Pratiksha Khandade and Suhana Vibhute got Ist prize Rutuja Dorle and Vaishnavi Badade IInd prize and Rohit Patil III prize in poster presentation.

Felicitation of Chief guest Dr. Omprakash Busnure, by Chairperson Prof. S. N. Shinde.

Felicitation of Prof. Datta Nalle by Chief guest Dr. Omprakash Busnure for Patent

Guidence of Chief guest Dr Omprakash Busnure on the occasion of Inaugural function of Science Association.

Presidential speech by Prof. S. N. Shinde.

Inauguration of Poster Presentation Chief Guest Dr. Shantinath Bansode former CoE S.R.T.M.U. Nanded, Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal S. N. Shinde

Watching Poster Presentation Chief Guest Dr. Shantinath Bansode former CoE S.R.T.M.U. Nanded, Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal S. N. Shinde

Watching Poster Presentation Chief Guest Dr. Shantinath Bansode former CoE S.R.T.M.U. Nanded, Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal S. N. Shinde

Chief Guest Dr. Shantinath Bansode former CoE S.R.T.M.U. Nanded, Principal Dr. Mahadev Gavhane, Vice Principal S. N. Shinde with Examiners.

विद्यार्थी परिषद

निवडणूक प्रक्रियेतून विद्यार्थी परिषदेचे सदस्य निवडण्यासंदर्भात शासन, विद्यापीठाकडून कोणतीच सूचना प्राप्त न झाल्याकारणाने महाविद्यालयातील प्रत्येक वर्ग व तुकडीतून गुणवत्तेनुसार पहिला विद्यार्थी हा 'विद्यार्थी परिषदे'चा सदस्य म्हणून निवड करण्याचे 'विद्यार्थी परिषद समिती'त ठरविण्यात आले. अशा प्रकारे गुणवत्तेनुसार निवडलेले ६७ विद्यार्थी व सपोर्ट युनिट गटातून निवडलेले ०६ विद्यार्थी अशा एकूण ७३ विद्यार्थ्यांची 'विद्यार्थी परिषद' अस्तित्वात आली.

परिषदेची पहिली बैठक २५ ऑगस्ट २०२३ रोजी झाली. परिषदेच्या वतीने राबवल्या जाणाऱ्या उपक्रमांचे नियोजन करण्यात आले. दुसरी बैठक २७ डिसेंबर २०२३ रोजी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे व उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे यांच्या मार्गदर्शनात घेण्यात आली. या बैठकीत विद्यार्थ्यांनी सचिव म्हणून निलेश दिलीप चव्हाण (MA Eco.), याची तर सहसचिव म्हणून वैष्णवी बाळासाहेब पाटील (M.Sc Zoo.), वैष्णवी राजेंद्र हनवते (M.Sc. Micro.), सेहराज वजीर शेख (MA Pol.Sci.) यांची निवड केली. विद्यार्थी परिषदेच्या वतीने 'वार्षिक स्नेहसंमेलन' व 'कॉलेज डे' चे आयोजन करण्याचे ठरविण्यात आले.

विद्यार्थी परिषदेची तिसरी बैठक दि.०३ फेब्रुवारी २०२४ रोजी प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे यांच्या अध्यक्षतेखाली झाली. परिषदेच्या वतीने 'कॉलेज डे' चे आयोजन दि. १५ फेब्रुवारी व वार्षिक स्नेहसंमेलनाचे आयोजन दि. १६ व १७ फेब्रुवारी २०२४ रोजी करण्याचे ठरविण्यात आले. छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या राज्याभिषेक सोहळ्याचे हे ३५० वे वर्ष असल्याकारणाने या वर्षाच्या वार्षिक स्नेहसंमेलनास 'शिव छत्रपती राज्याभिषेक उत्सव सोहळा' असे नाव देण्यात आले.

वार्षिक स्नेहसंमेलनाच्या विविध समित्यांमध्ये विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्तपणाने समिती सदस्य म्हणून काम करण्यासाठी नावे दिली. वार्षिक स्नेहसंमेलनासाठी उदघाटक म्हणून सुप्रसिद्ध कवी मा. योगीराज माने, लातूर यांना तर बक्षीस वितरण समारंभासाठी मिसेस युनिव्हर्स, सुप्रसिद्ध वेलनेस कोच व महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थिनी डॉ. प्रचिती पुंडे, पुणे यांना निमंत्रित करण्याचे ठरविण्यात आले.

परिषदेच्या वतीने केलेल्या नियोजनाप्रमाणे १५ फेब्रुवारी २०२४ रोजी 'कॉलेज डे' उत्साहात साजरा करण्यात आला. दिवसभर महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी अध्ययन अध्यापनात सक्रिय सहभाग नोंदविला. विद्यार्थ्यांमधून 'कॉलेज डे'चे प्राचार्य, उपप्राचार्य आणि इतर पदाधिकाऱ्यांची मुलाखतीद्वारे निवड करण्यात आलेली होती. या उपक्रमासाठी मुलाखतीतून प्राचार्य म्हणून विकास शेलार (B.Sc CS) याची तर उपप्राचार्य म्हणून फरदीन शेख (B.Sc Biotech.), रोहित पाटील (M.Sc. Micro.) साक्षी इडेकर (M.A Eco.) यांची निवड झाली.'कॉलेज डे'च्या उपक्रमाचे योग्य नियोजन करून उत्साहात साजरा करण्यात आला. सुमारे २५० विद्यार्थ्यांचा अध्यापक विद्यार्थी म्हणून सहभाग होता.

परिषदेचे प्रभारी म्हणून डॉ. संभाजी पाटील यांनी काम पाहिले.

विद्यार्थी परिषदेच्या सदस्यांना मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे व उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, परिषदेचे प्रभारी डॉ. संभाजी पाटील, महाविद्यालयीन प्राध्यापक यांच्यासोबत 'कॉलेज डे'च्या उपक्रमातील विद्यार्थी प्राचार्य व सहभागी अध्यापक विद्यार्थी यांचे एकत्रित छायाचित्र

वार्षिक स्नेहसंमेलनात प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन करताना व आपल्या कवितांचे सादरीकरण करताना सुप्रसिद्ध कवी मा. योगीराज माने, लातूर

वार्षिक स्नेहसंमेलनात बक्षीस वितरण समारंभात मार्गदर्शन करताना मिसेस युनिव्हर्स, सुप्रसिद्ध वेलनेस कोच व महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थिनी डॉ. प्रचिती पुंडे, पुणे

Health Care Center

Cancer Awareness Session for students by Dr Priyanka Rathod (Cancer Surgeon, Latur) @ NSS camp Shiur

Women's Health check-up camp and informative Session at shiur by our Alumni Dr Manisha Barmade (Gynaecologist, Latur)

Childrens Health Checkup by Dr Vinod Swami (Paediatrician, Latur) And free Skin disease checkup by Dr Geetanjali Swami (Dermatologist, Latur) at shiur

National Deworming Day Celebration By distribution of deworming tablets and explaining its importance for gut health

Guest Lecture on Health Awareness for MKCL Employees by Dr Swati Fere (Medical Officer, Health Care Canter, RSML)

Cancer Awareness workshop and Free Pap Smear testing campaign at RSML

Guest Lecture on Feminine Health Awareness by Dr Swati Fere (medical Officer Health Care Canter RSML)

Free cataract surgery camp for villagers of shiur grampanchayat by RSML

Guest lecture at Lokmat event for Sakhi Manch ladies by Dr. Swati Fere

Shahu Extension Service Centre

Activity	**Focused Areas:** 1. Health & Hygiene 2. Environment 3. Education 4. Agriculture 5. Guidance on Govt and Non Govt Scheme For Villagers 6. Finance Awareness Women (Self Help Group) 7. Awareness Programs on Renewable Energy
Venue	**Adopted Villages:** 1. Shiur 2. Gaur, 3. Masalga, 4. Kasargao, 5. Mahapur, 6. Harwadi 7. Hangarga 8. Wagholi

जिल्हाधिकारी लातूर सौ.वर्षा घुगे-ठाकुर यांच्या सोबत वृक्ष लागवड करण्यात आली
वृक्ष प्रतिष्ठान लातूर आणि शाहु ऐक्सटेंशन सर्विसेस सेटर राजर्षी शाहु महाविद्यालय लातुर.

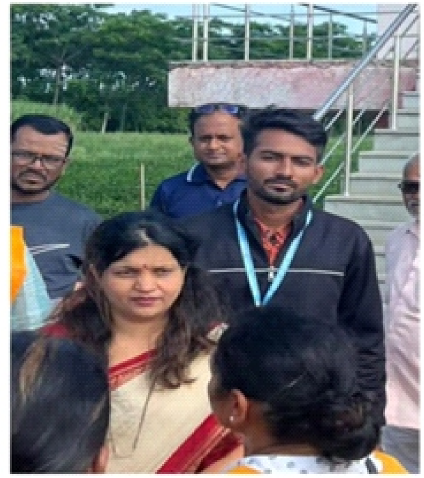

Rain Water Harvesting Survey

Tree Plantation

Plastic Eradication

Modern Agriculture

Computer Education

Health Checkup

Finance Awareness Campaign

Government and Non- Government Schemes

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

विशेष वार्षिक युवक श्रमसंस्कार शिबिर, शिऊर, ता. जि. लातूर

मौजे शिऊर येथे राजर्षी शाहू महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने आयोजन.

युवक श्रमसंस्कार शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गोपाळरावजी पाटील यांचे स्वागत करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, व्यासपीठावर उपस्थित कार्यक्रमाचे उद्घाटक मा. श्री अभिजित देशमुख, श्री शशिकांत पाटील, सरपंच श्री सचिन सूर्यवंशी उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे इत्यादी.

शिबिराचे उद्घाटन करताना कार्यक्रमाचे उद्घाटक मा. श्री अभिजित देशमुख, कार्यक्रमाचे अध्यक्ष शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ.गोपाळरावजी पाटील, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, श्री शशिकांत पाटील,उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, सरपंच श्री सचिन सूर्यवंशी उपसरपंच श्री विलास सूर्यवंशी, पोलीस पाटील श्री माधव खोजे, डॉ. कल्याण सावंत व इतर.

विशेष वार्षिक युवक श्रमसंस्कार शिबिरात **जनजागृती फेरीचे** दृश्य

विशेष युवक श्रमसंस्कार शिबिरात योगाभ्यास सत्र

शिबिरात **'सायबर सुरक्षा'** या विषयावर ग्रामस्थ व स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन करताना प्रतिक वर्मा, नोमान शेख, रितेश येरोळकर व मंचावर उपस्थित उपसरपंच विलास सूर्यवंशी, रासेयो चे कार्यक्रमाधिकारी, प्रा.विजय गवळी इ.

शिव छत्रपती शिक्षण संस्था लातूर
।। आरोह तमसो ज्योतिः ।।
स्थापना : १९७०

शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे

राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर

(स्वायत्त)

विशेष वार्षिक युवक श्रमसंस्कार शिबिर, शिऊर, ता. जि. लातूर

शिबिरात **'मतदार राजा जागा हो'** या विषयावर भारुड कार्यक्रम सादरीकरण करत विविध विषयांवर ग्रामस्थ व स्वयंसेवकांमध्ये जनजागृती कार्य करतांना प्रमुख पाहुणे श्री आकाश सोनकांबळे व मंचासमोर ग्रामस्थ व रासेयो स्वयंसेवक इ.

शिबिरात **किर्तन** सादरीकरण करतांना ह.भ.प. श्री निलेश महाराज चव्हाण किल्लारीकर व साथ देताना रासेयो स्वयंसेवक.

शिबिरात **बोलक्या बाहुल्यांचा खेळ** सादरीकरण करत विविध विषयांवर ग्रामस्थ व स्वयंसेवकांमध्ये जनजागृती कार्य करतांना प्रमुख पाहुणे श्री राहूल भालेराव व मंचासमोर ग्रामस्थ व रासेयो स्वयंसेवक इ.

मौजे शिऊर गावातील नाल्यांची सफाई करतांना रासेयो स्वयंसेवक व कार्यक्रमाधिकारी डॉ भीमराव पाटील, प्रा. विजय गवळी इत्यादी.

शिबिरात **हरिहर गड** गटातील स्वयंसेवकांनी तयार केलेला **किल्ला** व स्वयंसेवकांसोबत उपस्थित स्वकार्यक्रमाधिकारी डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. विजय गवळी, प्रा. शुभम जाधव, प्रा. प्रांजली कुंभार, उपसरपंच श्री विलास सूर्यवंशी व इतर.

मौजे शिऊर गावात **ग्राम स्वच्छता** करताना पर्यवेक्षक प्रा. सोमदेव शिंदे, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. कल्याण सावंत, डॉ. प्रकाश रोडिया, डॉ. भीमराव पाटील, प्रा. विजय गवळी, प्रा. शुभम जाधव व रासेयो स्वयंसेवक.

महाविद्यालयातील गुणवंत खेळाडूंचा गुणगौरव करत असताना मा. ना. संजय बनसोडे, व्यासपीठावर प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, मा. ॲड. व्यंकट बेद्रे, संस्था सदस्य डॉ. शिवाजीराव सुर्यवंशी, डॉ. गिताताई पाटील व उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे.

व्यक्तीमत्व विकास कार्यशाळे निमित्त आयोजीत कार्यक्रमात डावीकडून उपप्राचार्य श्री सदाशिव शिंदे, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, प्रमुख पाहूणे एअरफोर्स ऑफिसर प्रतिक विजय, संस्था अध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटील, डॉ. गिताताई पाटील, सचिव प्राचार्य अनिरूध्द जाधव.

महाविद्यालयातील गरीब विद्यार्थ्यांना गणवेश वाटप करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य श्री सदाशिव शिंदे शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी.

महाविद्यालयातील गरीब व होतकरू विद्यार्थ्यांना कै. जयंत उक्का शिष्यवृत्ती व सरलाबेन सिंघवी शिष्यवृत्ती वाटप करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य श्री सदाशिव शिंदे शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी.

महाविद्यालयातील वनस्पती प्रयोग शाळेचे उद्‌घाटन करताना जिल्हाधिकारी श्रीमती वर्षा ठाकूर-घुगे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उप-प्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. अनुजा जाधव व इतर प्राध्यापक.

महाविद्यालयात आयोजित **दांडीया कार्यक्रमाच्या पारितोषीक वितरण** प्रसंगी विजेते स्पर्धक व महाविद्यालयातील प्राध्यापिका.

महाविद्यालयाच्या सदिच्छा भेटी प्रसंगी श्री सुनिल यादव यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. अभिजीत यादव व डॉ. कल्याण सावंत

राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा उद्घाटन प्रसंगी सुप्रसिध्द कवी श्री गणेश शिंदे, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य श्री सदाशिव शिंदे, डॉ. संदिप जगदाळे

मतदान नोंदणी शिबीर प्रसंगी मार्गदर्शन करताना जिल्हाधिकारी श्रीमती वर्षा ठाकूर - घुगे व्यासपीठावर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे,

विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना उप-जिल्हा पोलिस अधिक्षक श्री भागवत पुंडे व्यासपीठावर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, डॉ. नितेश निकते.

विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना इंडियन एक्सप्रेस दैनिकाचे प्रतिनिधी श्री पार्थ सारथी बिस्वा व्यासपीठावर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उप-प्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे, डॉ. अभिजीत यादव.

महाविद्यालयातील गुणवंत कर्मचाऱ्यांना **शाहूभूषण पुरस्कार** प्रदान करताना शिव छत्रपती शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटील, उपाध्यक्ष डॉ. पी. आर. देशमुख, सदस्य ॲड. एस. टी. मनाळे, प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उप-प्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे

राष्ट्रीय क्रिडा दिना निमित्त **खेळाडू गुणगौरव सामरंभ प्रसंगी क्रिडा मंत्री मा.ना. संजय बनसोडे,** व्यासपीठावर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, सचिव प्राचार्य अनिरूध्द जाधव, अध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटील, सदस्य डॉ. शिवाजीराव सुर्यवंशी, डॉ. गिताताई पाटील, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे

महाविद्यालयाच्या सदिच्छा भेटी प्रसंगी **माजी मंत्री मा.आ. संभाजीराव पाटील निलंगेकर,** प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, उपप्राचार्य प्रा. सदाशिव शिंदे व डॉ. कल्याण सावंत

महाविद्यालयाच्या सदिच्छा भेटी प्रसंगी लातूर ग्रामिणचे **मा. आ. धिरजभैय्या देशमुख** यांचा सत्कार करताना सहसचिव श्री गोपाळ शिंदे व सदस्य डॉ. शिवाजीराव सुर्यवंशी

जी-२० कार्यक्रमाच्या उद्घाटन प्रसंगी
लातूरचे मा. खा. सुधाकर श्रृंगारे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना, मंचावर प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे, संस्थाध्यक्ष डॉ. गोपाळराव पाटील, ऊपप्राचार्य श्री सदाशिव शिंदे व इतर मान्यवर.

सकाळ
छत्रपती संभाजीनगर, मंगळवार, २ एप्रिल २०२४
अवतीभवती
शाहू महाविद्यालयात आरबीआय स्थापना दिन
राजर्षी शाहूच्या विद्यार्थिनींची इन्सा समर रिसर्च फेलोशिपसाठी निवड
शाहूच्या विद्यार्थ्यांची औसा येथील उत्खननास भेट
'शाहू'चे राष्ट्रीय स्पर्धेत सुवर्ण पदक
'शाहू'मध्ये 'नोॲिग अ बुक' उपक्रम मोठ्या उत्साहात साजरा
'शाहू'मध्ये आरबीआय स्थापना दिन साजरा
सुयश टेकाळे यास 'शाहूश्री' पुरस्कार
औशातील भुईकोट किल्ल्याचा अभ्यास...
शाहू महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांचा उत्खननामध्ये सक्रियपणे सहभाग
ग्रामीण लेखकाकडून सर्वश्रेष्ठ कादंबरीची निर्मिती
दिल्लीतील मुख्य संचलनासाठी लातूरच्या प्राची मोरे हिची निवड
वादविवाद स्पर्धेत शाहू महाविद्यालय प्रथम
फास्ट न्यूज
'शाहू'मध्ये मोडी लिपीत संपूर्ण शिवचरित्र हस्तलिखिताचे प्रकाशन
शाहू महाविद्यालयाची 'आविष्कार'मध्ये पटकाविली पाच
एन.सी.सी व्यक्तिमत्व विकासाचे माध्यम : लेफ्टनंट डॉ.
शाहू महाविद्यालयात पोस्टर, मॉडेल स्पर्धा
स्पर्धा परीक्षेची तयारी करताना प्रथम
शाहू महाविद्यालयात कार्यशाळा
आयआयटी जॅम परीक्षेत 'शाहू'चे ९ विद्यार्थी पात्र